

8682

అనర్థరాఘవము.

(ఇను ఆశ్వాసములు)

చిట్టల తిమ్మ భూపాటడు.

వాసవి ముద్రాక్షరశాల, కర్నూలు.

1931.

శ్రీమద్భక్తమయం.

అది భక్తమయం.

శ్రీమహాయగీతామయం.

26

అనర్థరాఘవము.

ప్రథమాశ్వాసము.

- కా॥ శ్రీశైలం నలవంక నిబ్బరపుణ్య స్నేహక విలోకించి యా
బేరిలిల్లి యిట్ల వచ్చెనని మాళిం దాల్చుబో రామి నెం
జే జానూర్పుభవాని గాంచి నగుచుక “ నీ పెంత బల్లోనే
గానాస్య ” యున్నప్రాగటూయనగరి రామేశ్వర దీర్ఘ సుగర్.
- మ॥ తనప్రాణేశ్వరుమాళి ముత్తియపుత్రాల్ తాబోయుచో నాగేశ
య్యన న్ముండుకు లింతు లారసి భవిష్యన్నర్థకోపాపనో
దనసానాతియచకం బుచుచు శెంతక సప్రదమం బుగ్గా
విని సిగ్గొందుభవాని ముచ్చు విజయూర్నీతాత్మలక జేయుతన్. 2
- ఉ॥ శ్రీకృష్ణుని నాభింగరీసహ మర్థవిబోధనార్థము
ప్రాసన్నాకామరి దగప్రదిమానము జేసి నిచ్చులక
గోపవిభోగనోన్మదచకోగకపారణముల్ ఘటించు లో
క్షైకశరభ్యున్నగన గూపున మోకు నిరంశరాయముల్. 3
- చ॥ అని సరవీరగర్భయ మహాప్రభావగమంబునక జగం
బులు సృజించు బూని తగబుట్టి చగాచర కారణసితుల్
దెలియగ నాభింగరీసహానీప్త లిసాంశరాయని దూకు నే
యబుఘనికన్ మోహిని, నట్టిజగన్నిధి నాశ్రయించెదక. 4

చ॥ తన మధురాధరాధర సుధారసముం బతి వేడఁ బొడ్డుగొల్పి
 'న్నన నజ వామలోచనమునగ గన నన్న యొనర్చి చూపి యం
 తన యదియుగ నిమిలనమునందగ నవ్వుచుఁ దన్మనోధం
 బనవుగఁ జేయునింగిర మదాయతనంబున నిల్చుగొవుతనన్.

మ॥ “వెలిగమ్మిన్ గడు నేకనాళమున నావిస్ఫూతి నొండెన్ జతు
 ర్జలజాతంబులు వేదియుండమె విశాసం బొండఁగా నెంతెని
 తల్ప యంచున్ సురకోటి వల్క హరియుద్యన్నాభినాళీకఘం
 తెలఁగిం దోచి చతుర్ముఖం దనరు వాశీశుక్ మదిన్ గొల్పెదన్.

చ॥ ఎదురుగ నున్న యాస్యమున కెంతయు నాతెఱతేన క్రేవలం
 బొడలెడుమోముదోయికిఁ గహలతలన్వయచుంబనంబు వెం
 న్నఁ దనరువ క్త)పాళికిని గప్రపుబాగము లొక్కమాటె యిం
 పు దనర నిచ్చి పద్మజఁ గవుంగిటఁజేర్చిన వానిఁ గొల్పెదన్.

చ॥ మనసిజ్వైరి గొరియును మక్కువ నొక్కటఁ జెక్కుదోయి చుం
 బన మొసరింపఁగా నెఱిగి మస్తమువెన్న కెడల్ప వార లిం
 పునఁ దమమోము లొండొరులు ముద్దుగొనం గని నవ్వునా గజా
 నను భయింగు నే ననుదినంబు మనోరథసిద్ధికిం దగన్.

సీ॥ భవ్యరామాయణ కావ్యామృతోద్భూతి

కలన కెవ్వనిమోముకలశవార్ధి

ఘనభాతీవంశగంగాశరంగిశీ

వేళి కెవ్వనిమోము విష్ణుపదము

వివిధపరేంగిశ విజ్ఞానసోంబు

పశ్చిమ కెవ్వనిమోము పంకజంబు

భానుమన్నుతి కథాప్రస్థానన్నాన్నర

తాల్లి కెవ్వనిమొగ మ్మాకరంబు

గీ॥ ధరణి నా నాకుభవచరాశరకుమార
శాలిదాసమయూర సత్సత్తుల దీప్తి
రవుల సజ్జననిర్జరగవుల ధీచు
హృద్వనీరేణువుల నే నభివృత్తింతు.

9

ఉ॥ భారతకల్పకంబునకుఁ బాదగు నన్నయభట్టభీరు నం
కూకశ కొప్పు నెట్టిఘనకోవిగమాళిఁ బ్రకాండతాళి
కాకశఁ బొల్పుమీఱిన ప్రగల్భుని దిక్కనసోమయాజి నే
సాకాకు పన్ను పొందెనను సారన దోరచనాభివృద్ధిన్.

10

చ॥ ప్రకటజడాశయస్థిని భంగము నొందుచు శబ్దసౌష్ఠవం
గాకయెడ లేక ధీనగుల కుల్కుచు నిల్వ కలంక్రియం దలి
ర్కక బహుమతికార్వత్తును రంగుల కాశ్మతి నల్ల నెన య
క్కుకవిసమాజముల్ నవతు గొల్పున నత్కవికోటితో ధరన్.

11

ప॥ అని యిష్ట చేసతాభివందనంబును శిష్ట సనాతనాథునాతన సుకవి
జనవందనంబును గావించి యే నొక పురాతన పుణ్య శ్లోకచరిత్రం
బు నననన్యవృద్ధ్యగద్యపద్యాత్మకంబుగా రచియింపం దలంచియు
న్నఁ దత్పుణ్యరాత్రంబునఁ జతురయామంబున.

12

సీ॥ జడలఁ జెంచగు బాలురొడలి కింపగుడాలు

చాడలసొంపగు శాలువడరువాఁడు

చలువ నొందినపొమ్ము నలుక వంచినపొమ్ము

చీలువ నుంచినతొమ్ము గలుగువాఁడు

గిరిని నిల్పిచతోక కని గెల్పినఘాక

కిరిచూల్పిచవేక మెఱయువాఁడు

కాండి మోసినదాఁబు చేసి దాసిన కేలు

వాండి నేసినవాలు వఱలువాఁడు

గీ॥ నమరులను బ్రోచుమహిమచే నమరువాఁడు

ప్రాకటూరిపురీశుఁడై ప్రబలువాఁడు

శాశ్వతైశ్వర్యకరుఁడు రామేశ్వరుఁడు

కరుణామీఱంగఁ గలబోసఁ గావనయ్యె.

గీ॥ ఐనఁ గన్గొని సాదృశ్యహృదయ కలనఁ

బ్రాంతిపూర్వఘటాంబుపూరంబు చేసె

పాద్యము ఘటించి వివిధశుభస్మృతీక

లాఁఁముచేసెఁ బూజించి బలిభోజం.

చ॥ ఘనకగుళాసుధారసము కన్దనఁ బిప్ప నన్నుఁ జూచి యో

యసఘ భవత్కృతాంభోజృతి నాన్వరి మాకిం దంకితంబుగా

నొసఁగిది ధన్యతం బొరయు ముర్వరి దాన నిత్యోధికంబుగా

ధనకనకేభస్మైంధవరభద్రకరంబులఁ బొల్పె దెంతయున్.

క॥ అని శివుఁ డింతర్హితుఁడై

చనియెను నే మేలుకొంది సమ్మత మాత్మక

తెనఁగొనఁగఁ గాల్యకృత్యము

గొనఁగిది మాసాననీమ నొడకలగమై.

క॥ హిశాంధన మంత్రిపురో

హిశబ్దవిక్రమం గలయ నీశ్రింది మహా

ద్యుత మును మునుమానం

కన నాశ్రితమున నిట్లు కలఁచితిఁ గడఁకన్.

శీ॥ చారుకృష్ణాపగీతీపమానామ

కమనీశుకంబుక కంఠంబు

మహిమలోకత్రయూచకాలిభాగాశోగ

మండనా మిత్రహామణివరంబు

హిమశైలకన్యకా నృతనత్తోజాత
చిత్రితచందన పత్రకంబు
ప్రాకటూరీభ రావడికమధ్యస్థుర
న్ననితముక్తాఫలనాయకంబు

గీ॥ నైనరామేశ్వరస్వామి యనుపమోత్స
వైక సంరంభముచకు సే డిడె సమస్త
దేశవిద్యత్కవిప్రభృతిఁ ద్రుస్త
ఘనసభాజన మిచ్చోటఁ దర నాన. 18

శా॥ నానాదేశసమాగతుల్ కవిజనుల్ నానారసోద్యత్ప్రియం
ధానికంబు వివాదికంభుతచే నావిష్కరింపక దదీ
యానూనశ్రవణంబుచే విసుగునభ్యుక్తేణిం బ్రీతి నా
హ నిచ్చల్ ఘటియింతు నిష్టసభవ్యులైన కావ్యంబునక. 19

క॥ ప్రీతిఁ గవితోపజీవిక
చేత్కైయకమము దానిఁ జేకొను కునవి
ప్రాశంబు గెలిచి క్రమ్మట
నే శౌంకున నైన దెత్తు నిర్మయెట్లన్నక. 20

మ॥ కమనీయప్రీతిఁ జెంగలక ధరళశంఖస్ఫూర్తి రాశింప దీ
ప్రమరీదిక బనడంబుఁ గెల్గుఁ బవలుక బంజుల్ వెలుంగొంద ని
స్సమసారస్వతనిర్మలామృతఝరీజాగ్రత త్తంబిపే
ర మహాసత్కవి తేజరిల్లె విబుధ ప్రస్తూయమాశోధతిక. 21

చ॥ అతనిఁ జాత్రుడై యసన్మతాఖిలవిద్యులఁ బ్రాణి గన్నయా
యతమతి కృష్ణసత్కవి సహాయకవిశ్వముచక సమాజసం
తతభజనాదరుండ నగునాకు సశేషవిశేషవైమనీ
ప్రతిభ కర్థలూతులకభాస్వరమై తనరారు ట్టబమే. 22

గీ॥ ఎట్టులన్నను న్యాయమాగైకవృత్తి

కవనిఁ దిర్యక్కులైన సహాయ మగును

గానితెరువున నడచినవాని విడుచు

ననుఁగుఁదోఁబుట్టువైన సత్యంబు సుమ్ము.

23

మ॥ తఱు తాస్త్రామృతపూరముల్ సుకవి చేతఁజ్ఞునికం జేర్చి యం

త మరల్పం దగు నక్షరాశ్వులు ముక్తాక్షేఁబున్ గూర్చు హా

రము లుద్యక్తమనీశునాయకమణిగ్రామోపసంగజై

కమహాంకృతులై చెలుగెను సుహృత్కంఠంబులం దెల్లెడఁ. 24

మ॥ అటులం బొల్లునహించు సర్వపురుషార్థావృన్దవార్షదో

త్కీటవీరాద్భుతగాఢహాఢ మహిమోదాత్మైక సమ్మమ్మర

శ్చటిమృక్ లోకముదానహాఢమకంఠం జైన సంకర్ష మూ

అట్లక్ష కోరుమఁ గోరుచున్ దలఁచితిన్ రామాయణం బంతటక.

♦ సీ॥ అఖిలోకారాధ్యుడై కవితావతా

రాద్యశీర్థంజైన యనఘమూర్తి

వల్లీకసూతి తద్వాణివిలాస ని

ర్యాన మిత్వోకుల యముక్తిర్తి

భవ్యగాత్రంబు తత్ప్రీతిబద్ధ మప్రసి

ద్ధప్రబంధానుసారిప్రవృత్తిఁ

♦ సీ॥ అఖిలోకారాధ్యుడై కవితావతా

రాద్యశీర్థంజైన యనఘమూర్తి

వల్లీకసూతి తద్వాణిలసత్ స్ఫుర

శ్చిబ్బాభానుకులీననినిడన్తిర్తి

భానుకాలంకారభావాన్వయోత్త

సరసార్థపదలసత్సంప్రవృత్తి

జెలువొందుగద నాదు చిత్తహార సమస్త
కవిసార్థసాధారణవరభూతి

గీ॥ గద తదీయసుభాషితాకారినివి

నిబిడమై మించుజంటి తేనియలభావి

లలితభావధ్వనివ్యంగ్యములకుదీవి

తీవి నేమని నర్మింతునావిధంబు.

26

సీ॥ రాత్రించ రాన్వయగ్రామణి భవనముల్

చేడ్చడఁ దపియింపఁ జేయు తెల్ల

నిత్యాకుకులవాహినీశచంద్రుండైన

పురుషోత్తముం పుర్విఁ బుట్టు తెల్ల

పల్కికసంభవునాగాపిగానంబు

శ్రీ. పింగవ దాఁ బ్రకాశించు తెల్లఁ

దద్యుఁడోహూక్తిక దాసుఁడలచక నాయ

కాకృతిఁగాక తోఁపుండలకు తెల్ల

గీ॥ నద్యుశము మించ శృంగార మతిశయింప

వీరము గహింప భావముల్ విశ్రమింపఁ

గృతులు గావింపఁ బూను కవింద్రకోటి

బహుళరాశ్మశసకృతైకపాక మరయ.

27

యలఘుకావ్యలోక నానలరసరూపి

పరిమగ్నమానస ప్రకటవృత్తి

గీ॥ గలుగుమానుకవాక్సధాకలిత కావ్య

నియతి గన్గొన జంటి తేనియలభావి

లలితభావధ్వనివ్యంగ్యములకు దీవి

తీవి నేమని నర్మింతు నావిధంబు.

(ఇది ప్రక్షిప్తము.)

సీ॥ నిఖిలతపోధననివహనంస్తుత్య చా

రితైకమాద్గల్యగోత్రభవుఁడు

నానావిధకళాభివ పితామహనర్థ

మానభట్టార్యకుమారకుంఠ

తతసతీప్యతాంక తంతుమత్యావ్యయ

మానవతీశుక్తిమాన్తీకంబు

గురుభట్ట దేశికోత్తర పూరమధ్యస

రన్ని రాఘాట సారిస్వతుంఠ

గీ॥ బాలవాల్మీకి బిరుదశుంభస్మరారి

నాటక మనర్థ రాఘవనామకంబు

దాని నాంధ్రప్రబంధంబుగా నొనర్చి

యుదితసామగ్రిసమ్మద మూన్తు సభకు.

28

సీ॥ అస్మదాశ్రితు లంటి నా రసపాత గీ

తములఁ బ్రత్యేకంబు డత్తు లరయ

మాద్గల్యకవినచోమాలిక లంటినా

మాధుర్యగాంభీర్యమంజులములు

సరసకావ్యాగ్రబీజం బయినా సుధీ

గోదాత్మజైవ కఘూర్వహలుండు

తస్మదన ప్రసిద్ధ సువాక్కు లయినా

వరగు వాస్త్వీకీతః కళంబు

గీ॥ లట్టి ప్రాచీతసీయమై యతియకథ న

నేకులు కంచించుదాననే కృత్రియైవ ర్చె

శ్రోత్రియాశ్మజుడందాని సుకవు లెన్న

నేను దెనిగింప నపరాధ మేమికలదు.

29

- మ॥ గొనబా రామచరిత్ర యాదిమ కవిశృంగారముగా నెంది మా
నిన నీరీతి గుణాధ్యక్షై తనరువాని నాయకుం గాంచలే
మిని దత్తుణాకారవస్సురిత గాంభీర్యాతి మాధుర్యవా
కన్యనప్రహ్లాలు పండితుల తమ రయోసార్థకన్యముల గాంతులే.
- వ॥ కాపున స్వయం ప్రకాశిత శబ్దప్రహ్లాదుగు నాచార్య ప్రాచీతసుని
వాగ్దేవతను తన్మాతృకవిహారి మురారిం బ్రకంసించెద. 81

- గీ॥ మనుజులొకప్రవేశంబు గనెడువాణి
కరయ విశ్రామశాఖయై యతిశయిల్లి
యమరభననానతరణజిత్రమముఁ బాపు
మానిమూర్ధన్యనకు నే నమస్కరింతు. 82

- క॥ జుజుభవచతుర్వదనీ
గళశృంగాలకవిహారకమనీయం బ్రగ
ల్బలసద్వాచాల మణి
గొలుతు నే వాణిఁ గమలకోమలపాణి. 83

- మ॥ కర మాసూధకకుశ్మనంతతి సమాఖ్యా సారభోదారణి
ర్మర గంభీరమనోవిహారములచేఁ బాటిల్లు వాచాపరం
పర వాల్మీకి కపింద్రవాగ్మృతకూప ప్రాంతగాహవస్తై
పరంగం జేసిన యమ్మురారికవికి బల్కాటు నే మొక్కడఁ. 84

- వ॥ అని యభివాదనం బొనర్చి చేర్చిన కతుకంబునఁ జతుర్దశ భవనా
ధీశ్వరుం డగు పరమేశ్వరుండు స్వప్నంబున సాక్షాత్కరించి కరుణా
తరంగితాపాంగ విలోకనంబు యానతిచ్చిన తెఱంగేను పథానదు
లకు విన్నవించినఁ బ్రహ్లాదంబున వాయు మహాద్భుత కండళిత
హృదయూరవిండులై యనన్య సాధారణ విబుధ జన విధేయంబగు
భాగదేయంబునకుఁ బ్రథమకారణంబవైతివి నీయంత కృతాన్తుకు

గలఁడె తావనీనాన్వయ ప్రసిద్ధులగు పెద్దలు నీదృశమహత్వంబున
వృద్ధింబొందరే? కావున భవన్వంతావతారంబు సారంబు గావించె
దము సావధానమతివై యాశ్చర్యింపుమని యిట్లనిరి. 85

సీ॥ ఏనర్తితిలకంబు హేమాంబరుని పాద
గాజీవమునకు మరందధార
యేనదీతలజంబీ తానమస్తక
నీమకుఁ బాంశుగోష్ఠీషతాటి
యేవాహినీదేవి హిమవద్ధరాధర
శృంగాంతరంబులఁ గ్రీడనట్లు
నేధునీకాంత పాశోధిమూర్ధన్యన
శగ్రభాగామణియై రహించు

గీ॥ నట్టిగంగకుఁ దోఁబుట్టు వగు చతుర్థ
తాతయందు నితాంతవిఖ్యాతిఁ గనరు
చున్న మొటవాడకులమున నొప్పుమితైఁ
జూల బిజ్జుదాడభూపాలమూర్తి. 86

ఉ॥ దాదనభూమిపాలుఁడు నదాదనరాజు, నీవి శీవకుం
బాదన నా భూచరినీపాద నమ్రద్రురక్షణంబునకా
సాన దైర్ఘ్యధుర్యత నసానగేంద్రునితో నొనర్చుటలే
వాదన నిం పెనంగ ధగ వాదన కాంతివగాజితేందుడై. 87

శ॥ ఆదాననకుఁ గుమారుం .
దాదకుఁ గుప్పన జనించె నతిభీకరతా
మేదురతరతారకరిపు
భేదనచణబాహుళక్తి పృథుసాధనడై. 88

సీ॥ ఆకులపాటొందు నమరభూజాతంబు
నిరతవిశ్రాంతగరిమ యెంత
దురములో నరునకుఁ గిరు దైనధూర్జటి
గాఢపరాక్రమక్రమ మదెంత
కడు ననంగుం డయి కానరాని ప్రచూన
మార్గబుసాంసర్యమహిమ యెంత
పూటపూటకు వెల్లి బొందెపకార్తికీ
కైరవాపుని కళాకలన యెంత

గీ॥ యనుచు నిరసించు నిశ్చలదార్య శత్రు
జైత్రవిక్రమ గాత్రరాజద్విలాస
నిశ్శ్యంసంపూర్ణ కాంతుల నివ్వటిల్లెఁ
గోవిందులు మెచ్చ బిజ్జు కృష్ణవిభుఁడు.

39

క॥ ఆకప్పవిభుఁడు గాంచె ను
ధీశల్బక శాఖ మేరుధృతి నెఱగొండ
త్రాకాంతమాళి సుఖవి
శ్రీకంఠురదానశాలిఁ జెన్నక్షితిఁ.

40

సీ॥ కమనీయవాగ్విలాసమునఁ బన్నగరాజు
నగరాజు ధృతిభురంధరనిరూఢి
ననుపమానకళాప్తి నలశీతభానుండు
భానుండు దోప్రతాపంబుకలిమి
దారుణనర్మగ్రామధాత్రిఁ గుమారుండు
మారుండు సాంసర్యమహితరేఖఁ
జారు మేధాయుక్తి నారణజనకుండు
జనకుండు విజ్ఞానసౌష్ఠ్యమున

గీ॥ నేమహాభాగుఁ డతఁ డొప్ప నిద్ధరితి
నిఖలయాచకదారిద్ర్య నిబిడగహన
హరణదవకీలి యాశితాదరణశాలి
భవ్యగుణపాలి చెన్నభూపాలమాలి. 41

క॥ ఆ చెన్నక్షీతిపుండు చిన
మాచమను వరించె నర్వమంగళను సుధా
రోచిశ్శేఖరు చాపున
నేచిన మోహమున బంధులెల్ల నుతింపఁ. 42

గీ॥ ఏలమిఁ జినమాచమాంబికవలనఁ బుత్రు
విదితవెన్నూళ్లగోత్రపవిత్రు నంబు
జేక్షణారాధ్యశమనముదీర్ణగాత్రుఁ
గూత్రుఁ నతిమృభూమికళత్రుఁ గనియె. 43

మ॥ చినతిమ్మక్షీతిపాలకాగణి హయోక్తి త్తత్తమాధూరిపా
లి నకాలోగ్రతమంబు దుర్జయభూజాలీఘప్రతాపప్రపూ
ర్తిసపూర్వాతప మేకకాలమున నెంతే మేనినీసుండలం
బున శోభిల్లఁగఁ జేసె నంచు నుతినల్పుక లోక మచ్చెర్చుగన్.

మ॥ చినతిమ్మేంద్రుండు లింగమాంబవలనన్ జెన్నొండఁగఁ గాంచె నం
డనులన్ ఈశవరేష్వి నప్పనృపు చంద్రామ ప్రతాపాధ్య రం
గనరేంద్రుం ధృతిశాలిఁ గొండధరశీకాంతున్ నితాంజ్ఞేశో
భనుఁ గృష్ణాధిపు వారిజేక్షణవతుర్బాహుపమూరులన్. 45

ఉ॥ అప్పనృపేందుఁ డిక్కుపలయంబుఁ బ్రకాశము నొండఁజేసి సాం
పొప్పుఁ జిత్తోరదృక్పతిని నున్నవ మూర్ఛుఁడఁ గొముదీరుచిన్
దప్పక కాంచి వే యరివితానముమానము చూటలాడి తా
నెప్పుడు గీ ర్తివైఖరి నహించి చెలంగె నభంగులొన్నతిన్. 46

క॥ ఆయనకుఁ దమ్ముడైన గ
బాయుతబలశాలి రంగపావనిపాలుం
దాయోధన జయశీలుం
డై యిల యేలెను జనంబు లభినుతిసేయఁ.

47

సీ॥ తనచూపు నుకవిసంతానంబుమీఁద సం
తతము మాడలవ సంతంబు లాడఁ
దనమూపు పంటవైనలివిహరింపఁ గ్రొ
ర్బుసిని గుల్కెడువైడిమేడగాఁగఁ
దనయేపు కలనమార్కొను చెండిమున్నీల
తెగ కెల్ల గుండెలోఁ దిగులుగూర్చఁ
దనకాపు సకలబాంధవనికాయమునకుఁ
దగవజ్రపంజర మగుచు నిగుడఁ

గీ॥ బొగడు గాంచెను హరికర్పూరహీర
తారహరి పటేర నీహరిసార
వారణాధార్య ప్రభావూరసార
కీర్తిరుచిశాలి రంగపక్షితిపమాలి.

48

చ॥ అతనికే దమ్ముడై తనకె నంబుధివేష్టిత భూతలాభిత
ప్రతిచక్షోరక ప్రకటభవ్యతతోత్సవ కేళిశృంగర
స్మితనవచంద్రికారుచివిశేష విభూషితవక్త్రచంద్రుఁ డ
చ్చతరమహావిభూతి గుణసాంద్రుడు కొండనరేంద్రుఁ డంతయుఁ.

గీ॥ అమహాబలు ననుజన్ముడై ధరిత్రి
గోత్రసంభరణైకదత్తుండు నితాంత
కాంతసత్యాభిరాముఁ డాకలిత భద్రుఁ
డచ్యుత సమాఖ్యుడనఁ గృష్ణుఁ డతిశయిల్లె.

50

చ॥ అతనికి నన్నయై చెలువ మందిన బిజులకొండమేదిసి
 పతి భజపాతి దూతియయి భండనఖండిత వైరిజాతికిగా
 రతిని హసించురూపమున రంజలు నా తెఱగంటినాతికిగా
 రతి ఘటియింపఁ జేయు నపురా కవిరాజ నుతించుచుండఁగా. 51

సీ॥ దినరాజ వనరాజ ధనరాజ నిరసించు
 కౌర్యగంభీర్యకౌదార్యకలన
 మృగరాజ సగరాజ ఖగరాజఁ గుందించు
 సాహసపటుధైర్యజన నిరూఢి
 నలరాజ వలరాజ నలరాజ హసించుచు
 రుచినురూపహయాధి రోహణముల
 గిరిరాజ హరిరాజఁ గరిరాజ నలయించు
 ష్టితిధృతివాచాచ్ఛక్తిపటిమ

గీ॥ నే మహాదారుఁ డాశూరుఁ డిలఁ జెలంగె
 గాయగోవాళగేయాధి రాయబిరుడ
 మండనుండు భయంకర భండనుండు
 భవ్యగుణకాలి కొండభూపాలమూలి. 52

మ॥ ఇనదబ్బంబు ధనంజయచ్చరము వాఁశీశద్ధిరీశంబు కో
 కనదత్తైరవ ముబ్బరాగదుకురాట్కాంతంబు కాశ్చీరజ
 ధ్వజసారంబు సురాలయద్రజతగోత్రం బయ్యె బ్రహ్మాండ మా
 చినతిమ్మక్షితిపాలకొండవిభు నక్షీణప్రతాపంబునకొ. 53

సీ॥ కైరవహరణ జాగ్రద్వృత్తి వ ర్తిలై
 నే గండవాదిత్యుఁ డేపుమీటి
 పరకుంభిసీధవోత్పాటనోస్ఫటుఁ డయ్యె
 నే గండభేరుండు డిగ్ధరితి

నిరతమూధరవరధర్మమున మించె
 నే యాదిగర్భకు డీడు లేక
 యనుపమాద్యుత సమాఖ్యాహుఁ డనరె నే
 ఖడ్గనారాయణాంకనధురీణుఁ

గీ॥ డాకృపాగుణపారీణు నాప్రవీణు
 నాబుధత్రాణు నామహోద్యత్కృపాణు
 నాజయోదగ్రనిస్సాణు నాయరీణు
 నెన్నతకృమి కొండపృథ్వీకమణిని.

54

కా॥ ఆ కొండక్షీతిపాలచంద్రుఁడు వివాహంబయ్యె నానాసతీ
 లోకస్తుత్యసుశీల గోపమును ముక్లోత్తక సంతీర్త్యకీ
 ర్త్యాకల్పించిత బక్తముగా నిరతధర్మాలంబనారంభ డీ
 తూకాతూహల రంగమక సుజనరతూడీక్ష జక్మాంబికా.

55

నీ॥ పృథివి తా మమ శుయ్యు బ్రియమైన పరగతి
 ఘనతరవారిభంగంబు దాల్చె
 నగజాత సతియయ్యు నాత్మేకు నొకమూల
 నటుద్రోచి పౌరుషం బఱగఁ జేసె
 వాని తాఁ బరిశుద్ధవర్ణాత్మ యయ్యు న
 వ్యల విఘ్నఁ దన మాటవాని జేసెఁ
 బద్ధశ్రీ యయ్యును బతిఁ గొంచెపడ వేడి
 పరునిచే దానంబుఁ బట్టఁ జేసె

గీ॥ ననుచు వారల నిరసించి తనరె ధాత్రి
 మహితేపాత్రివతీమహామహిమ ససమ
 సుగుణానికురంబ యగుచు బిజ్జులకులేంద్రు
 కొండభూపాలచంద్రు శ్రీగోపమాంబ.

56

మ॥ అల దుర్భిక్షసుభిక్షకాలముల నత్యామోదయై భూనురా
వలి కిష్టాన్నము లన్నపూర్ణకరణః స్వర్ణంబు లయ్యిందిరా
జలజాక్షిమఃకిణోలి దా నొనగి భావ్యత్పుణ్యకీర్తుల్ ధరా
స్థలిజై నిందిన గోపమాంబ కెనయే సాధ్వీమతల్లితతుల్. 57

క॥ ఆ గోపమాంబవలనఁ
భోగామరవిభుఁడు కొండభూపతి గాంచెఁ
ద్యాగసురద్రువు నప్పన
వాగీశమనీషి రాకువనుభాధీశుఁ. 58

క॥ అప్ప ధరాపతి సర్వక
కుప్పటలీనిటలతలులఁ గూరుచు యశమఁ
గప్పరపుఁజిత్రకంబులు
ముప్పురిగొనఁ బ్రేమ సుకవిముఖులు మెచ్చుఁ. 59

గీ॥ ఆ మహాభాగునకుఁ నమ్ముడై చెలంగ
రాముఁ దురుసత్వమున బలరాముఁ డనఁగ
రణముఖంబున భాగవరాముఁ డనఁగ
రాజతకృపాప్తి శ్రీరఘురాముఁ డనఁగ. 60

సీ॥ దశరథారాధన తాత్పర్యమున మించి
క్షమ సుమిత్రాత్మజానక్తిఁ గాంచి
సాధువితానరక్షణదీక్ష ధరియించి
శివధర్మనధానస్థితి వహించి
ఖరదూషణాహితకాండీముల్ విడలించి
హరిముఖ్యులముల నాడరించి
పరవాహినీశ్వరబంధంబు గావించి
శరణాగతావనస్పరణ నింది

గీ॥ యాని ననిపక్ష్మీకంఠరాహతి ఘటింది
నరగమహితనయావాత్తి సంతసించి
రమూఁ జెలువందె మాఱటరాముఁ డనంగ
రవినిభం దైన బిజ్జల రామవిభుఁడు. 61

క॥ ఆ రామవిభుఁడు ప్రేమో
చారత నరియించె ముఖశిక్షేందవబింబ
భూరికరుణాపలంబు
శ్రీరాజితగుణకదంబ శ్రీజక్కాంబుక. 62

క॥ ఆ జక్కమాంబవలనగా
దేజోనిధి రామవసుమతీపతి గాంచెగా
రాజాధిరాజవిన్నతా
వ్యాజవిగాత్పరిభావు యాగప్రభువుక. 63

సీ॥ రాజరాజులు గాని రాజరాజులు గారు
ప్రతి నిశ్చలవిభాతి బాఠినిధుల
నరశీనరులు గాని నరశీనరులు గారు
సాటి మేధానర్థ సత్త్వకలన
గోపాత్మజులు గాని గోపాత్మజులు గారు
నమము దయాసార సారథనులఁ
గాశ్రయేయులు గాని కాశ్రయేయులు గారు
చూడుడు లవదోధ బోధనముల

గీ॥ ననచు నెవ్వని నతియిందు జనము వేడ్క
నకలజనపాఠి యాగుణకాలి యలరు
హేళిసమధామరింధోరి హృద్యశీరి
పాలితబుధారి యాగభూపాలకూఠి. 64

సీ॥ జగడాలఁ బచరించు సారమాణిక్యంబు

విషములు గురియుఁ బ్రావృద్ధ వంబు

మగ్రశేఖరభావ మొందు నుధాంతుండు

మొరయుచు వడినుళ్ళ ముంచు తలధి

యాలంబుఁ బెంచు న య్యామరభూజంబు

కోసిపెట్టును శిబిక్షోణిభతఁ

తా నొల్చియొనఁగు న స్తపనకుమారుండు

మెండుకోపా లూరుచుండు నురభి

గీ॥ యనుచు వారల నిరసించి యనునమాన

దానలనమాన భేలనానూనమహిమఁ

దనరుబిజ్జలకులసుధావనధిపూర్ణ

చంద్రుడో యన యాగనరేంద్రుఁ డలరు.

65

సీ॥ భూదారతాయాశీః జాల్పుమీఱఁగఁ జేసె

వైరుల కల విప్రవాసకలన

పురుషసింహఖ్యాతిఁ బరిధవిల్లఁగఁజేసె

సహితంల కగు గుహాధ్యాపగరిమ

రాజపుంగవలీల రాల్లఁగాఁజేసె

బ్రత్యక్షులకుఁ దృణగ్రసన పటిమ

భోగివిన్నూర్తి యొప్పువహింపఁజేసె శ

త్రులకు పల్కితాధిరోహమహిమ

గీ॥ విపులజయపటి యెవ్వోని విజయధాటి

యట్టిబలుమేటి సంభృతజ్యావధూటి

తతయశశ్శాటి యాగభూధవశిరీటి

నెనయఁజాలునె యీనాటి న్నపతికోటి.

66

క॥ యాగవ్రభుమణి యతః ఉను

రాగంబునఁ జెండ్లియాడె రాజులుమతి నా

భోగగుణశీల నచ్చము

యాగారికి సాటియైన యల లక్ష్యంబు.

67

మ॥ అలయాగేంద్రమితామహుండు పెదకొండాధీశమూర్త్యుఁ డిం

పలరన్ బక్కమయందుఁ గాంచె విబుధాహార్యేంద్ర సూర్యవ్రభా

శలనాథఃకరణైక దైర్యపటుజాగ్రచ్ఛార్యధుర్యుఁ న్వశ

త్రులనత్సర్వసపర్యుఁ గృష్ణవృషపర్యుఁ నిశ్చరాదాద్యుని.

68

గీ॥ అతఁడు రంగమవలన నెయ్యమునఁ గాంచె

కీర్తివర్ధిష్ఠ మూటకృష్ణ భోగ

భాగ్యనిజైతవిష్ణు శుంభత్ప్రతాప

కృష్ణు నోదిష్ణు విమతాసహిష్ణుఁ గృష్ణు.

69

చ॥ మణియును గొండభూవిభుఁడు మక్కువఁ గాంచెను రంగమాంబయం

దరిమహిపాలనంతతనమహితము త్తగజాశ్వభూషణో

త్కరధనముఖ్యసర్వపరిధాననిరర్గళదానశూరతా

పరిముదితాఖిలాఖిలజనపాలిని దిమ్మనచూలి వెంగనన్.

70

క॥ వెంగన నృపాలుకీర్తి ది

గంగన లంగముల నలఁడు నల మలయజపున్

రంగన గాంగలేరంగపుఁ

బొంగన నంగు భుజంగపుంగవుడీ ప్తిన్.

71

క॥ మెచ్చుగ వెంగనృపాలుఁడు

లచ్చమయెడ జగ్గనృపతి లక్షణవతియై

మెచ్చిన తిమ్మాంబికయం

దచ్చపుఁదమి రామనృపతి నాదృతిఁ గాంచెన్.

72

క॥ నిచ్చలమగు దైర్యంబున

నెచ్చెలు వగు జగన్మపతి నెమ్మివరించెన్

పొచ్చెమ్ము లేనిగుణముల

మచ్చికఁ జెలువొందు వీరమును వేడుకతోన్.

78

క॥ ఈ కరిణిని తెన్న ధరి

త్రీకాంతు మహాన్వయంబు వృద్ధి ననంగెన్

శ్రీకరుఁడై వెలసెను మే

ధాకలితాత్మఁ డెఱిగొండధరణిపఁ డెలమిన్.

74

సీ॥ తనదానధార యుగన్వంతునకు నిరం

తరమాత్మకన్యాప్రదాత్రిగాఁగఁ

దనహీతి యచ్చరి స్వరూపల కళాంత

నవమీనాసిక సంధాత్రిగాఁగఁ

దనయశంబు చకోరతతుల కనారతా

భ్యవహారమహిత సంపాదిగాఁగఁ

దనప్రతాపము కోకగంపతులకు సంత

శీప్రమోద రసప్రదాయిగాఁగఁ

గీ॥ దనక విజ్ఞులకుప్ప భూధివవతం

కలకపాథోధిపూణిమాకమస్తైరి

చటులబుసీరి సంగరజయవిహారి

భూరిగుణహారి యెఱిగొండభూషణారి.

75

తి॥ ఆ యెఱిగొండభూషమణి యత్యున్నరక్తి వరించె భద్రసం

ధాయినిఁ బెద్దమాచమ సుదారణ యుగళాలిసజ్జన

ధ్యేయసుశీల ధర్మభృతదీక్ష నిజాశ్రితబంధురక్షణో

పాయమహత్త్వదక్షిణ బలిభక్తిసహాయ న మేయధీనిధిన్.

76

గీ॥ అట్టిపెదమాచమాంబికయందుఁ గాంచె
వేడ్కనెఱగొండభూపతి విబుధగణ్యు
విస్ఫురితపుణ్యుఁ బడనమద్విమలమేది
నీధవళరణ్యుఁ బెడతిమ్మనృపవరేణ్యు.

77

నీ॥ కమనీయదక్షిణ శాశికాక్షేత్రంబు
రహిమించ నెవ్వనిరాజధాని
తుంగాఖ్యగంగాతరంగ రంగస్థలి
బ్రహ్మేశుఁ డెవ్వనిపాలివేల్పు
పాదుకాదత్తశుంభద్దండిహయముఖ్య
వస్తు లెవ్వనియింట విస్తరిల్లు
ధరవంతు కెక్కుఁడందవనోలిచేతంబు
గణుతింప నెవ్వనికాణయాది

గీ॥ సిరుల నొప్పునలంపూరినీచు కెల్ల
నాడకామను దేశాయినాడకరణ
మనెనువిఖ్యాతి యెవ్వని కలరె వతండు
వొల్లె బిజ్జుల పెరిగిమ్మజూవిభండు.

78

నీ॥ చంకజాతాకర ప్రకటసంచారంబు
గ్రల మహాశమతంబుఁ గలయుకొదవ
నోలిదానంబు చండాలుర కిను ఘనా
ఘనలతోఁ గూడిన కల్పవంబు
వినువక ఘనవత్క్లివేశ్యకుఁ బెకలించు
నక్కిటిని భశించు హైన్యవృత్తి
నెప్పుడు జగత్ప్రాణహృతిఁ బంట విషమిడు
నలభుజంగాధిపు నంటునఘముఁ

గీ॥ బాపిఁగొనియె నసుంధరా పద్మనయన
 వరసలిజ్జల పెదతిమ్మధరఁగీనాథ
 చంద్రభుజవీరి నిలిచి తచ్చరణలనద
 శేషవిష్ణుక భానుధానేచనమున.

79

సీ॥ దుర్వారమదయుక్తిఁ దూఁగెను కుంభిని
 పతల నఖంబులఁ బట్టియెగురు
 గటకాంతరస్థితి గర్జిలుపురుషసిం
 హముఁడఁ జంచూపుట్రాగములఁ జించు
 లైగాఘనాఘనపటలముల్ రా నిజ
 పక్షమహాబలప్రతీతిఁ దఱుము
 బరవాహినీనముద్భవమయ్యైఁ బ్రవహించు
 కీలాలు మెదనిండఁ గ్రోలి మెఱయు

గీ॥ నతులవిక్రమలీల నేయనఘమూర్తి
 చండిమాఖండగండభేరుండచిరుద
 మతఁ డెసంగను రాయవేశ్యాభుజంగ
 భానురాంకుండు పెదతిమ్మపార్థివుండు.

80

సీ॥ పుడమిఁ గంకణమాత్ర మిడుదాత ఘనఁడు క
 భామాత్ర మిడుదాత సోముఁ డరయఁ
 బలమాత్ర మిడుదాత యలశిబి పాలుమా
 త్రంబిచ్చుదాత నిర్జరులగిడ్డి
 యీతిఁ బాదమాత్ర ముచ్చినదాత బలి నిజా
 నవమాత్ర మిడుదాత యపు ఖచరుండు
 త్వక్మాత్ర మిడుదాత తాపని యిష్టమా
 త్రం బిచ్చుదాత నిధానభర్త

గీ॥ యనుచు వారి వదాన్యత వపహసించు
వఖిల దేశసమాగతయాచమాన
వరమనోరథనంపూర్తి వఱలఁజేసి
భూరివిభవుండు పెదతిమ్మభూవిభుండు.

81

ఉ॥ ఆ పెదతిమ్మభూమివిభుఁ డర్థి వరించెను గామమాంబ వృ
త్పాసితవిష్ణుసద్గుణకదంబ లసత్కరుణావలంబ న
ద్రాసవిలాసకాంతినికురుంబ ముఖద్యుతిదీర్ఘపూర్ణతా
రాపతివింబఁ గీర్తినికరప్రవిడంబితేశంబ డంబుగఁ.

82

ఉ॥ ఆ సతియందుఁ గాంచె తెలువందుకుమారుని శక్తివంపదఁ
భాసిలుకూరునిఁ బుధజన సప్తనీయవిహారునిఁ గుభృ
త్త్రాసవిభాయిశౌర్యసముదారుని గృష్ణవృపాలధీరునిఁ
ధీనరసీజసూతిఁ బెదతిమ్మమహీకుఁ డతిప్రకాశుఁడై.

83

సీ॥ వాహినీకాంతరవాసియై యెపుడు దు
ర్వారారిదరయుక్తిఁ బ్రబలఁడనిఁ
బంకజాతాలయోపాశ్రితుండై పూత
నాధీరునిహతిఁ జెన్నారఁ డని
సతతసమ్మదమహాసవభోక్షయై గురు
వ్రజభామినీరతి వరలఁడనిఁ
గల్పసత్యానక్తికలితుండై మహిజాత
రూపాహరణవృత్తిఁ జూపఁడని

గీ॥ సరియనఁగవచ్చుఁ గృష్ణఁ డీజగతియందు
సహితసమవర్తి ధర్మశానువర్తి
సత్కీమమ్మూర్తి సర్వజ్ఞ సన్నతాచ్ఛ
క్తిర్తియై పొల్చుచిజలకృష్ణవతికి.

84

సీ॥ ఘటికులకుల మైనపాతాళమున కేగు
 వేగఁ జొంగుచు గాంగవేగినరణి
 దుర్గమతోఁగిభృన్దర్గముఁ జరించుచు
 సాగకు సింహాశోగిదారి
 నంబరంబున నిరాలంబయై మిక్కిలిఁ
 గ్రీడించు నైంపరేఖ కరణి
 సుగ్రజుగ్రహవ్యగ్రచాఢోరాశి
 మించి లంఘించు రాయంచపాల్కి

గీ॥ భువనవిస్ఫూర్తి సత్వసంపూర్తి విబుధ
 హర్షకరకీర్తి నరవినుతాచ్చమూర్తి
 పరిలిస కృష్ణరాయేంద్రు కీర్తియపుర
 రమణులకు నెన్నఁదీరి కృత్రిమముగాడె.

85

మ॥ అపురా బిజ్జులకృష్ణరాయహనురింఖాతితత్వోఁగినం
 భవధూళిపటలంబు డంబుగ సభోభాగంబునక నింశి యం
 దు వివస్వంతం సకృత్ప్రశాశమహిమాదుర్లభ్యుఁ గావించినక
 గవిసార్థంబు యథార్థ మయ్యె ననుఁ కథద్రోతనామంజ్జీలక. 86

సీ॥ కరము జడఁగీతిఁ గల్పనైసహరిపేనుఁ
 నెలుగనిదానవద్విరసమును
 ఘనులెల్లఁ దమకు వంకలు గడింపఁగ నుహా
 ఘములు రాబడునట్టి గట్టుమగలఁ
 దమిమోర శ్రోపున భగ్నశాశిత్రేత్ర
 తేతులు పొందినచారకానిఁ
 బరఁగ రోజును నుహాబలఁద్రోధం బెచ్చు
 డాచరించుచు నుండు నలుగరదుని

గీ॥ సడలి హరిపాద సేవనానక్తు ననఘు
సాధునందముతోత్సాహు సారబలస
హాయు బిజ్జలకృష్ణరాయు మేళు
మెచ్చి ధర తద్భుజాపీఠి నచ్చినిలిచె.

87

సీ॥ పండ్ల యూటలు ద్రావు పాణిజాతంబును
గాలిఁబోయెను కాలకంఠరంబు
నల్ల నదీనుఁ డా నమ్మతపయోనిధి
గతిలేని నాకలోకంబుమణిని
గడు వసువ్యయమునఁ గార్చ్య మొందునుధాంతుఁ
గూఁడు లే కటవి న్నొన్న దధీచిఁ
గరిము పేరతికంబుఁ గనుకామధేనువు
తైత్తిశించలఁ బడు కుచేరు

గీ॥ ధరసదాపనీకవృత్తి వఱలు శిలినీ
సరియ మధ్యాహ్నా దాగ్ర్య మందుకర్ణు
ననయ నొల్లక బిజ్జలకృష్ణరాయ
ధరశివల్లభుకడ నిల్చె దానలక్ష్మి.

88

చ॥ అనముఁడు కృష్ణరాయవసుధాధిపుఁ డా జనపల్లి వేంకటా
వని పశుమూరియై ధరణి వార్తకు నెక్కినఁబచ్చమాంబ నో
రున్న గడు నేర్పునం గలిగి ఘట్టినయింటికిఁ జొచ్చినింటికిఁ
ఘనముగ వన్నె వాసి చెలఁగ న్నమ సాధ్వీ పరించె మించుగఁ. 89

సీ॥ నాయక నేలదున్నకము మాన్పఁగ లేని
యల రిత్నగర్భ గంధానుషక్తి
ధవు దూఁడగాపరితనము వారింపని
పంప వృగాక్షిచాంచల్యగుణము

వతి యప్పుమోసెడిభంగ మెడల్పని
 వసుమాత ప్రతికూలవర్తనంబు
 నాత్మవల్లభునెత్తి యప్పుమోసెల్ల దిం
 చని యపర్ణావ్యయచండితనము

గీ॥ నంది వారల నిరసించి హృద్యవినయ
 వతియు స్థిరమతియును శీలవతియు సాధు
 మతియు నై పొల్చె దను మానవతులు మెచ్చ
 భళిర విజ్జలకృష్ణేంద్రుబచ్చమాంబ. 90

మ॥ అల బచ్చాంబికయందుఁ గృష్ణవసుధాధ్యక్షుండు నిగ్గించె నా
 కలకాంభోనిధికన్యకామణియెడగ్ గంజాక్షుఁ డామోదియై
 వలరాజుగ్ గనులీల భూవలయభావ్యత్కిర్తికల్లోల వి
 జ్జలతిమ్మక్రితినాఁ ఛాలనయనాస్తోకార్చనాలాలసా. 91

సీ॥ తలయేటు గలిగి నిచ్చలు గండములుసెంచి
 గతిమాలు గిరులసంగత్య మెడలి
 దుర్వ్యర్థయుక్తిబంధురమైన నెమ్మేనఁ
 బొడలూను కరటులపొందు మాని
 భరితమహామయసాంకురుగ్గ్రాత్రుడై
 యెంటిఁ గ్రుమ్మలుఁ ఘోణిజంట వదలి
 ౨ చెవులవిన్నవితేక నీదనంబునఁగాన్పు
 పేదయైన భుజంగుఁ బెనగు టుదీగి

గీ॥ ప్రేమ రామాభిరామనిరామయాంగ
 రామణీయకవిభవవిరాజమాన
 కలన విహరించు నిను ధరాకాంత సెందె
 దీపితాటోప విజ్జలతిమ్మభూవ. 92

మ॥ “అరుదా రంభకు నిచ్చ యావననితాంతాన ॥ యాశ్చర్యమా
పరికింపఁ శశిరేఖకుఁ దమ మహాపాశ్చాత్యయోగం” బటం
ద్రు రహిం దిమ్మనృపాల నీపలుక మైఁ ద్రుంపఁ దివిఁ సిద్ధియం
బరురావలత్తులు చేరి యచ్చరలఁ బ్రేమం గూడఁ దత్పాగ్నిటల్.

సీ॥ “పటుమహానవపూర భరితులౌతురకల

స్ఫుటమహానవపారిభోక్తలుగను

వరసుధ ర్మాభోగవరణులౌఖానుల

సురుసుధ ర్మాభోగయుక్తులుగను

వారక నన్మార్గహారులౌ నబిసీల

సంతతపన్మార్గచారులుగను

దతసుమనోభివర్ధన మూన్మయవసుల

సమధికసుమనోభిసంగులుగను

గీ॥ శేసి నఘటనఘటనావిశేషభాస

మానచాతుర్యధుర్యతానూనకలన ”

ననచు నీధాటి వినుతించు నహితకోటి

ధీరసల్లావ బిజ్జలతిమ్మథూవ.

94

ఉ॥ భోరనఁ గృష్ణ రాయనృపపుంగవు తిమ్మనృపాల నీశిహో

చారక రాసి జాసి యనిలాస్మిక్రియఁ నటియిందుఁ గానిహో

జోరుమునూదుఖానర్గణశూరుని ప్రాణనమీరణంబులన్

బారణనేయుచే నిమిషమాత్రములోననె శ్రీనమ్మగ్రమ్మె.

95

సీ॥ పోరుచేసి కరంబు నో రెండివడు వారిఁ

శేరదు తనపయోధారగూర్చి

యంకపాళికఁ శేర కభుకుచు నెళవులు

గొనవారిఁ బెంప దక్కువ ఘటించి

యెడఁబడువారి సమ్మదమునఁ దేర్పదు
 వట్టి రమ్మని తప్పప్రక్కనుంది
 తొడికాళ్లుగొన లేది యడుగునఁ బడువారి
 స్వస్థులఁ జేయగు చంకఁజేర్చి

గీ॥ విజయలక్ష్మిలఁ బ్రోవదో వెలయ శౌర్య
 నందనులఁ గావదో మహానందకలన
 మీరి నిడఁకాయయెయ్య నీ నారి యోర
 దీపితాటో విజ్ఞానతిమ్మదూ॥

96

సీ॥ అంగపుఁబులితోలు బొంగళం నూనా
 పసిమిపుప్పొడితో మిసిమిగులుక
 భోరిన వాగడ బొడ్డుఘంటలజేర
 ఘంటలు మొసనూలు కటిచి మోయి
 వాలుచేరిగివేసి జాళువాఁరజన్మ
 సంపంగిడిసిండి సొంప నింప
 బిరుంగపుజగఁజంప రుమాయిజల్లున్
 చామరంబు కభంగంబు వెలయ

గీ॥ వరఁకాకాఘలంబు పావడలుచిగుడ
 నాజమహితేజ నెక్కి మున్నధిపసి చె
 వేడ్క జయలక్ష్మి రీతినేకపిలిచెన్న
 ధీరు నడఁచాసి నిన్వఁతేరి తిమ్మదూ॥

97

సీ॥ మొనసి నీడుకటారి మొనఘోటు నాటంగా
 గాట మా రంభచన్పొటుగలిగ
 నీబాణ మెద గంటి నివృట్టిల్లంగఁ జేయ
 పొరిగిచే మోవికా టందఁ గలిగ

నీజయభేదకా నివదిముల్ చెవిపోక
వెన తారమణితముల్ వినుటగలిగె
నీఖడ్గ మంగముల్ నెఱ నాముఖొన మేన
కాకాంత జడవాటు కవయంగలె

గీ॥ నార నమ కెంతయుపకారి యనుచు మెచ్చు
మోహమున నిన్న నాహవోన్మూలితోగ్ర
వికిలి చెన్నక్షమాచాలవీరసమితి
దివిని శుభహూవ బిజ్జలతిమ్మభూప. 98

గీ॥ ధరణి పతిగజసింహనద్విరడ చింత
కుంట ధర్మరాజేంద్రునికూఁతు నలరి
యక్కమాంబను వరియించి యంత జౌవ
మాంబ నుద్వాహ మైతి వీ వాదరమున. 99

క॥ ఆయశ్కాంబిక బంధుని
కాయపరిస్తూయమాసఘనపాత్రివ
త్యాయత సతతకృపాధౌ
రేయతః గడు సతిశయిల్లె శ్రీవిలసితయై. 100

సీ॥ అశౌంతవంకజాతాలయ యౌ లక్ష్మి
ననయంబు చండిక యైన గౌరి
బహుభాషిణి యనంగఁ బరంగు చుండెను వాణి
నరయంగఁ బొంతుల యైన ధరను
వడి సుశృచే జాలఁ దడఁబడు జాహ్నువి
దమయంతి యగు నై షడ్వప్రమదను

స్వేదంధ్ర) మైధరాస్థలి మను జాగ్రది
నకులీన యగు నరుంధతిని శేలి

గీ॥ పటచి పుణ్యక్షమామితవాక్సతీత్వ
భద్రదక్షిణ సంపత్తి పావనాన్వ
వాయుజననంబులను భాత్రి వార్త కెక్కు
ననుపమానగుణాలంబ యెక్కుమాంబ.

101

క॥ సారమణీవై ఖరి బుధ
వారమనోభీష్ట మొనఁగి వసుమతి సారా
చారమనోజ్ఞత వర్తిలు
జారమ శ్రీరమ యవంగ బాంధవుల దయక.

102

సీ॥ పాకవిధ్వంసే శేపట్టు పులోమజ
పుణ్యజనాశినిబొందు లక్ష్మీ
బ్రహ్మఘాతకుని నేర్పడ వరించిన గౌరి
తలకొట్లమూరిని దగులు వాణి
కడు గురుద్రోహిని విచువని జాగ్రది
నవిసంగతుని శ్రేమ నంటు స్వాహా
యనిశమహాబలాహరి గూడిన భాత్రి
శివధర్మ మర్దనుఁ జేరు నీత

గీ॥ సాటి యని చల్కవచ్చునె సకలసుగుణ
భానమానని శేకసేవానమోన
మధురసానూనలనమానమానసాబ్జ
మైన విజ్జలశ్రీచారమాంబతోడ.

103

క॥ అలయక్కనూంబయెడఁ బు

త్రులఁగాందితి వీవు సుగుణతోయధి యగుచు

జెలువందు ధర్మభూవరు

కులభూధరధృతివిశాలుఁ గొండన్మహిళాఁ,

104

సీ॥ శాంతరసంబు సాక్షాత్కరించె ననంగ

దాతృత్వ మాశృతిఁ దాల్చెననంగఁ

బట్టు ధైర్యమహిమ రూపము భజించెననంగఁ

గరుణ సాకారమై నెరసె వనంగ

శూరత యవధునస్ఫురణఁ జూపె ననంగ

వినయంబు పుంభావ మెనసెననంగ

దాక్షిణ్య మవయవోదార మయ్యెననంగ

న్యాయంబు సొంగమై యలరెననంగ

సీ॥ నేపెనంగ జగద్రక్షణేశ్వర

శాశ్వతైశ్వర్యధుర్యరామేశ్వరాంభో)

మహితసారసలాలనమానసాః

భవ్యగుణపాఠి ధర్మభూపాలమాఠి

105

సీ॥ ప్రకటదానములంద ప్రతిదినం బాసలఁ

జేచాఁచు నట్టి దిక్పింధురముల

నడవడి దప్పి యేర్పడ నీళ్ళమోవరు

లోనఁగు నవ్వలఁ దోఁగుచుండు గిరుల

జోగులఁ గలసి యధోగతి నంటుచుఁ

బడగ లెప్పుడు మోయు పాపతేని

106

నడవిలో వెల్వలనై వేరువెల్లంకి
త్రవ్వకతినడు భూదారవరుని

గీ॥ మాని నర్వంసహాకాంత మరగి నిలిచె
నతులసామాజ్యధారేయుఁ డఖిలవిలువ
సతతభజనైక చతురుడు చతురుసాయుఁ
డైన బిజ్జలధర్మభూనిమఃశిని.

106

చ॥ బలయుతుఁడైన ధర్మమహిపాలుకృపాణము కృష్ణమూర్తియై
వెలయును గానిచో ననునివేదన మూన్చి భజించువైరి కు
జ్వలనురతాప్తి నిర్జరమసారమశేనమశేయ వేణికా
కులనురతాప్తియుఁ మిగులఁ గూర్చి యెనంగునై తత్త్వ సంబుచక. 107

సీ॥ సింధుదేశమున కేశ్రీఘనుదానాంబు
తతి బహుజీవనస్థితి యొనర్చుఁ
గాశ్మీరమున కేజగత్పతిభాషాభి
ముఖ్యంబు మేదురామోద మొనఁగు
సారాప్రమునకు నేతనవరచూతపాగిధి
యరయ శోభాస్వదన్మరణ గూర్చుఁ
గరహతిమునకు నేవరరుచితేజంబు
మేలిమిదులగించుదాలు నిల్పు

గీ॥ మత్స్యమున కేరసాధీశు మహితధామ
మమలకమలాప్తి ఘటియించి యలరఁజేయు
వతఁడు సామాన్యఁడే బిజ్జలాస్వయాధి
పూర్ణిమాజ్ఞారి శ్రీధర్మభూపకౌరి.

108

చ॥ వలగొని ధర్మభూపశరపహ్ని తపింపఁగఁజేయ నేదనా
విలతనులై విరోధివృషపీయలు బీరము దూరి బారి లో
జలికి తడియపాదజలజాతములం బడి వాల్మీకిగ గృహ
శల సతఁ డార్తిమాన్చి యనిఁ గాచె మహాతనుకేతనాంకముల్. 109

సీ॥ నేపింప నిచ్చుచు క్షీరపాథోరాశి

కాచిన నిచ్చుచు గల్పకాశి
పాదమానఁగ నిచ్చుఁ జార్ణమానీశశి
పేరుతో నిచ్చుచు సౌరభేయి
దాలు పట్టఁగనిచ్చు నాలేఖరత్నంబు
వినుతింప నిచ్చు శిబిప్రభుండు
నెన్ని గూయఁగ నిచ్చు నీలజీమూలంబు
డండ మానఁగ నిచ్చుదైత్యవిభుడు

గీ॥ కాన వారల దాతలగా గఁజింపఁ
దగునె న్నిశ్శేషశృపానితాంతకాంత
సంతతావితనానాదిగంతబుధవ
నీచు ధర్మమహీచు వర్ణించుచోట.

110

చ॥ అతఁడు నరించె శేషముఁ గృపాశ్రితబాంధవమిత్రపోషస
చ్చసంరమనీష మంజూనచః కలనాఽతథాత్మయోష మా
నితపతిధక్తియు క్తిరమణీయవిభూష మహానుశీలతాం
చితనిజవేష మాధవవిశేషమహార్చనతోషమానసః.

111

సీ॥ జాహ్నువిక్త వడి సంతతాశ్రిత కవి

'శ్రేణి సంక్షించు శేషమాంబ

పూర్వతిమాడ్కిని బటుకుమారోదయ

స్థితి రంహించుచు నుండు శేషమాంబ

భారతిరీతిని బహునరస్తుత్య సా

శీల్యంబు భరియించు శేషమాంబ

మేదినిభాతి నమయ్యమాభిఖ్య

చెలువ బు మతిఁ బూను శేషమాంబ

గీ॥ యునుచు బాంధవనందోహ మభినుతింప

నిత్యపావనకాధర్మనిర్మలత్వ

సహజసహనత్వముల ధర్మాభిఁ జెలంగు

స్థిరగుణాలంబ ధర్మేంద్రు శేషమాంబ.

112

క॥ శేషమవలనఁ గాంచెను

భామశేషుండు ధర్మపార్థివుఁడు మహా

భీమావిద్యేమాభయ

వేషావహాళరణభరణ వెంకటరమణుఁ.

118

గీ॥ ధర్మభూపాలమాళికిఁ దమ్ముండగుచుఁ

దనరు నిమ్మడికొండేంద్రుఁ దరమె యెన్నఁ

జండభుజదండమంశితమండలాగ్ర

ఖండితోద్దండరిపుమహీమండలేంద్రు.

114

మ॥ పలుకుందోయ్యలిక్ష్మపూ వట్టి ధనకాశ్వాతాభుల మెట్టి దోష్ట

తౌగల్లోఁ వతీతరంగచరకాదంబచ్చట ముట్టి య

గ్గలికా శాఁదసీరజాఘవద మాఁకంబెట్టి ధట్టింపె బి

ట్టలవో నిమ్మడికొండభూవిభు సమాఖ్యాహంసి చిత్రబుగ్గ. 115

సీ॥ పరధరాధీశ్వరుపాదఁబు లెనయించె
 నాత్మీయకుంభినీనాళి నెల్ల
 బలువీరతరులగుంపులుదాఁగులాయంబు
 గాఁజేసె వాజసంఘముల నెల్లఁ
 గరము నానావనీవరయోగ్యముగఁ జేసెఁ
 గాంచనస్యందనోత్కరము లెల్ల
 మెఱయురసాధిపుశరణ మండఁగఁజేసె
 నిర్వేలవాహినీనివహ మెల్ల

గీ॥ నరయ నుచితజ్ఞాఁడౌర ప్రత్యర్థిభరణి
 పాలుఁ డిమ్మడిఁగొండభూపాలుధాటి
 పరువు లిడువేళ నాయాయినస్తువితతి
 తగినయెడలనె మఱవక తాఁసెగాన

116

సీ॥ అప్పుగా కియ్యఁ డెంతైనఁ బరస్యండు
 పూటగా కియ్యఁ దెప్పడును సురలి
 వృద్ధిలే కియ్యఁడు వెన్నెల గాయఁడు
 పత్రంబులే కీడు పారిజాత
 మెత్తున కెత్తుగా కియ్యఁడు శిబివిభుఁ
 డడుగుగా కీడు వైతాళ్యాధినాథు
 డుత్తరాశనకాని యొసంగఁడు ధవవతి
 యిల్లుటమున్నగా కీయఁ డబ్ధి

గీ॥ యనుచు వారివదాన్యత లపహసించి
 వలసినంతయుఁ గోరినవస్తులెల్ల

వకలదేశాగతాధారిసమితి శాసనఁ

గూర్చి బిజ్జలయిమ్మడిశొండవిభుఁడు.

117

మ॥ అవురా! యిమ్మడిశొండభూవర సముద్యుక్తోద్భుజంగేంద్రుతో

సవలీలఁ గవగూడి కాంచుఁ గరవాలాభీలజాగ్రద్యుజం

గి విరోధిక్షితిమండలేశ్వరమదాక్షిణ్యద్విపాస్తంభకుం

భవిభేదచ్యుతమాత్మిక ప్రకరదంభస్థాయదండంబులఁ.

118

సీ॥ కటకాధివాసులై కనుపట్టువైరులఁ

గటకాధివాసులఁ గాంచజేసె

గంధర్వసంగతి గమించువిమతుల

గంధర్వసంగతి గాంచజేసె

వాహినీసుస్థితి నటలుప్రత్యర్థుల

వాహినీసుస్థితి నటలఁజేసె

నచలశృంగారవిహారులౌ శత్రుల

నచలశృంగారంబు లండఁజేసె

గీ॥ నించుకేనియు శాత్రవమోక్షలంప

కెంతయోచిత్య మెఱుంగు మేలిదర్శితి

బిజ్జలాస్వయరాజీవవిసరుహాప్తుఁ

డైన యిమ్మడిశొండభూజానిహేతి.

119

చ॥ అతఁడు వరించె సంచితదయానికురుంబను నీతమాంబ నూ

ర్జితసుగుణావలంబ య్యు చెల్వనహించిన కృష్ణమాంబ న

చ్యుతఁడు రమాపురంద్రుని మహోన్నతి భూతరశాక్షిబోలె న

త్యుతులితసంపదాప్తి సమానాప్తియుఁ గల్గి మెలంగువారలఁ.

120

చ॥ ఎలమిఁ దలంచఁ దిమ్మధరణీశ్వర సీ వల జౌరమాంబయం
దలఘుతరప్రతాపనిధియై తగు శ్రీనరసింహుల సత్కృపా
జలనిధిఁ గృష్ణభూవిభుని సాహసభాగ్యపు బచ్చభూపతిఁ
బలజతభీమసేనుల శుభస్థితి గాందితి వా కుమారులఁ.

121

సీ॥ అరిఁ బాడ స్తంభోద్భవాఖ్యనౌనకయున్నఁ
బెఱవారి కడ నోరుబెఱవకున్న
శత్రులచెంగట సటలు చూపకయున్న
నభియాతిహతి కద నరయకున్నఁ
బెల్లు దాయయెదుర్ప గోల్లుసెందకయున్నఁ
బగతుఱయెడ వెల్లుబాటకున్నఁ
గ్రూరాహితునకు ద్వైరూప్య మూనకయున్నఁ
బరిపంథిఁ గని వాలు మఱవకున్న

గీ॥ దీ టనంగ వచ్చు నరసింహదేవుఁ జాహ
వక్షమాబలదయవివక్షధరణి
మండలాధ్యక్షశిక్షాఖండశూన్య
వీక్షణం దై ననరసింహవిభునితోడ

122

సీ॥ ధామనిధిద్రోహోద్ధాముఁ జానితని కా
శ్రీతచక్రసంభృతి చిత్ర మగునె
రాజశేఖరుఁ డన రంజునితనిఁ
శాశ్వతైశ్వర్య మాశ్చర్య మగునె
చతురాననవిలాసపహితుఁ డా నీతని
కతులకళావాప్తి యరిదియగునె

బలభద్రవిస్ఫూర్తిఁ బరగు నీతనికీ గృ
ష్టాగ్రజవిఖ్యాతి యబ్రమగునె

గీ॥ యనుచు బుధకోటి వినుతించు ననుదినంబు
నెవ్వఁ జాతఁడు సామాన్యఁడే యుదార
ధీరవీరగుణాధారతిమ్మనృపకు
మూరబిజ్జలనరసింహమునుజవిభుఁడు.

123

మ॥ అవురా బిజ్జలతిమ్మభూవిభునృసింహధీకుబాహుసిరా
హుప్ర మాద్యత్పర రాజమండలము సద్యోక్షేగ్లహానట్లుగాఁ
గవళింపం గని సమ్మదం బెడఁ బొసంగం బద్ధినీచక్రముల్
సవికాసస్థితి గాంచె వత్సీకర మంచచ్ఛీ) భరించఁ దమి॥ 124

సీ॥ గడగడనడఁకి నల్లడలఁ బాటు తురుమ్మ
వాహినీచ్చట డాఁగ వనధియయ్యె
జోఁగాళ్లు లేక బల్బుపటొట్టి పశు పార
సీకాహితతికి వల్మీకమయ్యె
వెల నిజపక్షంబు లఱఁ జోవు పాశ్చాత్య
కాశికాధిపి సంధకారమయ్యె
భువి దిగంబరు లైన యవనయోగుల కాయ
ములు నిండఁగా భూతిపూతయయ్యె

గీ॥ ననుచు నానావజీరు భైరవనిమహాగ్ర
చటలథాటినిరాఘటపటుతరంగ
ఖురనముద్ధూశధూరిఁ బేర్కొనుచునుండు
రతఁడు సామాన్యఁడే నృసింహావభుఁడు

ఉ॥ ఆ సరసావనీకుండు ప్రియంబులరంగ వరించెఁ తెన్నుమో
మానవతీలలామ ననమానదయానుగుణాభిరామ సా
ధ్వీనివహానికప్రణతధీగరిమాపరసీమ సప్తనం
తానముఖోల్లసత్సుకృతఘామ మధామయవాగురంధరకా. 126

ఉ॥ ఆ పరిసేంద్రుతమ్ముండు మహావిభవేంద్రుడు చెన్ననంగుడు
రానవిరోధిభూధవపరాధపకారణవారణాదినే
నానివహానిసాంద్రుండు ఘనాఘనగర్జితతర్జనకదీ
తూనకరావభీతవిమతాధిపజన్ముండు కృష్ణఁ డిదరకా. 127

సీ॥ దుర్గమాత్మీయారివర్గవిముక్తిచేఁ
దగి వాహినీకబంధములఁ జోగి
సారంగవరచర్మధారణం బొనరించి
వనవాసినయోగ మనువ్రుపఱచి
భరితమూఢాత్మిపైఁ గోర్కి కడుఁ బెంచి
విజ్ఞానమున మానవిధి పహించి
భూరిరుచిరమఃసారకాంక్ష లడంచి
కఠినానసస్థులై కన్న మోడ్చి

గీ॥ మోక్షమార్గాంబు గైకొనుదీక్ష నరులు
పరమ మని యెంతు లెవ్వనిభవ్యనామ
మతని బిజ్జలశ్రీకృష్ణు నహితఃస్థు
భోగజితఃస్థు నేరికి బాగదండరమె. 128

సీ॥ కంభినీపతులతోఁ గూడియుండుటఁజేసి
దంతీంద్రముల కింత దలఁకదయ్యె

భూదారవరులతోఁ బొత్తుగాంచుటఁజేసి
 శ్రోడవరంపర శోడదయ్యె
 పురుషసింహములతోఁ బొం దొనర్చుటఁజేసి
 హర్యక్షముల కాత్మ నదరదయ్యె
 ధరణిభృచ్చాన్యమితత్పరతఁ బొల్పుటఁజేసి
 శార్దూలసమితికి జడియదయ్యె

గీ॥ బిజ్జలాన్వయపాథోధివిసరుహారి
 యైనతిమ్మేంద్రుక్మష్టభూచాచిచంద్రు
 ధాటి నిలు పోపలేక కాంతారవాటిఁ
 బాటిలినచింత శత్రువధూటికాళి.

189

గీ॥ అకృష్టధరాధిపమణి
 చేకొని తాఁ బెండ్లి యయ్యె స్థిరతరసత్య
 ధీకలనాకృతకృత్య
 శ్రీకరయశ లక్ష్మమాంబ శ్రీతిమ్మాంబఁ

190

గీ॥ అమహామహుసనుజన్ముఁ డలరు బచ్చ
 ధరణిపాలుఁ డనారతదానశీలుఁ
 డరివిఘాలుఁడు హరినేవనాతిలోలుఁ
 డతులకరుగావిశాలుఁడు నగుచు మిగులు.

191

సీ॥ నిండుజాఁబిల్లిఁ గుండ్లిచు నన్న విపాండు
 శరణంబు నాకులపఱచు టరుదె
 గరుడతండంబు వంకలునేయు నన్న డ
 ర్వీకరేంద్రులఁ జాట్లఁ జెట్టు టరుదె

వజ్రముల్ చెక్కులు వడఁ జేయు నన్నఁ బ్రా
 లేయాద్రపక్షముల్ జెంపు టరుడె
 మృగరాజ గట్లపాలుగఁ జేయు నన్న ది
 క్సింధురేంద్రమునెన్ద్రఁ జెంచు టరుడె

గీ॥ చంద్రికాల్ల దివము నాశ్రమ సేయు
 ననిన సత్త్రముల వగ లడఁచు టరుడె
 యబ్జబాండకటాహంబు నాక్రమింది
 వర్తిలెఱుబచ్చభూపాలకీర్తి కరయ.

182

ఉ॥ ఈదృశపుత్రపౌత్రవిభవైకమహామహిమాభిరామతా
 మేదిని సుప్రసిద్ధి గను మీ కరుడే యిటువంటికావ్యముల్
 సాదులు మెచ్చఁగా బహుసప్రతిపాదనలీల మెచ్చఁగా
 నాదృతి మీర దేవతల కంకిత మూన్పుట తిమ్మభూవరా. 183

వ॥ కావున నీ విప్పు యొనర్చిన యచూసరసభావభవ్యంబగు కావ్యంబు
 కాశ్వత్తెత్వర్య విధానావధానకృపానశ్వరప్రభావుండగు రామేశ్వర
 దేవున కంకితంబు సేయుమని రేనును దత్త్రిభావం బభివర్ణించెడ. 184

సీ॥ అరుణశోభాపరిస్ఫురణభాసిజటాళి
 కరము పల్లవనముత్కరము గాఁగ
 భూపాచ్ఛటాయితశేషాద్యురగపాళి
 డం బూనుతీవశండంబు గాఁగ
 మందాకినీర్పురామందాంబుపూరంబు
 ధారాశముకరంపధార గాఁగఁ

గాశప్రభావత్ప్రకాశకాయవిలిప్త
భూతి పరాగ సంభూతిగాఁగఁ

గీ॥ గొమరుజాబిల్లి విరిగుత్తికొమరు గాఁగఁ
దా ననశ్శేష్ఫలనప్రదానకలవఁ
గ్రమ్ముగొని నిల్చుకల్పనగమ్ముగతి ర
మేశ్వరస్తుతుడుఁ జొప్పు రామేశ్వరుండు.

185

అక్షయ్యంతములు.

క॥ ఏతాదృశమహిమావి
రూఢితనమస్తప్రపంచపోషణరతికిఁ
శీతాగమజాతానమ
వేతాశృతి కనమనమరవిజయోన్నతికిఁ.

186

క॥ గంధాంధసింధురాంధక
కంధరజంఘాశుగాసికాదత్తునకుఁ
సంధాతేనుగంధాత్యయ
బంధాతేను హరణకరణపాణాత్తునకుఁ.

187

క॥ ఘోటిత ఘంగవపతిని వి
పాటితభవతతికి విష్ణుపదభవతటిసి
ధాటికనదాటికన
జూటివనవాటికాచ్ఛమమదుడువతికిఁ.

188

క॥ ముష్టింపచనిచయమనో
భీష్టదశారుణ్యనిధికి భీమక్రిపురీ

దుష్టాసురకష్టావహా

చేష్టాసురదాతుగ ప్రసిద్ధశరధికి.

139.

క! భర్తృమయభర్తృభద్రునకు

ధర్మేతరకర్మమర్మతామనరవికి.

* దుర్మానసధర్మావన

శర్మానగహాళితైః పవనతికి.

140

క! రాజీవజాండదీపక

తేజోమయదివ్యకాయదివసేతునకు

రాజతగ్నిరాజపరి

భ్రాజచ్ఛీప్రాకటూరిరామేతునకు.

141

ప! సమర్పితంబుగా నాయొనర్పంబూనిన యనర్థ రాఘవం బను

మహాప్రబంధనాటకంబునకుఁ గథాక్రమంబెట్టిదనిన.

142

సీ! పృథుగోపురాన్నత్యభిక్షాగతిహైమ

వనగాకై తవభాగవధిధరంబు

వరరత్నయాజ్ఞార్థాపరిసరాయాతేభే

యచ్ఛలాన్వీతరత్నాక్షరంబు

స్వాతిజీవనగోపనార్థాగతమసార

మణిసాధగంభీరంభద్రవంబు

సంపదాదానార్థసంక్రీతచంద్రకా

లోపరిభ్రాజితద్యోపురంబు

క॥ భర్తృహర్మ్యనటన్నటీపటలసటన
పటకళాభ్యసనార్థనప్రాప్తసాల
భంజకాభద్రవత్సరభామినీక
లాప మింపొందు నిల నయోధ్యాపురంబు. 143

చ॥ సురుచిరలీలమై వరుసఁ జట్టును గెంపులు సెక్కి నట్టిభూ
తరుణికదానికమ్మ యనఁ దార్కొనుకొమ్మలతోడికోటచే
బరఁగు నయోధ్య సాటియని పాటిలు వేలుపు మేటిపేటి నం
బరతలనుంచి కేతుపటపాణితలంబునఁ జెంపఁగొట్టుచున్. 144

గీ॥ విమలమణిశృంగములకల్గి వీటికోట
ధర నదామందరాగవిస్మరణఁ దనరె
చరిఖ తద్వేషనాహీరపటిమఁ గాంచి
నిబిడవిషపూర సంభృతి నివ్వటిల్లె. 145

ఉ॥ ఆపురిముద్దరాండ్రు పరిభాంబుచరత్పణి రాజసత్పణా
ప్రాపివయోజరాగములు రక్తసరోబహుకోరకభ్రమన్
బైపయిఁ జేరి నిర్భయతఁ బాంబుచేఁ గయికొండ్రు నిచ్చలున్
బాపురె బర్హి బర్హ కచభారధురంధర లొటనో కదా 146

సీ॥ సమదసారంగవిభ్రమలీల విలసిల్లి
భూరాలహరులచేఁ దారసిల్లి
ప్రబలరథాంగశోభాలీల శోభిల్లి
రాజహరీసస్థితిఁ దేజరిల్లి
ఘనమైనసంతానగరిమచే వాటిల్లి
కమలాధివాసమై గారవిల్లి

కలితమహావర్తకస్ఫూర్తి వరిల్లి
పద్మినీసంసిద్ధిఁ బరిభవిల్లి

గీ॥ శంఖముకరనిధిప్రాధి సంపతిల్లి

*

యల్లుదామరకొలను నా నతిశయిల్లె
నాపురంబు సమున్నత గోపురంబు.

147

మ॥ నిరతంబుఁ మణిసాధవీధికలఁ గన్నెల్ తావినుఁగుళుమం
పురసానఁ మెయి నల్లువెట్టి జలకంబుఁ జేయుపన్నీరు ని
ర్జలతైవాలినిఁ గాల్పిల్లె కలయఁ దత్సేవర్తనీలేరుహా
త్కరముల్ వాసన నొప్పుఁ గానియెడ బంగారంబు వాసించునే. 148

ఉ॥ అప్పరిసాధకేతవటాంచుముల్ వినువీధి రాయఁగాఁ
దెప్పన రాలి క్రింద నగుదెంచుఘనంబులఁ జిక్కి వృష్టితోఁ
దప్పక ధాత్రిపైఁ దొరగి తారతఁ దారలు గాంచె గానిచో
నొప్పునె తారహార మును నుజ్జ్వలనామము మాక్తికాళికిఁ. 149

చ॥ పురిమణిగోపురం బొలయఁ బుష్పవనచ్ఛలనందనావళిఁ
గిరు విడి సాధపంజరకుకీకలనాదమువేర సన్నతుల్
నెరపుచు దాని నిచ్చ మది నిల్పుట గోపురమై తనరై న
గ్గిరిపువీడు తా భ్రమరకీటనయంబు దలిర్చ నేటికిఁ. 150

ఉ॥ నాలుగుమాట లేయుగమునాటివొ నేరిచి నృప్త నంచు నే
వేళను రాజసప్రకృతి వీడక తాల్చి నితాంతపంకజా
తాలయవృత్తి వర్తిలె నటంచు సజ్జా హాసియింతు రెంతయుఁ
బోలిమహీసురుల్ నిగమమూర్తులు సాత్త్వికపుణ్యవర్తనుల్. 151

నీ॥ గోత్రవిద్యేషంబు గోరని రాజులు
 మలినవర్షులు గాక వెలయుతులు
 పరహింస గోరని పరధర్ము లెట్టియ
 పులములు డాగని పుణ్యములు
 శరభంగ మూనక పగలిన భువనేశు
 లహిభయరహితమహాలాభ్యు
 లాశఁ గక్కనియట్టి యగ్రపు లేరికి
 ననిఁ గిందు గాని దుగ్గాఢపతులు

గీ॥ కువలయాహితవృత్తిఁ గైకొనని యినులు
 లేమ్ములకుఁ గీ వొనర్చనిదారిఁ దనరు
 సత్ప్రభువు లంచు లోకులు సన్నుతిన
 ఊర్తియులు పొల్తు రప్పురి నవతులేక.

152

ఉ॥ ఆకటకంబుతోముటు లనంతమణిక్యవిక్రయప్రభా
 వాకలనఁ జెలంగఁగఁ దదావ్యయుఁ డైన యిరుండు భీతి ర
 త్నాకరుమర్షుఁ జొచ్చి యతఁ డంతకుమున్నె సముండు గాక భం
 గాకులుఁ డౌ తెరింగి చను నచ్చట నుండక నూర్చుకొండకుఁ. 153

మ॥ అమితైశ్వర్యనిరూఢిఁ గాంచి సురవిప్రారాధనాదార్యధు
 ర్యవర్తిఁ జెన్నగు తత్పురాంఘ్రిజాల దీ టంచుక బ్రశంసింప నో
 వ మితైశ్వర్యముమాత్రోనే సురవరబ్రహ్మాదివిద్యేషుడో
 మమహోగ్రుం డయి యింతలో నతులభిజ్ఞావర్తి యాస్థానపుఁ. 154

చ॥ అరుదుగ గండభాగముల నంటిన చందిరపుఁధగద్ధగల్
 పరిధవిలంగ డంతములఁ బొటిలి ధాత్రిఁ జరించు భూధరో

త్కరమన బృంహితప్రబలగర్జితమై మదకై తవాంబువుల్
గురియుఁ ఘనాళి నా సమవకుంజరయూధము ద్రిమ్మరుఁ భువిఁ 155

చ॥ శరముల దొర్చిబ్బితిఁ శరధిసంఘములోఁ బవమాను మూలకుఁ
డఱిమితి నాత్మ లోఁబడ నొనర్చితి నాబడివచ్చుచాయ ను
ద్దురఘురపాటితక్షిణిజఘాళిని రూ పఱఁ జేసితిఁ ధరఁ
సరి తన కెవ్వ రంచుఁ బురిసైంధవబృందము వల్కుపేషలఁ. 156

క॥ కరము నిరాఘాటసితిఁ
బురికర్బరఘనశతాంగములు సరిపోలఁ
దిరిగిన సారవిమాన
స్ఫురణఁ గురుశరశరాసముల లోఁబఱచుఁ. 157

నీ॥ సింహగుతున్మ లనంగఁ బాడిపాడి గావించు
కొరసిన భూమిభృద్వరులనెల్లఁ
గార్చిచ్చునక లనఁ గలసి వేల్పు రెదుర్పఁ
జాలు మహావనీపాలి నెల్ల
సింగంపుఁగొడమ లనంగ ఖండింతురు
పరమత్త కుంభినీశ్వరుల నెల్ల
నౌర్వాగ్నికీలంబు లనంగ లోబడఁ జేతు
రానీకవాహినీశాళి నెల్ల

గీ॥ మాటి కుఱుముచుఁ దేజంబు నేటుపఱచి
దూటి లంఘించి నిబిడపేతుల భరించి
చొర వీ రని తము శూరు లభినుతింప
నొప్పుగాంతుడు తత్పురియొంటిలు 158

సీ! కఠినత గల్గు మీగబ్బిచన్లబ్బలుల్

గాంచి నారదుఁ డైనఁ గవయ కున్నె

మధురిమఁ జిల్కుమీయధరబింబమ్ములు

చూచి యాశుకుఁ డైనఁ జొక్క కున్నె

మేచక ప్రిథ లొల్కు మీశచధ్వాంతంబు

లరగి శాశికుఁ డైన మరగ కున్నె

మృదురీతి బాలుపారు మీయూరుకదళికల్

గని మరింగజుఁ డైన మొనయ కున్నె

గీ! యనుచు భోగసమాసక్తి నలభుజంగ

పుంగవులు వల్కువచననైపుణికిఁ బొంగి

యంగజాభంగసంగరాలింగనాది

కేళిఁ జేల్తురు పురిభుజంగికలు వారి.

159

సీ! కై కొందు సామోదకర వల్లవం బమ్ము

పైకంబునకుఁ గాగ పాలె యమగఁ

వస్త్రనవలపులనించు కల్పలనించు

కెయ్యెనఁ గాని యేరీతిఁ బొనఁగు

సడలనే పట్టునఁ జను మొగ్గ నాయదే

పట్టియాడంగఁ జొప్పసు నె యిపుడు

తాల్మిమై గోరుగేదంగి చా లెనయించు

వీను పొంది కై నఁ గా దనను నేను

గీ! గాంతవదన సరోజాప్తి కలుగఁ జేయు

కలుగఁ దగవందురా యని కడు విటాళి

వచనరచనానుగూముగాఁ బలికి కులికి

విరులువిల్లురు పుష్పలావికలు వీట.

160

చ॥ కలమపుఁజేల వ్రాలుఁ గని కాంతలు గల్లునఁ గూసి లేవగాఁ

శలుకలపిండు లేచి వనిఁ జేరి రసాలఫలాధి ముక్కుఁదూ

పులఁ బొడువక దొరంగురసపూరపునీటఁ బెరుంగటక గదా

వెలయు రసాలనామమున వీట జనించు నవేక్షుకాండముల్. 161

మ॥ తటరూఢప్రభవేక్షుకాండతతు లత్యంతంబుఁ బక్ష్యంబులై

చిటులక రానినయాశిముశ్యముల పిచీపాళికామాన్తనం

పుట మందూంచి పురోవకంశపరయూప్రోద్వద్ధునీడేవి ముం

డటఁ దన్నుంగలయంగ వార్ధి గనియొక రత్నాకరాఖ్యానము॥ 162

ఉ॥ పోఁకలు నల్లిబిల్లిఁ గని పొంగఁ బెనంగుభుజంగవల్లి తా

నాకులపాటు సెందె నని యచ్చపుఁబూజిఁ బొన్న నవ్వ నాఁ

బోకలవారిలోఁ బెనంగఁబోయిన యాలతకూన కబ్బిదే

యాకులపా టటంచు నను నవ్వని రంభ శుశోక్తిచేరిట॥ 163

ఉ॥ ఆపురి నింపు నింపు మలయాచలచంచలకుంజపుంజర

థాగ్గివరల్లిపల్లవపదాన్తనశస్త్రనవాంశసాంశవ

శ్రీపరిశీతశీతలఝరీతరంగతరంగరంగరంగసం

దీపితకంజగుంజఁగిసీరవసారవవాతపోతముల్.

164

క॥ ఆకటక మేలు దశరథ

భూకాంతుఁడు రిపుపరాశభూకాంతమదో

త్యేకాంతదభాకాంతవ

రాకాంతస్సప్తగిరినురాకాంతుండై.

165

మ॥ శుక్లవాణీమక రాంకుఁ దాదశరథతోఁగీవిభుం దొక్కవా
 డకలంకోన్నతిఁ గెంపురావతిమతోలాటంపుబలేటాకుల
 రక మా నంతిపురంబుగొల్పుచవికా లాటిమరాటికీ
 కుకురీదత్తస్యప్రవచారుఁ డగుచు గొల్పున్న నచ్చోటికీ. 166

నీ॥ నివ్యకూలంశి మాతీర్థ సేకంబునఁ
 జావనం బగుజటాపటలివాఁడు
 నెక్కురుమావతంసఖ్యాతి విలసిల్లు
 నార్యామషక్తుడై యలరువాఁడు
 సుగుదిరాత్మమూఢరథర్థ మెడొని
 యరినగ్గజయముచే నడగువాఁడు
 మూరుతాశపరిష్కార మా నెమ్మేన
 నతనుభూతి ధరించి యమరువాఁడు

గీ॥ వామదేవుండు రా చెచ్చుసీమహేంద్రుఁ
 డెదురుగాఁ జని మది భక్తి గుదురుకొనఁగ
 నావరంబున నర్చ్యపాద్యాదు లొసగి
 నిగనిగలు దేగు కొఱముడినగీతీతి. 167

క॥ ఉనిచి ననిచినవేడ్కం
 జనపతి గనుఁగొని వసిష్ఠతాసన మనఘా
 విను మని యమ్ముని యి ట్లని
 వినుపించె సుధారసంబు వీనులఁ దొలఁగక. 168

క॥ మేదురతరమధుకై టభ
 మేదోవిప్రారుమంబు మేదిని నీనిక

తాడుకొనం భుయిల్లెప్ర
సీదన్నిజీర్తి సురభి చేసిన వృషతుల్. 169

ప|| అని వినిపించిన విని దరహీసి తాంకురంబు నిజముఖపంకజంబు
నలంకరింప నరదేవుడు వామదేవున కిట్లనియె. 170

ఉ|| ఆయతభక్తియొక్క దినయాజ్ఞ శిరంబునఁ దాల్చి రాజ్య మే
జేయుచు నుండ ల్లు జరిచే నరసేవ జెవిచెంత నిష్కడుం
తాయనికూర్చి యర్పమును తాలునకుంబలె నాకుఁ దెల్పెడిన్
నాయెడఁ బ్రాచీతము ఘనంబు గుహార్తమునెప్పునంబునన్. 171

గీ|| అచిన వామదేవు డనియె కో రాజ్య
నిగి యగుదుఁగాఁగఁ బలికె దేల
యెట్టి యర్పసముల కేచి దారామైత్రి
యెంచినూఁక నొక్క యెడఁక నాదె. 172

గీ|| అరయ రిఘు కులసామాన్యగురుఁ డితంకు
నిగి ముట్లయ్యు నీయందె వెచ్చి ఘనము
నెలకొనఁమోఁగి గుఁ జైన చంద్రునకుఁ గు
ముఁము గలవంగ దాఁ గ్రాణవదము కాదె 173

౪

ప|| అనిన నన్నే రేండుండు ముసీంద్రా మడియశ్రవణవృత్తి యను మా
నంశుంబు గురువచన తృప్తాంకుశంబున నిండియానుసారి యగు
మానసం బనునేరుంగుం బోసిన మరల్చెడుఁ దద్వాచావిశేషం

బశేషం బెటిలింపవే యన సకలసందేశ సంగ్రహశందం బగు
నిక్కందంబు నీడందంబునం బొందుపఱపు మని మునిపురందరుం
డానశిచ్చె సావధానండ్లవై వినుమని యిట్లని పఠించె. 174

గీ॥ నననంబున కరిజనుల్
మునమున రా బూర్జశాములుగఁ జేయుము నీ
కది హోమం బది యాగం
నిది శుక్ల చుది చంద్రధర్మ మనసీనాథా. 175

ప॥ అని పఠించుచు. 176

క॥ కీలింపు మేతదర్శము
నీలో నన గురున రేఖ్యనైయ్యపునుడు లక్
పూజనరంబులు శిరమునఁ
నాచిచినాడ నని మఱియు నశరభుఁ డనియెన్. 177

నీ॥ నేడుగా పద్మినీనేత మస్కలకర్త
హవిరన్నభుజులలో నాద్యుఁ డగుట
నేడుగా నే ద్రయ్యానిరివైవిధులచే
గ్రతువులు చేసి విఖ్యాతి గనట
నేడుగా నీవయోనిధివైతధరిత్రి
రాజస్వతీసంజ్ఞఁ దేజరిలుట
నేడుగా నాసఖ్యనియతిచే జంభారి
దా మహోన్నతునిగాఁ నలఁచుకొనుట

గీ॥ యహహ యీరీతి తను దాని యస్పదీయ
బాగ్యమహిమ వరుంధతీప్రాణభర్త
దేశికాగ్రణి హితసమాదేశకలవ
నిన్నుఁ బుత్రైంది నన్ను చున్నించె గాన. 178

ప॥ అనిన వామదేవుం డిట్లనియె. 179

ఉ॥ ఓరఘరాజవంశకలశోదధికల్పమహిమ మికు నీ
చారుయశోవిభూతి సహజం బుపదేశమునర్చుమాత్ర మా
వారము కైరవోత్సవనవద్యుతిపూర్తికిఁ గార్తికీనిశా
హరివిహారయుక్తి నలెనా నలినారికి నంది చూచినఁ. 180

గీ॥ నాయకోత్తమ నీయస్వవాయమునకుఁ
జెలగు నేతస్సహాభ్యాతి గలుగు తెల్ల
యవరపర మేష్టియైనట్టి యవ్వసిష్ఠ
మానివంశవరసముమహిమ మవ్వె. 181

నీ॥ ఉదాహరితం బయ్యె నుర్వి నేమానిచే
యాజ్ఞాలై తనరుమియవ్యయంబు
నవనూర్తమయ్యె నర్జన మధ్వరమునేయు
నగరుని కేమునీశ్వరునికరుణఁ
గీర్తిధ్వజం బయ్యె గీర్వాణవాహిని
* యేఋషిమహిమ భగీరథునకుఁ
దోహద్రయ యయ్యె లోహితగురుని సూ
నృతవచోలతకు నేయతిప్రతిజ్ఞ

గీ॥ కాశికున్జిట్టు గలిగియుఁ గానినొందె
 నజ్జుడై యే తపోధనువాఙ్మమిఁజ్జి
 యుగట దివియును భువియుఁ గానక త్రిశంకు
 భూవరుఁడు శాంతిని నెడ్డ లేవఁ జగుచు 182

గీ॥ అమహామునీంద్రు నానశక్రికేంద్రు
 నాశపోగరిష్ఠు నెవ్వరిష్ఠు
 నాసుధీశరఃస్య నావాఙ్మయః గోవింద
 నలవిరించి కై న నలవియగునె 184

మ॥ అను నంశోబ్రతిహాసుఁ డప్పు డాకరుండచోటికి వచ్చి యో
 శననాథాగ్రుణి వాఙ్మ నాఙ్మి విశ్వామిత్రుఁ డే తెంచినాఁ
 డనినక నంధ్రుఁడు మొప్పఁ గొలికుండ నా నా నన్న నగ్గాధిపం
 నను నోడ్డరంగ వాసుదేవు ననిచక హర్షప్రకర్షయునక . 184

మ॥ ఇట్లుచి నెఱుంగుననున . 185

కా॥ హరిత్యత్రశరీర ముఁజ్జుటతపస్యాకాతటంకచృట
 దీర్ఘ జెక్కుచు నేమహాత్ముఁడు సముద్దీప్తయుఁ గావించె దు
 ర్వారత్రాహ్మణారూప మట్టి వీరజుఁడప్రఖ్యాతభావ్యద్గుణో
 దారం దీటికి వచ్చె గాధిపతుఁ డాహా యెంత ధన్యుడనో. 186

సీ॥ అని తలంచుచు నుండ్ల నంత నవ్వాసుడే
 పుండు గాధితమాళపుని యుభోచి
 తముగఁ దోడ్కొని వచ్చుతటి నరఁ డనియె నో
 యనఘాత్మ యలవసేష్ఠాశ్రమమున

నుండియే మీరాళ యున్నాడె సుఖలీల
 సతః డయ్యరుంధతీనతియుఁ దాను
 ననుడు నోమానీశ తనశిష్యునింటికిఁ
 జెలిమిపై మీరు విచ్చేయుకలవ

గీ॥ నిపుడె కేవలసుఖ యామునీంద్రుఁ డనిన
 నామనంబునఁ జాలదినాలనుండి
 దశరథతోఁగినాథపందర్పనేచ్చ
 యెల్లకోరికలకు మీఁద నుల్లసిల్లు.

187

క॥ అనవుడు గాథేయునితో
 నను నిట్లని వామదేవుఁ డనఘా మీరు
 గనుగొనఁ గోరుదు రెల యీ
 జవనాయకుభాగ్యమహిమ సామాన్యంబే.

188

క॥ నావుడు వాచయమకుల
 దేవుం డి ట్లనియె వామదేవునితోడ
 భూవరమాత్రుడె రఘుకుల
 పావనుఁ డీతఁడు మహానుభావుం డనఘా.

189

చ॥ సవిధనమన్మహారమణరూటకిరీటవిభావిభాకర
 చ్చవివిలసత్పదాంబురుహజల్పితదోర్విభవాధిరాముఁ డి
 యవనివిభం జొనర్చెహరిదంతపరిభ్రమ దశ్వమేధ సైం
 ధవఖురచంద్రకప్రకరదంతంర గాగఁ బయోధిమఖలఁ.

190

శా॥ ఆజంబానురవై రికిఁ గలుపుదోడై మించుజోడుం ద్రిలో
 కీజంఘాభుజాప్రతాపు ననురీభేలత్కచాకర్షణ
 భ్రాజత్వానిసగోరుహుఁ మనుకులప్రఖ్యాతు నే డిమ్మహా
 రాజుఁ గన్గొనఁ గల్గెఁ గన్నుఁగవ నిర్జాడ్యస్థితిఁ జెందగఁ. 191

ప॥ అని పలికి మెండియు నమ్మునిపంచానుయోగు వయశ్య వామదేవ
 మద్భావంబు చాతకంబుగాఁ జల్లనియమ్మలంబుకలుకు సుజననం
 వాదానుమోసం బను పయోనంబునకుఁ దూర్పుఁ దెమ్మెరకరణి
 నిత్తరణికుఁ కేతు వభినర్థనపేతు వయ్యె నన వామదేవుండు
 దేవా భవనంబులకుం బ్రథమగురుం డగునియంకి మునివరుం డీ
 తెతంగునఁ గనుంగొనఁ గోరుటంతేసి యిప్పు డిప్పుడమితేని కుల
 కుశలకర్మంబులను లతాగ్రంథులకుం గివలయంబులువొడమెఱున
 నియె ని ట్లనునూపంబులగు నల్లావంబుల నుల్లంబు లలర నమ్ముని
 తల్లజంబులు చేరనే జెందినఁ. 192

గీ॥ కాంచి కాంచనిమయ మైనగిద్దె డిగ్గి
 యెదురుగాఁ జని యమ్మహేభిదురపాణి
 యుర్విఁ బ్రణమిల్లు మౌని యాశీర్వాదించె
 “సపరివారాయ భూవ శే స్వస్తి” యనుచు 193

క॥ భాసురతరనముచితకన
 కాసనముల నభివసించి రపు డండలు ను
 ల్లాసమున నంత నుత్తర
 శోనలనాయకుఁడు కాశికున కి ట్లనియెఁ. 194

సీ॥ సంఘటిల్లెనొ దుష్టజంతుసంతానదు
 ర్వారభేదంబు కాంతారపీఠి
 సంభవించెనొ భవన్యవనాంతరాయంబు
 క్రతుభగ్గణంబు లాశఁటఁ గృశింపఁ
 దలఁపుగల్గెనొ సమన్తముమామండలీ
 దక్షిణం బైవ యధ్వర మొసర్పఁ
 బరిణమించెనొ కాశ తరణివంశవతంస
 ధారుణీవరచిగంశనతపంబు

గీ॥ మానికులనాథ భవదాగమంబునకును
 హేతు వెయ్యెది యాన తీనే యటన్న
 మోమునెత్త మ్మి నెలనప్పు మొలకలెనఁగ
 గొళికుఁడు వల్కు నారాకొళికునకు.

195

గీ॥ అధిప పకుఁలుంబు లగుచు నిశాధిపతులు
 నహరహంబును నీవలచ నధిపసింప
 విమతుఁ డనుమాటమాత్రంబు వినుటలేదు
 ప్రతిభయొన్నతి నూకు నేగతి జరించు.

196

మ॥ అభయం బింద్రున కిచ్చుఁ దావకభుజాహంకారవృత్తిక జగ
 త్యభిరత్నానిరపేక్షుఁడై హరి మనోహరాతికైత్యోరుసా
 రిభనిశ్వాసనమీరపారణాపృథుప్రద్యోతవాతాశన
 ప్రభుశయ్యకసుఖనిద్రఁ జెందెడుఁ బయఃపాథోధిమధ్యంబునక. 197

చ॥ అన జననాథు డిట్లును రణంగణభూమి విరోధికోటిమా
 ర్కానియెడునింద్రునేన నెలగోలున నేనును సంచరించుచుక

ధను హాకవేళ నక్కిడితి దాన జనించునళికవార్త యో
మునికులసార్వభౌమ యిటుమోసము మీమదిఁబాదుకొల్పెడుగ.

వ|| అనిన నవ్వుచు విశ్వామిత్రుం డమ్మసీకళత్రున కిట్లనియె. 199

ఉ|| ఎన్నఁగ ముష్టిగంటులకు నీ వభయం బిడుపూటకాఁచ వా
ట నిజి చావనైపుఁబెయెడగ మరపొందుట దాను నిచ్చలుక
జన్నచుకూటిచే బలిసి పాండ్రతరాంగవలీసమున్నతిగ
గన్నులు పూకి నేమ బలఘస్మగఁ జేగతి నున్నవాఁడొకో. 200

వ|| అనిన వామదేవుం డిట్లను నరేంద్రా యిమ్ముసీంద్రుఁ డానతిచ్చి
న యర్థంబు సార్థం జేయును జెక్కూచూర్లు మధర్మమధ్యంబునఁ
బ్రత్యక్షింపఁగొనఁగొనిన శౌంఢ గెఱిగింపెడ. 201

మ|| జననాథాగ్నిఁగి నీవు దేవసభ నాకంఠాని యధానం
గునఁ గూర్చున్న భవజ్ఞయాంశి వరితంబుల్ కిన్నగుల్ పాడ మీ
ఱునమర్మోన్నతి యాఁగి తానకి భుంఁదోమాభ్యవిధాక్షిపూ
ర్ణనవీనాశ్రుప్రసాదటించు వతఁ జానంఢంబు వంశంబుగఁ. 202

క|| అన విని నవ్వుచు నాఁడీ
ట్లు నోమువినాథ నీవు నకటా గాధే
యునిఁ గూడి యిట్లు పలుకఁ
జనునే యాఖండలండు పామూన్యంజే. 203

మ|| కడనోర్విగ భిదురప్రభోగభుజుడై కన్నట్టుజంభారిక
బ్బెదురుగ గంటక నిల్చులంఘగలఁడే యెచ్చోట నమ్మేటి దు

ర్మదవైరిచ్చటకుఁ భుటిందు ననలాత్త్రంబుఁ బహిర్భాగని
ర్మదమర్నాగ్నికణభ్రమావహమహారత్నాద్విత్వారుది. 204

ప॥ అనిన విశ్వామిత్రుండు సగౌరవంబుగా నమ్మహిభుజ భుజశిఖ
రంబున నిమూరుదు నిట్లనియె.

చ॥ అల బలభేది తావకభుజార్గళ శక్తిమహావిభూతిచే
మెలంగుట యంతరింత యశమే యిది నీకు మరున్నితంబిసీ
కలితకపోలవత్సరితకామకరీషశుచాలనంబు మి
క్కిలి రఘువంశజల్ మును లిఖించి యెరిందినవృత్తియే కదా. 206

క॥ నావ్రుండు మావిభుఁ డిట్లు
ధీవిభవబ్రహ్మ వీవు దేవా నీవా
చావితరిణిఁ బ్రశస్తెత్త
మే వివృత మాచరింప నెంతటివాడక. 207

క॥ మానివతంస త్రిశంకు
త్సానాభకథా ప్రసంగచతురులు మిమ్ముక
వేనోళ్ళ బొగడ నిచ్చలు
వీనులకుఁ విందుగాఁగ విందుఁ ముందుక. 208

మ॥ ధర గంపింపఁగ నల్కఁ బ్రాక్తనజగత్సర్వంబు నీ వస్యధా
కరణాపూర్ణము నేయ భీతమరణగ్రన్థాలిమాణిక్యధా
స్మరదీప్తిక భవదంఘ్రియుగ్మ మెసగఁ గార్వణ్యవాచావరం
పరచే జేయఁజ్ఞ పాక కానముడుత తృప్త్యాహనంధానముక. 209

చ॥ అనిమిషోటి వేగ భవదర్శనకై భనుదేర నంచ లా
 య్యనఁ జన లేమిఁ జక్కుఁ గమలాననఁ డన్నను సీచరిత్రలకా
 వినుతి యొసర్ప నాతరమె నీదునుభామధురోక్తి వైఖరుర్
 విరుటకుఁ బైఁబయిఁ దివురుపీఠల నించుటగాక కాళికా. 210

క॥ అని పదనేందునిఁ గని ముడిఁ
 గినతమ్ము లనంగ మోక్షుఁగల్గవ డనరకా
 జననాథతిలకుఁ షిట్లకుఁ
 బ్రబుజీనుభామధురచాఁబవాచాప్రౌఢి. 211

గీ॥ ఓమహాత్మక పైఁబై మహాత్మవంబు
 లెన్ని సమకూడె నేనియు నెన్ని చూడి
 విశ్వధాత్రి నొకానొక వేళైనన
 మోసపంబులు గనియునే మానవులకు. 212

క॥ కావున భవదాగమనం
 భావనచే నలరునాదుమగి గోరెడు నో
 — దేవ నియోగామగ్రహ
 మీవేళం గరుణ నానతివే యనుచుకా. 213

క॥ అలయతఁ డితర మ్రోన్మప
 తిలక నియోజ్యాంశ మోన్నదే యని మఱియుం
 బలికా సాక్షాద్ద్రాక్షా
 ఫలరసదాయాఽమధురభాషాప్రౌఢి. 214

చ॥ జగము లలంకరించె గుబుసం బెడలించినచిల్వరేనిమై
నిగనిగలా ధరాధరవినిర్మితాంబుధిజాతంబు
ధిగధిగలా ధగధగలఁ జేరెడుచీకటి రే॥ జారు వ
మ్మొగధరమండళుండముల మించు భవద్వరకీర్తిచంద్రికల్. 215

ప॥ మతియును. 216

కా॥ రాజోత్తంస చకోరభీరురసనాప్రావీణ్యభివృద్ధికా
భ్రాజిత్వాంతి ఘటించు చిరులను సంపాదించు మెండుం దమో
రాని జే॥ మనంచు జేములచే గాజులు మభింబునగా
రానవాపుగు నిగ్వహాకళితయాతామైత్రి వాటింపఁగఁ. 217

ప॥ అని మెడియు. 218

మ॥ ష్టినినాథోత్తముతోడఁ శాశికుఁడు వల్కెన నై తానిక
ప్రతీతీకారతి నుండు మామకతపోవన్యావనాథుంబు నీ
సుతురిం రాము గుణాభిరాము ధరణీసుతామీ॥ గాంక్షించెదగా
గుతునిం బొప్పఁగ నంపు తత్ఫలము దక్కున నీకు నిక్కంబుగా 219

నీ॥ శరనింబుచూపుగా అలరాశి శవనీట

ధరణీతలం బెల్లఁ దనచురీతి

నరుంబుడుచూపుగా నాత్మీయకరణేఖఁ

దరణి చీకులుం బోలఁజుముకరణి

వనటియడ్డంబుగా ననలుఁ డన్నమ. నై జ

శిఖరచే బిక్వంబుఁ జేయుమాడ్కిఁ

గరువలిమలుపుగాఁ గస్తూరి దళదిశల్

నీయవాసనల వాసించుపగిది

గీ॥ నీవుశ్రీరాముముఖమున నీప్రతాప

వైభవముమీఱఁ బోవు మావంటిప్రజల

నధిప మీవంటివరపురుషార్థవరుల

కిదియు నొక శీల మాఁ గదా మదిఁ దలంప.

220

ప॥ అనివెండియు.

221

క॥ హరి సాక్షాదనురవిజయి

నరుణనయము మాత్స్వనీతి వక్కాణింతు

గర మహిభయ మహిపురి ను

ర్నర నీచే ననా వీర రాజ్యనభియై

222

ప॥ అని పలికిన.

223

కీ॥ ఆనుడి యులుమచిపిడుగై

పూని యలగు హోహలములునుగై పటుదా

వానాక్రిలువదుగై

మానవపతిన్మృగంబు హుమూమాడ్చెన్.

224

ప॥ అప్పు డప్పుడలు తేను తనమనంబున నిఖిలోకానంతకిరం

బగు నిందుకరానీకంబు శమ్ములకుఁ గరంబు భీకరం బగుచందం

బునం గటకటా యెల్లవారికి నుల్లంబున మొల్లంబగు శల్లడం

బు పెల్లగిల్లం జేయు చల్లని యిమ్మునితల్లజంబు రామప్రవాసభే

దం బను నోదంబున మన్మాదనం బను నేనుండు బడఁ గడపం

గడంగునే యని యొకింత చింతించి యంతలోన దేశికాదేశకం

దంబు డెంచంబునం గండలించిన.

225

మృ ప్రకటప్రాధేమః గూర్మరాజ భుజగేంద్ర వృద్ధరోమాధినా
యకదిక్కుంభికులాచలాధిపులతో నానంగః యెన్నుద్దియై
సకలోద్వీభరముః పహించురఘువంశం తే జనింపంగ నే
డకల నిందితయై పరార్థవిముఖం వైసః జనుల్ నవ్వరే. 226

మ॥ అని యివ్వీధంబున డెండంబున నాందోళించుడకనన్దనుచు
దం బెఱింగి యమ్మునిపుంగవుం డీటనియె. 227

చ॥ దళితమదారివీర తలిదండ్రులకుః నృపసూతి పోషణా
కులతయు వై భవంబుఁ బ్రజకుః సమకూర్చు నిజంబు వేదనా
మితయు సంభృతిశ్రమము వీనులు పూన ననూపలీలఁ జె
క్కుల నలరించుఁగాదె మణికుండలమండనభాశధర్మముల్. 228

డి॥ నావుఁడు భూవరుండు మునినాథున కిట్లును మీర లింత సం
భావన సేయుటకు మిగుల భాగ్యము చేసితి నైన నింక నా
భావములోన నొక్కయెడ బాలుఁడుగా యశ్వతాస్త్రాశ్రయిం
క్షావిధవుండుగా యనిచు సంఘటిల్లె గుళికాన్వయాగ్రణి. 229

చ॥ అన విని గేతనవృత్తి పనినాంబురుపాంబు నలంకరింప న
మ్మునివతి వల్కు నోయధిప మున్నె ఎళివగురూపనీతుండ
య్యనఘచరిత్రుఁ డప్రతిముఁ డంటియె కాదు మహా స్త్రీశ స్త్రీగుం
భనము భృతాశ్వసంయమికవృత్త ముదధీనము శంక యేటికి. 230

మ॥ అనిన దశరథుండు సవినయంబుగ మహాత్మా ధనుర్విద్యాసంప్రదా
యకంబ కాదు కకుత్స్థాన్వయంబుర జాల కాయువును భవదధీనం
బ భానుకులీనఁడౌపాతంబునన కాదే నదారాధనంబునఁ గృతాశ్వ

మునీశ్వరు సహస్రసంవత్సరంబు లుపాసించి యసమానం డగు న
మృతాను భావులన దివ్యాప్రమత్తోపనిషద్రహస్యం బాశాస్యం
బుగా నెఱింగితి రనిన నమృతహిమండలాఖండలు వాచాపాంశిత్యం
బున కలరి మునిమండలేంద్రుండు వెలియు నిట్లనియె. 181

క॥ బాలు. డిని రామూ దొంగకు
నీలో భూలోకనాథ నిత్యేజమునక
దూరింపెడై భువనతమో
జాలిరన్నరణి తరస్ సన్నుతియున్.

282

నీ॥ అని యిట్లు గాధనననఁ జాపవాక్యంబు
లాశించి యమృతహిమంధరాళి
కళింపఁ జెప్పె యెట్లు కుముదినీబంధన
పూని నీయట్టిమహానుభావుఁ
డానతిచ్చిరచూట కేనాటనై నను
నీవోత్తర మొంగఁ జూచునట్టి
చులుకనినాలుగ్ గలుగువా డెవ్వఁడో
యని వామదేవునిక్కునకు మరలి

గీ॥ మంత్రసంబువఁ బల్కె నోహానిచంద్ర
శాశికునిమాట వింటిగోడ వచింపుఁ
డింక నీయెడఁ గర్తవ్య మెది యనిన
ననఘ యింతకు మమ్మింత యనుగవలెనె.

283

క॥ నిటలాక్షునిభూడు హాశికుఁ

డఁట యాచకుఁ డీవు చాతవఁట భరణీయ్యం

బఁట మఖము రామభద్రుం

డఁట రక్షకుఁ డనుమతించు టరుచే మాకుఁ.

284

గీ॥ పార్థివోత్తమ నిఖిలభూభారభన్న

లైన మిమువంటివారి కర్థార్థిజనుల

వాంఛితార్థంబు లొనగూర్చి వారిమోము

చెలుపు వీక్షింప శేరిది నేడదేలు.

285

చ॥ కలదు విశేష మింకొకటి కాంక్షితముల్ నిఖిలార్థికోటికి

దలకొనఁ జేయుట పరమధర్మము నీ కని తెల్పు నన్ను మీ

కులగురుఁ డా నస్తిష్ఠమునికుంజరుఁ డియ్యెడ నంపుటల్ల తా

నంఘనమాధి గాధితనయాగనునంబు చెలింగియే సుమీ.

286

గీ॥ అనినఁ బాథిక్య వేంద్రుఁ డన్వసిష్ఠమానీంద్రు

యోగదృష్టిమహిమ యుల్లమునకు

ముదము గీలుకొల్పి నిది యట్టిద యటంచు

బలికెనిట్లు మేనఁ బులికి లాన.

287

క॥ ఇదిదూరం బిది చేరువ

యిదియోచున్నది యిదైన దిది యింక తాను

న్నదియనక యడరు నన్నిట

నదమలమది యదికి నివ్యచతుర్థహిమఁ.

288

మ॥ అని యవ్యభుంకు వెండియుం గొండ్లొక విచారించి. 239

మ॥ క్రశురత్నాంధము గాధిసూనుడు ననుం బ్రాధికంచి నాచే నుపే
య్యిండ్లై క్రిష్ణుణి కిందినందితతపః స్త్రేక్షణశాంతాధ్వర
ప్రతిరోధుం డయి తద్విధానమునకుఁ బ్రారంభముం బూనినక
మతి నూహించుగ రాఘవాస్వయంకథానాశయి సంధిల్లదే. 240

మ॥ అనియంతక మహికాంతుఁ డాశుశివంశాధ్యక్షు నీయించి యో
మునిసంక్రందన గాధిసంసన చుఖంబుఁ జేయఁజూపించి రా
మునిఁ గాక్షించితిలేని నీ ప్రవతరంభోగాశిసంపితమే
గిని మూఁట్టుచు నింక గైకొనెడుఁ బాతివ్రత్యసాంగత్యముక. 241

మ॥ అని యావాశిఖానశంసము ప్రతిహతుం గఁగొన్నించి “రా
మునిఁ దోడ్చు”మృత వామదేవుఁ డవసజన్ముక లక్ష్మణుం దోడితె
మ్మను”డన్నకొని “మిమ్ముఁబాసి యుండుయంహనే నిశానీత”నాఁ
బ్రహ్మచారి జటికొరి వారి యవినాథానంబు భావంబుక. 242

ఉ॥ అంగట ద్వారచాలుఁడు సగుంచినభద్రుని రామభద్రునిక
బ్రాంతివిసేను లక్ష్మణు మహావృతలక్ష్మణు జేరి మిమ్ము భూ
కాంతుఁడు పిల్వనంపె నని కాశిసంతుమిరాజు దెప్పు శు
ద్ధాంతగృహంబు పౌర్వడి యుదారముదానమితాననాబులై 243

క॥ ఏతెంచునడ నుమిత్రా
జాతుని నీయించి రామచంద్రుఁడు వినుమా
యోతమ్ముడ యిమ్ముని మహి
మాతిశయం బుగ్గడింతు నని యిట్లనియెక. 244

మ! శతమన్యుస్థితమన్యుడై నిశితపశ్చక్తిఁ జగత్సృష్టికిఁ
 బ్రతి కల్పింపగ నృష్టికర్త లగునప్పబ్రహ్మలం జేసి నం
 న్మతులఁ శాంతి పహించి వారి కొసఁగఁ జొరఁగి మృత్యోర్వీచహి .
 స్థితి యందుఁ దెలుపుఁ బురాణకథ లీదివల్లఁ చారిత్రముల్ . 245

క! పరమాద్భుతభని యిమ్ముని
 యరుడెంచె తనంత నిట్టియతిలోకమహా
 చరితుని పముచితగతి నుప
 చరితుని గావించ మరకు శక్యం బగునే . 243

చ! అని ముందటం జనిచని యనుచానందంబు డెందంబునం గ్రందు
 కొన లక్ష్మణభ్రాతృ తాతవామజేవులయంతిగంబున నితాంత
 ప్రళాంతగాత్రుం దగు నవ్వరమవనిత్రుండు విశ్వామిత్రుండు గావ
 లయు ననిన నురుతాపత్రుం వాశ్చర్యంబు మున్నగా నన్న
 నో ని ట్లనియె . 247

ఉ! ఆకృతిఁ దాల్చెనాఁ శమ మహా! నయనోత్సవ మాచరించులో
 కై కళరణ్యుఁ డిమ్ముని యుగగ్రజగన్భయకృన్మహోగ్రతఁ
 గైహి నెట్లలో యిదియుఁ గన్నక్రమంబు తమంబు వర్తిల్లఁ
 తోక వెలుంగవే మృదుమనోజ్ఞనుమారమునావధిలతల్ . 248

క! అని రఘునిలకుండు లక్ష్మణుఁ
 గని యిట్లు దురపాహగింభీరకథా

ఖనులు మునీంద్రులు వారల

ఘంఘహిమ నుచోద్భుతైకి కారక మనఘా.

249

చ॥ చలాగత ప్రశాంతికిని సోవిలాసిని గేగుచేర

త్వటధృతి వారితోడనె నగత్యయనిగ్రహ మాచరించు నీ

జటిక్రిమిమున్ నిమగ్నంబు కిరీటతటచ విద్యుతా

ను టిశుచుకొనినోషణముల్ గనుమాత ముమూర్త వివంబున్ 250

ఉత్సాహము! అరుమి తీరినే గుడేరి న్నూహనబావులి

ప్రబుధసద్గుణాభిరాము రాము గాంచి నెమ్మోక

గొనఁబాగ గానిదికి కిరీటవంశస్థులీ

ఎ నపేరిననా నా వామదేవు కి ట్లన్.

251

క॥ ఎరమ్మహి

వృణాచుచకురితావా శాశా

నరకృతచగుపాయుమున

నరయన్ బ్రధనూన్తి చి మ్మహాభూత దేవమా.

252

మ॥ అన గాధేయును ఋషభశంకర దధికిం డారిణిశ్రేణిలో

ప్రబుధింప బరమాద్భుతం నమ శగ్నిహృద్యవి స్మూర్తి యా

ఘనచే నన్న విభాండకం పొకిరునే కార కీశ శ్రింగం

గును గాంచొ ధరగ మిత్రవజ్రనులో మాతృప్రభానోన్నతుల్. 253

క॥ నావిని యవ్యాచయమి

యో పిశ్చైలిశి మునికలోత్తమ నికృం

బీవాశ్య మనిన సమ్ముని

దేవు డిట్లనియె వామదేవునితోడఁ.

254

చ॥ తమకు వసిష్ఠసంయమి ప్రధానగురుండు భవాద్యకుల్ సమ
స్తము వెలయించువారలుగ ధార్మికులౌ మనువంశపార్థివో
త్తములకు నెల్ల సీదశరథప్రభుఁ డెల్ల నిజం బినాన్వయ
ప్రముఖులు రాఘపుర ధరవిభాండకసూనుతపఃప్రభావముర 255

ప॥ అను సంత నుసాంతంబున కే తెంచిన యక్కుమారకంఠీరపుల సవ
లోకించి యకించిదనుభావుం డశేషభువనదేశికుం డగుకాశికుం
డితం డిమ్మునిలలామంబునకుఁ బ్రాణామంబు గావింపుఁ డన గోత్ర
నామంబులు దెబుపుచుఁ దత్పాదపల్లవంబులకుఁ బ్రాణమిల్లిన. 256

కా॥ ఆయుష్మంతంబు గండు లెం డని సముద్యత్ప్రీతిచే నత్తి గా
ధేయుం డక్కునఁ జేర్చి వాసరమణిదేదీప్యమానప్రభా
దాయాదద్యుతిధాము రాముని నితాంతన్నేహసంభావన
శ్రీయొప్ప గనుఁ జూచి యిట్లని వితర్కించు మహావిధికఁ. 257

కా॥ ఐనాన్వాయులకుఁ వసిష్ఠగురుదీప్యవృత్తోళ క్తిం ద్విలో
కినిత్యాభ్యుదయైకతానధుర గల్గె నేను లక్ష్మీకుచా
లానగ్రంథితగంధసింధుము లీలఁ దాన యేతన్ని శాం
తానూనస్థితి రాముముఖ్యచతురంగావాప్తిప్రాప్తించుటఁ. 258

ప॥ అని తనమనంబున నాతనినుద్దేశించి కాశికుంబు మెడియు 259

కా॥ వేదంబుల్ భవదీయసంస్మరణ నాచిరూఢి గాంచు మాచి
స్సాన్వీకఁబుగ గనుఁ ద్రోత యజ్ఞులు భవత్సంప్రీతికై వేల్పు డీ

రోదాంభుప్లవకేళిభవ్య నిను దివ్యుల్ దెచ్చిరిద్ధాత్రిక
మీఁదం దద్దశకంధరప్రభృతులన్ నిఁకంచె దీపిత్రా 230

ప|| అనియితైఱంగున నత్త పోధనసత్తముండు సాక్షాల్లక్ష్మీవత్సోరుహ
నగోరుహసంచరచ్చంచరీ కంబగునవ్వించనావంచఱు నచంచల
గుణానుభవంబున నభివర్ణించుచున్న నమయంబున 231

గీ|| వామదేవుండు చిలునవ్యమోముతోడ
రాముఁ గని యీతపస్వీలలామ మిపుడు
ననుచువేకుక మిమ్ముఁ దోకొనుముఁ బోవ
ఎచ్చినాఁడన డెందంబు పిచ్చలింప. 232

క|| అయ్యకు మీకును హర్షం
బెయ్యది యట్లు నటన్ నృపకులే వారిన్
నెయ్యమునఁ గేలఁ గైకొని
యొయ్యన ' శాశిక ' యటంచు నుదితార్థోక్తి. 233

క|| అవిరళశోకదవాని
వివత్తుఁ డగుచు నోటమాట వెడలక ధరఁజే
ధవహాళి వామదేవుని
నవలోకించుటయు నాతఁ డవహితమతియై. 234

సీ|| శ్రీరామలక్ష్మణులీ పీఠశాశికయని
తన కొప్పగింప నమ్మునివిధుండు
గారవంబు దలిర్చి వారిఁ గైకొని యప్ప
డడరుమధ్యాష్టాశ్చారములు

దిక్కటూహంబుల నొక్కటఁ బూరింప

విను శుభోదర్శంబు లనుచుఁ దెలిసి

వామదేవుఁ డభంగురామోదమయవయః

పాథోధిఁ దేలింపఁ బత్తీరథుని,

గీ॥ సంత భూకాంతమందిరప్రాంతసీమ
సథివసించి మధ్యందినవిధులు నీర్ప
వేళ యని పల్కె నిట్లు వై తాలికాలి
నేకలవచోమచర్చికాకాశలమున.

265

గీ॥ మింట దినమణికిరణంబునుంట గురియ

బైటఁ దాఁబెట్టినియఁ గొంచుడియె నీడ

శిథిరకరిరాజ్యభోగ్గీర్ణా శీకరముఁ

జల్ల నగు నీళ్ళు పోవులు లేళ్ళు చేసె.

○

266

చ॥ నెలకొని వేడ్కఁ బాడెదరు నీగుణములే ఫణములే గదల్పుచు

బులకవిభిన్నకంచుకసముగ్ధతసమ్మగఘర్మపూర లై

కలరసనాయుగాన్వితముఖస్థలితామరయుక్తి రక్తిపా

టిలంగఁ బటరకొటరకుటీరముఁ డణిరాజకన్యకల్.

267

క॥ ఈలీల విన్నవించగ

నాలించుచు వామదేవుఁ డనియె మో

భూలోకనాథ యీవై

తాలికుఁడు ప్రియం బెసంగఁ దత్త్వమె పాడె.

268

౬|| అనినరత్నభారమున నాడల లల్లన నూచి నమ్మదా
 నూననిదాఘవారి పులకోద్ధతకంచుకసంధి నుబ్బుగా
 గానము సేయుచుండు ఫణికాంతలు వారిధికులశైలనం
 స్థానములక భనన్దుణవితానము తానము లులసిల్లగాక. 269

౭|| అనిన విని వినమితాననుండై యారాజపంచాననుండు వినయంబున
 నూరకున్న గాధిసుతుం డతనిం జూచి సర్వేదా దీక్షాసమయం తా
 నన్నం బయ్యె గావున నేనవిధమధురగోష్ఠీభంగనిష్ఠురత్వం బంగీ
 కరింపఁ గోరెన ననిన భూపాలకుండు బాలకులఁగనుంగొని కన్నీ
 రొలుకఁ బలుకనేరక యూరకుండినం జూచి దిగ్గనలేచి యథోచితం
 బుగా వామదేవుండు విశ్వామిత్రున కారాజపుత్రుల నప్పగించి నృ
 పతియుం దానును నయ్యతిపతిం గతిపయపనంబు లనుగమించి య
 మ్ముని తమ్ము నిలువు మన గెలుపుమని యనుప ననుపమోదారు
 లగు నక్కుచూరు లేతెర శతం డాశ్రమోష్ఠులుండై చన లోచన
 గోచరం బగుదాఁగం జూచి చూచి దృష్టిచథం బతిక్రమింపం ద
 ర్భంపఁ జొప్పడమి నప్పుడమితేకు వేడినిట్టూర్పులు నిగుడ ముగి
 యేతెంచి వామదేవు నాలోకించి యిట్లరియె. 270

౮|| ఓముషిచెంద యకారిణ

కాయణ్యుభాగభీరు గాధికుమారుక

శ్రీరాముఁ డలరఁజేయుక

గారామున నతడు చూడఁగా నివ్వేళక.

271

౯|| అని వెండియుఁ గొండొక విచారింది యమృతహీనుండలాఖండ
 బుండు. 272

గీ॥ అకట యస్సద్వియోగాశ్చ నాత్మ సదరి
పాగులఁ జేయును కాక యపూర్వచేశ
విభవవీక్షాకుతూహలాన్వీతుఁ డగుచు
డెంద ములించునొకొ గాధినందనునకు.

278

క॥ అన విని నవ్వుచు భూపతి
కనియెన్ ముని రామచంద్రుఁ డను మాధుర్యం
బునకు న్మనమని కాశికుఁ
డనియెన్ గక్కావిభాగ మరయం గలదే

279

మ॥ హరిణాంకవ్యసనోపయక్రమము నయ్యంభోనిధానంబు దా
భరియింపక నగు నం దుపాధి గణుతింపక దత్తిత్పత్వంబు త
త్పరిపాటిం గుముడంబు చాల్చుటకు నంబంధాంతరం బున్నదే
నిరుపాధిప్రణయుల్ విశుద్ధులయెడక నిక్కంబు శుద్ధాత్మకుల్. 275

గీ॥ అన విచారించి కళరథుఁ జావయోధి
తండ్రి కాస్తుభపారిజాతములు సుధయు
ననుజనమునయ మైన నే మగుచు దాన
శుహినకిరణుండు కుముదబంధుండే నిజము.

267

మ॥ అని పురోభాగం బనబోకించి రామకృష్ణానహితంబుగా విశ్వా
మిత్రుండు నేత్రపథం బతిక్రమించె నేనును దత్సంప్రవాసదుర్మన
స్కుయై కుండు దక్షిణకోనలేళ్లరనందన నూటడింతుఁగా శని
యంతిపురంబునఁ బ్రవేశించె నంత.

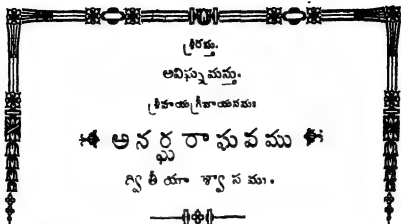
277

మ॥ రజతోర్విధరవాస వాసవముఖప్రస్తుత్య బాగావిత
 త్రిజగచ్చైలశరాస రావకరసాంద్రీభూతశోభానిభా
 న్యజమాద్ధాత్రవిలాస లాసనియమధ్యానాదియోగాధ్య మా
 నిజపస్వాంతనదాస దానకరుణానిత్యప్రసన్నాసనా. 278

క॥ రామా రామాంగళీ
 వామా వామాంధకానివారణచణదో
 రామా ధామాధాకృత
 సోమా సోమాదిమిత్రశోకవిరామా. 279

కవిరాజవిరాజితము॥ సనకసనందననందయముపంజన సంతతనందనచా
 రుమతీ ఘననిభకంధర కంజజకంధర గర్వధురంధరకంఠమ్మతీ
 జనభయకారణసాముజమారణ సాహసధారణ సారధృతీ
 కనకధరాధరకార్మక భూధరికాంతసంతాధరకాయ కృతీ. 280

గన్య॥ ఇది శ్రీమద్రామేశ్వర శాశ్వతకృపాకటాక్షపీఠాసానిత
 నకలసామ్రాజ్యధారే యాత్రాంతవిశ్రాంతానందధీరరాధే ముబిజ్జ
 లకుకలశజలనిధానకాతికాశీనితాకళత్రవెన్నుళ్లగోత్ర
 పవిత్రకృష్ణరాయమహీధవకుమారనంగరాంగ
 గకుమార వయోగుణగోపాల తిమ్మభూ
 పాల్ల ప్రణీతిం బైసయనర్థరా
 ఘనం బన్య మహాప్రబంధం
 బునందుఁ
 బ్ర. భ. మా. శ్వా. స. ము
 పంపూర్ణము.

క॥ శ్రీమద్గారి మానస

తామరసాగమరాళ ధవళాః శుభిభో

దామజటాః సున

క్షేమంశర గిరినివేళ శ్రీరామేశా.

1

ప॥ అచధరింపు మవ్విధంబునఁ గౌశికం డసమకుసుమనిసరసారథ
సేటియగు నివాశ్రమవాటికిం జేరనేతెంచె వయ్యవసరంబున.

2

క॥ మునిపతియాజ్ఞఁ గలాధరఁ

డను శిష్యుండు ప్రాతరారంభమునఁ

కునగేరినిగటాటవికిం

జనియెం గుశకుసుమవిసరసమిదాహృతికిఁ.

3

ప॥ ఇవ్విధంబున వనంబునకుంజని యసమకుసుమ సమిక్మశ్రుతినిగరం
బుగైకొని ప్రభాతప్రాయయగు విభావరిం బరికించి యకించిదా
నంకిగండభవితానయుతాననకళాధరుండై కళాధరుం డిట్లనియె.

మ॥ హరిగౌళుం డపరక్షమాధరము డాయం బ్రజ్వలివృత్తిభా

కరకాంతోత్కరధూమమో యన దిశల్ గప్పెం డమస్కాండముల్

సరసిజాంతరభృంగశల్యము నయస్కాంతంబు చందంబునం
ద్వరితాకర్షణమాచరింపును వివస్వంతుండు రాఁ డివ్వుడుగ. 5

శా॥ జాతావక్తవలాంఘసాంకుమధురచ్ఛాయం గనెం దారలు
ద్యూతింజైకొనె బ్రాచిఁ గొన్నికింబుల్ బద్ధజీవాతువుర
యాతాతంతువితానవర్తుల నభోలోలాత్మబింబంబుతోఁ
బ్రాతఃప్రప్షిశగోదియై డిగియె దారానాథుఁ డస్తాదికిగ. 6

మ॥ లలితానూచగళావితానమకుటాంకారరత్నం బినుం
డలపూర్వాదికి రాకమున్న చని యానా భద్రనిద్రాకుశూ
హంబుంఁగాంచితె యంచు తా రడిగెనుం బ్రాంచద్వనింబద్ధిని
జలజాతాకరసీను నిమ్మధుపముల్ ఝంకారదంభంబునగ. 7

ఉ॥ సౌరకరంబు లంబరముచక్కటి నొక్కటిరెండు బ్రాగ్దిశా
చారువతంస హల్లక లనచ్చదనభ్రమ సీత సీతవాం
భోరుహ మింతవింతపరిపూర్ణవిశాసముఁ గాంచె నార వి
స్ఫారమిశంసబృందయుగపద్మహిరుగ్గమనంభ్రమంబునగ. 8

చ॥ వననిధిఁ గ్రుంకు సౌకరవర్గము నొక్కటి రెండు మూడు నా
ల్గని పరుసగ గణించుక్రియ నబ్జశంకలులువేయు మోక్షి త
త్పురుషయక్రమంబుఁ గని హుగుదుఁ గ్రమ్మఱనన్నఁ బూనెనో
యన నవి విప్సచున్న దిపు డ్దల్లిని యశార యథాక్రమంబునగ. 9

మ॥ అలఘుత్వవృత్తిని శాతటంకపాశిరజ్యద్వింబధూరిచ్ఛటా
కలితుండై యుదయించునో యిరుఁ డికం గాడేని నిశ్లేటికిగ
జెలగుం బ్రాంశచరన్మగుత్కరిశిరస్సిందూరసాంద్రారుణం
బులు శేషిన్మనోజేమపుల్ ప్రభమగిగ్భూమిసరాగ్రంబునగ. 10

ప॥ అని యవ్వటుళిరోముని ప్రాజ్ఞుభాళిముఖుండై యుదయాచల
మాళిమూనికృష్ణమండపంబగు మూర్తండగుండలంబు నభోభాగం
బు నలంకరింపకయమున్న పస్త్రకాండంబు మద్దేళికుండగు కాళి
కుండుగావించు యాగంబున కుపయోగంబుగా వేగంబునం
గొనిపోయెద నని యే తెంచునమయంబున. 11

క॥ జొట జొటఁ జెమటలువడియగఁ
డట తటమని గుండెయనరఁ డగ నిగుడ పొట్ట
పొట్టి నచ్చటికరుడెంచె
జటలూడగ నొక్కవడుగు సంక్రాంతమునన్. 12

క॥ వచ్చి వటూశ్తంసము నను
రిచ్చవడి కలాధగుండు నిరీక్షింప భయ
ప్రోచ్చలికచానసుండ్లై
చెచ్చెర నొకకొన్ని పెడిగుఁ జేప్తులుచేసెన్. 13

సీ॥ పలుమారుఁ బిలిచినఁ బ్రత్యుత్తరంబీక
‘వెడవెడఁ గడునేప్పు వెక్కివెక్కి
కారణం బడిగినఁ గడలి చెప్పఁగఁబూని
తబ్బిబ్బులాడుచు బొబ్బరించు
నలికిపాటాడవ నుండుండి దిగునలేచి
యదెవచ్చె నని దిశలేబెదరిమాచు
గడగడ నమ్మెపు వడఁకంగ దీరుండై
ననుఁ గావుమని వచ్చి వెనుకకొడుగు

క॥ మణియు నీరీడి తేష్టించు శౌంకులెల్ల
గని సదాచారు భీశునిగా నెరింగి
వెఱవ కోడకు మని సాగ వీపునఱచి
భయము నుచుచు లొలించి లొకెసలేడు. 14

క॥ ఉన్నవిధమేమి నీ వో
యన్న సదాచార యుమ్మహావివేకోపం
ఁన్నగ ఘోరమ్మగులు
వెన్నాచో ద్దృశ్యులొచ్చి నెఱచితో చెఱమా. 15

గీ॥ అన్న నిను నొచ్చి యొకటి యున్నవాడ
నన్ను గడచంగి నాల్గు మన్నాడెనీకు
బ్రోవిధమున నీవిధజేయ వెఱవ
ఎకట నేరింగియడుగ వోయనెడుగ. 16

ప॥ అని యమ్మునికుచూరగత్యమును చిత్తంబుత్తలంబునం శత్రుం
బున నుత్తరాసంగంబు కొంగునం బాసంగేనిశిముడిచిన చూపు
భూతి భీతిగొనియున్న యప్పిన్నవడుగు నిటలఘోకంబున రక్షా
తిలకంబునీర్చి భయంబుదేర్చి వెండియునడుగ చన్ద్రునిట్లనియె 17

క॥ మానికుమారక నీవో
నే నేమని విన్నవించు నిదె యడకుచకుం
దానకమై వివరింప భ
యానకమై పాయకున్నయని మఱిలోనె. 18

క: నామ్రాదు మేనుకలింపంగ

నావటుని మొగంటు జూచి యతఁ డెచ్చోట

నీ వింత వింతఁగాంచుట

నాచిని వడు గిక్కుమారునకు నిట్లనియె.

19

నీ: వివవయ్య యినవంశవన రాశిచంద్రుండు

రామచంద్రుం డను రాకుమారుఁ

డొకఁ డిపుడఁ జెంది యున్నవాడన విని

వేమకపోడ నే జూడఁ బోవఁ

బెనుగాలముననుండి మనయాశ్రమప్రాంత

భూతలంబుననున్న శాశిఫలిమ

నిక్కంపుటాడుదై నీటునఁ గనుపట్టి

యదుటుమై వడిచె నాకెదురుగాఁగ

గీ: నిట్లు వడఁజెంచు దానియుద్వృత్తిఁ గాంచి

గ్గుండె వగిలినఁ జైఁగప్పకొన్ననార

పంచె గుడ్డయు నచటనే పాఱవైచి

చాపుపరుగున వచ్చితి నో వయస్య.

20

క: అనినఁ గలాధరుఁ డావన

వనజమునకుఁ జిలుతనగవువై ఖరి యెవగం

డనకూరిమి నెచ్చెలిదెనఁ

గనుఁగొని పరిహాసపూర్వకంబుగఁ బలికె.

21

గీ॥ మేలుమేలు వయస్య యమ్మృత్యుయువతి
 తారె బడియును మోటి ప్రాణభయములేక
 మగుడివచ్చినచో గంటి జగతి నోము
 అన్ని నోచెనా మున్న నాకన్నదోము.

22

ఈ॥ నాపుకు దల్లి పిల్లెగుమనమ్మన నన్నటుఁ జిమ్మహోగర
 ఊపనితాముఖంబునఁ దగుల్పడకుండ మహాత్మ్య నన్నికం
 గాపుము కాపు మందఁ బడకంజయుగంబునవ్రాల నిందు శే
 లా నెఱ పంచు నవ్యయఁ గలాధరుఁ డక్కునఁ గారవిపుడు.

క॥ “వలసా వినవే గాతమ

జటిధూర్జటిధర్మపత్ని సాధ్వీ సహ్యా
 కూటిగోలక ” నన సంస్మృతి
 ఘటితవిజోధాభినయవిశి స్వరిముఖుడై

24

క॥ జానుగ జనకాధిపం

తానపురోహితుచకు శతానందమహా
 మానిసిఁ దల్లిగదా య
 మ్మాననపడి విందు నైవ మతియేనూయె.

25

ప॥ అనినఁ గళాధరుండ్లినియె.

26

సీ॥ సమధికాలోకమాత్రమున నాశాపూర్తిఁ

గీలించు రతనంపుదాళిఁ బూని

వాడక నత్తావి వీడక పరువంబుఁ

జెందుత్రొవ్వరిఁ బొందు సికయొనర్చి

పెను జట్టు వడికిన తప భారయుడివోని
 బలువంటి మొలవంక నలవరించి
 యనిలవేగంబున నాకనమునఁ బోవు
 గేవున దిగుమర్తిమావు నెక్కి

గీ॥ తిరుగువేగంటి వేగంటి నరుగుడెంచి
 యొంటినున్నట్టి తపసివాల్గంటిఁ జూచి
 కడఁగి కామాంధకారంబు కప్పకొనఁగ
 ముప్పుఁడెలియక చీకటితప్పనేసె.

27

క॥ శతమఱుండంతఁ గవోధను
 సతి యవిదితసురతకేళి సంభ్రమచిరతి
 మతివెతఁబడ గొల్బునఁ దప
 కుఁజిఁ దీర్చుక దుమ్ముదులుపుకొనుచుంజనియె

28

క॥ విమలాత్మండు శాతమ పం
 యమి యంతట రా నిజాశ్రమాంతికసీమా
 సుమకోనగసుమనోనుగ
 కమనీయునుగంధలహరి గమగమ వలఁచెన్.

29

క॥ నాసావుటవేయంబగు
 నాసారభమునకు నాత్మ నరుడంది నిజా
 వాసమునకు నొయ్యనఁ జని.
 యా సంయమి తన్నహాగృహాంతరసీమా.

30

88.

స్వేతీ యా శ్వానము.

నీళ్ల వనసభుర్వజులు; చాలారహితసశోభ

మాటిమాటికిఁ బాఱమీఁ టుదానిఁ

దలి కాకుమోవి యంగులియుగంబువఁ జూచి

క్రేగంటఁ గంటి నీక్షించుదానిఁ

గరమూలపురిగితనగజక్షింతున

నొకపురెత్తురు వ్రేల కొత్తుదానిఁ

తెనకి కల్పదహాని చికురంబు లూతచే

వెడవెడగాఁ గొప్ప ముకుచుదాని

గీ॥ వేలునాకి యుపాసంబు గోలుపోయి

వలుల నీకుచ్చసంఖమున కానచేసి

చిందపాత్ర వి నని చింతనొందుదాని

వాని వీక్షించి ముత్యము వగ్గతముండు

81

నీ చిలుకలొప్పుంచు వాఁడొకండపంటిపై

మొలచిన ననుగంపు మొలకఁ జూచి

సఖకబాలశశాంకనవ్యసాహస్యంబు

గైకొన్న చిన్నజక్కవఁ జూచి

యుడివోని కమ్మలిట్టూర్పుండెమ్మెరలచే

వనరు గోమానినిలాహిఁ జూచి

చిన్నారి పొన్నారిచెమటఁన్నటిచే

వసివాడుమొఁ దీగవడిపుజాట

గీ॥ యెల్లవరంబంది జడదారిబొబ్బ మెళము

యోగద్వషిఁ బురంకరు నాగడంబు

నాలిదు శ్చేష్టితంబును నపు డెఱింగి
గిటగిటన దంతకుంతముల్ గీటికొనుచు

భుజంగప్రయాతము! అటయోసి పాపిష్టి యయ్యో వృథా నే
డిచేలా యపేక్షించితే యిట్టికృత్యం
బటంచుకొ యుగాంతో జ్వలార్చిర్జటాలో
దృఢజ్వాలికీలానిభక్రూరదృష్టికొ

క|| కట్టల్కు చూనివతి తన
పట్టపుడేవేరిఁ గాంచి బహుకాలుము నీ
విట్టియఘ మనుభవింపుచు
జట్టయుండుమని ఘోరకావంబొసగె

మ! అని యహ్మని శపింపు నాతి శిలయై యట్లుండి యారామచం
ద్రుని తేజోమహిమంబుచే నివుడు తద్దోరాంధకారంబు వా
నీ నిజాకారముఁ దాల్చె నట్లగుట నీచిత్తంబునకొ భీతిలం
జనదన్నం గనువిచ్చి నల్లడలు నుత్సాహంబునం జూచుచుకొ.

క|| డెంపముల్లడ మించుక
డిందునడఁ గలాధరాఖ్యుఁ నిలకించి మహా
నంగమున నటుండు పలికెను
వంకన మొనరించి చాటువాచారచనకొ.

గీ॥ తాపసోత్తమ స్తప్రసాదమున నుగ్గుడఁ
జీవలోకంబులోఁ బ్రతిష్ఠితుడ నైతి
నైన నిపుడునుఁ జోడు నామానసమునఁ
బ్రజ్వరిల్లు నగ్ని శంకాశ్శరంబు.

87

ప॥ కాపునఁ దన్నివర్తనంబునకు ముచకార్తచూత్రంబు విశ్రమింప
వలయు ననినఁ గళాధరుండు పయస్యా విప్రసమాజంబునకు భ
యంబు నైజంబకదా యటుకాన నీచూచనంబునంగఁ సాధ్వ
నంబు మట్టుచునాక నిచ్చట్టుచ విశ్రమించు చునిన నట్లకావించి
యవ్వటుం డొకింతచింతించి నవిస్మయంబుగా ఎఱిసిట్లనియె. 88

గీ॥ ఋషికోటోత్తమ యాత్మనూహించిచూడ
నెంతవెంత మహేంద్రుని యంతవాఁడు
వేలుపుఁజేసి బలు లేటి విధముఁబూనె
నహహ విషయమరీచిఁబూరియందు

89

ఆ॥ అనిన పఠఁడు నవ్వి యా నోవటూత్తంస
భగిర మంచిమాటఁ బలికి తీవు
తొడు లోకలెల్ల ధవలోన నెన్నంగ
నల్పచుకు లదట్టుంట్టివైవి.

40

క॥ మతి నైహి సౌఖ్యములు
సతమని సుతదారవిత్ర సమధికరతి మో
హితులై జను లుండు వితా
వితలగుచుం గాలమెల్ల వీటింజోనక.

41

క॥ మనము హరించు నతార్థిక
 ఘనవిషయముల నెడుభటులు గవయించుకొనం
 జను కనుగవయేనుగునకు
 జనుఁ డోవఁడు తెలివి నంకుశముఁ గావించఁ.

42

క॥ కావున ముష్టిగములు దనఁ
 కై వనమైయెనఁగ వేయుఁ గన్నులకలిమిం
 గావరమున నుండెడు విను.
 ద్రోవరివొర ననఁగ నకట దోసమకాడే

43

గీ॥ మునికుమార విరుము మొనలఁ జిక్కుఁబ్రీతి
 యునఁజ్ఞునఁ దోన యునఁయునుండు
 నెట్టివారికేచి నిఱ మనస్సందాది
 చూపకునుచూచాచ చూపఁములు.

44

ప॥ అనిన విని సదాచారండు నుహితార్థా! యిచ్చునిసువాసిని ను
 కృతవాసనాపరిణాములు రామభద్రప్రవాసంబునకుం గారణంబు
 గానోపు నని నాచునంబునం దోచుచున్నయది యనినఁ గళాధ
 రుం డిది ప్రథమకారణంబు నావుడు దదాకర్ణన కుతూహలంబు
 పంజరీంప నన్వటిం దతనిం గనుంగొని.

45

క॥ శంకపహేతువు వీనుల
 పండువుగాఁ దెల్పుమన్నచుఁ బ్రార్థించుటయుం
 బొండ్రిత్యము మొఱయంగ న
 తం డిట్లనిపలికె ఎటువలెంసముతోడఁ.

46

క॥ శ్రీనిలయంబగు కిష్కిం

ధావగరము దనకు రాజధావిగ నేలుక

నానా వనచర నేనా

నూనావనశాలి వాలి యుద్యవ్యహీమక.

47

ఉ॥ అన్నగభో యాత్యేసుతు నాకపినాధుని ప్రాజ్యరాజ్యసం

వన్నతయుం బ్రసన్నతయు గాహుబలంబు చలంబుఁ జెంపు నిం

పున్నయముకసమిజ్జయము మూపులుమూడయి చూచుచిచ్చలుం

గన్నలు వెయ్యిగలుటకుఁ గల్గెఁబలంబనె సంతసిల్లుచుక.

48

క॥ ఆవాలి పెక్కుదినములు

రావణుతో మైత్రినేసి లంకకు దానుక

రావణుఁ డాకిష్కింధకు

నేనేరక గాక పోక నిట్లొకరింపక.

49

క॥ జాలింబడి ప్రస లడలంగ

వాలికి రాకనాఁడు జాంబవంతుఁడు గోలాం .

గూలాచ్చ భల్లవానర

జాలగ్రణి వల్కె సకలవచివానుమతిక.

50

గీ॥ అధిప రాక్షసజాతి మూయాప్రపూతి

యదియుఁగాక పురందరమండవిభేద

కందళితబాహువిక్రమక్రముఁడు గానఁ

గేవలము వీకుఁబిత్తువై రి రావణుండు.

51

గీ॥ వనచరోత్తమ నీయంతతవయుఁ డుండి
తండ్రివగఁ దీర్తువనియెడితీండ లేక
కాత్రవముఁదక్కి యతనితో మైత్రినల్ప
నకట కపులెల్ల నిను వికావకని నగరె.

52

కా॥ లంకానాథు నుదగ్రవిశ్వజయలీలాధుర్యుఁ డంచుఁ మడిగ
శకించకవల దొకపిప్రవర నీకౌర్యంబు సామాన్యమే
బికం బింక రణోర్వి వద్దశముఖుఁ ధీమోదతిం బట్టి నీ
చంకం బెట్టి బిగించి వీరరసనిస్సావంబుగావించవే.

53

క॥ ఘనతరబాంబు రొకసామం
శునిఁ బట్టుటకేని వానితోఁసుంగీడుక
వనచరనాయక నీ కిహ
డొనఁగూడదు నమము వార్ధియుంసుటకతనక.

54

సీ॥ సురలోకివిధుని బంగరుగట్టుఁ బట్టింది
కీలీ నుగ్రాటవిపాలు నేసి
జమునకు భుజదండచండిమోన్నతిఁజూపి
యూతుధాను దివావిహార ముడిపి
పాశపాణి ననేకభంగసంగతి నుంచి
పవమాను నిల నెందుఁ బాటఁదోలి
యక్షనాయకు నిధులెవ్వీంపఁజో నది
హరునిపాదపముఁ గొం తఱగరాది

గీ॥ తెగి సురాసురవగులతోఁ బగ గడించి
యాత్మఁ దివచేఁబెఱుంగక యఖిలలోక
కంటకుండైన యద్వైతకంఠశోడి
శాంఘినము నీ కనరూపబంధిపూవె.

55

క॥ ఎందును బొలున్మృత్యుతో
బొందున కుపకారమునకు భవి నతిదూరం
నిందుకు నిష్ఠాంతం బు
యిందుకి కానినను వాచయేవైన వింటే.

56

ప॥ అని మెట్లంటును.

57

నీ॥ మునిగోడయే కాక మనికి ముచ్చటయైన
నక్కఁ గల్గెనే బక్కజక్కైన
బురుకపేరులె కాక పెనుపండువునైన
బూనఁగల్గెనే నేనెవోళిమైన
నొలికబూనియె కాక యొకవేళ మనసైన
నలదఁగల్గెనే యింత కలపమైన
దంతిచర్మమె కాక యెంతయుశ్శవమైన
గట్టఁగల్గెనే బొంతబట్టయైన

గీ॥ నకట బికిరంబె కాక యెంత గున్నవైన
నానఁగల్గెనే తనయింట నంబలైన
నర్మిసఖుండై నిధిశుఁ డవారశంబుఁ
జెంతనుండిన త్రిభురాసురాంతకుండు

58

న॥ అని చెప్పెననిన నివ్వెటగంది యవ్వటుండు.

59

క॥ ఈసముచితమంత్రోప

న్యాసముఁ బరిహాసకాశలాన్వితవాచో

ల్లాసము నొక్కడనేశ్వనా

యీసరణిఁ వృగ్ధల్లుకేంద్రం డాడఁ.

60

ఆ॥ అతఁడు వటునిఁ బల్కు నలజాంబవంశుని

నెలుగుమాత్ర మనుచుఁ గలచె దేల

యమ్మహానుభావుఁ డంభోజసంభవు

నాపులింగఁ బుట్టినతఁడునువ్వె.

61

క॥ నాపుఁడు భావం బూరిగ

నానటుముఖ్యుఁడు గిభాధరాఖ్యునిఁగని యో

గోవిందత విరియెని నిశి

నావలికిఁగఁ చెల్లు మచిన సతఁ డిట్లనియెఁ.

62

౩॥ ఎలుగుతేఁ డీరీతి హిశనీతి బోధంప

మతిడప్పె ముదిమిచే నితని కనుచు

వాలినవప్యచుఁ గన్ను గేలిసేయ సతంకు

గేసరియను మంత్రికేసరిసుతు

హనుమంతుఁ గని రహస్యముఁదెల్ప సతఁడు నా

రేయిఁ గుమారసుగ్రీవనాముఁ

దోకొని చని ఋశ్యమూకాఖ్యగిరిదుర్గ

మున నున్నవాఁ డెన విని మహాత్మా!

గీ॥ మానుతాత్మజు జగదేవీరుడగుచు

వార్త కెక్కిన యటువంటికిరిసిధికి

నధిచూడెటువంటివాడైన నతనివిడిచి

ధర్మమే పూన విపరీతకర్మమునకు.

63

జ॥ అనినవిని కి కాధరుండెట్లు నయస్య! యవక్రవిక్రమభాగేయుం

డగు నీయాంజనేయుండు విధేయుడై మున్ను సహస్రభాను

నన్నిధానంబున వ్యాకరణవిద్యాపరిజ్ఞానం బనూనయుగాఁగాంచి

యవ్వెంబుంజుతేనికొనుండ్ల వానరియోనింజనించిన నుగ్రీవునకు

నక్షయ్యెంబుగుసాహాయ్యంబు గురుడియై కాప్రాయంబుగాఁ దడిలి

ప్రాయంబుడెలిసి యొనంగె ననిన నవ్వెట్టుండు.

64

గీ॥ అచట యట్లైన నానందియుంబ నీరై

గూర్చి సబ్రహ్మచారిని గురుతనూజు

ననుసరించుట యుచితంబ యదియందుండె

నంశమీరతికథదెప్పు మన నశంక.

65

నీ॥ విని సదాచార్యు గొన్నది యప్పుడిట్లున

నట్లు శత్రువైకృత్యంబుకతనఁ

జెలికొనియింటికి నొలుదిదోస న

వ్యూర చారణవంబునన నెత్తి

ఖరదూషణాదిరక్షప్రధానోగ్ర

శరమైవ యొకి కొంతశనబులంబు

సలవారికిని వెన్న బుముగాఁ జొలుదిండి

పాదుకా వెన నామబాధు వనున

గీ॥ జడధియుత్తరతటమున విడిసి రనిన

వటుఁడు వెలగంది యారార వనలఁడితఁడు

రాక్షసుండయ్య మిత్రధర్మం బటన్న

నాకళాధరుఁ డతని కిట్లనియె వగుచు.

66

క॥ అంచినిజగుణమణిగఁ

సంచితమాధుర్యపుర్యచారిత్ర సుధా

చంచద్ధాగాసాము

నించుకొనో రాసామండు నీవువిరుటకుఁ.

67

చ॥ అనఘుఁ డతం యొకామెకని కర్థియైయుంబుగ నాత్మకంఠలుం

తనకుఁకున్నెత్తిం గనునెడఁ ట్టలూన పునర్నవీన సం

జనితతదీయమూర్ధములు సానెకుఁ జూచు నపత్రపాథరో

పనతవిసరణతావిదితభంగము నద్దశమోత్తమాంగముఁ.

68

వ॥ అనినవిని ముడంబుది సదాచారుం డనంతరకథాప్రచారిం బెఱిం

గించు మనిన నశంకిట్లనియె.

69

చ॥ అంత ఖరాదిభీకరిన రాదివహుధిని నిర్గమించి దు

ర్ధాంతసహస్రదంతిబలధారిణి దాటకనా మనుష్యభు

క్మాంత యెకర్తు నేక మునికాండముభీతిల నేతదాశ్రమ

ప్రాంశము మర్త్యమండలవిహారకుఁడూహల మావహిల్లగఁ.

70

క॥ నావుఁడు గుండెగుళ్ళిల్లనఁ

గా పొనుకొట్లనియె నింతకాలము నెందుఁ

నే విచ వేయుగజంబుల

లావునఁ నగునట్టి యిట్టిలనాజనముఁ.

71

అ|| అనఘ యెంతవీరిత యద్దిరా యిటు దాని
 లావువిన్న గుండెలావులిండు
 మానికోటికల్ల బ్రాహ్మణు లింక దాని
 గాంచినపుడె శించుమించుగావె.

72

అ|| అనఘ నిది నినిత్త చుముఖ దా మానివి
 తానమునకు నివితానమునకు
 రక్షణం బొనర్చ రామయ్యింజులు పు
 ద్దేశికులకువెచ్చె గొలికుండు.

73

సీ|| అని కళాధనులు వల్కిన నుబంజిట్లను
 నోమహాభాగ గూరారామధద్రా
 డనతరిండుటయెల్ల ననుగపంహరగార్థ
 మని నొందెన నననిచి యతండు
 నీమాటనిక్కంటు 'రామధద్రా'యను
 చతురక్షరంబు రక్షన్మహాజ
 మహితశిక్షాస్థిధమంత్ర మంతియకాక
 గుంకకొక్కవిశేష మిచ్చి డితండు

సీ|| శాశికమహామనీంద్రుచే గాంచె విబుధ
 'రిత్రబ్రహ్మశేజోవివర్తమాన
 దివ్యనానాశ్రు మంత్రోపదేశ మనిన
 నాత్మసారి సదాచారు డనియె చిట్లు.

74

క॥ ఆహూని యొనంగఁబోలు న

హా! మంత్రమహాస్త్రదేవతాస్వీతముగా

రామునకు బలాతిబలా

నామకశక్తి న్యాయంబు నా వత్తడనియె.

76

క॥ ఇందుకునందేహమె యవి

ముందును వెరుకన్ మహాస్త్రములు కొనఁగఁగృహ

మందీర మచ్చటయు నతనిని

మంగస్మిత మెనఁగ వలయును మతియుంబలికె.

76

గీ॥ ఆనందు యిట్లు నిజాధీనమగుచు నట్టి

శక్తియుగళంబు నమ్మహాస్త్రములునుండ

యాగవిఘ్నైవతాంశితై యశ్తస్సన్వి

రామునకు నేరియిట్టి శౌరవ మొసంగె.

77

క॥ ఓహో యిప్పుడు తెలిసెన్

బ్రాహ్మణికి రాభీరచిత్తఫణిమూరణ మీ

యాహ యన నటించ కత్తడను

నాహ నీ వజ్జరీతి నాడందగునే.

78

మ॥ విలసల్లిని మహాసభాసరమున వివాహప్రసంగంబు శి

ష్యులుగావింప నెందును నద్గతునకున్ శుభద్వంద్యుర్యు

జ్వలశుక్తిచ్చటలం జలంబు ఘనములే వర్షింప ఛాత్రి నిర

ర్గలవిఖ్యాతిఁ బయోధి గైకొనఁగదా రత్నాకరాఖ్యానము. 97

మ॥ అనిన నవ్వాశ్యంబులకలరి వటుండు మహాత్మా! యింక నోక్కచో
ద్యం బడిగెద ననన్యభేద్యంబగు నవ్వానరమఃత్రప్రాకారం బెత్తెటం
గుననెఱింగితి రనిన నయోధ్యాప్రయాణసమయంబున సమాధిమ
యచక్షుస్సాక్షాత్కృతజగత్ప్రియవార్తావిభానప్రచారుండగు గా
ధికుచారుం వానతిచ్చె నని తెల్పి ప్రభూతప్రభాతలక్ష్మణుగ్రీత
యగు భువనలక్ష్మి నీక్షించి కళాధరుంజిట్లనియె. 80

మ॥ బలభిక్తికట్టిక విభూషణములై ప్రత్యగ్గిప్తాగుశో
పలనీరాజితముల్ దినేంద్రకరముల్ పంకజరాగద్యునిం
జొంగి న్నిడచెంబు పెంపున విపర్జిచెన్ జగత్సన్నగం
బుంఘుధావంశక రాశకంఠుకభరిం బక్షాశనాచ్ఛంబుగన్. 81

క॥ జలదుహోరకనవళు
క్తులు చీకటివానచిరుకు గ్రోలి వెడల్పెన్
భరిధరి యభిక్తవమున
గొలకుల గాగిణగుణానుగుణమాత్మిముల్. 82

క॥ వికసితముంధిత యాయో
వికసత్యమలావిభేదవిధి దగు సద్యో
వికచశ్మంకజలశా
ప్రకరముం బురిం బృంఛపగిచితి జెలిచెన్. 83

గీ॥ కలుపు లయ్యు రధారగ్రకౌండ విరహ
చుంబుతాపోపశమైత్త్యపటువులైన
తనకరంబులం గిరురార్తజనదృశారి
కంజవమెనంగ నిడియె నిక్కంజహితుండు. 84

వ|| కావున భోమకాలంబతీతంబుగాకుండ మానితంబగు నివ్వమ్మబా
తంబు గొనిపోయెదవనినఁ గళాధరుంగనుగొని యవ్వటుండును
రామలక్ష్మణవీరకుతూహలంబుననున్నవాడ వారలెచ్చోటను
న్నవారనిన యజ్ఞవాటంబునుత్తరభాగంబున నమ్మహానుభావులున్న
వారు నీవునచటికేగి నిశ్చంకంబుగా నవలోకింపుమని యనిచి
యత్తావనకుమారుండు ననియె నంతనక్కడ రామభద్రుండనవగత
పథశ్రమంబగు సిద్ధాశ్రమంబునంగల యశేషవిశేషంబుల నీక్షించు
చు లక్ష్మణున కిట్లనియె.

85

నీ॥ తలపాలంబున కేగి దగదప్పలకు నోర్చి
గాసిల్లి కసవులు గోసికోసి
కడఁగి గొమ్మున గ్రుడ్లు వెడలంగఁ
బెడపెద్ద మోపులుగాఁగట్టి మోసిమోసి
కంటి కెప్పుడుఁగూర్చుగానకరేల్ల
వేగించి తినఁ దిన వేసివేసి
స్నాన సంధ్యాద్యనుష్ఠాంబు లటువెట్టి
దినమును బిడుదులు దీసితీసి

గీ॥ యడలు చూచుఁఖఫల మింకగుమవు మనుచు
నగుచుఁ బలుమూరు సోల్లంతనములెనంగ
పాలులు విశసించుచున్నారు వత్సతేరిని
నతిథి సంతర్పణంబున కడె కుమార.

86

క॥ మఱియును బ్రాగ్జ్వంశజుడై
సురుచిరమధువర్కపాశమరభిలమగు తే

స్మృత యుచ్ఛ్వాసితనాసాం
తరు లతిథులు పీల్వ నల్పతం గవనయ్యేత్.

87

క॥ కాన్తుభముఃకింజల్క

ప్రస్తుతసిలోత్పలంబు పద్మాదిన్తో
పాస్తవ్యుఁడు హరి నటుడై
యస్తోకతపం బొనర్చెనట మున్ని చటన్.

88

క॥ ఈరీదినలఘుమహిమో

గారంబగు నిష్కృహశ్రమానని గసమల్
వారక యశుతోభయసం
చారత నడిచెనరు కంటె వట్కర్నంబుల్.

89

మ॥ అదె కంటె పశుబంధవేదివలయం బొదుంబరాచ్ఛాదనా

స్తదమై నిచ్చలు గృహ్యతంత్రవిధిఁజెప్పిం బొల్చె నే తన్మహా
నదనోర్వి గృహమీధు లిమ్మునివరుల్ స్వారాజ్యసింహాసనం
బదరన్ వేల్చెద రధ్వరానలమునం దాయాపురోఽశముల్.

90

క॥ అవయవములు పూరింపగ

నవశిష్టంబగుసిరోచ్చయంబు జటాకై
శవమున దొల్చె ననందగు
నవ్రసలన్ మునినమాజ మూలెను నిచటన్.

91

గీ॥ జలజసూతి పురాస్తప్తీశోభువు లిట్లు

చేసియుంచినకై నడి జలగుచుండు
ఘనతపస్యాకృతాంగుల మునలఁగంటె
రేపుమాపును వహ్ని నర్పించువారి.

92

చ॥ అసలగృహవలం బలిసమార్జితనూతనతండులంబు లొ
య్యవ దినులేటిపైఁ గినిసి యాత్మవధూజనముల్ దదీయిచో
దసమున కుడ్ధతింజనుడుఁ దత్కరమండితచండదండముం
గనుఁగొని మూర్ఖానందిపురఁ గంటిపె నవ్వెదర మృహమునుల్.

చ॥ హరిణి విచూతనప్రసవ యల్లదె యంగణయజ్ఞవేదికా
పరివరభూమిఁ బచ్చనగుపచ్చిక మేయుచు సారసారకుం
గర మునురక్తిఁ గన్గొనెనుఁ గంటిపె మానికుమారకుల్ దృఢాం
కురములు నోటికందియిడ గోముననుండెడు నాత్మడింభమున్. 94

మ॥ అలఘూత్సాహమునం దపోధనకుమారాక్షర్మసీవారతం
డులముల్ నల్లదలం బివీళికలు శ్రేణుల్ గట్టి కొంపోఁ గుఱూ
హుసంధానమునర్చెఁ జూడ్పికి నముద్యద్విత్త్ర ప్రతాపభీ
విలపజ్వలిఖరి నాశ్రమార్వి యిదిగో వీక్షించితే లక్ష్మణా. 95

గీ॥ అనిన విని లక్ష్మణుం డార్య యార పశువి
తతికినైన నపత్యవాత్సల్య మెంత
యనుడు నత్కర్మతాచ్ఛీల్య మర్భకులుకు
నైన నాశ్చర్యకరమైన ననుచు మఱియొక్క 96

క॥ చేరున నచ్చస్థములు
నారయ గోకర్మ శర్మ కానభి మానిరా
డ్యారవిలూనములై పున
రాహుధములై న దర్శ లానెడిఁ గంటి. 97

వ॥ అనుచుఁ బురోభాగంబునకుంజనునెడ నుమిత్రాపుత్రుండు మిత్రకు
లశేఖరున కిట్లనియె. 98

గీ॥ అనఘ జలవేణి, కిడుదీప్రయానయగుట
 నవలతావాలములచేత ననుమనసుమ
 గ్రంథిలములగు కాల్యలఁ గదిసి నిలిచి
 నిలిచి ప్రవహించుచున్నది పాలుపుమీఱు. 99

ప॥ అనినవిని సుగుణసముద్రుండగు రామభద్రుం డన్నా నీవు కనుం
 గొన్న సారణీవితానం బనూనంబై యొప్పుచున్నయదిగదా! యని
 యిట్లుచెయె. 100

క॥ అనఘ మందును భూగఃపా
 కవదావాలుములు నిండ్రి కరలక కుంభిం
 జను జల మలాశుఁ గేరళ
 వనితాక చనిచయరచవలె ఖరీ గంటె. 101

క॥ అంతిగగళ నీకాశిఁ
 గొంతవడింజూచి నునము కోరి పవిత్ర
 స్వాంత్య ముపురి మెయని యా
 చెంతకు వేవేగఁ జేరి చెలువుగవనియెఁగ. 102

చ॥ అనికముఁ జల్లనై విశూమై మధురంబులు యింద్రియత్రయం
 డనరంగఁజేయు నిశ్చింతిని నై నగుణంబు నత్రికి దింపఁ బా
 వనవనవేణిప్రసవవ్యాసన యిట్లునకాదె యొక్కడఁ
 మునుపటివారికన్నను నమున్నఁగి బూనక నూతనాగతుల్. 103

మ॥ నిజ మేధాజవనవ్రతప్రణయైతి సిచ్చల్ వలుల్ బెంపగా
 నజహన్నిత్యవసంతవిభ్రమము సంప్రాపించి యాకింకుక

వ్రజముల్ సింహాసనాంకుశోగ్రకలికాహజ్జా మహోద్దామసా
మజరాధల్ దలంగం దపోవనము శుభల్లిలఁ గాపాడెడున్. 104

వ|| ఆనమయ్యున నాశనంబున. 105

క|| ఇనకులసర నీవు నవో

వనభూముఁ నెంత దడవునడి ధన్యమాలై

తనరి నిరీక్షించెదు ర

స్మృతుఁడన్ననితోడఁగూడ నదియేమన్నన్. 106

వ|| కమలాన్తుండు యజుర్విశానమిపుడేకావించుఁడేజస్థితీ

క్షమ సావిత్రమహారహస్యము జపించువాని రీసంయముల్

దను మాధ్యందినమైన సత్సవనముం దాఁ జేయువాడై గురుం

డగురం గోరుచున్నవాఁడు నిము నం దాసన్నులైయుండగన్ 107

వ|| అన నమ్మాటలవిసరు రామచంద్రుండు సానురాగంబుగా

నిట్లనియె.

108

నీగ కాశీపుష్పాద్దకస్నాన మొనరించి

శాశిలకలపటస్వయి ఫరించి

వినుభస్మిత్రాండము లుక్తవిధిఁ గాంచి

మెడను గుద్రాక్షతావడము లుంచి

దర్శాంగుళీయసందర్శ మంగుళిఁజేర్చి

సంధ్యావ్యవస్థానసమితిఁ దీర్చి

యైతేయవర్మభద్రాసనస్థితఁ బొల్చి

స్కటికాక్షసరము హస్తమునదాల్చి

గీ॥ రమ్యమై చర్మచతురగమ్యమై
 బ్రహ్మ మీక్షింపుచును పన్యభక్షణమున
 బరగు నవిరలపాత్వికస్ఫురితచర్య
 డెండమున నించె నానందకందళములు.

109

ప॥ అని ససంభ్రమంబుగా నూర్వభాగంబువరికించి ప్రచండమా
 త్రాండమండలంబు గగనమధ్యాహ్నం బయ్యెఁ గృతాహ్నికుండ
 గు శాశికునినమీవవర్తుల మగుదము రమ్మని యాగశాలసమీ
 పంబున కేగిరంత లక్ష్మణుండు దిగంతరంబు లవలోకించి యిట్ల
 నియె.

110

మ॥ పరుషోద్యద్ద్యమణిద్యుతివ్యతికరప్రక్షీడఙ్కరౌపలాం
 కురితజ్వాలజటాలబాంగలరటకోయిష్టులై భామని
 ర్భరబాష్పప్లవమానభాసుకిరణోగ్రప్రక్రియ స్నేత్ర తా
 మరసంబుల నరికొల్పెను దశదిశల్ మధ్యాహ్న శూన్యంబులై 111

నీ॥ అని రాముఁగని యశ్య యజ్ఞవాటిక మన
 కిదెచేరువై యున్నయని దినమణి
 వేడిమినడి స్రగ్గువెనుకఁ గాశికఁగూచె
 నముగాని గూనటలేరువునీడఁ
 ననరారుమంటపంబు నిల్చి ఋద్విక్కు
 లనువేగఁబ్బింత మనిన రాను
 చంద్రుండు సమ్మతి సాంప్రహగణునో
 విశదమానచ్ఛట విశ్రమించె

గీ॥ సంత సౌమిత్రి యాశ్రమసాంతభూమి
గలవిశేషంబు లేదకు సౌఖ్యంబునేయఁ
సార్వభౌగాంబువీడ్చింది పలికె మహిత
వచనరచనావిశేషంబు ప్రచురముగను. 112

ఉ॥ చండమయూఖమండలము సాంద్రరుచిం గిరశౌఘము న్నభో
మండలమధ్యభేలననమగ్రముఁ జేసి విలంబమానమై
యిండ బలాత్కృతింగడగి యొక్కరుఁ డీడ్చుచునున్నవాడు నా
మండిశశౌర్య ఛాయలు వమందగతిం గనువట్టెఁ జూచితే. 113

ప॥ అనిన విని రాఘవుండు వత్సా! మధ్యాహ్నం బతిక్రమించిచనియె
నన నది దినసాననానంబుగుటయె అదియెట్లన్న. 114

చ॥ నిరతిశ యానమగ్రగతినికొన ము న్నుదయాద్రినుండి యిం
బరశిఖచక్కి నెక్కి నుభయంబుగడిగ్గను నిప్పు జార ప
శ్వరగమనంబెలర్ప దగదప్పు లెఱుంగక యస్తధారుణీ
ధరశిఖరాగ్రనీకుం బరంగళతాంగతరంగనంఘముల్. 115

క॥ అనవఁగు నపాగు సుమిత్రా
తనయుఁగు రఘురాముఁ జూచి దనుజాగమనం
బున కిదియననన విని య
య్యనఘం డీట్లనియె నట్టహాసమునోడక. 116

మ॥ అట్లులై నం గ్రతువిఘ్న కృద్దనుజనంహారంబుఁగావించు మ
శ్శృంఘాపంబు యుగాంతదండధరదోర్దండస్ఫురచ్ఛండిమో
దృటహంపంబు జగంబరాఘన మొనర్పంబూని మాన్వీపరి
స్ఫటబింకారమిషంబునం నొరకొనుం బుగ్గాహమృతావళుల్ 117

ప॥ అనినవిని లక్ష్యమందు నవ్వె యార్యుని హృదయంబు రాక్షసశిక్ష
 యక్షణోత్పంకంబై యతిదీర్ఘ సర్పయగు కాళికదేశికేంద్రుని సం
 భావింపకున్నదని యమ్మహాత్ముని మహిమంబిట్లని ప్రశంసించె. 118

గీ॥ అనఘ యజ్ఞానబీజనాశనముకతన
 దేజరిల్లెడు నిజయోగదృష్టి గాంచు
 నమ్మహామాని వర్తమానార్థముల
 చూగే భావి ననుస్థాభాతములును. 119

క॥ అన విని నవ్వుచు రాముం
 డుజ్జన కిట్లనియె నీలం నననేటికి నా
 భునువగు గాధిమహీధవ
 తనయుని మహిమంబు మదిని దలపందర మే. 120

గీ॥ బ్రహ్మతత్వజ్ఞుడైన యచ్చారికాంక్షి
 పట్టభద్రున కధ్యరోషక్రమంబు
 మహిత గృహమేధానిత్యకర్మబటంచు
 గాని సురలోక విభవేచ్ఛగాదునువ్వె. 121

ఉ॥ ధీరసుతుం డతండు వినల్లికృతవాసవమాలిపాలిమం
 దారమరంజపూరమున దారుణకోపదవాసలంబు చ
 ల్లార విచూక్షణ భూతరచనావరము భుజైచి యమ్మహా
 దారగితిం ప్రశంసించరితంబు జగద్విదితంబు నేయండే. 122

ప|| అని ప్రళంసించె వంతనక్కడ విశ్వామిత్రుండు మిత్రుండవరగిరి
శృంగంబుచెంగట వెలుంగుటగనుగొని తత్కాలంబు దైత్యాను
కూలంబని రఘుపుంగవుల కెఱిగించుతలంపున. 123

గీ|| నిజమహాధ్వరచర్యచే నిగమభాషి
తార్థజాతంబు చరితార్థమైచెలంగ
యజ్ఞవాటంబు వెడలి తత్ప్రాంతమునకు
నడుగుచెంచుచు వాత్స్య నిట్లనితలంచె. 124

చ|| నమధికభంగి సాంగమయి జన్మము దీరగనయ్యె బుత్రయు
క్తముగ వినాశమై యిచ్చును తాటకయుం బడు నింక నీరఘూ
త్తమును పురారివి ల్పనిమి ధాత్రిసుతకవరియించి సారకా
ర్యములఁ జరింప నెప్పుడు గదాకృతకృత్యుడనై నుఖించుటల్. 125

క|| ఈరీతి వితర్కింపుచుఁ
జేరున రఘురాముఁగాంచి చిత్తమునకు
హాసమైన నదీయా
కారం బమ్మతాభిషేకకాతుక మొనఁగె. 126

నీ|| నిరుపమబ్రహ్మైకనిధిఁ జూపు నంజనం
బనఁ గన్నుఁదోయి నంజనఘోర్య
బైమిబ్బిన మనఃపరిపూర్ణసాత్వికం
బన నవనీతలేపనము దనర
నీరేకుజగముఁ కీతఁ డచ్యుతుడని
తెలిపెను ననఁ గరాంగుభులేసంగ

వృశనకందములఁ ద్రవ్వెడుఖనిత్రంబనఁ
గరమున హరిణశృంగమువెలుంగ

గీ॥ మఱియు యజ్ఞాంగవండంబు మాంశ సాంగ

కృష్ణచర్మంబు నలర దీక్షితమహర్హ
వేషమున వచ్చె నారఘువీరుకడకు
కొళికుండు పదానతకొళికుండు.

127

క॥ ఈగది దీక్షితలక్షణ

యోగనితాంతస్ఫురన్నిశోగతపస్తే
కోగరిమఁ దనరు మునివగు
నాగమనంబునకు జాతపాగ్నోపయుఁడై

128

ప॥ రఘువరుండు సురుత్రాకుమారుండును దాను నయ్యతివదిశిగతి

వయపదంబులెదురేగి యభివాదనపూర్వకంబుగా దండప్రణామం
బు లాచరించి విరచితాంజలులై యున్న నారాచమిన్నలంగనం
గొని యాలింగవంజానర్చి మునివరుం డిట్లనియె.

129

తా॥ ఓగంధీరచక్రతులార మది మీ కూహింప నాశీర్వచో

భాగం బెద్దియుఁ గాన మీవలన జంభద్యేషి యెల్లచ్చును
యోగక్షేమములొందుఁ దత్ప్రహరణవ్యూహం బికం బ్రాభవ
ప్రాగల్భ్యవితే వస్తుమాత్రచరితార్థంబై తగుంగావుతా. 180

ప॥ అని యననతశిరస్కులై యున్న యన్నరపుంగవులఁ గనింగొని

వెండియు నతంశిట్లనియె.

181

సీ॥ కుశముఖోదితకథావిశామ్యతాన్వాద
 కేళిఁ దేలి చెలంగు సాళువములు
 వంచాన్యదర్శనప్రాంచస్యనో వృత్తిఁ
 దళుకొందు భద్రదంతావళములు
 కాపిలార్చైకసంఘటనపాటవయుక్తిఁ
 జరియించు శార్దూలశాబకములు
 కాళోదరాననోద్గతశబ్ద మెటవిన్న
 ముదమునఁ బరతెంచు మూషికములు

గీ॥ సతతశాఖామృగాదరసితిఁ జెలంగు
 కొండగొఱియలు గలిగి యఖండమహిమ
 ధామమగు చూమకాశ్రమనీమ రామ
 ప్రేమనిలైన నయనాభిరామమగుచు.

182

సీ॥ కుశదర్శనైతికాళోటి గారుడమణి
 రమకీయసింహాసనములు గాఁగ
 భరితపాటాజటాపటాంబు లుభిహవ
 పెద్దరాగగీర్తిపటలి గాఁగ
 ప్రాలంబినిర్మలస్ఫటిక హారంబులు
 విమలముక్తాహారసమితి గాఁగ
 పవనమానవశతరుచ్యవమానసుమధూరి
 బెడైగై న పనువుప పడలు గాఁగ

గీ॥ వరతేపఃప్రాజ్యసామ్రాజ్యవై భవమున
 నల్లసిల్లు తపోధనతల్లజముల

గార్హపత్యంబు నేడు మీశన్నగవకు
రాగ మొనఁగెనె యోరామ రఘులలామ.

188

క॥ కాశికుఁ డీగతిఁ బల్కిన

దాశరథి విసీతి మేనుదాల్చెను యశఁగాఁ
బేళలతరనిజవాచా

కాశల మెనయంగ మునిశిఖామణి కనియెన్.

184

క॥ ఇది రమ్య గురమ్యం బని

మదీఁ దెలియఁగ నెవ్వఁడోపు ముటియొకచిత్రం

బిడె యనఘ యిదికనుంగొన

సఁమలమతి నామనంబుసాక్షిగమయ్యెన్,

185

ఉ॥ నావుఁడు గాధిసూదిరఘునాధున కిట్లను నోమహాత్మ్యము

న్నీవని దంభవామనుఁ డహినతవంజానరించె నిప్పు డ

దేవునిగాఁ బ్రబోధమయదృష్టి మిముం బరికించి నేతరా

జీవమువిచ్చెఁ జూచితె ఋషిప్రకరణఁ కరంబువేకుళా.

183

గీ॥ అనిన రాఘవు లత్సంఘహర్షు లగుఁడు

యతియు మనమున వీరి సంస్కృతపురాణ

జననవర్తనులుగఁ జేసితిని నితాంత

భాసురోత్సాహమున కీంత ప్రకృత మొందు.

187

ప॥ అని యిన్విధంబున మనంబున నెంచునడ పాశుపుగుబ్బలిపేరిట

కాశ్మీరంబునం జెలంగుతోలుసెంజకెంతిగుంకుఘంఘమదీంబొడ

ని వెయ్యంగు వేడివెలుంగు మున్వంపుఁబువ్వుగొత్తి హత్తి నతమి

హరిత్ర రుశీజనంబు లందరును హస్తానుహస్తికచే గాతుకంబదర
వైచి కడవటం బడమరపడంతిహస్తంబునఁ జేర్చి రస వస్తంబునం
బొలుపొందెఁ దదనంతంబ పశ్చిమభాగం బవలోకించి యిట్లని
యె. 188

మ॥ కలవింకీకలకాకునాందికలనాకల్పద్రుమోదగ్రళా
ఖల యగ్రంబుననుండి భానుఁ డిడెయూకర్నించెఱుగ గర్దభీ
గలకామాయము నీవదావృతమస్కాండ్లోర్ణికాజర్ణరాం
చలదేశంబును నైన యర్చిని రఘుత్నాఫలవంశాక్షుణీ. 189

గీ॥ నిగమములకెల్ల మూలమై నిఖిలవిబుధ
పూశితంబగు రవిసంజ్ఞ దేజరిల్లు
మేటితేజంబు మున్నీటిసీటఁ గ్రుంకెఁ
దజ్జలంబులు ముత్రపూతములుగాఁగ 140

మ॥ అనినవిని రామభద్రుండు దిక్కులన్నియుఁ బరికించి సౌమిత్రి
శిటనియె. 141

గీ॥ చండమూర్తాండశిరగాప్రకాండదీప్తి
వెలిగి చల్లగా నన దిశల్ నలుపుడేర
వరుస సంతటఁ దదవస్థ వరుణదిశయు
దాసఁ గ్రింగిగిమిదిగి వాసిగాఁగ 142

కా॥ శ్రీం న్నించె మునీశ్వరాశ్రమధరాశ్రేష్ఠంబు శ్రేతాసల
జ్వలోపప్లవమాసఘామవలభీసంక్రాంతదీప్తికా
జాలంబై వటుపుల్ దృతీయసవసన్వాధ్యాయవిస్తీర్ణలీ
లాలోభేర్వ్య స్వరాభి దీర్ఘముగఁజేయం బూనిరన్యోన్యముగా. 143

ప॥ అనిన విశ్వామిత్రుండు మిత్రకులవర్ధనన కిట్లనియె. 144

క॥ దినమునఁ బరిముక్తములగు

తననీడల మగుడ నిచుళితంబయ్యె నవకా

దనరుచు జగ మివ్వేళం

గనుపట్టె నిరంతరాంధకారావృతమై.

145

గీ॥ ప్రాంతమున వార్ధినదిమను తత్ససాను

పునఁ బ్రకాశించుచుండఁగా నెనసియున్న

యంధకారంబుచేతఁ జిత్రాంగియగుచుఁ

గాతుకము నేతుచున్నది కడు ధర్మిణి.

146

ప॥ అనిన రామచంద్రుండు సనిశ్చేదంబుగానిట్లనియె.

147

క॥ మునుమును దేజోనుయమై

కనుపట్టినయట్టిదిశ్శేలు క్రమ్మఱఁజూడం

దనకాఁ దమోమయమై మదిఁ

గనుగొన నజభవననృప్తి కడువంతగదా!

148

మ॥ బిలముల్ వొల్చె భుజంగరాట్టఁగమఁగిప్రేఖద్యుతికా దాపనో

పలముల్ వాసి రథాంగయోవతమనఁప్రాప్తిం గనక బావకుం

డలఁగెం జూడ ద్విజానిశానిబిడయాతాయాతపంఘుప్తి సం

ధిలు సంధ్యాశిఖివిస్ఫులింగములునా దీప్తాకృతిం దీపముల్. 149

సీ॥ కటికిచీకటియె తక్క విలోచనగ్రాహ్య

మగునమస్తము నదృశ్యత వహించెఁ

బ్రాహ్మదిభేద మేర్పడఁ గారణములేమి

నేకమై కనుపట్టె నెల్లదిశ్శేలు

నలువంటిదీరులపటుదృష్టిశేనియు
భయహేతువులు బట్టబయలుఁ జోచె
బలికినఁ గాని ముంగలనున్నయాకార
ముల వీరుపారని తెలియదయ్యె

గీ॥ నల్లెడలఁ బెల్లుగాటుకఁ జల్లినటుల
బెడిదమై మాముతెరువున నడిచిరేని
గానరాని మహాగ్రాంథకారపటలి
మించిజగదండకుహరంబు ముంచుకొనిన.

150

గీ॥ కటకటా చంకజాతజాగరణదీప
మైన రవిగ్రుంకఁ గైరవ మలరుటకును
సురభిసూర్యభాసురజ్యోత్స్న సీచ
కోరతతి మింగుటకుఁ గాల మార వచ్చె.

151

గీ॥ బలుచీకటితేటిగముర
దొలవగఁ గాస్తాంతరములఁ దోచినతారా
చ్చలరంధ్రములం బలుమరు
జలజల నుసారాలె కిరణచయదంభమునగా.

152

వ॥ అయ్యవసరంబున.

153

సీ॥ చుఱుకుచూపుల మించనుఱుకు తేగురుగ్రుడ్లు
దీండ్రింది లిఱలిఱ ద్రిప్పికొనుచుఁ
గతినదంతాంతరగ్రథితంబులైయున్న
బుడునులు జవ్వాచే గొడిసికొనుచుఁ

ఋశుశంధమున నిందిన క్రొత్త నెత్తురులే
 జాటుజాటున సారె జాటుకొనుచు
 వవతంసగతశోచితామృగంధమువృక్షై
 నుడియు సీగలఁ బాటజోవికొనుచు

గీ! విపృతముఖగవ్యరజ్జుఁద్వీతినోత్ర
 చటులకీలలు కటికిచీకటిలఁ దలుచు
 నుద్దవిడి వచ్చె వినువీధి గ్రద్దలాడఁ
 చాటకానామ యొక్కని శాటభామ.

154

లయవిభాతి! వచ్చి ముఖకాల వడిఁజొచ్చి ఘనయావములు
 పుచ్చి పశుశాయములువచ్చి పాయంబులే
 వెచ్చి పతగప్రతీకిచ్చెఁ జరుపాత్రములు
 విచ్చి హవిరన్నరుచిమెచ్చి తనచూడ్కి
 జిచ్చుదొరగఁ మునుల పొచ్చు దొలగఁ బలము
 పెచ్చుపెరుగఁ సవనకృచ్చటూవృత్తి
 విచ్చలవిడిం దిరిగ నిచ్చలపుబీరమున
 నిచ్చల వియచ్చరులు జెచ్చెఁ దలంక.

155

గీ! అని కలాధరములు బల్ల యతికులేంద్ర
 యనఁకుండంబులను నెత్తి రావహించి
 తాటయాక్రేది రాక్షసతతులు మమ్ము
 జాట్టుకొనె నేమిగతి యని జెట్టుగూయ.

156

గీ! విని సాక్షాతముగాఁ దన
 మనమున నాశ్చర్యమంది మనుజుఁడని వ

చ్చినదా యని మునిపతి యా .

యినకులశ్రీభరుని జూచి యిట్లనిపలికె.

157

చ॥ మనుకులసోమ రామ వినుమా యిపు డుగ్రత నాతతాయులై
తనరు సుబాహుముఖ్యులగుదైత్యులు తోడుగ మాగృహంబునకా
ఘననిగమోచితంబగుమఖంబు నడంచుచున్న తాటక
దునుమంగ విల్లుగైకొనవె దుష్టచిత్రాటి నుపేక్షవేయక. 158

క॥ అనవిని రఘువతి యిట్లను

మనమునను జగుప్ప దయయు మల్లడిగొన న

మ్మునిపతివగవము గనుఁగొని

యనఘా యాయాపదాని నగునే చంపె.

159

చ॥ అయ్యనసరంబున.

160

ఉ॥ చాలఁ గళాధరుండు దినినంతటిచెయ్యులఁ జిక్కి రాక్షసా!

యే! యవధ్యు లీశ్వజులు హింసకుఁజాలరు తండ్రి కాళికా

తాళముతాళమేము వడిఁ దందిరి నొందిరి క్రూరకర్ములై

కాలను జేత నుమ్మునిదె కార్ముక పాణిని రాముఁ బంపనే. 161

క॥ అనవిని రాఘవుఁ డాశని

గనుఁగొనుమఁ గళాధ రాఖ్య మ్మనమాత్రము నీ

ననువసుచ్చధ దైత్యుడివై

మనమునఁ బెరికను నిలుపుమా యని మతియుగ.

162

మ॥ గురునింగూచిది యింతశ్రేణివశుచుం గూయంగ నీలా నిశా

చరవారంబుల ద్రుండు పెంతపని యాఁ న్నొనిరాత్రిప్రభ.

ప్రయోగ శిష్యుడవై ననీవు తనయుండౌ నాగుభుచ్చండుడు
సరిగారా? భవదాజ్ఞ మాకును విశేషంబైన దూహింపంగ. 163

గీ॥ అనునెడను గాధినిండనుఁ డవఘచరిత
రామ యుత్తరప్రత్యుత్తరముల కింక
వలనుగా దాశ్రమోపద్రవంబు చేరు
వయ్యె ననుతటి లక్ష్మణుం బాత్మలోన. 164

క॥ ఈవాచయమి సెలవిడ
ప్రీతివధ తగునగడనుచును శ్రీరాముఁడు దా
భావింపనో మాను
యావాక్కులఁ గాచె శాస్త్ర మనువంర్తిచుక. 165

ప॥ అప్పు డారామచంద్రుం బాత్మగతంబుగ నిల్లని వితర్కించె. 166

చ॥ స్థిరగుణశాసనంబువనుఁ జేసిన ప్రీతివధమైన ధర్మమా
గ్గరహిత మేలయాను ద్రివిధగంబులయాశీకచేత సిగ్గునక
వెరవక నేకునిల్చి మఱి వేకువనేగఁడు మేము దానివే
గరము జయించి మించెడము కన్నులుమూసుకయున్న మాత్రలోక
ప॥ ఐనను. 168

గీ॥ అన్యదవక్తీర్తిపటహంబు సఖిజనము
లకట వాయుంఁ జ్యోతిర్నయాత్మదేహ
మునను జగదంతసాక్షియౌ మునివరుండు
కులగురుండు వసిష్ఠుండు గుండు లజ్జ. 169

ప॥ అయ్యననరంబున నుభావమును మునులనుదేశించి యిట్లనియె. 170

గీ॥ మానుడి మీర లోమూర్ఖమానులార
యాగసంతతి దివికి నేడేగ నిదిగొ
దారుణంబైన నాఖడ్గధారయనెను
త్రోవ చేరువయైనది తేవమీకు. 171

క॥ అనవిని రఘురాముండురు
ఘనసంభ్రమ మెనయ లేది శార్మకముఖసా
ధనములుగొని గిరిజాలం
భననై చాణి దోప వినయబద్ధాంజలియై. 172

ప॥ భగవంతుండగు గాధినందనున కిట్లనియె. 173

చ॥ అల యజుఁబట్టియింట నునయంబయి నే విలుబట్టబట్టి యు
జ్వలరవివంశశోమకవిశాలకళంక నవాంకురంబు వే
మొలచునొ యంచునెంచితిని మున్నతివక వధియింప స్వామి మీ
వలుకులు సంశయంబునెడఁ బాపెను జేసెనెడ దద్యధంబికక. 174

ప॥ అని మునులనుద్దేశించి భయంబువారింపుచు నిట్లనియె. 175

గీ॥ రంకు మునులార యిదె రాఘవుండవచ్చి
నాడదై త్యులఁ నలుముచు నాధరువుచు
దిరిజనాశ వివృష్టగాధిజకుశాగ్ర
సలిలఁ గమునకెనయని తలఁచు డిపుడు. 176

క॥ అనిశార్మకమెక్కించుచుం
జనియెన్ రాఘవుఁడు వేనిశాచర నేవం

చునుముట్లకై లక్ష్మణుడు

దనలోనూహించె గొంతపందనైతియై.

177

క॥ మునుజేసినభాగ్యంబున

భువవీర్యుండైన యాద్యశామారముగ

నైన తాత్రంబుననే చ

య్యెని నఫలంబయ్యెగాదెమని రణభూరిక .

178

వ॥ విలోకించి సుతుకాంతమపన్నుండై ప్రకాశంబుగా నక్కాళికు

న నీట్లనియె.

179

మ॥ మునిచూడామణి నీదుశిష్యుడగురాముం డిప్పు విల్లించినం

తన వాయువ్యపుష్కరయోగ విగతాధానంకు మారీచుడ

య్యెను జీవన్ముతుఁ డాసుగావలకును లోకైకాతినంత్రానకా

ర్యనాజ్ఞానక రాశసాయకవృత్తచ గానిలుండై పడెన్.

180

సీ॥ బలభీతుడుగు నిది జూచుచే జచ్చె

నెల్లని యాశ్చర్యమెనయువారు

వెదకి దుస్సహనవృత్తిచే నూరకే

పాలిపెఁగాయని నయజొక్కువారు

గుధిరమేదోమాంస గుఱాంగిడిఁజూచి

చీమని యురుయుచు గోయువారు

విచ్చతాస్యయై మేనుచిచ్చుక పడంగని

క్రొవ్వడంగెనెయని నవ్వువారు

గీ॥ హా నిశాచరబాతిమాయాప్రభాతి
మరలఁ బుట్టునోయిది యని వెఱచువారు
నగుచు గుమిగూడి మాను లయ్యార్య బాణ
హతేనుఁ దాటక వరసెద రదిగొకంబు

181

గీ॥ అనివక విశ్వామిత్రుఁడు
విను బాంక శాతుకంబు విన్నయము మదిం
బెనఁగొనఁ బరవశతను జెం
దివశతనక మాచుబలుక నేరమిదోచు.

182

గీ॥ శాదే నది వల్కెదనన
లే జేయెడనైన వచనలీలాస్పదమై
మీదగు ప్రతిష్ఠ నూత్నము
గాదుగదా వినుము తెలియఁగా వినిపింతుఁ.

183

మ॥ నిబిడాశాందితక్తిర్నిధాతగగనుల్ నిర్వాహిధీరోధకుల్
ప్రబలప్రౌఢమనస్కులైన రఘుశ్రుల్ పాటింప గీర్వాణక
త్తుబలాల్ విజయాదికారణ ధనుడోదకండులై లీల నె
ర్ప బలజ్యేషిగనా శచీ కుచములం బ్రతాంకముల్ వ్రాసుఁగఁ.

గీ॥ అన్యకు సామిత్రి చూడుము మునివతంప
యానిశాచర వాహినీహవత మను ప్ర
వీరధర్మాధ్వరాధానవిధిని వేగఁ
జేసి రాముండు మిమ్ములఁజేరవచ్చు.

186

మ॥ అనియె నయ్యవసరంబున రామచంద్రుండు ప్రవేశించి యీశుడం
కురితలజ్ఞాపవత్ ఘటముడై.

188

గీ॥ దివమణివనిష్ఠశాశికమునులు ముగురు
రిఘువులకు గురు లీయత్రిప్రవరునియను
మతినిజేసిన శ్రీహింస మాకునుభము
నేయదవి యెంది యాశ్రమనీమఁగాంచి. 187

వ॥ ఇట్లనియె. 188

శా॥ నిస్సీమోత్పవమయ్యై గర్భితవిధూన్నిద్రాంకునశ్శత్రు
దోస్సార్ప్రదహోమధూమలహరీదుర్లభవస్తుస్థితుర్
శ్వస్పంచీవరయ్యమృగాపిటుకవ్యాధౌతవల్కంబు లం
తన్నుప్రాతిధికంబు లిమ్ముని నిశాంతంబుర్ నిరీక్షింపగన్. 189

చ॥ నలినవనంబునన్ విలసనంబు దొరంగఁ గురంగభృత్కరం
బులు బినలక్ష్మిజాంది దివి జాలెపగం గుధర్మగ్రసీమలం
దెలుపు సెలంగ లోపల మునింగినయట్టి జగంబు గ్రమ్మఱన్
వెలువచుచోఁ దమోంబుధి జనించిన ఫేనవిశానమోయనన్. 190

సీ॥ సమయించెనేకదా చటులనానీరచం
క్రమలీల నిబిండాంధకారభరము
నలరించెనేకదా యతికుశూహలసుధా
నేచనంజున లోకలోచనముల
వాసించెనేకదా కామార్క్తరవో
త్కరముచే దిగ్విధూక్త శికములఁ
దనియించెనేకదా తరుణప్రభాంకుర
పారశ్రావణ జ్యోతిరశముల

గీ॥ నిట్లుకీరణంబు బలకారైకైకఘటన
పటుతరోన్నతిఁజూప వప్పంకజారి
పొడుపుగుబ్బలి నిటుమీదఁ బొడిచినేని
దనకళంకంబు ప్రకటించుకొనుటనువ్వె. 191

సీ॥ తనకరోత్కరము మాద్యచ్ఛరోరవిలోక
మండలంబునకుఁ గైదండగాఁగ
తనరాక కమలదృగ్వినితానాదైవ్య
కలనంబునకుఁ బూటకాపుగాఁగ
తనతనూగుచి పయోధరవభుజోణి
సొనకుంకుమపంకచచణాఁగ
తనదుచంద్రిక కళాధరశిలాపాదీ
వంభస్పిరాభేదనానిగాఁగ

గీ॥ నవకురగరవధూతీనమర్చితార్ఘ్య
మన్మథదూర్వానవాంకురగ్రవనభవ
శంబరంబగు పారిణాంకబింబ మలరై
బ్రథమదిగూర్చి రుధిరశిరఃప్రఘటనీమ. 192

కా॥ పాలోమీకుచకుంభకంకుమరజోతాంధవ్యజాతోద్ధతుర
ప్రాలేమాంకుకరంబు లింద్రవగరీభాగంబు లందంబుగా
హాళిదిద్దుచు మింగుచుం దిమిర మయ్యాకావళిచేర్చుచు
నేలఁగించుచు మింటినట్టనడుమువెల్గొందెడిగ వేల్చిడిగ. 193

కా॥ ఆవిన్వీధిని గ్రోశయుగ్మమును రాజా యెక్కిరాఁ దిప్పుడు
తేవగై రవచాటుకారకరణానీకంబు లెంతే దమి

సావారంబుల రాచి భూధరగుహచక్రంబులం ద్రోచియుగ
జనగ్రాహము గాచి యేచి పడవైనా నీడలగ బ్రోడలై. 194

సీ॥ విరాఖ్యోతకవంఘ్రిప్రేదేరు

తమోబ్ధియుకుగునఁ జేరినయున లనంగ

కరటంకతమణిమూరితాభ్రమున జారి

యెడనెడబడిన బొబ్బడ లనంగ

వితతాంశుభటకోటి వెన్నాడ

డగదొట్టి కలఁగినచిక్కుచీకటు లనంగ

ప్రాంచనృరీచిధారాంబునేకంబున

జనియించుభౌమోష్మచయ మనంగ

సీ॥ శ్రోణి మయూఖలినముల గూడి డిగిన

గగవధునిలోని శాదంబగణ మనంగ

నిండి నీడలు కన్నులపండు పెగుచు

దండి గనుపట్టె ధారుణీమండలమున. 195

ఆ॥ ఆలమృగాంకరోచి తిలకండులితమయ్యె

దళవితానభరితరతులములఁ

దమఁ జకోరవితతి తమచంచువుటముల

నడుమనడుమదినిన వడుపుదోప. 196

క॥ అని గొండొకవిచారింది విహదవిష్కయంబులు, మనంబునన్దృఢైవం

గొన నైండ్లియై నిట్లుదయె. 197

చ॥ అల భవనత్రయాంధరమసారి నడంచుదివాక రాంకుపుర
దళముగఁజక్రవృత్పరణిఁ దాపమిమంబునఁ జేరుచున్న విం
పలరగవచ్చి తామె యుదరాంతరపూర్తి త్తుదంధకారముల్
దలఁగఁగఁజేయుచంద్రకరణంబుల మింగెడుఁబో చకోరముల్. 198

చ॥ అతులితలీలఁ బుట్టెడు ననాంబుకణంబులు సుట్టి యాయెడఁ
బ్రతిగుడకంబు పుంజములభంగిఁ గవంబడఁ జంద్రకాంతసం
తతి తతమయ్యెనేగతిఁ దథాగతిఁ దూర్పునఁ బంకజారి య
ద్వృతముగఁ గల్వలేకుదలుపుర వొలఁగం గిరణారి నింపెను. 199

చ॥ చటులవిధుంతుదాన్యపుటకాతరదక్షిణతరంద్రసం
ఘటితవభావభాంకురిముఁ గం దని కందలిత్రభ్రమంబునం
గటకట లోకులాశుటలు కాననిచీకటిగాక యీసాధా
ఘటికకు మంచమించుదొరకుం బరికింపఁ గళంక మున్నదే. 200

చ॥ ఖరకరుసానఁబట్టి కరకాశలమందినవిష్వక్తరృతాఁ ౩
దరువఁగఁబైసో తుహినధాము నిజం బటుగాకయన్న ని
ర్భరతరథంగి నింగిఁ గనుచట్టునె యూఱక తారకాచ్చటా
పరిమితఖండకాండముఁ బ్రభావినరత్ననరేణుజాలము. 201

చ॥ జూరుహగర్భపేరియగసాల నభంబునఁజూరమఁ దారకా
వలి నిగుడించి సాంధ్యరుచివిహ్నిశిఖం గఱగించి చేసెనో
చెలఁగి సుధాంకుఁ గానియెడఁ జీకటిలేఱు ఘనంబు వెన్నెలల్
గలిగినరేఱఁ గొంచెముచు గాఁగలేమిది? యుచుఁడతానముల్. 202

చ॥ జనులు సుధాకరుండన విశాలతముపటలంబుగ్రమ్మి చూ
పెనయనికన్నుడమ్మలకు దృష్టియొనంగుద్విజేంద్రుఁ డధియై
చన విముఖంబులైన జలజంబుల కిచ్చె నిజాఘ మంగనా
జనపదనోపమానుకృతిసారము గైకొనియెం దదీయమున్. 208

శ్రీ॥ అనినవిని కాశిక్షుఁడు తనయాననమున
మొలకనవ్వొల్క నకట లోకు లభిధాన
మాత్రమాధుర్యమున భ్రమ మదినిబూని
నిశ్చితార్థంబులెఱుంగక నిందున్ దైరి. 204

ప॥ అదియెట్లన. 205

చ॥ సకలదిగంతముల్ గడుఁబనన్న ములైనచుఁ గైరవాచ్చకో
రకతతి పుల్లమైన నుదరంభరులైన చకోరపాళి చం
ద్రికలను మెక్కి మెక్కి పరితృప్తిపఱించిన సత్రినేత్రదూ
షికయగు నీతనిం దగునె చేరి సుధానిధియంచు నెంచగన్. 206

ప॥ అని గాఢినందనుండు దశరథనందనుం గనుంగొని యతండు కామూ
రార్జితప్రచండభండనోద్దండవిజయలక్ష్మీచరిణయకాతూహలాయ
మానమానసంబునం బ్రవేశించుచున్నవాఁడయ్య నిరాఘటధా
టీపరాఘాతవిబుధమునిజంఘాటయగు తాటక నొకప్రేటున మీ
టుదొలంగఁజేసియు శ్రీవధంబని నిరంతరచింతాకులస్వాంతండుగు
చుగ్రక్కుగ్రక్కున మునంగలయరాడని సుమిత్రాపుత్రు నవలో
కించివత్స ! మనకీవృత్తాంతంబువలనఁ బ్రకృష్టపాదుషలక్ష్మీవదృ
శయై ప్రదోషలక్ష్మీపాదకట్టాచున్నయది యదియెట్లన్న. 207

గీ॥ దనుజగాఢాంశారవిదారి యైవ
రామచంద్రుడఁ చెంతకురాఁగ మునుల
యుల్లనల్లోచనముల నీ యుర్వి మిగులఁ
గనఁ గుముద్వృత్తియైనది యనఘచరిత. 208

మ॥ కలశాంభోనియ్యధిందు జాతుఁ డగుటం గంధుర్మమభింపంగ న
త్రిసన్నేత్రజఁ డాట లోకనయనశ్రేణుర్ముదంబందఁ ద
ద్భలభిచ్చారుచచూరుభాండ మగుటక బర్హిర్ముఖుల్ దృష్టులై
చెలువొప్పంగనుజేయుటల్ దగును శర్పింపం బయోచారిక. 209

క॥ అనుచును లజ్జాన్వితుడై
తనగురునన్నిధిఁ జేరి తాపనముభ్యా
వినతియొనరింతు నన న
ముని సన్నేహబహుమానముగ సతివేడ్క. 210

వ॥ ఆలింగనంబు నేసికొని. 211

గీ॥ వత్స యీప్రకారంబున వడిఁ బ్రశృష్ట
కర్తృభీష్టక్రియాఫలోత్కరము లగుచుఁ
జెలఁగునానాధ్వరంబులు నేయుచున్న
మమ్ము రక్షింపుదురుగాత నెన్ని మీరు. 212

సీ॥ అనవిని రాఘవుం బాత్మగతంబున
మధురువచనంబు మోళిసిమఁ
దార్పితి నని నమ్మదవ్యక్తుఁ డానెడ
మగుడ విశ్వామిత్రహానివరుడు

సమరపరాగధూనరమైన యాతని

వరకపోలము తనవల్కలాంచ

లంబునఁ దుడుచుచు లక్ష్మణాగ్రజ యిట్లు

ప్రతికూలురై మనక్రతువుఁ జేఱువ

గీ॥ దానవులు మున్నువచ్చిరి గాన నిటుల

మాప్రియసుహృత్తు జనకుండు మమతచేతఁ

తేయుమఖమున కేకేడుజెందునొక్కొ

యనచుఁ జత్తంబు కంపితం బయ్యె నిపుడు.

218

గీ॥ అనినవిని రాముఁ డోస్వామి జనకుఁ డెవ్వఁ

డరయఁ ద్రిభువనదుర్గభంజెన నీదు

ప్రియసుహృచ్ఛబ్ద మతని కేరీతి నధిక

మహిమ మొనగూర్చె ననిన నహ్మని పలికె.

214

క॥ వినవా రాఘవ ధైవం

దినశుభశుంభద్విదేహదేశమలోన

ఘనదానరుధియుతకుం

భినిరాకృతసీలగిరిని మిథిలానగరిం.

215

శ్లో॥ అనినరాముఁడు స్వామి విందుము సదా యందేశదా మారి :

ధనువున్ నర్వధ రావరావలిదు రానర్హులు నీ గ్రాగలే

ఖనరేఖాంశరావ్రసూతి వచలాగర్భోద్భవన్ గన్యకన్,

జననందోహము దెల్పుచుండును మహాశ్చర్యప్రధానంబుగన్. 216

గీ॥ ఇప్పుడం దేమియనమాని యాజనకుడు
భాస్కరువలననేర్చినవగిది సతని
శిష్యుడగు యాజ్ఞవల్క్యునిచేరి బ్రహ్మ
సంహితనునేర్చి నేరిది సాత్వికమున.

217

క॥ విడిచెను శస్త్రాస్త్రములను
దడయక యటుగాన నట్టిధన్యునిదీక్ష
విడిపింప నేమివిఘ్నము
పాడమెనాకో యనెను శంకః బొందితి ననఘా.

218

క॥ కావున నీవిధిశేషము
వేవే బూర్హంబునెసి వెడలంగను నా
భూవరువీటికి సుభగం
భావుకశుభవీటి కిపుడు పార్థివముఖ్యా.

219

క॥ అన రాముడు హర్షముతోఁ
దనతమ్మునిగూర్చి యేకతంబునఁ బలికా
మిను నాకుఁ జంద్రశేఖరు
ఘనచాపవిలోకకాతుకంబు జనించెన్.

220

గీ॥ అనిన సామిత్రి పరిహాసమెనయ ననఘ
యాయయోనిజయగునట్టి యబ్జవదన
నరయువేడుకపాడమి నదనిననేమి
తప్పగాదని పలికినఁ బాటకారి.

221

౧॥ శనమోమున నుండస్మిత

మనువుపదం గినుఁబోలె నాశాను భరీ

శనఁ బ్రహసనమున సూత్రము

గను వినరించితి నటరమఁ గౌశికుతోడఁ.

222

౧॥ స్వామీ రఘుకులదేశిక

మీనుది కెయ్యగి ప్రియంబు మేమును దానిం

బ్రేను శిరసావహింతుము

సామాన్యను గుగునుతంబు ఛాత్రులకరయఁ.

223

౨॥ అని వినయవినయితవనచంద్రుండగు రానుచంద్రుండు పలికిన

ముదంబుది వందితనమన్త సునునోవారుండగు నగ్గాధికుమారుండు

ను రాజకుమారులం దోడ్కొని యిష్టాలాపంబులతో విధిలాస

గరోవనప్రసంగంబు ప్రవేశించె నంత.

224

సీ॥ శనువుపై వాపనోసినరీశిఁ గనుపట్టు

బరులతో నమ్మాముతరులతోడ

వఱకళ్ళెపారలచేఁ గుఱుచుచూపులుచూచు

దృష్టితో ననలంబయ్యున్దోడ

నరలగడ్డమునఁ జేవురునించువీడంపు

రసముతో జమిలికుప్పనముతోడ

పటిమనోబ్బడి వ్రేలఁబడుచు నుయ్యెలలూగు

కడుపుతోఁ దడఁబాటునకుపుతోడ

సీ॥ గూచకతమున నెమ్మనఁ గామపించు

దగ్గుతో నగ్గలపుఁబొడిదగ్గుతోడ

సారిది గనుపట్ట జరకకంచుకి యొకండు

జనక శృద్ధాంతభామినీజనమువనువ.

225

న॥ పోవుచున్నయతండు తనమనంబున.

226

చ॥ పలుకులు జీర్ణగాత్రముల బాటవ మించుకలేక మిక్కిలి

నలుపురు వప్రకార బ్రహ్మనంబు నహించిన వన్న నింక బా

టిలినమహాయు వేమిట నటించగజేయునో కానరా దయో

వలిపలితాదిబాధ వగవారలకౌ వల దివ్యసుందర.

227

క॥ అని పురవరిసరినుకుచిర

ననవీధిని రఘునృపాలువరనందనుల

ఘనుల న్నిజభుజభీకర

ధనుల మహనీయకీర్తిధనులం గాంచె.

228

ప॥ ఇతైఱంగునం గాంధీవందను దన్యహాధ్వరప్రత్యూహపరిహారకు

లగునక్కుహనాదారకులను గనుంగొని యంతదంగంబున నభంగు

రప్రత్యూదంబు నిగుడ మగుడ వగడసాత్తింది కొన్నికత్యంతరం

బులునిర్లమింది ముందట.

229

క॥ కాంచీమణికింజీకా

ప్రాంచన్నినదంబు చెవులపంకువు నేయక

గంచుకి యాకర్షింది యొ

కించుకదింది తెలిసి యిందినవేడ్క,

230

మ॥ కలహంసీకటిభాగశోభితరణత్కాంచీమణీకింకణీ

కలనాదం బిదియంచు నెంచఁగ, ధరాకన్యావదాంభోజని
శృలసేవాచరణైకదాస్యముగ నాచంద్రాస్య యేతెంచి ని
ర్మలభక్తిం బ్రణమిల్లి యిట్లను సుధామాధుర్యధుర్యోక్తులఁ. 281

గీ॥ అయ్య యెటనుండి నీరాక యాసతీయఁ

డగిన వినిపింపుఁ డనిన నమ్మగువఁ జూచి

సావిదల్లుఁడు వల్కు నోపూవుబోడి

గూఁజెఱుంగవె చాచఁగానేల నీకు.

282

కా॥ కళ్వడోధకళాసనాథు జవకత్కొనాథు వీక్షింపఁగా

విశ్వామిత్రమహామునీంద్రుఁ డిటకుఁ విచ్చేయఁడే రాసుతుల్

విశ్వాశ్చర్యధురీణవిక్రమయుతుల్ విద్యోతమానాశ్మతుల్

విశ్వాసంబుదలిర్ప నిద్దఱు మహావీరుల్ దనుంగొల్వఁగఁ. 283

ఉ॥ ఆనరనాథనందసులయాశ్మతు లేర్పడఁ జూచి రమ్మటం

చానినవేడ్క నన్ను నిపు డంతిపురంబుజవంబు వంపఁగా

నేనును వారలున్న యెడఁకేగి తదీయతనూవినుత్నరే

భానిశిలాంగసౌష్ఠవము కన్నులవండుపుగాఁగఁ జూచితిఁ. 284

నీ॥ మొలకనవ్వులచాయ వెలయువెన్నలగాయఁ

దులకించుమోముచందురులచేత

శ్రీకారములజాడఁ జెలగువీన్దులతోడఁ

గలసీవర్తిలుకన్నుఁగవలచేత

జగిఁగుల్కునెవలేని చిఱుతకూకటు యాని

యలరునిద్దంపుజాడలలచేత

వటుతరోన్నతిఁజూల్చు బలితంపునిలుదాల్చు

కమనీయబాహుదండములచేత

గీ॥ తథుకుగలజాభువాజన్నిదములచేత

బొలిది కంతుజయంతుల గలుచునట్టి

రాచకొమరూచెలువంబుఁ జూచిరేని

బురుషుకు నైన మోహంబు చాడమ కున్నె.

285

ఉ॥ ఆచుచిరాధరంబుఁగి యాతను సౌష్ఠవ మాగళంబుసిం

రము నాభుజార్గళవికాసము నాకటివిభ్రమంబు నో

వారిజనేత్ర ధాత్రిఁ బెరవారికి లే ననిచెప్పనేటికి

మారునకేని వాననకుమారునకేనియుఁ గల్గనేర్పునే.

286

క॥ అనఁ గంచుకఁజూచి నితం

బిని వారలకులముఁ గలముఁ బేరం బెంచు

విననిలకుఁ దెలుప వే యన

సనుపమమధుమధుర ఫణితి నతఁ డిట్లనియె.

287

మ॥ అమరానీకమయాత్మమూర్తియగు నయ్యంభోజనీధర్మవం

శమునక శంసిరీర్తియై దిశరథక్మానాథుఁ డొప్పున దద

స్త్రములం బూర్వసుపర్వయావతనితాంతశ్వాసవాతప్రసో

ప మెలర్చక భిదురంబుఁగూర్చుఁ డలజంభజీప్తి హస్తంబునక.

288

క॥ సాక్షేతనగరరాజ్యర

మాకల్ప మనం దనర్చు నాధరణీధృ

త్పాకారి తనయు లీరుచి

రాకారులు రామలక్ష్మణావ్యయు లబలా.

289

గీ: ఆతులభజదండచండిమాహతవిరోధి

వీరు లగుచును భవి ద్వంద్వచారులగుచు

భరతశత్రుఘ్నులను వేరఁ బరగువారు

వీరియనుజన్ము లో రాజకీరివాణి.

240

సీ: అనఁ గలహంసి యిట్లను నోమహాభాగ

మనవిదేహాస్మపాలుమందిరమున

సీతోద్భవానామకాతోఽరీమణుర

మాండవీశ్రుతీర్తిమానవతులు

నున్నకై వడి వీగు నున్నారు నలుపు రీ

రాళమూరకులు మహాకులప్ర

సూతులు సద్గుణాస్వీతులు వీరికి

బరిణయం బొనరించుభాగభేయ

గీ: మహిమ చేకూడదొగొ యింత మనకు ననుఁడు

భద్ర మయ్యెను నఖిలంబు భగవదాజ్ఞఁ

డల్లడిల్లకు మనిన నప్పల్లవోడ్డి

యలరి ప్రణమిల్లి యిట్లను నతనితోడ

241

ఉ: నిక్కము పల్కు మోయనఘ సీపు మదీయమనోవిధారముగ

మొక్కలుపుచ్చు బల్కితివొ మున్నగ సీదృశభద్రసూచకం

బెక్కడ నైనఁ జూచి యిపు డీగతిఁబల్కితివో యనగ మహి

మక్కువ మీఱఁగా నతఁడు మానవశీమణితోడ నిట్లనుగ . 242

ప: ఒక్కవిశేషంబు గల దే నక్కుమారులం గనంగొని మరలి

యేతేర గాతమపుత్రుండు రాజపుత్రీసాభాగ్యదేవతారాధనంబు

నకు నన్నుఁ బుత్తైచె సత్ పోధనసత్ ముందుఁ గాలత్రయవిత్త
ముందు గాన సతనివాక్యం బమోఘంబనుతర్కంబున శుభోద
ర్కంబు వలికితి నన సక్కలికి కొంఱొకవిచారింది యిట్లనియె. 243

గీ॥ జానకీవధూటిఁ జండిశకోదండ

మెక్కుబెట్టువాని కిత్తు ననుచు
జనకుఁ డాడుకొన్న సాహసంపుఁబ్రతిజ్ఞ
గొంచ కిఠఁడు నిర్వహించ గలఁడె.

244

గీ॥ నాపుఁ డతఁడు మాకు నీవిచారమకదా

మగువ యల్లమునకు దిగులొనర్చు
నైన శంకవలవ దమ్మహాద్భుతశక్తి
యీకుమారకునకు లేకయున్నె.

245

వ॥ అట్లులేకుండునేని.

246

క॥ సపవముముగిసియు రక్కసు

ఁవిసియు ముని నృపునివ్రతిన యుసియు సీరా
ఘపు బాలు నింతదూరపు
టవనికిఁ దేసే దళరథైకప్రియునిఁ.

247

సీ॥ అన విని కలహింసి యాత్మలో నొకమాటఁ

దలపోసి కందుకివలనుజూచి

యడలుచు నిట్లను “నవఘు నేఁ డొకవార్త

విని విమాదమునొందుతనమనంబు

భర్తృపాంచాలికాపరిణయోత్సవశీలి

శ్లేశవంబున సాంధ్రకాతుకంబు

గావించుచున్నపుత్రిఁ గాంచి మీనటిశార్య

మరయుట కిప్పు డే నగుగుడెంచి

గీ॥ తావశాలోకసమున నంశయును మఱచి

నెప్పుల రక్కసులనుమాట నప్పుల మగుడఁ

దలఁచిఁగొంటిఁ గడంక నాతరుణిసీత

కింతవెనకేయుచువ్వార్త యెట్టి దనిన.

248

క॥ వినవా యిచటికి రానగా

దనుజపురోహితుఁ డొకండు తమయేలికై

మనసీత నడుగవచ్చుట”

యన నతఁ డవివరకుఁగొనక యంగన కనియెన్.

249

ఆ॥ వృషభనూజ యిట్టివివరీశార్యంబు

చెలిసి యింతవంత నలసెనేని

తరుణియంగకములు తాదృశ్యలక్ష్మికి

నెదురుసూచుచున్న వింతి నిజము.

250

ఆ॥ అనిన నిగుచుఁబల్కు నయ్యింతి నిక్క మ

మ్మాట యనఘ వృద్ధీలాట నిక

సిగ్గువిడిచి మీకుఁజెప్పెద వినుఁడు మా

సీత కిపుడు గలవిశేష మొకటి.

251

ఉ॥ బొమ్మల పెండ్లి నేసి ననబోడి యింక నిధునంబుఁగూర్చుగా
రమ్మని గాలిక రోలిలువ రానన పత్తుననం దలంకుచుం
గ్రమ్మి కపోలపాలిఁ బులకపకరమ్ము కరమ్ముమించఁగా
నమ్మదిరాక్షి సిగ్గుపడినందుకు సిగ్గుపడు న్ననంబునన్. 252

క॥ అనవుడు నవ్వుచుఁ గంచుకీ
యను నిపు డ్దలైన కాల్యాయతానననంధిం
దనరుచునున్నది జానకీ
వియ మోశలహంసి యిట్టివేళనకాడే. 253

క॥ నునమునఁ దలఁకెడుబాలా
జనములచే మను ననూనసామ్రాజ్యంజై
మనసిజఁ జాటవకన్నెఱుఁ
గనిమంత్రముగల్గి విశచకమునఁబాక్షి. 254

చ॥ నవనవమార్దవాంగక తినత్వముగూర్చి యొనర్చె జవ్వనం
బవిరళభంగి నాబిగువులొజిగుబ్బు బురంబు సెందఁగా
నవినయధృష్టతామస్యణశంబరవైరిక భావధాన లా
యునతులె కాక లోకమున నొందుకుభోదయ హేతువున్న జే. 255

గీ॥ అనినఁ గలహంసి నవ్వి యోయనఘ యిప్పు
జేనునేమియుఁజెప్పలే దీవునేమి
వినుటలే దిది యింక నీమనసులోన
మఱవఁదగునన్నఁ గంచుకీ తెఱవతోడ. 256

అ॥ చెలువ నాగుణంబుడెలియ శాడదపు నీ

వై ననేమి గోవ్యమైనమాట

యడరనొరులెఱుంగు టది యెట్లు నూతిలో

గుండువై చినట్టు లుండవలదె.

257

క॥ అని పెండియు నతఁ డిట్లను

మనజనపతిశౌష్ఠ్కలాగమన మీవఱకుగ

వినఁ డొగొ వినినకవినుగా

కనినం గలహంసి వేత్రహస్తున కనియెగ.

258

క॥ కుహనావరుడు దురాత్ముడు

మహిసుతకు దశాన్యుఁ డేడమగఁడగునో యగ

దహతహః బాంధవ నన విని

యహహ యని నవ్వి మగువ కతఁ డిట్లనియెగ.

259

క॥ ముల్లోకంబుల గెలిచిన

బల్లిదుండవి పెండియాడఁబాత్రమె నీతగ

దల్లడమేటికిఁ గుహనా

భిల్లకరాననము విఘ్నబీజము గలుగగ.

260

మ॥ జనకక్షౌధివమూర్తి యారయు మహాక్షత్రాన్వయోత్తంసుఁ డ

ద్దనుజాధీశునకై జగద్విదితసంధాహాని సైరించునే

యన నయ్యంగన నిర్భక్తప్రమదగుంథాంధోధి నోలాడి యో

యనఘా యెచ్చటనున్నవారు రఘువంశాంకురమాడామఱుల్.

మ॥ అనినఁ జతురవచనరచనాగోవిదుండగు నాసావిదల్లుండు పువ్వుఁ

బోడి కిట్లనియె.

262

మ॥ రమణీ యారమణీయమూర్తులు పురప్రాంచద్వసీవీధిసం
యమినంక్రందను గాధినందను సముద్యద్భక్తి నేవించుచు
బ్రహ్మదం బొప్పగ నున్నవా రదేయఖర్వజ్ఞానకర్తృకయో
గముచే సాంగకమై లభించునపవర్గస్వర్గయుగ్మం బనగా. 263

ప॥ అనివలికి సౌవిజ్ఞం డప్పల్లవాధరం బొది వయస్యా! నీవేతెం
చియాలస్యం బయ్యె నింక నత్వరంబుగాఁ గన్యంతఃపురంబున
కుం జను మని పనిచి తానును జనక శుద్ధాంతంబుఁజేరి తత్కాం
తాజనంబునకు రఘునందనులతెఱం గఱింగించి ముదం బొద
మిచె ననంతరంబ. 264

మ॥ తనవెంటఁ రఘురాజనందను లమందస్ఫూర్తి నేతేర న
మ్మునిచంద్రుం డరుడెంచి కాంచె నదుటఁ మూర్ధాభిషిక్తచ్ఛటా
ఘనకోటిరమణీఘృణేలిఖితరంగచ్ఛత్రవిస్తారముఁ
జనశాధీశుజగాహజారము దిద్దితైరంగశృంగారముఁ. 265

గీ॥ కాంచి పల్కింకికాందోళికాగుదేభ
తురగముల డిగ్గి భయభక్తిభరితుఁగుచు
మున్నెఱుంగుదొరల్ దండములనిడంగ
నందితోన్నతిఁ జేరనేతెంచునపుడు. 266

శా॥ కర్ణాకర్ణికచే దదాగమన మాకర్ణింది భూజాని సౌ
వర్ణప్రాన్నతభద్రపీఠిఁడిగి దీవ్యద్యంబికోలాహలం
బల్లరాశితరంగనిస్వనము నుడ్డాశింపఁ గాకూహలా
కీర్ణంబై యెదురేఱి యెంగటఁ ద్రిలోకీజీశికం గాళికుఁ. 267

ప॥ కనుగొని సాష్టాంగనందప్రణామంబు లాచరించిన నవ్యాచార్యు
మిసురేంద్రుండు శీర్ధ్యజనరేంద్రు నాశీర్ధ్యచనపూర్వకంబుగా
గాఢాలింగనం బొనర్చి యునుదనులుం దానును శతానందో
పదిప్తమార్గంబునం శరత్నరత్ననూత్నస్తంభసంభ్రమరత్నపాం
చాలికాయమానప్రతిఫలితపవిత్రవినిధోపచారసంచారిపరిచా
రికాచంద్రవదనం బగు సభానదనంబున కే తెంచి సమంచితభ
చితమణినికరవికచరుచినిచయచశచకాయమానంబగు జాంబూ
నదవీకంబునం గూర్చుండి యర్చ్యపాద్యాదుః సభ్యర్చితుండై ని
జకాననంబున సముచితాననంబుల నందగు నాసీనులై యాండ
నన్నరవతిం గుళలం బకుగ నవృద్ధమితే ది ట్లనియె. 238

ఉ॥ ఓకుశికాన్యవాయకలకోనధిపూర్ణసుధామయాఖి మీ
రాక విపన్మహోగ్రజు రాశినిముగ్ధజనావనక్రియా
నాక మదీయనందనికి నాధుని గూర్చి యిదంమహిమహా
శ్రీకి నువస్థనోపహతిః తేసి యికం గుళలం బాసంగము. 239

ప॥ అని మతియును. 270

మ॥ అనలుం డీయెడలం బ్రదక్షిణపముద్యక్తిల్లుడై మాగృహం
బున హవ్యంబు భుజించుచుండెను భవత్రోద్ధామతేజం బుద
గ్రనిరూఢిం బ్రసరింపనానిరముఁ డౌరా శైధిలీల దా
ల్చును దా కాంతికపాప్తికంబుల సృవంబు నీకృపం దృపుడై.

ప॥ అనిపలికిన. 272

సీ! తైత్తిరియయజ్ఞోత్తాన మేయతిభర్త
 మూర్తీభవింప మోమునవెడల్చె
 సౌరభేయూనహస్రముగాంచి యేమాని
 మొనసినపెక్కండ ముహులగల్చె
 కమలాప్త నన్ని ధానమున నేజటిమారి
 కుక్లయజ్వహాశ్రుతిఁ బఠించె
 నిఖిలోపకారమై నగడ నేజడదారి
 ప్రతిభచే ధర్మశాస్త్రము రందిచె

సీ! నమ్మహాయోగి యాజ్ఞావల్క్యహ్వానముండు
 చేశంకుండట భవదీయ చేశమునకు
 ముదిఁ దలంపంగ నంతతాభ్యుదయలక్ష్మి
 పాదలుటయెకాక యాపద లొదవు పెట్టు.

273

ప! అదియునుంగాక.

274

క! శాతమసుతుఁడు యోహితం

డీతండట దండధారి వీవట బ్రహ్మ

జ్ఞాతవు భూవర యాపద

యైతేతిరున నొదవు నిమ్మహిగుండలికి.

275

చ! అని మునిరాజుమారి దరహానవిభాసిముఖారవింధుడై
 జనకునిఁ జూచి యోస్థపతి చంద్రమ నీడుప్రతిజ్ఞ వమ్మునే
 యని జగ్గ జేకమల్లుఁ డగునల్లునిఁ గావక తల్లడిల్లినీ
 మనముఖ్యలంకఁ దీర్చు టది మాపని నీకు విచారమేటికి.

276

మ! హరతుల్యం దగుయాజ్ఞవల్క్యు కృప వేదాంతార్థముల్ గాంచి ని
 ర్భరవిజ్ఞానకళానియాధిః బరమబ్రహ్మనుసంధానబం
 ధుకౌతూహలభవ్యదుగ్ధమయచాథోరాశి నోలాడు నీ
 కరయం దాదృశభేదమోదములు లోకాచారముల్ భూషరా. 277

న! అనునయ్యవసరంబున లక్ష్మణుండు జనాంతికంబుగా రామభద్రు
 నుద్దేశించి యన్మద్యేశికుం దగుకౌశికుం డేమహామహుచరిత్రంబు
 లితాపరిమేయవిచిత్రచాత్రంబని యనవ రతింబు వక్కాణించు
 చుండు నమ్మహాబాహుండగు నై దేహుం డీతండకదా యనిన నతం
 డును బ్రమోదానురాగభరితుండై వత్స! వాజననేయబ్రాహ్మ
 ణంబున కధికారియగు మహాపురుషుం డీతండ సమ్మతాంతేనాసియ
 గు నిమ్మహాత్మనకు యాజ్ఞవల్క్యుండు శుక్లయజుర్వేదంబు
 నుపదేశించె ననియె నత్పదవ్నిశ్వామిత్రుండు తుదమాత్రంబు వి
 మర్శించి యతని కిట్లనియె. 278

చ! యతికులతైత్రిలిఁ డగునాత్మగురుం దగయాజ్ఞ వల్క్యుని
 శతదశకోధనం బొసంగి సమ్మతుఁ జేసినవాని నాయుహ
 ర్మతికిఁ బ్రశిష్యుడై నజనపాలకులౌగ్రణి నాతిభేయు న
 ప్రతిముని నివ్వదేహుఁ గనుభాగ్యము చేకురి మాకునియ్యెడక. 279

ఉ! నావుండు మానిఁబొంది వరనాయకుఁ డిట్లను నైగమార్థమే
 భావిభవంబు నవ్వరమత్తత్వవిభోధము మీయధీన మ
 య్యా విను యాజ్ఞవల్క్యునికటాధ్యయనం బనుమాట యొక్కటే
 "వలము" మదీయ యగు కీర్తివతాక యగుక జగంబునక. 280

గీ॥ యాజ్ఞవల్క్యుజనకు లగు మీన్వయాచంబు
దెలియ మునులకైన నలవియగునె
తగుప్రవాహానిత్యులగుదు మృధికరించి
వేయుకాళు లమరు వేదములకు. 281

క॥ అనఁ గౌళికుఁ గని గౌతమ
తనయుఁ డిట్లనియె నిట్టిధన్యులెకారా
ఘనభుననత్రయమహానీ
యనవప్రతిభాభ్యులై నయార్యులు జగతిన్. 282

చ॥ అన జననాధమాలి వివయమ్మున నమ్మనిఁ జూచి పల్కునో
యనఁఘ యథాపహంబులు మహాగమతుల్యము లైనయట్టి నీ
విశ్రవచోవిశేషములు వేడ్క మెయిన్ విసఁగోరు నామనం
బనయము నొంచుచున్నవి మనర్థములైతగు నర్థవాదముల్. 283

గీ॥ కానఁ జాలింపవలయు నోమానిచంద్ర
యనుచు నంజలి నిజశిరంబున ఘటించ
మానవేంద్రలలామ సీమాట వింటి
వనుచు దోయిలివిడిపించి యతనిఁ గాంచి. 284

క॥ “శంకరచాపారోపవి
శంకటచాతుర్యధుర్యజామాతృనిరా
టంకాయమానమానిత
వంతల్పొభవ” యటంచు జటి దీపించెన్. 285

గీ॥ అట్టు లాశీర్వాదిండుసంయమివ రేఖ్యః
 డలర జస్సార్థిపుండు మహాత్మ్య భవద
 నుగ్రహంబున నేను ధన్యుండ నైతి
 నని నుభాబిందు బృందముల్ చిరుజ ననియె. 286

చ॥ అనునెడ లక్ష్మణుం డను రహస్యముగా రఘురాముతోడ ని
 మ్మునిసమవాయ మోంకొందులు మోదముతో నిజహారుణున్నతుల్
 వినుతి యొనర్చుచున్న యదివంటివే నా ననుజమ్మతోడ న
 య్యనఘుండు వల్కునీవనినయర్థము నిక్కమును మృదెల్లనె. 287

గీ॥ వీర లిండఱు ల్లోలోపకారమునకు
 శ్రుతులుస్మరియింతు వీరసన్న తులొవర్చి
 భ్యాసిండుము వీరలయధికమహిమ
 వీరలెయెఱుంగుదురు మనశుంగఁ డర మె. 288

చ॥ అనియెనప్పుడుసీరధ్వజమహీదారుం డగ్గాధికుమారునక్లిప్తనియె. 289

శా॥ సామామ్నాయసమస్య ఋక్పటిలికానంవాద ముద్యద్యజా
 స్త్వమాకాంక్షితనీవి నాదవరి యెచ్చో నక్షవాభీష్టముల్
 నేమంటొప్ప ఘటించు తావకమహాశీర్వాద మోనంయమి
 స్వామీ మామకపుత్రికా వరుఁ బురోవర్తింబలెందెల్పెడి. 290

క॥ నాపుండు నవదరహాస
 శ్రీ వదనాదర్శమునకుఁ జిలి ఘటించ
 భావల్లభునకు నిట్లను
 నావాచయమవ రేఖ్యః డతులితఫణితి. 291

కా! ఉర్వీనాథకులావతంస విను మానో యైహికాముష్మికా
ఖర్వశ్రీకరముల్ ద్రయీతులితముల్ కర్షద్వయ్యాగోచరా
పూర్వజ్యోతు లఘావహంబులు జగత్పూతంబు లుర్వీసురా
శీర్వాదంబులు రిత్తోపునె ఫలశ్రీగూఢ్చగా కెయ్యెడగ. 292

సీ! అని యిట్లు రాజతోనామవిశ్వామిత్రు
తలపువీక్షించి శ్లాతమనుతుండు
భరిర యిమ్ముని రామభద్రు వల్లునిగాఁగఁ
బల్కెడు సాకూతభాషణముల
వలుమాటు భూపాలుఁ బరిమోహితుంజేయు
చున్నవాఁ డితనియఁ ద్యోగమునకు
ననుకూలముగ నొక్కయర్థంబు నేనెఱుం
గనియట్లు యజ్ఞేనఁ పనిసేసింది

గీ! గాధినందన కలశాల్లికనృకాధి
పతికి శ్రీవిత్సమును గొస్తుభంబుఁబోలె
వఱలు నీరాకుమారు లెవ్వారివారు
తెలుపవేయన వహ్నినిధిలకుండలరి. 293

గీ! భరిర మామకకాంక్షితప్రకటనంబు
కొఱకుఁ దనుదానె యీతండు తెరువుఁ జేసె
ననుచు మదినుల్పి యతనిగన్గొని మహాత్మ
వీరు కాకుత్స్థరాజకుమారునిన. 294

171 ఇంచుకవడి నతఁడు విచా

రించి మదిందెలిసికొన్నరీతిఁ బ్రమోద

ప్రాంచస్సుఖుఁడై సంయును

వంచాన్యునిఁ జూచి చతురఘటింబలికా.

295

181 ఏరాజుకీర్తి లోకైకజాంఘిక యయు

చ్చుమున విహరించు సంతతంబు

నేధరాధిపుఁ డశ్వమేధదక్షిణఁజేసె

జతురబిసరివృత్తార్థలంబు

నేగహ్వరీనాభుయాగంబునకు నశే

మామృతాంధోవర్గ మతిథికోటి

యేన్మపుపుత్రకామేష్టికి నిందిరా

పతితాన ఫలదుండు ఫలము నయ్యె

191 నట్టిదశరథభూపాలునాత్మభవులు

రామలక్ష్మీబలనువారె యామహాత్ము

లేతదీయపరాక్రమఖ్యాతి యనఘ

విందు మనిశంబు వీనులవిందుగాగ.

296

చ1 సురుచిరతాటకామథనశోభనవాంఛ మహాశ్రుతశ్రుముల్

నిరుపమలీల మీ రొనఁగ్గ నేర్చి నమున్నతిఁజేర్చి తావత్సా

ధ్వరపరిరక్షణంబు గురుదక్షిణఁజేయర దిక్పతీవిక

స్వరతరనూత్నీర్తిహరిచంపను వీరఘరాజనందనుఁడీ.

297

గీ పీరు జగదేశవీరులు వీరిలోన

రాముడెవ్వఁడు లక్ష్మణనాముడెవ్వఁ

డానతిమ్మన నిట్లను ననుపమోక్తి

మాధురీసాధురీతి వగ్గాధిసూతి.

398

మ॥ ప్రకటశ్రీవిలసిల్లు ధామనిధిగోత్రశ్రుతసంతానవ

ల్లికకుఁ వాడనిపూపుబంతులక్రియఁ లీలం జనించె గుమా

రకవర్గంబు తదగ్రజంఢితఁడు జాగ్రత్తాలకాకాళరా

త్రికిఁ బ్రత్యుష్ణము రామచంద్రుఁడు గుణాన్తమాళిసాంద్రుం డనఁ.

క॥ విని లక్ష్మణుఁడో యితఁడని

మనమున నమ్ముని పసిష్టమహాసీయతపో

ఘనతరమహిమను మహి మను

మనుపంశము మిగుల సంభ్రమంబునఁ బొడలెఁ.

399

ప॥ అనునంత నమ్మిధిలావల్లభుండమ్మునితల్లజంబులనల్లాపంబు లా

కర్ణించి సవివయంబుగా విశ్వామిత్రంగనుంగొని మహాత్మా యీ

దృశప్రజాసమాజంబుతో నీయోజం గ్రీడించుచీపు సాక్షుల్లక్ష్మీ

కళత్రుండపుగాక మునిమాత్రుండవే యని జగత్పవిత్రంబగు త

చ్చరిత్రంబుగ్గణించి యిట్లనియె.

391

మ॥ పురుషాతోగ్ర కఠోరహుంకృతి పరాభూత త్రిశంకుత్రపా

భర సంపాదితప్రజ్వలచ్చటలతోపజ్వాలి ముల్లోకమూర్

వరునఁ వేల్పు నినుం గనుంగొని జరావైక బృశీర్ణాక్షర

స్వరచాటూక్తుల సంతరాయ మల భాషాభర్తగాపించఁడే.

392

ప॥ కావున నీయట్టి మహానుభావునకు యాగంబునకు నన్యనహాయం
బవేక్షణీయంబగున యన శతానందుం డన్నరేంద్రుం గటాక్షింది
నీవాశ్వంబు నిక్కంటై వను దహోధనయూధంబునకుఁ గ్రోధంబు
దీక్షావిరోధంబుగాన మఖరక్షణంబునకు శూకుండగు త్మత్రికు
మారుంగోరుట యుచితంబనిన వమ్మాటలకు సమ్మతించి రామ
లక్ష్మణుల తెఱంగుఁ గనుంగొని యభంగురప్రమోదతరంగితాంత
రంగుండై మంతనంబున శాతమతనూజన కా రాకట్లనియె. 808

ఉ॥ కాశికమానిరాకయు జగన్నుతబోధవిభూతిమించు మ
ద్దేశికు సన్నిధానము నత్రిప్రమదోన్నతిశేయు బ్రహ్మవి
ద్యాశిధిలానుభూతియును నాత్మజ్ఞానంగ విద్వంసనుంధరా
ధీశకుమారకర్షయనిరీక్షణసాఖ్యశతాంశ మేనియుగ. 804

క॥ అనవిని యతఃశిట్లను నో
జనవర యేతత్కుమారసాక్షాత్కృతిచే
గనుపట్టెద రిదె నాకుగ
మనమున నీతోర్మిగా కుమారీమణులుగ. 805

ప॥ అనిన వన్నరేంద్రుండు శతానందువాశ్వంబులకుఁ గృతానందుం
డై గాధివందనునకు రఘునందనులంజూపి యిట్లనియె. 806

ఉ॥ ప్రాయము లేత భావభవపంకజవైరులమీఱి కేరుని
క్కాయము మూర్ధవై క్షణనకంబు చరిత్ర ముదగ్ర విక్రమా
మేయము వీరిగన్గొని నమిహితలాభముగాంచినట్లు గా
ధేయమునీంద్ర యేలాగొ మదియమనంబు ముడంబునొందెనుగ. 807

క॥ నావుకుఁ జలువగవొలయఁగ

నావాచయమివరేఁఁగ్గఁ దనఁకుఁగ్గఁ బ్రమో

దావాప్తి॥ హేతువు నీ

భావంబునె యకుగు మన నృపాలకుఁ జాత్మకం.

803

వ॥ కొంఁపొక విచారించి యమ్మునియభిప్రాయం బెఱింగి సభేదస్థితం

బుకా నిట్లనియె.

809

నీ॥ గోత్రైకకర్త యేగోత్రాకళత్రుఁ

కమితతేజోధాని శిమిరివై

కులగురుం దేవరేంద్రుల కనూనబ్రహ్మ

నిష్ఠావధాని వసిష్ఠహూని

యాజ్ఞన్యైక మేరాజన్యూని శఖిం

జగదంజపరిపూర్తి చారుకీర్తి

కేళిమందిర మేనృపాలకశ్రేణి

శామనస్యఘనంబు మీమనంబు

గీ॥ వారు సంభవయోగ్య లోపరమునీడ

యైనగానిమ్ము తద్బాంధవాంతరాయ

హేతు వేదస్వహాతుల్యనేతు పనిన

పార్థివునిజూచి శకుచు నప్పరికాంక్షి.

810

క॥ శ్రీరామునకు నశేషగు

ణారామునకుం దనూజనర్పించుట కి

మౌరుళరాసనచాపన

మారోపణ మంతరాయమగునె వరేంద్రా.

811

క! ఇదియెంత యీవిచారము

మనసుంచకు మన మునీంద్రుమాటలకర్థం

బిది యది యనుచుండెలియక

యెడ సందియ మొనవ వప్పు డేకాంతమునా.

812

ఉ! గాతమసూతికి న్నొప్పళిఖామణి యిట్లును వింటివే ధరి

) తీతనయావివాహసమునీరిత ఘోరతరార్థవైభవం

బీతః డెటింగియుం బలికెనీగతి నిందుల కర్థనిర్ణయం

బీతటిః గావలేక యిదె యెంతయు సుల్లముతల్లడిలైకునా.

813

ఉ! ఓయనఘాత్మ నిర్భరతరోగ్రతపోమహనీయశక్తి గా

ధేయుఁ మదారమారహరదివ్యశ రాసన రాజముం దృఢ

ప్రాయముఁ జేసి లీలమెయి బాలకుఁ డెక్కిడునట్లుచేయునో

యీయెడ మత్స్యశిక్ష యెడయించునో నావిని మానియిట్లునా. 814

ఉ! ఎక్కడిమాట లోపనుమనీశ్వర యాశ్వరదివ్యచాపముం

దక్కడుపాటవంబు భవనప్రథితంబగునీప్రతిజ్ఞయుం

జక్కడు నిక్క మింకొకటిసెప్పెన వప్రతిమప్రభావుడై

దిక్కులమించు రామవిభుతేజ మలొక మివ్వసుంధరనా.

815

క! అనవిని జనకుఁడు కొలికు

గనుఁగొని యోపారికాంక్షీకంఠీరవ మీ

యనుపమగంధీర్తుల

క సయము నూహించి కాన మర్ధంబునుడున్.

816

గీ॥ మాని నవ్వుచు జనకభూజానిఁజూచి

యనఘ యటులేనిఁ జూపుఁ డాహవ్యవాహ

లోచనోద్భటచాప మీరాచపట్టి

కితఁడ తద్వ్యాఖ్యనేయు వేయేలయనియె.

817

ప॥ అనినవిని డెండంబున నానందంబుకందలింప రఘునందనుం డా

త్సగతంబున.

818

సీ॥ సమకూరు తెన్నఁజో జాపఁజితకుంధ

కుచకుంధపరిరంభగుంధనంబు

చేకూడు తెన్నఁజో సీతావధూసుధా

మధురాధరాస్వాదమంగళంబు

సిద్ధించు తెన్నఁజో ష్టినినందినీకటి

తటపటీకర్షణోదారకేళి

యొనకూడు తెన్నఁజో యుర్విసుతాకృతా

మితరతాంతనితాంతచతురిమంబు

గీ॥ అని యలీకమనోరథ వ్యాప్తి నలరు

నాయభీష్టంబు పూరింప నీయతీర్షకుఁ

డడిగెఁ జండీశకోదండ మని చెలంగి

జనకుచందంబుగాంచి యయ్యునకులుండు.

819

కా॥ పాపం డెక్కడ దేవదానవదురాంజైన యేతస్యహా
చాపం బెక్కడ నంచు నెమ్మది నుపేక్షాబుద్ధిగావించుకో
భూపాలుం డటుగాక గాధిసుతుఁ డాప్తుండంచు నివో దురా
క్షేపంబులీ వలుకంగఁబోక యిపు డంగీకారముంజేయునో. 820

వ॥ అని విలరించునప్పు డప్పుడమితేకు వేడినిట్టూర్పునిగుడించి
కొళికుంగంచి మహాత్మా మహీకన్య ననన్యసామాన్యచరితుం
డగు రఘుభ్రాతృ కర్పించి భవదన్త్రహంబుగాంచి వర్తిండు
బాగ్యంబెక్కడ నేనెక్కడ నని ముక్కంటివింటినిక్కుని జూపి
యిట్లనియె. 821

మ॥ నగవిధ్వాంసనువిల్ జగత్త్రితయనంత్రావ్రతోద్భావనం
బగుటఁ గోహితమయ్యె నేనృపులచాపాహూధి, నమ్మేటిరా
మగ లూహింతురు దీనిఁగన్గొని మదిఁ మార్వీకణశ్యామికా
మృగనాభిస్సటగంధగంధిలభుశ్రేణుల నిరర్థంబుగఁ. 822

వ॥ అనిన నమ్ముని జనకమహీజానిం గనుంగొని సీవనన్యసామాన్య
పుణ్యరాశి విల్లెలయధన్యంమమ్యుండ వయ్యెడవని పెండియు. 823

ఉ॥ ఓరజనీకరాన్వయస్వపాత్రమ తాదృశభాగ్యలక్ష్మి చే
కూరెను నీకు మాకు నొడఁగూడెనుఁ గన్గొనఁ దన్మహోత్సవం
బాగసిచూడ విశ్వభువనాభయదానచణుల స్వప్రాగ్జుల
ధారుణి నెండలున్న గుణధాముని రామునిఁ బోలనేర్తురే. 824

వ॥ అనిన నన్న రేంద్రుం డాజటాధరేంద్రుం గనుంగొని మహాత్మా!
మణిమంత్రోపధానిప్రభావంబునంతోలె రఘుకులడింభా

నుభావం బద్భుతావహంబగు నైవ వనన్యదురావదంబుగిరిశ
రావవంబు తెలిం గొడింకింతునని వెండియు నిట్లనియె. 825

సీ! ఏకాద్భుతంబున కిందుకోటిరుండు
దశాధ్వరధ్వంసి ధన్వీయయ్యె
నేశరావనమున సింగరారముండు
కుంభినీధరుఁ డంపకోలయ్యె
నేపనుర్లతకు వంభోధరాధ్వచరంబు
రక్షాపరాఘంబు లక్ష్యమయ్యె
నేచాపమున కబ్జలోచనోన్నతశయ్యె
దర్శికరస్వామి మూర్తీయయ్యె

గీ॥ నట్టిమహనీయకోడండ మఖిలవిబుధ
నికరతేజఃప్రచండ మున్నిద్రభువన
జయసముద్ధండ మద్భుతోచ్చయశరండ
మహామా శక్యంబె తస్మహామహిమబాగడ. 826

గీ॥ అన శతానందుఁడీట్లును నధిప యింక
జాలుచాలు వినాకప్రశస్తికథలు
కాశికునిమాట నిక్కంబుగాఁ దలంపు
మనఘం డీరామునకు నసాధ్యంబుగలదే. 827

ఉ॥ కోటినికాటహామమునకు విహితోద్యముడై తపోవసి
వాటమునం బ్రతాపహితవాహసమింధనసామిధేనిగా

దాటకఁ జేసినట్టి నముద్రగ్రపరాక్రమశాలికి న్నిరా
 ఘాటమగుం జయంబు దశకంఠముఖుల్ గలహించిరేనియుగఁ. 81:
 సీ! అనివల్కుచున్నచో నవ్వోటి కొక్క

దావారికుం హొక్కింలే చేరఁబోయి

దేవ! ఓజనకథాత్రీనాథ! యలపంక్తి

గభ్రువురోహితుఁడు శౌమ్నభుఁడు మిమ్ముఁ

బొడఁగనవచ్చి యిప్పుడు హాహరంబున

నున్నవాఁ డన నతఁడూరకున్న

నేలెంచుఁగాక రానిమ్మని గాతమా

తృజుఁడువల్కిన వాఁడు మగుడిచనియె

82|| నంతునల్లచ శ్రీరాముఁ డనుజుఁజూచి
 యనమఁహాప్రతిపచాపాధిరోష
 తోత్సవంబున కెడఁజేసి నోకుమార
 యకట విధిపోక నిపు డిద్దు రాత్మురాఁ.

83:

తరల! అనిన లేనగ వానసంబున నంకురింపగ లక్ష్మణుం
 డనఘ యీతనిరాకచే నడయైన దీశధనుర్విలో
 కనమహోత్సవమాత్రమే యనఁ గానలేయుఁడు తమ్మునిం
 బ్రణయతోపదగస్థితాంచగపాంగసృష్టి గనుంగొనఁ.

84:

85|| తడనంతరంబు శౌమ్నభుండు దావారికుండనువ ననుపమచి
 రత్నరత్ననికరదంతురాంతరంబులగు కొన్నికత్యంతరంబు లతి
 క్రమించి చనిచని తత్సరోభాగంబునఁ బద్మరాగప్రభావిభాసమా

ననశదిశావాటంబగు కొలువుకూటంబుఁ గనుంగొని యచ్చట
నున్నవారి వేర్వేరంబుగింది కటకటా! మాదృశజనవిశ్వామి
త్రుండగు విశ్వామిత్రుండు జనశతతానందులతోడఁకూడి యీ
యెడన యున్నవాఁ డుండుగాక యివ్వరాకునివలన మాకున
య్యెడునది యెయ్యెది యని నుదించలంది యక్కెలంకుల నక
లంక తేజులగు రఘుతనూజులంగాంచి మహాజ్ఞాకారులగు నీక్షుత్రి
య బ్రహ్మచారు లెవ్వరొకఁ యని వెంకియు నతండద్దారకుల
దేరకొనంజూచుచు.

831

క॥ మాంజీనండప్రముఖ

వ్యంజనములు శాంతరసము వరహ్యుత్తీ
రంజతులగు వీరలయెడ
నంజక వీరోపకరణమైకనుపట్టె.

832

క॥ నిగమత్రయంబుచెంగట

డగువిధిమంత్రాహుతులచధర్మమునాని
మ్ముగురికడక నహజోన్నత
మగు నివ్యుయుగము మిగులనందంబయ్యె.

833

వ॥ అని కొంఱొకవిచారించి.

834

గీ॥ అవరజద్వితీయుఁడగు రామహతకుండు

వీడు గాధిసుతునివెంట నిచటి
కరుగుదేరఁబోలు నని యంతఁదాటక
పాటుఁ దలచి మనముపరితపింప.

835

గీ॥ హా సుశేతుపుత్రి యక్ష్మజంబగు నీదు

లావుఁ బెంపు దక్కి డైవవశత

నొక్కనరునివలన నుక్కడఁగితివెట్లు

తగరుదాకఁ గొండవగిలినట్లు.

886

గీ॥ బడుగుఁడవసి నొన్ని వెడముల్కులొనఁగినఁ

గొప్పదప్పి బ్రహ్మకొడుకుఁబోలె

నకట వీడు చూడు మనరణ్యకులుఁడయ్య

నొల్లెఱుంగ కింతఁగ్లుఁగిపడియె.

887

క॥ సుందాసురసుతశోభిత

తుందిలశరధుర్యుఁడగుచు ద్రోహమితఁ డొన

ర్చెం గళకంతకుటుంబము

నెం దీకాళికమఖక్రియాబాంధవుఁడై.

888

క॥ అగుఁగాక వీనిబాహు

యుగయుగభోదగ్రబలమహోద్ధతిఁ జూడం

దగు ననుకొని నీరధ్యజ

జగతీవతి కొలువుఁజేరి నవినయఘటితఁ.

889

ప॥ అవ్వసుంధ రాశీకుఁ గుశలంబడిగి తన్ని చేశంబున నవిధచేశంబురం

గూరుచున్న సురాహితపురోతుంగనుంగొని యమ్మహీరముఁబండు

మహాత్మా మీయామినీచరగ్రామణి నేమంబకదా యని వెండియు

నిట్లనియె.

890

౪1 ఆవదలెడలింప నధ

రోహిణియవిదుర మహామహులు మీరుండ

మీపం క్తిముఖునిశుభములు

బ్రాహ్మినుటయడుగనేల యదివందియ మే.

841

౪2 నావుడు నగి యరే డవ్వను

ధావరునకుననియె నావనలుగీవదలు

రావలునకుంగలిగినంగద

భూవర మావేదమంత్రములు గింత్రములు.

842

51 నవరించె నెవ్వడు జయలక్ష్మి బటభుజా

ప్రగ్రీవసుభగసాధాగ్రసీమ

నొనరించె నెవ్వడు పెనుద్రోవ ఫణిలోక

జయకాంక్ష గోచరశైలమెత్తి

కనుపట్టె నెవ్వడు కదనరంగులు

బలభేదిమెన్ను కన్నులకుండక్క

నమకూర్చు నెవ్వడు చటులకాక్షేయక

క్షితిముఖంబులకు లేజవ్వనంబు

61 నొనంగ నెవ్వడు కీర్తికింపెనగుతావి

యతనుహరసఖపుష్పకాహరణశీలి

వట్టిదశకంతునకుఁ ద్రిలోకాధిరాజ్య

పట్టభద్రున కావడరీవుట్లు నెట్లు.

843

క॥ అని నశకంధరుమహిమన్

జనకునితో నుగ్గడించుకొమ్మలుమాటలే

విని నగుచు సుమిత్రానం

దనుఁ డగ్రహణాచి మంతనంబునఁబలికె.

344

సీ॥ కోడిఁబలులునేసి కోసంగియాటకు

దిద్దరే, తెలిదీవి ముద్దరాంకు

మొలకు వాలము సుట్టి మున్నీటి పెన్నీట

నీతనేర్పఁడ నిర్జరేంద్రసూరి

తనబందిగమునకు మనుఁగాఘనేయఁడే

విక్రమోన్నతిఁ గార్తవీర్యవృపతి

కక్షికశి, కొనకుప్పిగంతు వేయించరే

చేరిదై తేర్చెందదానీజనములు

గీ॥ పీఠఁడచెడి యిట్లునుఁజేయుఁ బెక్కండచేత

భంగపడినట్టి రావఁబంటుతనము

లుగ్గడిపురుషున్నాఁడు సిగ్గులేక

కటకకా పూని యీవైదికప్రధాని.

345

క॥ నావును రఘుపతి విసువ

తా వలదిట్లొడ వాలి హైహయపంక్తి

గ్రీవులదారులు వారలే

లో వారికి హేయగుండులును లేవెన్నఁ

346

ఉ॥ వారికిఁ గార్తవీర్యస్థపవర్యునకుఁ రణభూమి నొక్కచోఁ
దూలినమాత్ర పంక్తిముఖ దోర్మహిమంబునకుం గొఱంతయే
కేలివిలూనకంతతను కీకనమాంసము శేతవంసముల్
శూలి ప్రమోద శాలియగుచుం దుడుచుం గజచర్మశాటికా. 847

శ॥ ఆరాత్రించరభర్త శక్రపవిధారాధః క్రితూనిర్భర
స్వారాజ్యానుభవం బెసంగ నివిధాస్థానీసమాటికన
స్వైరక్రీడలడంచి చంచలరమాశాతోదరి న్నిల్చె దు
ర్వారస్ఫూర్తిఁగలిర్పఁగా నిజభుజప్రాసాదమధ్యంబునగా. 848

క॥ అని రాముఁడనియె వంతట
జనకుఁడు శౌష్మకునిజూచి సత్సంబగు నో
యనఘాత్మ! యెంతపొగడినఁ
జనుజుడు దశకంఠుఁడు సామాన్యుడే 849

వ॥ అనిననిని శౌష్మకునిట్లనియె. 850

చ॥ ఉడుపతిమూలి మెచ్చ విహితోదితమస్తకుఁడై వరాప్తికిం
గడఁగెను నేమహాత్ముని ముఖంబులు దైవ్యవరాజ్ముఖంబులై
యగుగుమటన్న నీవగుగుమంచు వెతం బొరి చూపులాడుచుం
గఘఁగడించు నట్టిదశకంధరునిం గొనియాడకళ్యమే. 851

సీ॥ అభిమానశాలియో నాపులస్తాయన
మాళి నన్న ధరాకుమారినకుగ
భూనాథ గౌరవమూని పోరోహిణ్య
మహిమచే మను నీదుమందిరమన

కనివినాఁడన, గాధితనయుఁ డమ్మాటలు
గీటునఁబుచ్చుచు క్షీతితలేశ
పరికించితే రాము హరశరావనదిద్య
తామ్రాడసత్వరస్వాంతు ననిన.

853

గీ॥ జనకుఁడిట్లను దేవ మీమననువచ్చి
నట్లానర్చక తగునయ్య యిట్లువలుక
రఘుకులీనులు నిమివంశరాజవరులు
భవనధీనులకారె తావనవర్యో.

854

గీ॥ అనిన శౌమ్మలుఁడనియె నోజనకరాజ
రాజసంబువఁ బ్రత్యుత్తరంబునీవు
కటకటా మామనోక్తి యాశాశవచన
మనియె మఱి దుష్పరిచ్ఛేదమనియె చెవుమ

855

ఉ॥ ఈవలయుం గుమారి నిపుడెవ్వరికేనియు నిట్టిచోఁ ద్రిలో
కీవిజయైకతానుఁ డడిగం దశకంధరుఁ డందుకీయనో
కీవిధి మారకుండఁడగవే తగవేది భవచ్ఛరిత్ర ధా
త్రీవర సాత్వికంబని మరీచిముఖుల్ వొగడఁ విసంబకుఁ.

856

గీ॥ అనిన నవ్వి గౌతమాత్మజుండను నోయి
విప్ర నీకుఁ బెద్దవిన్నవంబు
శాని జనకభూమిజాని ప్రేత్యుత్తరం
విచ్చినాఁడు నీవువచ్చినపుడ.

857

XI అనుడు విప్రుడు రాజకన్యాసమర్చ

ణంబుదక్కగఁ బ్రత్యస్త్రరంబుమాట

నిక్క మేనియు వదియెద్ది యొక్కమాటు

వింద మనివల్కు నాశతానందుడనియె.

858

XII శూలాయుధ శోదండము

హేలాగతి నెక్కువెట్టి యెవ్వడు వేడ్కం

దేలించు మమ్ము సతనికి

బాలామణి నీత పూర్వపాత్రంబసభా.

859

XIII అనిన శౌమ్మలుండమ్మాట కదరిపడుచు

మాటికి నమళ్ళివాయ నమళ్ళివాయ

యనుచు వీనులు వెనిమూసిహనుచుఁ బలికె

నీదిమెఱయంగ గౌతమసూదితోడ.

860

XIV ఇటువలుకంగ నీకుంజనునే మునిచంద్ర యథంగురాంగురీ

పటలనిప్పువై యక్షిరిబాధరవానువదోక్తి విక్రమో

స్థల భుజదండమండితుడు పంక్తిముఖుం డొనరింపఁ బూనునే

కటకట వీరశాంభవ శిఖామణి యిట్టి యనార్యకృత్యమూర. 861

XV నావుడు గౌతమాత్మజుడు నవ్వుచు నిట్లును సూన్యత ప్రతి

జ్ఞావిభవుండు యీత్రకుల సత్తముఁ డీతఁడు పంక్తి కంఠుడు

తైవుడు గాన నెక్కిడఁడు చంద్రకళాధరుచాప మిందు శో

హలో వివరింపనేటికిఁ దడు త్తర మీవ యెఱుంగఁగఁదగున్. 862

గీ॥ అనుఁడు నవ్వుచు శౌష్మలుండనియె నలువ

శంగిరసుఁడు బులమ్యుండు నాత్మభవులు

గానఁ జాలమ్యునెడ నసూయానువృత్తి

యాంగిరస నీవు దాయానిపాటనొక్కొ.

363

ప॥ అని యద్వశకంఠి పురోహితం దాగ్రహతిరోహితుండయి వెదేహిం

దలించి యిట్లనియె.

364

గీ॥ పరమశైవశిఖానుజి పంక్తిముఖుఁడు

జమ్ముదూలమ్ము లనన్యరాజన్యకోటి

లనగ వాగోపణము తుల్య మట్లుగాన

స్ఫుటున్నదో నీపూజ యిది మహేశ.

365

ప॥ అనిన నిది శైవంబునం బ్రోక్షకోకంబులు గంపభింప శిశ్తానం

దుండు శౌష్మలుం గనుంగొని త్రిపురిని శాటఘాటతాటంకిసి

కర్మపూర భారపరిహార క్రియాదితడగుండగు నీలగళుని శయ

శయాభువగు నీచాపం బారాధ్యహంబగుట నిక్కంబు కైకశీతన

యనకు వివయ విశ్వాస భక్తిరసావేశంబు లొడవం బాతుపత

మంత్రోపదేశం బొనర్చుంబోలు గాకయున్న నఖర్నగర్నధూర్వహ

స్వభావుండగు మీ దశగ్రీవుండు శైవుండగుచే యని కొండొక

నవ్వి వెండియు నిట్లనియె.

366

గీ॥ నారున కాధారభూతమా నమ్మహాద్రి

తొత్తి భూకాశుకంబునఁ బెల్లగించి

యతని ధనువెక్కుబెట్టుమటన్న నహహ
శైవుడయ్యెనె నేను మీరావఁబండు.

367

క! అని యీగతిఁ గేరడములు
జనకపురోహితుఁడు వలుక శౌష్మలుఁ ధౌకరుం
చును దక్కంగ నొందొరులను
గనుఁగొని నగిరందఱును బకాపకయనుచుక.

368

ప! అంత.

369

చ! గౌతమసూతి రాఘవుని గన్గొని యో జగదేకవిక్రమా
ద్ధూతనికాట యీధనువు ధూగటి హస్తవిభూతిహామిత
జ్యోతత మింక నెక్కిదిము శౌర్యమదాంధులకుఁ ధనుర్గుణా
ఘాత భుజాప్రభూతికాళిమ మోములఁ జొకలింపఁగ.

370

సీ! అన విని శౌష్మలుం డాగ్రహంబునఁ బల్కు
నోరికతానంద యూరసిట్లు
దేవయోగ్యంబైన జీవరత్నముద్రోచి
శేగురుగైకొన్న చనఁటికరణి
పెటివె పాలమృతి విడనాడెదేమిరా
మనుజుఁగీటుంబై మమతఁజేసి
గౌతమమునిచంద్రుఁ గన్బ్రామి వెనవ్రజ
కై అట్టువడదె నీకన్నతల్లి

గీ॥ యా యహ్యుకుఁ బుట్టినయట్టి నీకుఁ
దలఁప వేటొకగుణమేల కలుగనేర్పుఁ
“దల్లి బడిపిల్ల”యనుమాట యెల్ల జనులు
వలుకుదురకాదె తోకటిపాటగాఁగ.

871

క॥ అన గౌతమసుతుఁ డాగ్రహ
మెనయఁగ “నేమంటి వోరి యేమంటివిరా
తను మోటుఁగవు నాముండట”
నని లేచిన గాధిసూరి యనునయమెనగఁగ.

872

గీ॥ నలదు మనయింటి కతిథియైవచ్చినట్టి
శౌష్మలునితోడ నేటికి శుష్మకలహ
మని నివారించి యాత్మలో నలరుచున్న
గాశరధిజూచి నగుచు నక్కాశికుండు.

873

చ॥ అనఘచరిత్ర యోరఘుకులంబుధిపూర్ణనిశాకళిత్ర యీ
జనకపురోహితుండు పురసంహరచాపగృహలోపనర్పణం
బనుమతిసేసె నీ కనిన నాత్మజైలంగి మహాప్రసాదమం
చనుజాఁడుఁ దాను నేగ వినయంబును సిగ్గును నందడించఁగఁగ. 874

వ॥ అంశ నాశౌష్మలుండు సీరధ్వజంగమంగొని దశగ్రీవప్రభావం
బుగ్గించుచు నిట్లనియె.

875

క॥ హర పూజార్థము శకం
ధరుఁ డొకనాఁ డోన్మహా, తనదుశిరంబులీ

వరునం దొమ్మిది కరళీ

కరతరతరవారిధార ఖండించుటయుగ.

876

చ॥ వశుపతి యమ్మహాద్భుతవపర్యకు మెచ్చి మదిఁ వరంబుఁదా

దృశ భయదక్రియావదృశ మెద్దియుఁగానక నానపూనఁ ద

త్రృశమనమాచరింపఁ బరిపాటి జగత్రయివేడెనెద్ది య

ద్దశమశిరంబె యగ్నియట తావకభాగ్యముఁ తెప్పకత్యమే.

877

గీ॥ అనకతానందుఁ డమ్మాట జనకవిభవని

చెవులఁబడనీక కోడండ భవననవిధ

వివిధ లోకాద్భుతక్రియాన్వీతుఁడైన

రాఘవుని జూపి యను ననురాగమెనఁగ.

878

చ॥ శివునకు నింపునేసె మును శింశియై తెగనిండఁదీసినన్

త్రవణవతంసమై విడిచినం గరకంఠణమై ఫణాధర

ప్రవరుఁ డవన్యధన్విసులభంబగు నేవిలుఁజేరి యట్టి భా

ర్గవగురుచాప మెక్కిడియెఁ గంటివె రాము గుణాభిరాముని॥ 879

వ॥ అను నయ్యవనరంబుని.

880

సీ॥ బధిరత్వ మొనరించె భావానితంబినీ

ప్రాణేశు ననిమిదివీచులకును

కబళికరించె దాక్షాయణీరమణేమ

నోహరు ననిమిది జీహములకు

నార్ఘ్యటింపఁగఁ జేసె సందంద బహుగుహ

కోటిచే ననిమిది కులశగముల

చెవుడు గల్పించె నక్షిద్యయంబునమహా

ద్యుతముగ నెనిమిది భుజగములకుఁ

గీ! గీలుకొల్పె నిరంతరాందోళవంబు

మిక్కుటంబుగ నెనిమిది చిక్కులకును

లక్ష్మణగ్రంథ భుజ నిర్దళస్తవతోక్ష

వామా శోనండదండ శోలాహలంబు

381

క! పటుశరగతి నిట్లొనవిన

పటపటన మూలగింఁగి ఛార్దివుఁ డయ్యో

నిటలాక్షుని విలు విజిగన

కటకటయని వగచె నరుదుఁ గాతుకశుడరణ

382

మ! క్షిప్రదేనప్రకరాననాంబుజముగా నీతావివాహలోత్సవ

క్రతుమంత్రావళియై వధూముఖములక శోభానయై మింట నా

యతరతోహతికై యుపక్రతిశతంబై శోచె డగ్రామదో

ప్రతిభాకృష్టతృటన్వప్రధ్వజ ధనుర్గంభోరి నిభానముల్

383

ప! ఆనమకుంబున నాసురభూసురుండు విషదాద్యుతంబులు పెనం

గొన నాత్మగంతంబున

384

గీ! ఫెల్లుమని శాంబరీభిల్లు విల్లు విఱచి

సర్వకర్మికా కౌశ్యోవృ నుర్వినించె

నార యత్యద్యుతముగా నిజ్జ్వరజంప

రాచమెఱుగును తను జనుల్ జూచిపొగడ.

385

౪॥ అనియడలుచుండె నయ్యెడ

జనకమహీధవుడు గాధిసంభవునకు పం

దన మాచరించి వాచా

ఘనచాతురీ బలికి నిటలఘటితాంజలియై

886

గీ॥ సీత రిఘురామగూఢమశ్రీతయయ్యె

నన్వయాచారనరణి నే ననఘ యింక

లక్ష్మణునకిత్తు నూర్మిళాశక్తులాడీ

ననిన నరహాని మెహగ నమ్మనివరుడు.

887

క॥ భూనాథతిలక నీకు శ

తానందున కెద్ది యుచిత మది సేయుఁ డనక

మానసపతి వీనుల నే

మో నొడివి యహల్యపట్టి మునివతికనియెక.

888

సీ॥ సాయమీశ్వర మహేశ్వరచాపమెక్కిడె

మీరాఘవుం డను మేలివార్త

మొగటఁ జెప్పినవాఁడంగద నాకుఁ బాఠితో

పిక మెద్దియనినఁ గాళికుండునవ్వి

పశ్య శతాపంశవాంఛితంబెయ్యది

వినిపింపుమిచ్చెడనన నతండు

మా కుశధ్వజరాజమణి తనూభవలగు

మాండవీశ్రుతికీర్తి మానిసులకు

గీ॥ భరత శత్రుఘ్ననాముల భవ్యకిర్తి

శాములను వేడెదనటన్న గాథిమాతి
యలరి నిఖిలంబు కర్తవ్య మనఘ యింక
సాంచుమై బంక్షిరథుఁ బిల్వనంపు మనిన.

389

గీ॥ జనకభూపతి క శిశునందనుని జూచి

దేవ యుత్తరకోసగాథిపుని బిలువ
మనశతానందుఁ బంపునమన నతండు
ప్రచుఁమున లేచి గాథినంధపుని గూచి.

390

గీ॥ అనఘ శుభలేఖవ్రాఘింపుడన నతండు

చాయసమువారిఁజూచి మీ రాజుజేన
నకరధాధీశ్వరులకు నుత్తరమువ్రాయుఁ
డన నునంబున గౌతునంబడర నతండు.

391

క॥ కేలిసింగేపు టాటలోపలి

గింకల గంటంబు కేలఁ గీలించి నచో
లలనాపదమణిచూపుర
కలనాదమెనంగ వ్రాసి గణగణఁ జదివెన్.

392

సీ॥ శ్రీమన్మహారాజశేఖరులగు జన

కేంద్ర యుత్తరకోసలేద్రులైన

పంక్షిరథమహాపతివారి చాల్మను

మృగకుబ్జైందుఁ ప్రయోజనంబు

జగదేకదేశికుండగు కాళికుని యాజ్ఞఁ
దమరాఘవునకు నీతా మహిళను
ఁజ్ఞులునకు సూర్మికాకుమారిని భర
రతుభకుమాండవిని శత్రుఘ్నునకును

గీ॥ కుసుమసమమూర్తి శ్రుతకీర్తి నొసఁగినాము
పరిణయమునకు నకుటుంబ బాంధవముగఁ
దాము దయ సేయవలె నని దశరథేశ్వ
గులకుఁ జాలుమనుష్యులు దెలుపవలయు.

393

క॥ అనిచదివి లేఖఁచొసఁగినఁ
జనియెఁగాఁతముఁడు యతియు జనపతియునుద
న్ననుప మహాన్నతిమెఱయఁగ
ననుసమపల్యంకి కానమూయాధుండై.

394

క॥ అంతఁ దపాధనరజనీ
కాంశుఁడు నతవిబుధనికరకమలనసీధా
స్వంతఁడు తనకృతకృత్యత,
కెంతయుహ్నింది యాత్మ నిట్లనిశలఁచెన్.

395

కా॥ శ్రుంచెఁ గాముఁ డనంగవైరిధనువుం దోర్దండలీలాహరిణ
డించెఁ ధాత్రివిడేహభూపతిసమున్నిద్రప్రతిజ్ఞాభరం
లించెఁ నామది పాణిపీడనవిధాపీవాళలక్ష్మిఁ బ్రకా
శించెఁ మత్సభమందిరంబులు ఫలించె న్నేడు మాదీవవర. 396

ప॥ అనివిరక్తించునమయంబున సమందమందాక్షరోవతిరోహి
తుండై పాలస్త్యునోహితండు విదేహదేశాధీశుడైశించి యు
ట్లనియె. 897

చ॥ తెలివదలిర్ప నీవు తెకజేరకువచ్చినకన్న నిచ్చి య
త్యలఘుబలుం బులస్త్యకులు నద్దశకంధరు నాదరింపఁగాఁ
దలపవ పెద్దవయ్యు వమధావర బుద్ధినిబిన్నవైతిలో
కులకు గుణప్రకర్షమునకుఁ వయసుల్ తగుకారణంబులే. 898

క॥ అని కాశకుఁజూచి తపో
ధరవర యిప్పుడై విదేని తాటఁజంపిం
చిననేరముఁ దీర్చిగొనఁ
వినుమా నీ శిష్యువేళ నేర్పరివైనఁ. 899

గీ॥ వెదగుబుద్ధుల నితనైవవిడిచిపెట్టి
జనకునకుఁజెప్పి జానకీచంద్రవదన
వసురనాధునకిప్పించి యతనికీవు
చనవరివిగమ్ము త్రిజగముల్ నినుఁభజింప. 400

క॥ అనినఁ దమ క్తి కవిజ్ఞా
భివయంబెనయం వస్వీబృందాంకనా
ధునిగనుఁగొని జనకమహీ
జనపతి యిట్లనియెఁ బ్రహరసముదిరేమతియై. 401

ప॥ మునీంద్రా ధనుర్ధరముఖ్య సామాన్యరాజన్యవరాధిప్రార్థ్యమావ
జానకీకథాదోధూయమానంబగు మన్మానసంబు శ్రీరాముని

నమ్మోము జాచిల్లి నల్ల సిల్లు మొల్లంపువెన్నెలవెల్లి వెల్లువం జల్ల
గాఁ జల్లులాడినంగాని నేరదీరనేరదు. మిహిరకరనిచయవరిచయ
కృత దునిఁరూపతాపభగంబగు కైరవోత్కరంబునకుఁ జెలువంపుఁ
జలువంబందు కలువవిందు పొందుదక్క వేటొక్కవెజ్జ ముజ్జగం
బులుంగలుగునే కావున నమ్మహోత్సృనమ్ముఖంబునకుం బోవుదము
రమ్మని యమ్మునియఁ దాననులేదిచనం జూచి దుమ్మరక్లేశా
వేళంబున శొమ్మలుం డాకసంబునఁ జూడ్కినిగుడించి హా విదేహా
న. దిని యమందసౌందర్యవతియగు నీయట్టియువతికిం గటకటా విక
టనిజ భుజాభవన భవనవిజయలక్ష్మీసమారోహ మహోత్సవ ప్రభ
వద విరళ ధవళరుచిచ్ఛటా జటాలనిటాలవీక్షా గ్రావ్రంశగు వస్త్రక
గ్రీవుంకు వేడివం దదాల్లభ్యం బుభ్యం బయ్యనే యని పగచి
మరలనిట్లనియె.

402

క॥ సవకుగఁ ద్రిభువనలక్ష్మీకి

సవకుగ రావణున నెడు జనకుఁడు వరతం

శ్రీపునీపు చూడె వెల్పడి

నివిగానం గాన నీడు తెగ నెవ్వారిక.

403

ప॥ అని కిమిరయడర జనకుంగుడిచి యిట్లనియె.

404

మ॥ వివవాయేమి పురాణ విక్రమకథావిఖ్యాతముల్ మాద కా

ననుదంభోళి కతోరఘోర భుజదండంబుల్ దడియన్పురి

దనగంధంబెడలం గవంబకు మిళిందశ్రేణికిం బాక కా

ననభద్రేభము నై జమాల్యపటలీ సాధారణవక్రియక.

405

౧౧ అట్టిభూవావిభూతిదగు నారజనీచరచక్రవర్తికిం

బట్టిసొసంగి మామవగుభాగ్యముఁ బొందక యీగతిఁ వృథా
కట్టడిపాటయొక్కటియ కాని, నరేశ్వర యింకమీదఁ దా
నెట్టును నీత దానవకులేశ్వరు హస్తగృహీత యాఁకమీ. 406

౧౨ అని రాముఁడేరి యోరి

మనుజార్థక చివితపనికిమాలిన యీవి
ల్లునిరుజినని గర్వింపం
బనిలే దిల్లలికినంతఁ బండుగ యగునే. 407

౧౩ యాదువతీచర్మాగణి జితామరతాఁగనేయఁగముగీ

చామరవాతపోతవికనద్యుజమండలసారభో
ద్గాముఁ డేశేవలోకజయధాముఁ గంగదియించు జానకీ
రామును బెండ్లియాడకుమురా నునునీది మదింగలందినా. 408

౧౪ శీకఁ బూలుపట్టి యీకొ

శీకసంయమిమాట లేవుచెవిఁబెట్టినచో
నకనకలు నీ కనశ్యము
ప్రకటెల్లును నీనికేని బవనిఁడుమమ్మా. 409

౧౫ అని నోరులు చంపకుండుదు

రనియకదా గ్రాహ్యులొనహంసవ్యయనా
విని మునుమున్నుగ నీశా
పనవాలగ లోతఁకుపూకై బొరివుఁడయ్యె. 410

చ॥ అనివల్కి తనమనంబునం గొండొకవిచారింది యయ్యసురమహీ
 సురుం దిక్కార్యంబు లంశేశ్వరున శిరింగీవపలయునని తలంచి య
 పురంబు నిగ్గమించి లంకానగరంబునకరిగి మతిమంతుండగు మూల్య
 వంతుంగాంచి తత్పురస్సరంబుగా నిరంతరసురాపాన ఘూర్ణమాన
 పూర్వగీర్వాణ నవ్వాస సంకుల ప్రమాణంబగు దశకంఠు దివాం
 బునేరి యథోదితంబుగాఁ దద్దర్శనంబుగాంచి తనపోయివచ్చిన
 తెఱంగు విన్నవించిన విన్ననై యద్దశముఖుండు శూర్పణఖం
 బిలిపించి మిథిలావృత్తాంతంబరసిరమ్మని యంతఃపురంబుఁకరిగె
 నంతసూల్యవంతుఁడు నిజనిశాంతంబున శేరించి భానుమంతుం
 డస్తమింపఁ గాల్యకరణీయంబులు నిర్వర్తించి కృతార్థుడవౌదుండై
 విహారమందిరంబున విశ్రమించె.

411

ము॥ ఆమరేంద్రహితదుర్ని వారతర ఘోరాకార రాకారస
 త్రమశీతాంశువిభావిలాసరసధారాధార రాధారతా
 నమకాండోగ్రవిఖండితాసురపురీసంచార సంచారక
 ప్రమథీతాండవతాండవత్రుటితతారావార వారాడరా.

412

క॥ దుర్గాకుచదుగానిశ
 మార్గదళోదగ్రసర్గ మహితనిసర్గా
 స్వరాపవర్గనూర్గా
 సర్గళనసర్గ మార్గణన్మునివర్గా.

413

కందగర్భితమణిగణనికరము॥ భవహర శ్రీతజనభవహర, రవితా
 రవరశిఖనయన రజతధరశిఖ

ద్భవ భవననుగ పరివృత, నవనా

జవనతుగిరివిశదవృష సగణా. 414

గద్యః ఇది శ్రీమద్రామేశ్వరశాస్త్రతత్త్వపాకటాక్షపీఠానమాసాదిత

నకలసామాజ్యధారేయా శ్రాంతనిశ్రాణనావధీరరాధేయ

బిజ్జలకులకలశనిధానకార్తికీనిశాకశిత వెన్నుశగోత్రప

విత్ కృష్ణరాయమహీధవకుమారి సంగరాంగ

ణకుమారి దయాగుణగోపాల తిమ్మభూ

పాలప్రణీతంబైన యనర్థరాధు

వంబుఃమహాకావ్యంబునందు

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరత్న

అవిఘ్నమస్తు

శ్రీహయగ్రీవానమః

శ్రీ అనర్ఘరాఘవము శ్రీః

శ్రీ శ్రీయా శ్వాసము.

క. శ్రీకర నానాభక్తవ

శీకర దృష్ణవృక్షాగ్రసింధురపలభు

గ్భీకర నిర్జితనూకర

ప్రాకటురీరామలింగ భసితసితాంగా.

1

వ. అవధరింపు మవ్యధంబుననుఖనిద్రసెంది యంతట.

2

సీ. నిలయభూమిహోటి నెలుగిచ్చి యూధ్యవ్య

రములాలకించు కాకములరవళి

ప్రేయోవిలోకనశ్రేయోనుమోదంబు

గను కోకయువతుల కలకలంబు

నాప్రభాతము మేఘలాడి తూలంబుకా

ఖలుసేగు గబ్బిలంబుల రవంబు

దరదశత్పంకజోదర నిర్గమోత్సాహ

మెడఁబూసు గండుతుమ్మెదల రొదలు

గీ. ననసి పై తాళికోత్రుల నినుమడింప

నులికిపడిలేచి కన్నులుపులుముగొనుచు

నాపులిండుచు నట్టలకాగ్రమెక్కి
మూల్యవంతుండు ప్రత్యామమహిమకలరి.

8

ఈ! ప్రీతిఘటించె జూక్కులకుఁ బెట్టుగ వల్లదె భానుమన్నవ
జ్యోతి వియోగకోకయుగయోగవిధానసవీనచాతురీ
దూతి విధుప్రభాస్వవన దోహద జైభవశాలిజోలికా
గీది దినావసానశిఖరీలితదీప్తి కృతానుభూతియె.

4

మ! బలిరా వాసకసజ్జక హరిదిశకభానుండు దిగ్భర్తతాఁ
గలయం దత్కిరణంబులల్లవె రవిగ్రావాగ్నినాడింధమం
బులు లోలఁకూడానివాళ్యరససంభోగై కనిదాగమం
బుల నిక్షేప మొనర్చె గోకపటలీపుల్లోత్సలక్రేఃఖుల.

5

గీ! అనుచుఁ బురలక్ష్మిజూచి యిట్లనియె నొర
పారసంభోగవై భవప్రచురమయ్యెఁ
బంక్తి కంఠమహోద్దండబాహుదండ
సాలితంబై న యట్టి యిప్పట్టణంబు.

6

మ! ప్రకటంబై రవిరశ్మి తూర్పునఁ దమిప్రామర్శనిర్భేదనో
త్సుకరీలం చాడతేరఁ గేలిగృహమిచ్చోబాసి యాకార యీ
వికచాట్టేటూ నిమలస్తనతటివన్యవ్రకస్తూరికా
మకరీముద్ర వెడల్పె బ్రాణవిభు దోర్నాభ్యవదేశంబునక.

7

చ! నలినవసవిహాసకలనా పరిహాసకుఁ డీయినుండు రా
నా సువురబోండ్లకుం బదిభుజాంతరసీమాలోన నిట్లుచూ

క్కులఁబొడకట్టివట్టి నిజకుంకుమపంకవిచిత్రవత్రముల
గులుకుమెఱుంగుగుబ్బలకుఁ గూర్పు వెనఁ బులకాంకురంబులఁ. 8

8: పడకిండ్లువెడలి వచ్చిరి
పడఁతుక లొంజొరుల చట్టఁబట్టుక యేమో
నొశువుచుఁ గ్రొన్నలవంకల
నడనడఁ గుచగిరులఁ బుకలెలమిజనింపఁ. 9

9: వేడుకమై రహస్యకథవేకువఁ బోటులు తెల్పుమన్నయా
చేడె ననోభగానఁ గడుసిగ్గునఁ బల్కుక మోమునాందినఁ
గోడెరుటారి చన్నుఁగవఁ గుంకుమచక్రకములరచింపఁ జే
కూడి నదీయ నీత్యుతి నిగాఢనఖాంకము దెల్పెవారికిఁ. 10

10: ఆపురాభోగమీక్షించి యలరి యంత
రఘుకుమారపరాక్రమక్రమము దలఁచి
మస్సహ విచార భరమున నున్నురనుచుఁ
గలఁగి తనలోన నిట్లని తలఁచె నహుకు. 11

11: జనకువీటియండి శౌష్మలుండే తెంచి
నొడివినట్టి రాచపడుగువార్త
పికుగువోలెఁ జెవులఁబడినది మొదలు నా
యెడఁగ నకట యెంతబెడఁదదోచె. 12

12: మానవుఁడొకరుఁడు జితేబహు
దానవుఁడై హరధనుర్మధనసూత్నభుజ
శ్రీనలరెడునఁట యిక్కఁథ
వీనులఁబడఁ గుండలవియచే యెవ్వరికిఁ. 13

చ॥ అటువలె నద్భుతైకనిలయంబగు తేజము మర్త్యలోకమం
దెటులజనించె మిన్నకయ? యింతయకాదు దశాన్యునెందినం
గుటిలచరిత్రుఁ డేమగునొకో యని చింతిలునాకుఁ గన్నులం
గటకట తెల్లవారె నవగాఢ విచారతరంగ సంగతి॥ 14

చ॥ జనకపురంబువార్త మది జాలి ఘటింపగఁ దద్విచారములే
మనమున మాటి, కూర్చుఁ జరునవ్వుఁదదీయిదిశో బులన్త్యనం
దనుడు సు రావరోధవనితాజనతాక చక్రర్షణక్రియా
ఘనతరకల్పకప్రసవగంధికరాంబుజుడయ్యె నకృతా॥ 15

క॥ అని నింగిఁ జూడ్కినిడి యి
ట్లను హా విధి యేమిసేతు నతిదారుణతే
గనఁబడు నీదిరజేవిత
యొనరుట నేమేమి చూడనున్నాడనొకో॥ 16

చ॥ నలువ ప్రసన్నుడైనెలువ నాటికిమర్త్యులగ్గిటకోటిగాఁ
దలఁచి తనన్యదుర్జయత దర్పభరంబునవేడుకొంటి కో
మలమతి నే డయో యదియ మర్మముగాడెను నైననేమి హా
కలవరమింతెకాక దళకంఠుడవైనను గీచుసెందునే॥ 17

చ॥ అనియతండుకొండొక యూహించి యవ్విదేహన్యవవర్ణ్యంబు
నీతిధుర్యుండయ్యె నిట్టియకార్యం బెట్లుగావించెనని వెండియు॥ 18

సీ॥ ప్రపితామహుండైన శత్రుహాసనుఁ
దనలోనఁ జీటికిఁగొనకయున్న
తాతయై త్రిభువనఖ్యాతిఁగాంచు పురాణ
మునిఁ బులస్త్యుని మాన్యుడనకయన్న

జనకుడై విబుధసంస్తవనీయమహిమచే
మను విశ్రవసుకీర్తి వినకయున్న
హితబాంధవాచూఢి నుతిగాంచు మముబోటు
లను లక్ష్యకోటిగాఁ గనకయున్న

గీ॥ మఘవమకుటమణిప్రభామండితాంఘ్రి
సఖసుభారోచియైన దానవకులేంద్రు
నైన బామాతగాఁ జేయఁగానఁడయ్యె
విసులమతియయ్యె కాశికుభ్రమలఁదగిలి.

19

గీ॥ అని యొకించుకచింతించి యాత్మలోన
దన్వజపతిమంత్రి యేలాకో జనకరాజ
రాజధానికినేగి శూర్పఖ రాక
బాగుగావించె ననియెంచు సమయమునను.

20

క॥ దనుజేంద్రుఁఁకాససంబునఁ
జని మిథిలావార్తఁ దెలిసి సత్వరగతిచేరి
జనుదెంచుచుఁ దనమది ని
ట్లనియె శూర్పఖ కోర్కులచ్చువడంగఁ.

21

సీ॥ చకచకల్ద్రకటించు చికిలివజ్రహుతాసి
కముల భాసిలు నెమ్మొగములతోడ
భుగభుగల్ నిగుడించు జిగికుంకుమఁపునల్లు
పసిమి గాంచిన మేనిరసిమితోడ
మినమినల్ గనుపించు నుమబాళువాణ్ని
దముల మించు భుజాంతరములతోడ

ధళధళల్దులకించు చెలువంపులీతాంబ

రములఁ బొల్పుగు కటిరములతోడ

గీ॥ రంగుమీఁతెను నల ప్రాద్దునంగడంపు

రాచపెండ్లికుమారులఁ జూచునపుడు

కపలకృతమానుషీవేషకల్పనంబు

హేయమయ్యును నా కుచాదేయమయ్యె.

22

గీ॥ అనుచు వెండియుఁబల్కు నారార యిట్టి

గుణముఁస్వభావ మిది యనిగణుతిసేయ

వచ్చుచుహస్తగతములై స్వాంతపీఠిఁ

బరమకౌదుహుఁహ్మూర్తిఁ భావకొల్పె.

23

ప॥ అని యభినందించుచు ననతిదూరంబున నేతెంచు నాన క్తంచరిం

గాంచి మాల్యవంతుండు గారవంబునఁ గుచూరీ యేనిందుఁజేరి!

యున్నవాడ సీపు నిచటికరుగుదెన్నున నదియు నిప్పులుకాల

కించి యిదె కట్టెదుట నట్టొక మత్తవారణము నధిష్ఠించి మాకని

వ్యమాతామహుం డున్నవాడు పోయెడనని నితాంత్రాకాంత

చింతానంతావ పరితస్వాంతిరంగుడగు నతని తెఱంగు గనం

గొని తనలోనిట్లచియె.

చ॥ ఘనతరజాగరక్రమము కన్నులఁదొట్టంగ మాటిమాటికి

బెనఁగొను నాపులింతలును బెద్దయు విప్పుగువక్త్ర మాత్మకౌం

దిన యతికార్యభరములఁ దెప్పంగ నీతఁడు జాతి నెవ్వఁడో

యనఁడగఁ గాన దుష్టయవిధాకుల శీలము లిట్టివేకదా.

25

సీ! అదిగాక సామాన్యుడగు ధరాధీశుని
 సచివభావంబైన సకలకార్య
 నిర్ణయనై పుణ్యనిర్వాహ సామర్థ్య
 బహుతరక్లాంతినే భారముగు వి
 శేషించి యీతఁ డశేషసాహసరసై
 కవ్యససాయవిఖ్యాతఁజండ
 చారిత్త్రుఁడైనట్టి మూరావణున కమా
 త్యుండఁట యేమననున్నదింక.

గీ! పనితలందుచు నారాక పరయుచున్న
 వాఁడు నిశ్చయమని చేరవచ్చి మ్రొక్క
 సతఁడు పెండ్లి కూతురవుగమ్మనుచు దీవె
 ననిడి కూర్చుండనియమించి యునియెనిట్లు.

26

గీ! బాల! భరతశత్రుఘ్నులఁ బంక్తిరిఘఁడు
 వెంటఁదోడ్కొని జనకునివీడు నేరే
 నా? యటన్నను విని శూర్పణఖ యొకింత
 యాత్మలో నూహనేసి యిట్లునుచుఁబలికె.

27

గీ! ఆర్య డశరథుఁడేతెంచినంత వక్కు
 మూరకులకును గోదాపమంగళంబు
 లెలమినర్తిలుచుండఁగా నేను మిథిల
 కతిరయంబున నేగితి ననుచుఁబలుక.

28

ప! విని యమ్మాల్యపంతుఁడు నిట్టూర్పు నిగిడించి విన్ననై యో కన్న
 యా! రామునకు మున్ను పరిణయంబుగాక తమ్ములకు వివాహము

హోతృవమ్ము ప్రవర్తిల్లుదుగదా ధరాకుమారి యాదశరథాధి
పమాళికః బెద్దకోడలగుట నీమాట సూటిదప్పెనని కొండొక
విచారింది కటకటా యీత్రయ బ్రాహ్మణుండగు కౌశికహతకుని
దుర్నాటకం బిట్టిదికదా యని వెండియునిట్లనియె. 28

౪౪| కోణఃకోటిహోమమునకుం గృతనిశ్చయుఁడై గజాయత
త్రాణాఘరీణాదాటకఁ బ్రతాపహుతాశనధాయ్యగాఁగ గీ
ర్వాణులుమెచ్చ జేసిన పరాక్రమశాలికి వాని కాజి గ
ల్యాణము నిక్కువంబగు దశనముఖులు విప్రహించినాఁ. 29

౫| సవనవిఘ్నక్రియాశాంతికై ధశరథ
శ్రీతినాథుఁ బొడఁగాంచి సాశునివేడె
వేడి తోడ్కొనిపోయి విమతభీకరభంగి
వాన్మస్త్రమంపన్రోదేశమొసఁగె
నొనఁగి సుబాహుముఖుల నాహవతోడి
బెక్కండ్ర దునిఱుంచి యుక్కునిలిపె
నిలిపి యంతటఁబోక పిలువని పేరంట
ముగ మిథిలా పురంబునకువరిగె.

౬| నదికి హరువిల్లు విఱిపించి యతనితనయఁ
భరిణయ మొనర్చె నకట యీరాచపజాతి
కొంపఁ జెఱిపింప నీ రాచకొమరుచేత
నేమి నేయింపనున్నాడొ యింకమీఁద. 30

౭| ఆన నంగన యిదినిక్కము
జనకపురంబున వసిష్ఠ నయమి యెదుటం

దనఘనత నరపు నమ్మని
యన నవ్వుచు నవ్వఘాటి కతండ్లినియె.

క॥ రమణీయతపోమహిమ
రమణీయమ్మునికి నొదవు బ్రాహ్మణ్యాదే
శము శ్మశ్రావ్యము విడు
వమి నైజమ కాదెసానవద్భావమునక. 81

వ॥ ఇందియకా చాత్పత్తిక బ్రాహ్మబ్రాహ్మణ్యంబులం ద్రిజాతికుండగు
నితని నన్నిధిం గృతాధ్యయనం డగుటంచేసి నిసర్గమహిమోదా
రుండగు నక్కు మారుండును నిందితాచారుం డయ్యెడు నది యెట్లం
టేని. 82

చ॥ అవినయజన్మభూమి యయినట్టి యవిద్య నడంప నోపియుక
బ్రవిములవిద్య దుర్జననమాగతమై పెనుచుక ఖలత్వముక
భవి భయపేతువైన తమముం దెమలింపఁగఱాలియుక మణి
చ్చవి సవరింపదే భయము సర్పభణాగతమై జనానికిక. 83

వ॥ అని వెండియఁ నతండ్లినియె. 84

క॥ అంగన యింకిట వర్షిం
పం గారణమేమి యైనపను లైపోనీ
మింగిన కడులకుఁ జవులడు
గంగా నేమిటికి మీదికార్యము వినుమా. 85

క॥ ఈ రావణుఁ డిప్పుడు బలా
త్కారంబున జనకతనయఁ గైకొనఁడలఁచుక
వారింపందగునే త
త్ప్రారంభం భంబింక నన్నిభంగులనైనక. 86

గీ అనుకు మనకుఁగలదె జనకజనప్రాప్తి

బలిమి దక్కనొండుచాయమనిన

నకట యిట్టియకటవికటంపుమాటలు

నాతి నీకుఁబలుక నీతిగాదు.

37

ప! జగదేశవీరుఁడును ధర్మవిజయాధారుఁడును నగు నక్కుమారుఁడు

త్రిలోకీమాన్యఃకుగాని సామాన్యంఁగుగాను కావునఁ దత్పరిగృ

హీతనీతాప్రసభావహరణంబు ప్రమాదశారణంబని తత్త్వపం

బుగ్గడించి మూల్యవంతుం డిట్లనియె.

38

చ! డాకోనుబాహుండమండంబర మంచు మడింప డయ్యెనీ

తాళరబుధసూచనవిధాయక మంచు నుడింపఁ డయ్యెనీ

రాకోమారుండటంచు మునిరాజులు మెచ్చఁ దనాజ్ఞఁదా వెసం

తేకొని యెక్కువెట్టి తిగినా విజినా హరు చావదండమున్. 39

క! ఏవంవిధమహిమావి

ర్యావునియెడ నాతతాను భావముఁగననీ

రావఁబ నెఱిగియెఱిగి యను

జీవులమగు మన కుపేక్ష నేయం దగునే.

40

ప! అనిప విని మాతామహా! నీతిభూషితంబులగు మీభాషితంబులు

నిక్కం బగునని యిక్కంబుకంతి వేగినిట్టూర్పులు నిగుడ మగుడ

నిట్లనియె.

41

గీ అలఘుతరశక్తి భువనత్రయంబుగలిచి

గలుపులచ్చిని భువనీతి నిలుపునట్టి

రావణనియందు నిటు విచారంబునీయ

గటకటా వింటి విదిగడా కాలముహిమ

41

గీ॥ అనుచు మూల్యపంతుండను రఘూద్వహుబోటి

మేటిమగడొకండు నేటిదాక

గలుగ కునికిఁ బంక్తిగళు శౌర్యమిడేర

నదురులేనిచోటఁ గదురు వాడి.

42

చ॥ మునిపతిచే మహాస్త్రములు మున్నుగ నేర్చి పినాకభంజనం

బున బుభేదిముఖులకు మోద మొనర్చి గుణాధి ముష్టిగం

బును గ్రయలబ్ధమై తగ నమున్నఁదిబేర్చిన రామునన్నిధిం

బనిఁగొనునే లతాంగి మనప్రాభవచ్చేత్తితదుష్టకర్మముల్.

43

క॥ నాపుడు నిందుకు పండియ

మే వై నాహాస్యవమున మిథిలాపురిలో

వై వతమునిజనకృత సం

భావన లేఁ జూడలేదె ప్రత్యేకముగఁ.

44

క॥ అననశిష్యుని పీఠిడి

తనమునఁ బసలేనిపనికిఁ దాఁబోయినచో

మనపనికి నికనవశ్యము

వనితామణి యేకలోష్ఠవధ నేకూర్కఁ.

45

ఉ॥ శూరతమీఁగా మిథిలసాచ్చి బలాత్కృతి నాలిఁగొండుఁ జోఁ

బారువకాలి యారఘవృషాలతనూభ్రుఁజెట్టునైచు న

వీరవరుండుదగ్రగతివెంటఁ బడం బెడఁబాయకప్పుడ

పౌరజనంబు పెద్దగులు బంధునమాజముఁ జెప్పనేటికొ.

47

౪! దవగతి దుఃఖామర్షజ

మవు తేజము నెరిపి మండలాన్మగ్రహమున్
భువి గాంచు జనుఁ డటంచున్
నవిశేషముగాగ నీతిశాస్త్రము దెలుపున్.

48

౫! అనవిని యను రిసు రనుచున్

మచుజాశనపతికనిష్ఠమాతామహునిం
గనుఁగొని యిం కిట యుక్తం
బవఘా మనకెద్దియనిన నతఁడిట్లనియెన్.

49

౬! మేలు కలకంఠ! కార్యజ్ఞురాలవోదు

వినుముచెప్పెద నాకుఁదోచినవిధంబు
వనచరులకెల్ల ముత్రియై వనుధమించు
జాంబవన్నాము షోకముచుక్రవర్తి.

50

౭! అతఁడు మతంగాశ్రమావని వసియించు

శ్రమణ నాఁ దగు సిద్ధ శబరిఁజేరి
ప్రార్థించివలె నోపావసచారిత్ర
వానరేశ్వరుడైన వాలివలన
దీనులై బద్ధావసూనులై ప్రజలు గి
ష్కింధఁ గుమారుసుగ్రీవుఁ బట్ట
భద్రుఁజేయఁదలంచి భానువంశవతంసు
డగురాము సాహాయ్య మభిలషింప

౮! నంజవానుతుఁ డచ్చోటి కగుచుచెంది

వారి కిట్లను “నబ్రహ్మచారియైన

యాజ్ఞవల్క్యుమునీంద్రు పాదాంబుజములు
గాంచి యిపు డేను ముగుడి యే తెంచునపుడు.

51

క॥ మిథిలానగరప్రాంతిక
పృథ్విం బటుతగణిరణభీషణతాప
ప్రథమ నితాంతదురంత
స్వధృఢ జేడ్చడియున్న జరతవనితం గంటికి.

52

గీ॥ కాంచి యెవ్వరిదాన వోకంబుకంతి
యిప్పు డెంచుండివచ్చితి వెందుఁబోవ
వలయు నెయ్యెదిచే రేమి శైలుపుమనిన
నీరెలుంగునఁబలికె వన్వారిజాక్షి.

53

క॥ భరతుని యోగక్షేమం
బరయుగఁ గేకయతనూజ యనువ నయోధ్యా
పురినుండి జనకువీటికి
నదుగుచు నిటఁబడితి మంథరాహ్వయ వనఘా.

54

గీ॥ త్రోవ నీళ్లులేక పోవఁ గాళ్లునురాక
యెండపిడుగుదాకి బెంచువడితి
నన్నచు నోటిమాటయును నోటనుండ న
పూవుఁబోడి యపుడ జీవిడిచె.

55

వ॥ అని హనుమంతుండు గగ్గడించిన యుదంతంబునకు హృదంతరంబున
నంతసించి మంథరాశరీరవియోగంబు మదియకార్యోపయోగం
బయ్యె నని యేను మున్ను నురానురసంగరంబున నైవవప్రసం
గంబు నెఱుంగుదుంగానఁ దదనుకూలంబుగా నొక్కజాలంబు వన్ని
యీలేఖలిఖయించితి విను మని యిట్లనివతించె.

56

సీ శ్రీమ దఖండభాత్ర మహామండలే

శ్వరు లైవ దళరథశ్వరుల దివ్య
పాదపద్మములకు భక్తిమై గోకయ
విభు తనూభవసేయు విష్ణువంశు
స్వామి దేవాసురసంగరభూమి ము
న్నంగీకరించినయట్టి పరము
లవిరెండు నివృద్ధి వడిగద భరతు న
శేషసామ్రాజ్యాభిషిక్తుఁ తేసి

గీ లక్ష్మణునిఁగూడి జానలనతోడఁ

దావసాశృతిఁ బూని పద్మాలుగేండ్లు
దండకాటవి రఘు రాము నుండఁబనిది
వన్నుమన్నింపుఁ డెంతయ విష్ణువంశు

57

గీ అనుచుఁ బడియించి మాచేతనై నకార్య
మింతమాత్రంబ యిది సంఘటింపఁజేయ
నీకుభార మటన్న వన్నీరజాయ్
యేనుగావింపఁదగువది యెద్దియనుచు.

58

పా జాంబవంతుం డన్నితంబినింగమంగొని నీవుభవిత్కాయంబు నాంబ
నేయగోపాయితంబుగా నుంచి పరపురప్రవేశ విద్యాచమత్కారం
బున మంథరాశరీరం బధిష్ఠించి మిథిలాపురంబు సొలైంది దళరథ
పన్నిధానంబున నేతత్సంవిధానం బనూనంబుసేయు ముత్తైవ జానకీ
లక్ష్మణవహితంబై రఘువంశకేతుం డగ్గురు నియోగంబునం గరా
శవ్యరాశీల జంబాల నికాతకంటకవ్రాత దుష్టప్రప్తరాక్షసంబగు

దండకాభ్యర్థంబుఁ బ్రవేశించి వైదేశికుండుగాన తా నవశ్యంబు
వారి నిగ్రహపూర్వకంబగు ప్రత్యుపకారసంధిం గుమారనుగ్రీవు
ననుగ్రహించి కృతార్థుండేయు” నని ప్రార్థించె, నని మాల్యవంతుండు
సెప్పిన విని యప్పల్లవాధరి యుల్లంబుతల్ల డిల్ల వెండియు నతని
కట్టనియె.

59

క॥ ఈనృపపోతము వారి న

హీనభుజులై దునుచు నెదురే యితరుల్
వీనికి? భువి “గుడియింగెడు
వానికి గుడిలింగ ముట్రపడియముగాడే.”

౬౦

చ॥ అనుచుఁ జరించి, భల్లుకకులార్గఃశి కొళలముండలించి, య
ద్దనుజవధూటి నప్పుచును దాతకు, నిట్లను ‘నాకు బాంబవం
తుని కుటిలత్వముం గృతవిహితనకార్యవిశేషకల్పనం
బును వివేచనయ్యెడు సమున్నతఁ డెల్పుము తత్కంఠాశము’

వ॥ అనుటయు మాల్యవంతుం డిట్లనియె.

62

క॥ వనచరు లిటుప్రార్థించిన

మనమున హరించి శబరి మార్తాండతనూ
జనిపైఁగల యనురాగము
తనుఁ దరువిడ జనక రాజధానికి నరిగెన్.

63

గీ॥ అని జనస్థానముననున్న దనుకలిటకు

వచ్చి తెలుపంగ వింటి నో మచ్చెకంటి
బాంబవత్కార్యమిది యమోఘంబు గాన
రాముఁ డేతెంచు నిమ్మహారణ్యమునకు

64

క! ఏతేంది, విరాధముఖా

స్వీతంబై భీమమైన వింధ్యాద్రిగుహ

వ్రాతంబున విహరింపంగ

నీతాహృతి సుకరముగఁ బిసితభుక్తికిక.

65

మ! అదిగాడేని నయోధ్య నయ్యెనుటం చాత్మకవితర్కించి చే

యడలంపక నుర దైత్య యోధతతిలో నగ్రేసిదుండె మహా

ద్యదహంకారత నిండ్రిదత్త పటుమాయామృత పారీక్షిత్

న దశస్యంధనుచెంగుటం బరంగునే నక్తంబురొపాయముల్.

66

క! అనఁ, దరుణి యకట! నికటా

వశతునియెడ నిట్టికీడుపని యొనరింపం

జనునే? యన నతఁడిట్లును

పనితా నీమాట సాధువర్తితమరయక.

67

క! వినుము భువి నెవ్వఁడేనియుఁ

వన్నఁజేరినవాని పుత్రదారాదుల కె

గ్గొనరించు, నతనిమండల

మనయముఁ జెను నెంచుఁ బెద్దలల్లను కుమారీ.

68

మ! ఇది నిక్కంబై నను నిసర్గతేజస్వియగు నత్తాటకాఘస్మరుం డన్నదా

శ్రయవృత్తిం బ్రవర్తిల్ల నేరఁడనిన నమ్మితించి యప్పలలాశివిలాసిని

యింకనొక్కనందియంబుగలడని వెండియు నిట్లనియె.

69

సీ! వినయాభిరాము రామునిఁ గనుంగొని తల్పి

వనవాసమునకుఁ బొమ్మనుట యెట్లు?

మరి నసత్యాశంక నతఁడు పొమ్మనునచో

భరతుఁ డందుకు నొడంబడుటయెట్లు?

క్షీతి లోకస్యామ్రాజ్యరతి సతం చోడబషి
యంఘ్రాణో సౌమిత్రి యోర్హృతెట్లు?
వెనువెంటఁ జనువాఁడె నని యతంజోర్హృత శో
గురుఁడు కాశికంఁ డీయకొనుటమొట్లు?

గీ॥ మునిజనానగుణం బిది యుచు నతఁడు
నియ్యకొనుఁజో రిమూర్షివారు డయ్యమాట
వీటొచ్చక యన్నవోగ్రాటవికిని
ఎచ్చినే ప్రాశస్త్యామ్రాజ్య వాంఛలుడిగి. 70

గీ॥ అనిన విని మాల్యవంతుఁ శోవనజగంధి!
డెంచమున మానుమా వట్టిసందియంబు
కీర్తికాముకులగు ధరాభర్తలకును
రాగ మొడవునె రాజ్యోప భోగములను. 71

క॥ నావుఁడు మాతామహుశో
నామోఁడుక యింకనొక యనరాంశర మే
భావంబున నూహించెద
నా విని యతఁ డెద్ది? యనిన వలెలా వలికెక. 72

మ॥ భవోదండవిఖండనోర్భటభూజాప్రౌఢిఁ విజృంభించు రా
ఘవుఁడె బుట్టినయట్టికిన్క నిఖిలక్షతాంతకుండైనభా
గవరాముం డరుడెంచె నంచు నటఁ గర్ణాకర్ణిచే నొక్కవా
ర్త విసంగాఁబడె నివృడను మిథిలాప్రాంతోర్వియం దుండగఁ. 73

గీ॥ అనుఁడు మాల్యవంతుఁ డగునగు నివ్వార్త
యొక్కమరయ భృగుకులోద్వహంఘ

నయనసాయకుసకుఁ బ్రియశిష్యుఁ డగుగదా

బాల! యతఁడు రాక యేలమాను.

74

మ॥ కరనంరోధిత నర్మదామకరిచక్ర క్రూరదంష్ట్రాసము

త్కరఘాతప్రణాతకర్మశలసద్భావోసవ్నాన్వితుఁ

దరికొల్పెన్ గృతవీగ్యచుక్రుఁ బరశూన్యన్వహిం నెవ్వఁడు శి

త్పరమస్ఫూర్తివిభాసి దేశికధనుర్భంగం బుపేక్షించునే.

75

గీ॥ ఐనఁ గానిమ్ము సకలమూర్తాభిక్షి

కంధరాబంధు రాప్రాసవగాపా గాఢ

పంకిలకతోరితర కుతారాంకుష్మణ

యతనికేసి నతేయుఁ డీయధిపనుతుఁడు.

76

గీ॥ అన్వఁడు విని నైవ కంగన యతనిఁజూచి

'పాలబుగ్గలయారాచబాలు నెంత

గొనలనొక్కించి పలికెద' ననిన నవ్వి

యవ్విలాసినితోడ నిట్లనియె నతఁడు.

77

క॥ చంచలలోచన! యతనిం

గొంచెం బనఁజనదు దొడ్డకొంచెఁబులఁ బ్రా

పించునె బంటుతనంబులు

'గొంచెపుఁబిడుగులకుఁగాదె కొండలు పగులున్.'

78

గీ॥ అఖలరాజదుర్వార్షమై యశేష

దేవతామయమైన యద్వివ్యధనువు

మించి భుజిశక్తి నవలీలఁ ద్రుందినపుడె

నాతి! యతఁడు జగత్ప్రయతేతనువ్వె.

79

11 అఖలరాజవ్యరక్తధారాంబుతాశిః

ద్రుష్టవణస్నానమొనరించి తేజరిల్లు

చిరితపోనిధి భృగురాముఁ డరుగుడెంచి

యేమినేయునొ యిటమీద నెఱుంగరాదు.

79

ప1 కాపున నేత్రత్వసంగంబు నిశాచరపుంగవున తెఱింగింపవలయు
ననుచు మాల్వ్యసంతుండు శూర్పణఖయుండాను దశముఖాస్త్రాస్త్ర
బునకుంజనియె. వంత నిక్కడ మిథిలానగరంబున నుత్తరకోస్త
లేశ్వరుండు కానలేయాదితనూభవ శోభనోత్సవంబు సల్పవల్ల
యుల్లంబువల్లవింప నిలింపవల్లభేదముఖ నిఖలదేవానీకంబును
దిగంతాయాతరాజలోకంబును యథోచితసంభావనాపూర్వకంబు
గా వీడ్చొప్పి గాఢేయకాతమృతభృతిమానిసందోహంబును నీ
రధ్వజాదిభాంధవశ్రావణంబును బరివేష్టించ నున్నసమయంబున. 80

మ1 అటకే తెంచె భృగుదృష్టాంబు నిజబాహుచక్రవర్తంభ వి

స్ఫుటమార్కీవటచాపకై తలనదూకుచక్రజైత్రాంకుఁ డు

దృటరాజవ్యమదేభయాధమ్మగయాదతుండు నారాచములే

చటులాశ్రువ్రణజాత జాతకిణ నక్షత్రపై నూలుచుగా. 81

కా1 చాగు స్త్రోణకపోలపత్రరచనా చార్యక్రియాభీరువై

తోరంబైన భుజం బశేషవృషజిహ్వాగ్రచాపాప్తిః బా

ల్పారం దూణము లుత్తరీయకకుచేలాశృప్త తంతుచ్ఛటా

సారెం గట్టుచుఁ జేరవచ్చె వతఁ డిచ్చగాహులీ భీతిలగా. 82

ప1 ఇట్లే తెంచుచు వశండు.

83

నీ1 చర్చించిమాడ శస్త్రాశక్తికథనంబు

గగనారవిందసంతాప మయ్యె

ప్రత్యగ్రగీర్వాణపాణింధమములైన

గగనమార్గములు దుర్గమము లయ్యె

ప్రతివాసరము సముద్భటభటచ్చట సీను

వసుధానరాహోహ వంధ్య యయ్యె

పద్మ పద్మాంతరభ్రమరంబులనె కాని

కరిఘటాకటముల నెఱుంగదయ్యె

గీ॥ జముందు మునుమున్న యసమానసాయుగీన

రాజనెల్ల యథామృత్యుభోజి యగుచు

బూని ముగియింప నిట వేకిలేని లంఘ

నములు వాటిల్లె గటకటా! నారదునకు.

84

ప॥ అని సవిస్మయంబుగఁ గొండొకవిచారించి వెండియు నాభ్యుదయ

హుం డిట్లనియె.

85

ఉ॥ ఏవీలునారి యిందుధరుఁడెక్కిడుచుం జెవిఁజేర్చినం బుర

స్రీవరకర్ణపూరములు ద్రెళ్లుఁ బ్రోవ్తరటిఁ ఘటించుచో

నావనితాక రాజ్యవలయంబులకన్ విలయంబుగల్గు నే

దావిలు రాముచేత సహచో! విజిగ్గా దొఱఁగఁమహోన్నతి॥86

క॥ అని వికటభ్రుకుటీన

ర్తన మడర విదేహులార! దాశరథి రా

మునిఁ జూపుఁ డెచటనున్నాఁ

డని మఱియుఁ బిచండిలాగ్రహగ్రస్తుండె.

87

మ॥ స్ఫుటగ రాక్షసదోషసహసహకృష్టచ్చనప్రార్పిచు

న్ఫటమా మస్మరశ్రుగ్రహహిన్ నృపసత్తామాత్రపూర్ణచతుర్తి

బటిమంగంచక నేడు చూడఁ దకటా! ప్రాల్మాలెడుంబాల నా
కటఁ ద్రత్పాకృ బల్లెకభుక్తివిఘనమ్మతాధమ్మశ్రేణిగ. 88

ప! అని యజ్ఞటికరటి కటూక్తివికటంబుగా నికటంబువశే తేర నవా
ర్యధేర్యపంథ మోదారుండై రఘుకుమారుండు. 89

మ! నిటలాడుం డువదేశ మర్థి నావగళ నేనానితోఁగూడి యు
దృటచాపాగమసానుముర్ దెలిసి యోధశ్రేణిలోనగ మహా
జటిసింహంబులలోన నవ్రతిమతేజస్సుర్నివర్తిండు నీ
వటువుఁబ్బగ భృగురాముఁ జూడఁగలిగఁ భాగ్యాతిరేకంబునగ

క! అనునెడ భృగువతి శివునకుఁ
దనపైఁగలకనికరంబుఁ దలచి విషాదం
బనయుము నెమ్మదిఁగమ్మగఁ
దనఁ దా నిందించుకొనుచుఁ దానిట్లనియె. 91

ఉ! శంక యొకింతలేక పరుషప్రతిఘాతిమదాంధబుద్ధి బర్
బింకమునం గుమారు ఖరభీకలహంబున ధిక్కరించి భ
స్మాంకుర! యంచుఁ దిట్టినను నంబయుఁదానును జూచి నవ్వు నే
గాంకరిటచావమాతి హా వినియుం గనియుగ నహించెదగ. 92

ప! అని కొంఁజొకవిచారించి యజ్ఞటిధూర్జటి కటకటా! యీరఘు
కులాంకురంబు నముదృటరణోల్లాసినగు నన్నరణ్యవాసిగానెఱింగి
తరంగితమదాంధస్వాంతండ్లై యింతపరాక్రమించునే! యని
యూహించి సురాగ్రణిభుజాగ్రజగ్రద్దంభోభిధారాకతోరంబగు
కుతారంబుఁ బరికించి యత్కిందిడుచైన్యస్వరంబున నచ్చటిజనం
బు మనంబువంఁదల్లడిల్ల నిట్లనియె. 93

కా! ఓరీ రాఘవులార! మీరు వివరా? యుగ్రావసీభృత్కులాం
 కూరం బిర్వదియొక్కమాటు చటులతోఁగోన్నతింద్రుంచి దు
 ర్వారంబై వినికృత్తగర్భవలలాప్రసావవిప్రాంగతో
 దారంబై న కుశారముం బిత్తవధవ్యక్తాఘనిస్తారమున్. 94

గీ! అనుచు నేలెంచు భృగువంశవనధివర్వ
 శర్వరీనాథు బహుమానపూర్వకముగఁ
 గాంచి యతనిప రాక్షమక్రమము లెంచి
 మిత్రకులహాళి వల్లు నొమిది తోడ. 95

మ|| అలఘుస్ఫూర్తి దశాన్యుగెల్చి నిజబాహుశ్రేణినిశ్రేణికా
 తులితాయాధజగచ్చటాజయరమాధుర్యాంచిత్రిస్థలీ
 కిలసం బొల్చిన కార్తవీర్యుఁ గలనక ఖండించె నీభార్గవుం
 డల సేనానిముఖులఁ జూచు నమరోద్యద్భీతి వెన్నిచ్చినన్. 96

క! ఏతాదృశనిజభుజమహి
 మాతతజయశాలి యీతఁ డని యనితరసం
 ప్రీతిఁ దదాశృతిఁగనుఁగొని
 గూఢాక్షి వెఱిగంది మఱియు నతఁ డిట్లనియెన్. 97

సీ! మకుటయోగ్యంబైవ మౌళిబాగంబున
 నిమన పెంజడగుంపు ముడిచినాఁడు
 నిఖిలభీకరభంగి నిజభుజాంతరపీఠిఁ
 జాపంబు బరశువు మోసినాఁడు
 భసితంపునునుబూత నవమంచుముంజేతఁ
 రాద్రాక్షవలయంబు దాల్చినాఁడు*

* ఇవట యిదిదోషము ప్రమాదజనితము.

శోణంబుబ్రజీల రాణిండుకెంగేలు

గ్రోవా డితుపులు గూర్చినాడు

గీ॥ ప్రకటతీవ్రప్రణచ్చటావికటరీతి

నొప్పు నడ నేచర్మంబు గప్పినాడు

చాగురే! యింతయభలరసప్రకాండ

సమ్మళితమూర్తి యిమ్మానిచక్రవర్తి.

98

ప॥ అని చేరనేలేంచు నవ్వంచనాచుంచువుం గనుంగొని భార్గవుం డం

తర్లతంబున నిక్కుమారుం డన్మశ్రూయమాణగుణగణానురూప

దీపితాకారుం' డనితల్లచి వ్రతాశంబుగ నాదాశరథి కిట్లనియె. 99

మ॥ బలిరా! యోరిన్యపాలడింభ మవడంభక్రూరనానాకుభృ

త్కులసంహారికుతారభీకరు ననుక గుంభీరద్రకుంభచ్చిదా

కలనాభంగవఖానుషంగమగు సింగంబుం గురంగంబనక

గెలనం జేరి మదిక ఘటించితి తరంగీభూతహస్తోన్నతిక.

100

క॥ నావుడు నకుటిలనిర్మల

భావుడగుచు నతనిజూచ్చి భరతాగ్రజాఁ డో

దేవా! నీ నా యంతర

మీ వానతియిచ్చినటుల యంతయె తలవక.

101

మ॥ జనకుఁడౌ భృగుమూనిచంద్రువలనక సర్వాగమార్థావలో

కవముక ధూర్జటిచే శ రావనకళాకళ్యణముం గాంచి, వా

బృవసాతీతభుజాబలారిత్తమహింక త్నాదేవతాశోటి :

చ్చిన ని న్నప్రతిమప్రభావమహితుం నేదించడక భాగవా. 102

క1 అనవుడు భార్గవుడోరి

జనపాలకడింభా! సంతసమునొందితి నా

మనమున సీభజవిభవ త

దనుగుణసౌజన్యములకు వదియట్లుండెన్.

108

మ1 పటుశక్తిం గృతపీఠ్యవందనవధూ బాష్పప్రియంభావురో

దృటబాణోదిత శోణితాంబుధి నివాసం బర్హిగావించి, యా

చటులక్షత్రతర్క భుజించి పదపం జల్లాలుక్రోధాగ్ని వె

ల్లుట కీవింధమునమైతి వంధకవిభిష్కోనండదండవాహికా. 104

ప1 అనిన మందస్మితకందళితవదనారవిందుడై రఘునందనుడు భృ

గునందనున కిట్లనియె.

105

ఈ1 నిక్కము మానినాథ మది నిన్ను గణింపక బాల్యహాపలం

బొక్కటి మిక్కుటంబుగ మహోగ్రతరోగ్రతరాననంబు నే

నెక్కిడఁబో నయత్నముగ నిట్టియమంగళమాపహిలై నీ

యెక్కుదుతప్పు నీమది నహింపుము నింపుముకూర్చి నాయెడన్. 106

క1 నావుడూ శెప్పకచెప్పెద

వీవు భవన్మహిమ నోరివృపడింభి! హా!

భావజమథనప్రథమాం

తేనాసిం బరశుధరు గణింపవె నన్నున్.

107

మ1 శరజన్మం బినుమారుగ్గాంచె సముపంచస్మృత్యుదంప్రాసహో

దరముల్ మచ్చరముల్ రణాంగణమునం దన్నింత చేగాచినా

బురజహ్నుతి, మహోన్నతింగెలిదితి ముయ్యేమమాటుల్ సము

దూరదోశ్యక్తి వసుంధరన్ స్మృత్యుబాహుగచ్ఛటాబంధురన్. 108

- క! అనవుడు నివతులు దీప్తిను
ననఘా! భృగువంశతిల్లిక! యవివేకభరం
బునఁగాని నినుగఁగింపమి
ఘనతరగర్వాంధబుద్ధి గాదు తలంఁక. 109
- చ! నీవు త్రిలోకవీరుడవు నీజనయిత్రయవీరమాత యో
దేవ! మహానుభావ! భవదీయభుజాపరిభూతబాహులే
యావనతాస్య మంబ జగదంబ త్రవంబరికించి దీనయై
భావమునా భవజ్ఞునిభాగ్యము పెంపు వహింపఁగోరుట. 110
- క! అనిపలికిడు రఘుకులపా
వను ననుపమవచనరచన వైయాత్యంబు
విని యిట్లు సలభృగుకుల
మునికేసరి చిలుకనగవు మొగముననిగుడ. 111
- మ! అనుభూతిం బునరుక్తముగ్ మహి మదీయాశ్చర్యచ ర్వాస్తుతుల
చన దాజోలి ధరింపు తెంపుమెయి విశ్వామిత్రుడేగన్న నీ
ఘనశస్త్రాస్త్రము. లింగ మత్కర ముదగ్రహారినగ్రామభే
లనసన్నద్ధకుశారభీరిము కాలక్షేపములే సైచునే. 112
- ఉత్సాహ! అనుడు సంతకెత్తుకొనియె నార! యితడు కాధిపం
డనుని మోవనాడె నైవఁ దానికేమి యాడనీ
కనలి “త్రుళ్లునెద్దుగాదగంతమోయి” నంచు నె
చ్చునమునం దింది నృపతి మానితోడనిట్లున. 113
- చ! జలధిమితోర్విహిత్రము వశంబుగ నిర్వదియొక్కమాటు దో
ర్బామునఁగల్పియుం బరులపాలుగఁజేసిన ధార్మికుండ నీ

వలఘుండ నేను బాలుండ భయంకర మివ్వని గావఁ గోసముం
జలమునుమాను మోయనఘ జాతినపూజ్యులు మీరు మాయెడఁగ.

ప! అనవుడు జామ దగ్గువొండు సక్రోధకంపంబుగా నాత్మగతంబున.

శి! సాటిఁజోటి కీఖలుడుక్షత్రియపోతము నేను మాటకుఁ
మాట యొకింత వీరవరమాగ్గము దప్పకవల్లె నదిరా
పోటరివోలె నంచుఁ దనబుడిఁ దలంచుచు నంత భూరివా
చాటత నోరి! భాగవుడు జాతినపూజ్యుడె నీకునెయ్యెడఁగ. 116

చ! అనివచ్చియించి యిప్పటికి నాయుధపాణివి గావడేమి నీ
వినయనిగుంభితోక్తులు నవీనకళంకముగా యుగాంతో
పనయమదంష్టికాక్రకచభాసికతోరకుతారసంభృతిం
గనుఁగొన శక్యమైనయది గా దెమత్కీరమంచు వెండియుఁగ. 117

(నగర! త్రైలోక్యతాణదీక్షాధరమగు హరిదోండజక్షత్రవర్ణం
బాలినంబయ్యె ము న్నేయలఘుభుజములఱిమ్మహా వీరుఁ డత్యా
భీలక్రోధానుభూతిం బెరిగెను జగముల్ భీషణోద్యమ్యుగాంత
బావబాజ్వల్యమోనజ్వలనకబళనాశంకచేఁ దల్లడిల్లెఁగ. 118

ప! అని బెట్టివలంపుబలుకులంబల్కు నజ్జటిధూర్జటిం గటాక్షించిన
మంచితజ్ఞానజనకుండగు జనకుండిట్లనియె. 119

గీ! క్షత్రవధరూపముకు మహానత్రమునకు
క్షీతితలంబెల్ల దక్షిణఁజేసినట్టి
సామయానికి నీకేలకుష్మహేరి
తగదు విశుమయ్య భృగురామ! నుగణధామ. 120

సీ! అని శాంతగంభీరనివద మేర్పడఁ బల్కు
జనకునిజూచి యిట్లనియె నతఁడు
వినుము సీరధ్వజ! వనజాన్తు పన్నిధి
శుక్ల యజ్ఞార్చహోత్రునిజదివిన
యనఘుఁ డాయాజ్ఞ వల్క్యుమునీంద్రుకరుణచే
వేదవేదార్థకోవిదుఁడైన
సీమాట వినఁజోలు నిక్క మైనను నిది
సమయ మే? శిష్టానభణమునకు

సీ! జగతి ముయ్యేడుమాటులు తగ జయించి
ఋత్విజలకిచ్చినట్టి దింకేల యడుగ
నభిమతద్వంద్వరణశేరి నఖలస్థపతి
వటలమోటనసార మత్పరశుధార.

121

ప! అని యిత్రైటంగునం దరంగితాగ్రహజ్వలవజ్రజ్వలమూనుండై
వలుకు భృగురాముం గాంచి సమంచితవిసయభాషానుధాళిక్షేకం
బునఁ జల్లార్పండలంచి, దశరథుం జీటనియె.

122

మ! అవఘా భాగవ! వీకు మ్రొక్కెద విరోధావాప్తిఁజాలింపు మ
న్నన లోకక్రితయాభయాచిరతదానస్థూలలయింబవఁ
మును బాహ్వ్రమువండు నేల ధరియింపఁపాతి నీరీతిగా
మొనయంజెల్లున పుత్రభాండమగు రాముఁ నద్గుణా రామునిగా.

క! అన వివి భృగువతి రాముని
గనుఁగొని గంభీరధీరకర్మశ్రఫణితిం
దనరెడు వీఁ డెవ్వఁడురా
యన, “దశరథుఁ డితఁడు గురుండయా నా” కనుఁడుగా.

124

క1 శోకాకులితస్వాంతుం

డై కనలుచు క్షేత్రకంద ముఖబాళలయం

దీక్షరః మోమలెత్తున

హా కటకట యనుచు దశరథాభిముఖుండై.

125

గీ1 భార్యవును వల్కు విను మోయిపార్థివేంద్ర

పుత్రమన్నామమాత్రైకమైత్రి గనుట

నీవు మానార్హుడవకాని యిందుకేని

వీరసమయంబుఁ బరికింప నేరపైతి.

126

గీ1 చండికానాథకోదండఖండనమున

నొదవి మది నేర్చు కోపమహాగ్రవహ్ని

రఘువిదేహకుటుంబధారాశబ్దావృ

సంతతానేకమునఁ గాక శాంతమగునె

127

చ1 అన విని యిట్లుగ భృగుకులాగ్రాణిజూచి విదేహధారుణీ

జనవతి యోమునివ్రవన శత్రుకలాపము సస్యసింది ని

ల్చిన ముముహూటిశాంతలకుఁ జెచ్చెఁ గోపమురేచి క్రమ్మఱ

ధనవువరిగ్రహించుటకుఁ దత్తరపెట్టెదవీవునావుఁడు.

128

క1 ఉలికిపడి మాని యిట్లును

బధిరోరి విదేహవంశచాంపస నీవుం

బలుహోటరవలె వెలవక

వలికన విటు , వెన్నకొక పండులువచ్చె.

129

కా1 చిత్రాంకుప్రియశిష్యుడైన యలికి శిష్యుండవంచుండమో

చిత్రాంగిగ్రహపస్థిరుండవనుచు నృద్ధుండవంచుం గృహ

పాత్రం బన్న పహా భనుర్వచపముల్ భాషించి యన్మస్మహా
౭ శూత్రాలంభమఖమ్మతంబ పయి తొంగా నిన్ను బోకార్చెదన్. 180

సీ॥ అనివల్యు భృగునందనునిఁ గనుగొని శతా
నందుఁడిట్లనుఁ గృపావందుఁడగుచు
వివవయ్య మునివిరించన మున్ను గళ్యప
చ్యవనాదిమానుల శాసనమున
సంప్రహరిక్రియాసమభిహారము డించి
యవిరళబ్రహ్మనుభవము గాంచి
పరమపార్వీకగుణాభరణమా నీకును
బాడ మెనే వివరీతబుద్ధు లనఘ

గీ॥ కటకటా పూని యిటులెంతకాల మేని
నితరునింబలె నిన్నుబట్టి వెతలఁబెట్టి
క్రిందియిగినమున నాటలాడించునొడఁగె
నుటక కోపంబు లేచి యాయుధపిశాచి. 181

గీ॥ ఆన కొంతనవ్వి యార యజ్ఞస్నేహ
మితేనిమనికి నెంతవెతరొనన్
నైన మందిమాటలాడి నే నలరింతు
ననుచు భృగుతనొణఁ డతినిఁజూచి. 182

ఉ॥ ఓశ రుచంద్ర! మీసరిపరో త్తము నిత్యమఖక్రియాపురో
దాళరసజ్ఞఁ గాఁచితి నటద్భుజవిక్రమజాగ్రదాగ్రహ
వేకులు వీరె రాఘవులు వీరికలంబు చలంబుదీరగా
నాశ మొనర్చి తావకమనఃప్రియవృత్తి వహింతునంతటన్. 183

చ|| అకటయు నాగ్రహంబెనగ వంగిరమండను నోరి త్రియా
తనయ దురాత్మ త్త్రవనితాజనగర్భవిదారణంబుచే
నొనరెడు భూణహత్యలకు నోడనికప్పుడ భాగవాన్వయం
బున జనియించినట్టి యొకజోయపుగాక మహినురుండవే. 184

ఉ|| భానుకులప్రసూతుల కృపాణము నెంచినచో నివర్గని
ప్రాణము వినకోటియెడ, వారలకో? యెటువంటివాడ ఏ
వైన నహింపగావలయు, నట్లని నీవునుదించలంచయో?
మానమదాతిరేకవలమానగతిం జెలరేగి త్రుట్టుటల్. 185

క|| కానీ వారికి వెలువక
మానిన మానితివిగాక మఱి వెలువపుగా
మాననమున నెంతటియ
జ్ఞానివి నుద్భృహృవగృహంబునకైవక్. 186

చ|| అనవుడు రోషభీషణముఖంబుజుడై పరిహాసకౌశలం
బనయము నేపుణాప నరేడాంగిరసుం బరికించి యేమిరా
నను నెదిరించినల్కెడు మనంబున శంకయొకింతలేక నీ
వనిమిషనాథవందనుడవంచునో? గౌతమవంశపాంసనా. 187

క|| ఎల్లరు వేల్పులు మును నీ
తల్లి నినుం గనినయపుడ దరహానమునా
డెల్ల ముగఁ గుండకల్లము
పుల్లింగము నేసితనుచుఁ బొగడర నిన్నున్. 188

చ|| అని పెంచీయు నఖండబాగ్రదాగ్రహగ్రస్తుండై యప్పరళుహస్తుం
డెట్లనియె. 189

మ॥ మది నీరాఘవు లమ్రగాధలు దలంపంబూనినారేని ॥
 న్నిదముల్ దాల్చినవారలెల్ల ద్విజలేనిగ నిన్ను నందుంగఁగిం
 పుదురేనిగ హతరాడ్చుమిత్కవరశుప్రోద్దామమా మద్దురా
 నదమార్వీకుళకర్న శోల్పణ కిణించద్యాపా వింకేటికిగ. 140

ఉ॥ నావుఁడు మానితోడ వజనందనుఁడిట్లును నోమహాత్మ రా
 జీవభవప్రసూఁగఁడు వసిష్ఠననాభి భృగుండు తాత నీ
 కీవుఁ డ్రయివిదుండవని యొర్చినహిందితి నిప్పుడేని మ
 ద్యావము నీయెడందెగదు భార్గవ మానము దుస్సభావముగ.

క॥ అనిన భార్గవుఁడు 142

క॥ అదరివడి యొరి యేమని
 వడరెదురా రాచపురువ! వాఁగయుము నీ
 ముగిడగడ తెగినఁడెగుగా
 కదియత మత్పరశు వడరునంగిళ ననుఁడుగ. 143

చ॥ విని పితృనిందా సంజాత శ్రోధ సంధుక్షిత వృద్ధయుండై
 లక్ష్మణుం డిట్లనియె. 144

మ॥ ఘనుఁడీరాముఁడు దా మదగ్రజుఁడికన్ గాకుండివన్ మానసి
 మనువంశప్రభవుండెకాఁడని బుధుల్ మచ్చేష్ట నిందించసి
 నను ధీరుండవనీ యధీరుఁడవనీ నానాజుల్, పూనితిం
 గనదాటోవత దుష్టభూదివిజశిక్షాదీక్ష నేజాదిగన్. 145

చ॥ అనినఁ నదుక్తి కమ్ముని యనాదర మేర్పడ రాముఁజూచి నీ
 యనుజుఁ డయోయిదేమి నిను సగ్రభవుండీకఁగాకయున్న మే
 లనియెడు నా నతండు పరిహాస మెల్లర్పంగ నమ్మహాతపో
 ధనమూఁగితోడ నిట్లును నితాంశమథామధురోక్తి చాఁకురిన్. 146

క|| బాలుడుగాన వివేకము

చాలక వీడేమియనినఁ జను నెగ్గింపం

బోలదు మీకుఁ జటాలని

టాలవిలోచన! ప్రపన్నుడవు గమ్మనుచుఁ.

147

ఉ|| రాముఁడు వల్క నవ్వి భృగురాముఁడు మేల్పనివాఁడువీఁడు మా

శేమిటికల్క యువ్యదనువృత్తి పరుండగు వీఁడు నీవు మ

ద్భీమభుజాకృపాణపాఠఁ ద్రెల్లినతోడనె తెల్లు నర్కతే

జోమహిమంబు శాంతమగుచో శమియింపవె తన్నటిచభర. 148

ప|| అని లక్ష్మణుం గనుంగొని.

149

ఉ|| క్రొంచవగేంద్రసింధురశిరంబు శరౌఘవభ్రాంకురంబులఁ

శించి మరాళమాక్తికవిశేషములఁ పెదఁజల్లి యెల్లెడఁ.

సందితసింహవృత్తి దగు న న్నిటుచేరఁగనుత్సహించి శా

వించితి వద్భుతంబు బలి వీరకరీరమ వాడు నావుఁడుఁ.

150

క|| ఆరాముతమ్ముఁ డిట్లును

నోటుపినుక్రామ మామఱోత్సాహము నిక

జేరుటఱో నమరంబునఁ

బోరుటఱో యివుడు తెలియఁబోలునె నీకుఁ

151

సీ|| అవఁ గోపమున రాముఁ డనుజన్ము నీక్షించి

యన్నఁ యీదుర్వివయాతిరేక

మెందుండివచ్చె నీ కఠఁడెంతి? నీవెంత?

శాపసాక్షివంబు తగునె యనిన

విని యతం డగ్రజాగనుఁగొని స్వామి!యా

నతివింటి నూరకున్నాడ ననాడు
మునిఁ జూచి యోతపోధన తమింపుము నేను
శ్రీరామునాళ్ల యంత్రితఁడనైతి

గీ॥ ననుటయును, విని రాముతో ననియె మాని
యాహవవ్యగ్రమగు మదీయాగ్రహంబు
వాయ దీమందిమాటలఁ బాముకాటు
చీరఁదుశిచినఁ జనునె, యేనీమనై న. 152

క॥ అటుగాక చాటువాచా
నటనం బిటఁ బనికిరాదు నాయుత్త్రంబుతో
చటులాత్త్రములఁ దెమల్పుము
పటునమరొదితముగాదె ప్రాయము నీకుకా. 153

ప॥ అదియుంగాక. 154

గీ॥ జననుతంబగు రఘువంశమున జనించి
కౌశికుభవించి దివ్యాత్మగరిమఁగాంచి
వెలయు నీ వింక త్రాత్రంబు విడిచిలేని
నీకులంబున కపకీర్తి రాకయున్నె. 155

క॥ అనవుడు రఘునందనుఁడ
మ్మునిపతి నీక్షించి ముద్దుమోమున లేన
వ్వైనయంగ వినయంబున నను
ననఘా నీమాటనిక్కమగు నూహింపకా. 156

ఉ॥ వానికి నెక్కినట్టిరఘువంశమునం బ్రభవించి దివ్యబా
ణానవవిద్యఁ గౌశికుదయం దగఁ గాఠితి నై నఁ దాపసా

గ్రేసర దీప లోకు లవక్రీయటన్నను గీర్తి యన్ననే
భూమరుమీద నాయుధము బూనటకై వెటకు మనంబునగ.

చ॥ అన విని భాగ్యవ్రతు సమునగ్రత రాగ్రహాత్మై రథూర్వహుం
గనుగొని యోరిదుర్బుఖుండ కాళికుభాతి వసిష్ఠరీతి నీ
కనిశము మేలుగావలయునంచు నమాశ్రయఁజైకవృత్తిచే
నొనరెడువిప్రుడే భృగుకులోత్తము డిప్పలుమాటలేటికె. 159

క॥ ఎటువంటికష్ట మిస్సీ
యిటువలె సుచ్చావచంబు లీక్షత్రియుండా
దుట వింటి మనుచు వెండియుం
గటకటవడి కటములదరంగా నతఁడనియె. 159

క॥ సుతయుతముగ నశరథభూ
పతిఁ ద్రుంది విదేహకులకబంధస్కంధో
త్పతదప్రలతాకేతు
ప్రతతిం గై నేతూ గడనరంగంబెల్లె. 160

చ॥ నావుండు బూది బూది యని న న్నహహ! వెటపింపజూచె దీ
వీవెడమాట లింకవిడు మిట్లయినగ మములొటివారికి
భావములోన నాగ్రహముపాటిలు నన్న విభిన్నరోషదా
వావిలవిగ్రహుండగుచు నాముని రామునిజూచి యిట్లను. 161

క॥ మది నీకాగ్రహమొదవిన్
నొదవుంగా కీవు నేయనోపినయది యె
య్యది వెడగా! 'నీకోపము
నొదవులతి, టన నితాంతభీషణఫణికి. 162

ప॥ సావస్తంభంబుగా రఘునందనుడు భృగునందనున కిట్లచెయె. 163

చ॥ అరిజయములే రణంబున నుదారభవదృశ్యతోరణంబుగా
నిరువదియొండు గూర్చి యిపు డిర్వదిరెండవగల్బుఁజూర్చుగా
నరయు మహాగ్రతావకళరానన చాతురీ జూడఁగోరెదన్
గిరిశదు రావచాపవినికృష్టి ననన్ బరితుష్టిచాలమిన్. 164

క॥ అన విని ముని సంతంభం
బెనయఁగ నేమంటివోరి యేమంటివిరా
యని, కద్వీరాలాపము
శననునముగఁ నలఁచితలఁచి దర్శింపఁజె. 165

శ్లో॥ మెండుకొని యెల్లదిక్కులనిండుకొనిన
భీషణంబగు మన్మథోరోషవహ్ని
కాపాతులు కొన్ని యయ్యె విదేహరఘున
సాంబుల మని మఱియు నబ్ధాన్లవుండు. 166

క॥ కోపాటోపము సైచఁగ
నోపక యెలుగెత్తిపలుకు నోహోనప్త
ద్వీపాభ్యంతరవర్తిమ
హిపాలకీలార యుండుడీ హెచ్చరికన్. 167

మ॥ జనయిత్రింలద్రుంచి యెవ్వఁడు మహాత్మతాన్యగాస్వాద మొం
దిన దోస్యాకుతారధార ధరణి నిశ్చయింజేసె నె
వ్వనిబల్తూపులచంటిగంటి నిపుడు రాలు మరాళచ్ఛలం
బునఁ గ్రొంచాదికి నెమ్ములమ్ముని మదింబూనె బునఁగ్రోధమున్.

సీ॥ అన రాముఁ డద్దిరా యయ్యకునివమెత్తె
 వనినవ్వి యిట్లను నతనిఁజూచి
 బాలకేళిఁ బురారికేలివి ల్లవలీలఁ
 జదిమినబంట నే నెదుటనుండఁ
 బటుభాషణములఁ జెంగటలేనిరాజుల
 వెఱసింపనేల యోవెత్తితపసి
 కృతపీఠ్యసుతముహూన్నతభుజాటవిఁ ద్రుంది
 ఫలితార్థమై నీబాహు వెద్ది

గీ॥ పోరుఁగా కది నేడేమి కూరఁగోయఁ
 బోయెనే యన ముని యోరితోయజాప్త
 వంకపాంసన పారధస్థ్యంపనంబు
 మాటికిని బల్కెదేమిరా యోటలేక .

169

క॥ కటకట రాచకనీసపు
 మొటికయుఁ గృతపీఠ్యసుతమున్నతబాహు
 పటలీపాటనఁటిమో
 గృటబాహువు నెనకఁ జూపెదవు పాపవిధి.

170

క॥ అనుపమకోడఁడకళా
 వినుతుండనగు నన్ను వంటివీరున కకటా
 మును విననివి వినవలసెన్
 గననివి కనవలసె నేడు కాలముమహిమన్.

171

వ॥ అనిపలికి.

172

క॥ ముఱియును సుకవుం డైదువు
 నెర నది మునుగల్గి గోరివ్పవకీటమ నా

నెఱసింగిని విలులెఱఁగి

వెఱుంగుదువెకదా యటంచు నిట్లనివలికా, 178

మ|| మొదలక మధురుహామధేనువునకై ముగ గార్తవీర్యంబు దాఁ
జుడువన్నేలై ననేకరాజకవధస్వాధ్యాయ మివ్వెంటికిఁ
మనిఁడత్రోధమహిగ్ని మీయెడఁగడుగసామాన్యమయ్యెం బదిం
బదిగా నేఁగువెలింగడుగ గురుధరుంబంగాజ్యధారాహుతికా. 174

గీ|| అనుఁడు రఘుచూరి వియమోయి చెనటితపసి

పట్ట పసలేక పలువిచ్చి ప్రాతగిలిన !

నీదుర్తి పతాక వర్ణింపనేల

చూపుమా నేఁగు నీలావుఁజూడవలయు. 175

క|| అని కిఁకుకపాదమి రాముఁడు

తనతమ్మునిజూచి తెఱ్ఱుధరువన భృగువం

ననుఁడోరి రాచవసుఁ

తను వెఱుంగక యెన్నియఁజెప్పె ప్రల్లవముల్. 176

డి|| భావజనహరుండు బహుభంగులనెక్కిడ వీరసారమై

యావిలు మున్ననొచ్చినది మందుకు నీవునిమిత్త మాత్ర మీ

కావర మేటికిఁ నృపతిఖండనచండమదీయసాధనం

బీవిలు దైత్యవైరి నీని యెక్కిఁకునూ భుజదర్పమేవృడకా. 177

క|| పాయక యీవిలెక్కిడి

యీయెడ నన్నెదిరితేని యిదేనూకు కుతా

రాయుధమున్నది హేళి మ

దీయమహాత్మత్రసత్రదీక్షావిదికికా. 178

సీ॥ అని రాముచేతికి నమ్మహాశోదంఢ

మొనరివఁ గైకొని భినరుహాస్త

వంశవతంస మవ్వచంయమిస్సామిఁ

గాంచి యుచ్చోటు సచ్చగ్రామమువకు

వలన్సుగా దలనచునలమున కేగుద

మనినఁ గోఁబంబునఁజరుచు మాని

సమధికక్షాత్రతేజంబున బ్రహ్మతే

జమునదర్పించు నోజనములార

గీ॥ మీరు నిఖలాస్త్రశుభకరాశీరసముల

గావుఁ డేతత్కుతారార్తిగ్గడపి ప్రోవుఁ

డడశరథము నరామంబు జన్మసకంబుఁ

తేయుచున్నాడఁ గినిసి యాక్షితిలంబు.

179

వ॥ అని భృగునందనుండు రఘునందనన మేతుండు సమరయోగ్యున

మన్దలంబునకుం జనినయనంతరంబు,

180

ఉ॥ కన్నియయోర్తు పన్నిడముగల్గుకొ యిందుకునంచు ఖన్నతక

మిన్నకచూచు సీతముఖనీరజపాండిను యాకసంబునక

వెన్నలఁగాయఁ జక్రధరువి ల్లరివోసి శరంబుఁగూర్చివి

చిచ్చన్నముగాఁగనేసె రఘుసింహుడు భార్గవునివ్యఃపూర్ణము. 181

గీ॥ పోరు లచ్చుడుమాంగలగ్ధానమాన

వాద్యనినదం బొనర్చుచు వసుమతీని

తావివాహాత్మనసమన్వితంబుగాఁగ

భార్గవజయోత్సవంబును బొడి రెలమి.

182

క! అటువలె నేసిన పిన్నుటఁ
దటుకున దాశరథి జామదగ్నన్యనితోడఁ
ఘటితాంజలిపఱుండై యు
త్కటవినయధురీఃఁడగుచుఁ దానిట్లనియెన్. 183

మ! అనికింబిల్చిక వైరితోటియెడ నూ కష్టంబు శాస్త్రోక్తమై
చనినఁ విప్రులయం దనాయుధకళాజల్పకు లిఁకొవ్వుకు ల
జ్ఞనసంస్తుత్యుల పావనాన్వయమునఁ జిన్నించెయు న్నాకు దు
ర్వసయంబిట్లాడఁచె నహింపుము తపోవిద్యానవద్యవ్రతా. 184

ఁ! నావుఁడు మానియిట్లనియె నవ్వుచు నీయెడఁగి పూలేడు వ
త్సా! వినరించెదఁగినుము తావకవైష్ణవదివ్యతేజ మే
నీవిధిఁజూడఁగోరి కినియించి తడున్నతిఁగాంచి యద్భుతం
బావహిలంగ నిర్భరుడనైతి నొకింత హృదంతరంబునఁ. 185

నీ! అన రాముఁ డనయంబు వినయంబుదభుకొత్త
మానిగన్గొని యోమహానుభావ
యిటకు వేంచేయుఁ డింకిటకు వేంచేయుఁడు
నావుఁడువరేఁడు చిన్నారిముద్దు
గడ్డంబుఁబుడుకుచుఁ గా రాదుమముఁబోటి
యారణ్యకులకు నోయన్న! తడవు
జనపదావాసంబు విను మట్లుగావునఁ
బోయివచ్చెద నుండఁబోలదనిన.

గ! తాటకారాతి వల్కు నోతాపసేంద్ర
పంక్తిరఘుఁడును జనకభూపాలమణియు

యాజ్ఞవల్క్యస మేతులై యల్ల వారే
యెదురుచూచుచున్నవా రెదుట మీకు.

186

గీ॥ అచటికే తెంచి వారిచే వర్ష్యాపాద్య
ముఖ్యసముచిత వత్సారములను గాంచి
నెమ్మి నిత్యైకుకులమును నిమికులంబు
పావనము నేయుఁ డనిన సప్సారికాంక్షి.

18

ప॥ రఘునందనుంగనుంగొని యన్నా సకలజనమాన్యులగు నిట్టిరాజ
న్యుల యాతిభ్యకార్యం బవరిహార్యం బె నను వైభాససోదితా
చారంబునకు దూరంబగు మత్స్యచారంబుకతన నిఖిలధర్మాచార్యం
డగు యాజ్ఞవల్క్యమునివర్యునిని ధానంబునకు రా నాన యయ్యెమ
నీయెడనయ్యండి మద్భావంబున నమ్మహానుభావునేమితునని పల్కి
యచ్చైస్త్వరంబునం డత్సభాజనంబువిన నిట్లనియె.

188

గీ॥ అర్థి ధర్మార్థ కామమోక్షార్థులైన
చతురు లేయోగిపరిమహాశ్రుతిఁబరింతు
రట్టి యనవద్యవిద్యావిహారభూమి
యాజ్ఞవల్క్యయతిస్వామి నాశ్రయింతు.

189

ప॥ అని కృతాభివందనుండగు భృగునందనుంగుటిచి స్వపాస్థానాననాసీ
నుండగు నయ్యోగి తుహినభానుం డిట్లనియె.

190

క॥ ఓయనఘ సీయఘంభూ
గాయత్రీదేవియడఁచు నానామునిరా
డ్గేయములగు పవమానము
లేయెడ నీతపములకు నమ్మద్దియొనంగు.

191

గీ॥ అనుచు దీవింప భార్గవుండ తని కర్థి

నంజలిఘటించి యోగిశిఖాశతంస

మిగులల్జ్వలించి యున్నాడ మిమ్ముఁజూడ

నాకనుజ్జయె యిక సరణ్యమునకనిన.

192

మ॥ అగు నీకుఁ విజయంబు పొమ్మఖిలగోపాంబుల భవద్గోపాముల

సుగుణశ్రీమయమాళిమాల్యమగు దెచ్చి నీవుచూటొంట్రుక

జగదుత్పాదసరక్షణప్రహరశ్చాపహరిణి శౌరిక

దగ నట్లాటవమూర్తివై భృగుకులాంతర్వర్తివై తీయెడగ. 193

ప॥ అనిపల్కు యాజ్ఞవల్క్యుచేత ననుజ్ఞాతుండై భృగువంశశీతుండు

లక్ష్మణభ్రాతృబేర్కొని విసీతించేరు నక్కుమారులం గ్రక్కున

నక్కునంచేర్చి యన్నా రావమిన్న విరచితోద్వాహగోపామంగళా

చారుండై నీరధ్వజుహీదారుండు నిన్నుఁ బ్రతీక్షించుచున్నవాఁ

డన్న రేంద్రునభ్యర్థింబునకుఁ దూర్థంబుగఁజనుమని వినిగ్గమింపఁ

డన్మార్గభాగంబు సోద్యేగంబుగాఁ గొండొకతడవువీక్షించి యింక

నేనును దాతనన్ని భావంబువకరిగదననుచుఁ జనుచున్నరఘువుంగ

వుండు ముంగలనవలోకించి యారా మదీయజనకండును జనకుం

డును నిచ్చటికేవచ్చుచున్న వారనునంతఁ గొంతయే లేంచి యతనిం

గాంచి యారాజనులన్యోన్యపరిరంభణంబులాచరించి రిపు డమ్మి

ధిలాధీశ్వరుండు త్తరి కోసలేశ్వరున కిట్లనియె.

194

గీ॥ జనవరోత్తమ నీపట్టి జామరగ్నర్థి

కరపరశ్వధగర్భనిర్భరనిసర్గ

జైత్రతేజంబు గయివొన్నచండ మింక

సార్థుఁడాయన భువి నైతిహాసికులకు.

195

౪౧ అని యతఁడు నికటనరణిం

జనుడెంచు నుబాహుదై త్యసంప ర్తకృతాం

తునిఁజూపి మదిఁ గుత్సాహు

మెనయఁగ నిట్లనియె దశరథేశ్వరుతోడఁ.

196

సీ జగదేశజీవాతువగు రాచమగటిమి

మగుడనిల్పిన మేటిమఁగకు వాఁడె

భాగ్యవీయఁజూనివర్గగోష్ఠిదేశ

మఱుగరాచిన వీరవరుఁడు వాఁడె

వంశకర్తలతోన వనజాతవనబంధుఁ

గొనలకెక్కించిన ఘనుఁడు వాఁడె

వర్ణాశ్రమాచారనిర్దేశయై భాగ్రి

బాలింపఁడగు ధర్మవరుఁడు వాఁడె.

గీ తేవనేలెంచి నేత్రరాజీవయుగళి

నమ్మతపూరంబుఁజల్లెడు నల్లవాఁడె

యఖలకల్యాణగుణవైభవాభిరాము

రాము నీక్షించితే పంక్తిరథవృషాల.

197

గీ అన సతఁడువల్కు మూలశ్మణాగ్రజంకు

బాలుఁడయ్యును ధర్మసంశీలుఁడగుట

శరధిపరివేష్టి కాఖండధరణిమండ

లాధివశ్యాధిపేక్షోత్సవార్హుఁ డనఘా.

198

౪౨ కావ్రస

ము ప్రకటంబైన జరాభరంబున పహింపరాని వర్ణాశ్రమా

ధికభారం దిక నీకుమారకునియందే నిల్పి యున్నది

పకులాచారము పేర్చిమై ననుభవించగోరియున్నాడనీ
నాకసిద్ధాశ్రమనీమ మానినయి యాయుశ్శేషమున మైధిలా. 199

గీ॥ అనుడు జనకుండు బలి దశస్యందనా ! త్వ
దీయవృద్ధయంబు మిక్కిలి దేశకాల
భాగవిజ్ఞాని గాదె నీపసికినట్టి
దారి క్రమముగ నడవంగఁదగిన దనఘ. 200

క॥ అని వా రన్యోన్యము ముద
మెనయఁగ భాషించుతేటిని నిదచరిత్రం
డనఘుండు రఘురాముం డట
చనుడెంచి విసేతి వతులునల్పిన గూర్చిన్. 201

క॥ వారిరువురు రఘుపుంగవు
రారమ్మనికాగిలించి ప్రకటానందాం
భోరాశీదేలి రయ్యెడ
సారమఱిం దశరథుండు జనకున కనియెన్. 202

ఉ॥ ఓమిధిలేంద్ర రాముఁ బ్రమదోన్నతిచేనభిషిక్తుఁడేయ ప్రే
యోమహితంబు భాగవజయోత్సవకాలము నేడుయోగ్యమా
నే మిట నాలసించుటకు పేతువటంచును బల్కుచో గూ
ణేముడు లక్ష్మణుండరుగుదెంచి పమస్కృతిఁజేసి యిట్లున్. 203

గీ॥ ఆయ్య నే డిదె మామధ్యమాంబ లేఖ
పంపె మంధరచేనంచుఁ బల్కుకఁ బంక్తి
రఘుండు జనకుండు మదినిబ్బరంబుఁజెంది
యొండొరల మోమువీక్షించి యుల్లములను. 204

శా॥ ఏమో యంచుఁ దలఁచుచుండఁ బ్రమదంబేపాఁగఁగా రాముఁ డో
సామిత్రి మనయుంబకుఁ హితవయస్యాశ్రేణి యుక్తంబుగా
జేమంటే యని నీకు మంధరయెఱింగించెగదా నాఁపు డా
నామాడ్కిఁ వచ్చియించె నన్నయెడ నుద్యత్ప్రీతిమై నిట్లుకా. 205

గీ॥ సిద్ధ మస్మత్ప్రవాస దౌశ్చిత్త్యమంబు
నకట వీడించుననిపల్కునవసరమున
జనకుఁ దాలేఖఁగైకొని జనములెల్ల
నాలకింపుచునుండ నిట్లునుఁ జనివె.

206

నీ॥ శ్రీమదఖండధాత్రీమహామండలే
శ్వరులై న దశరథశ్వరులదివ్య
పాదపద్మములకు భక్తి మైఁ గేశయ
విభుతనూభవ సేయుచిన్నపంబు
స్వామి దేవాసురసంగరభూమి ము
న్నంగీకరించినయట్టివరము
లవిరెండు నిప్పు డేనడిగెడ భరతు న
శేషసామ్రాజ్యాధిపిత్తుఁ జేసి

గీ॥ లక్ష్మణునిగూడి జానకీలలనకోడఁ
దాపసాకృతిఁబూని పద్మాలుగేండ్లు
దండకాటవి రఘురాము నుండఁబనిచి
వన్నమన్నింపుఁ డింతయవిన్నపంబు.

207

ప॥ అనిపడింది.

208

చ॥ అఱిముఱి గుండె బగ్గురన నమ్మిధిలేకుండు కంపితాంగుడై
కలచినచిల్వనుంబలెను గమ్మి కడఁగడఁ జమ్మి కన్నులం

దఱచుగ నశ్రుబిందువులుదాక్కొనగా నిలు పోవలేక యు
స్సులుమని మైబెమర్ప గడుసుక్కుచు మూర్ఛిల్లివారి ధారుణి

ఉ॥ అత్తటి బ్రతికాథకవివాళని కర్ణగుహావడింబడం
జత్తమ్మగోద మిట్టునటు శిందఱవందఱయై చలింపగా
నత్తరకోసలక్షితిభృదుత్తముఁ మా నయనాశ్రునిరదులే
మొత్తముగాఁగఁ బర్వఁ బెనుమూర్చ ధరాఫలివారి నెంతయుఁ.

సీ॥ చటులహాలాహులదిటచిటాత్కృతి విని
మైమఱచిన ధాతృమఘవులవఁగఁ
గల్పంతఁజైరవక హాకహాత్కృతి విని
ధరఁ ద్రెళ్లు మేరుమందరములనగఁ
బరగసామాడ్గదుత్పటపటాత్కృతి విని
సురిసిన శేషవాసుకులనంగ
నున్నిద్రశరభకంఠోద్ధహాహాత్కృతి
విని సొమ్మసిలు రివివిధులనంగ

గీ॥ వటుల దుర్వార్త వీరులనంటి గంటి
ప్రకటమూర్ఖాంధకారనిర్మగ్నులైన
జనకదశరథధారుణీశ్వగులశ్రమము
శైత్యకృత్యంబులను రాజుచంద్రుఁ డణఁచె.

211

వ॥ అపు డక్కమ్మ నెమ్మొగమ్మవఁ గనుడమ్మల నొత్తుక యు
త్తమాంగంబు పేర్చికోని యమందానందంబున ముమైతానంద
నుంగనుగొని యన్న లక్ష్మణ శుభలక్షణాభ్యయు నయోనిజ
వృయు నన్నదారాధనప్రహ్లాచారిణియు నగు మీనదిసెం ద
రలింఁచుక గమనోచితోద్యోగంబున పరివేగంబునఁ బురోభాగం

బునవసియించియుండు మని నియోగించివ నతం ధొకించుకేని
యుఁ బ్రతిసెప్పక యవ్వులుకంగీకరించి గుప్పునంజనియె నంత ప
న్నిధిలాకాంతుం డెట్లకేలకునిట్టూర్చునిగుడించి కేకయనంద
నందలంచి యిట్లనియె.

212

సీ త్రిభువనఖ్యాతకీర్తికలాపుండైన కే

కయచక్రవర్తి నీ కన్నతండ్రి

యఖిలలోకారాధ్యుడై తనర్చిన కైర

వారి నీ శ్వశురాన్వయంబుకర్త

యభియాతిశృపసేవితాంఘ్రినరోజుడై

యలసిన యజుఁడు నీ యనుగుమామ

శక్రాభివర్ణితవిక్రమక్రముడైన

పంక్తిరథుండు నీ ప్రాణధర్త.

గీ యట్టి నీ కిపు డయ్యయో యమ్మతముగ

నకలరాజపురంధ్రకాజనవినింద్య

మైన దున్నరనాథదుఃఖావలోక

దురిత మొడిగట్ట నిటు లేలతోచె నకట.

213

పా అని సోపాలంభంబుగాఁబలికె నప్పు డప్పంక్తిరథుం ధొక్కించు

కనేడదేరి హా యని రామునకిట్లనియె.

214

గీ దామణవాచ్యదున్నరదాహమోహ

మమునునోభావవిషయమై మాకుఁ కాలఁ

బ్రాప్తమైనది మఃఖానుభవము తనయ

యిట్టిమముఁ బాసిపో నుత్సహింపఁ దగవె.

215

గీ॥ అనుచుఁ గొండాకతలపోసి యవనిచ్చుటఁ
నలఁచి హా నీత! హానీ! దనుజకోటి
కాతిభేరియాభవించుట నకట నేను
నీవు నాయ్విలుసాచ్చితే దైవవశత.

216

గీ॥ అన నంత జనకభూపతి
కనలుచు నాననమూలూచి కైకేయి బలీ
పనిమిటియరుసరణము నా
తనయకుఁ గృపనేసి గనుమఁడానిట్లనియెక.

217

గీ॥ అప్రదేశములు నిశాన్యభావనంద
చండివిక్రమమున మండుచుండు
నీరామలక్ష్మణు లిష్టుచాపపాణులు
కావఁ గయ్యము తనుదానె కలుగు
నావనభూమలు హర్యక్షశృంగులు
దుర్వారసంచారదుస్సరంబు
లీధరాపందన యెంతయు ముద్దరాల్
బాని గావున భయభ్రాంతినొందు

గీ॥ నకట నీమాట నీయకృత్యంబు నేసి
దశరథుండు నిజాపవాదంబు గడిగి
కొనుచు ముత్తానుఁడగును నీకులమువారి
యవయశం బింక నేమిట ననఁగునొక్కొ.

218

ప॥ అదియునుంగాక.

219

గీ॥ భరతశ్రాజ్యరమాకర్ణపటుతమాలు
కినలయం బైన నీయపకీర్తి దిక్కు

లందుఁ బ్రబలంగ మొక్కై న సరయుఁ దరమె
యకట తలయొత్తి లోకులయాశనములు.

220

క! అనునంత రాముఁడిట్లును

జనకునితో మద్గురుండు స్వప్నందైయుం
డె ననుచు నే వినునట్లుగ
ననఘా వడిపింపవలయు పని యుత్థితుడై.

221

ఉ! వారలకుం బ్రహ్మీణమువచ్చి నమస్కృతిఁజేసి సమ్మదో

దారమనస్కుడై మహిమతః మఱి లక్ష్మణుఁ గూడి వెంబడిం
బారులు మంత్రులుఁ హితులు బాంధవులుం దనుబాయలేక బర
గారవ మొప్ప నిలువడవఁగా నరుదేరఁ బురంబువెల్పెడఁగ.

222

ఉ! అంతట లేచి పంక్తిరఘుఁ డన్న రఘూత్తమ నిన్నుఁబాయలే

నెంతయుఁ బ్రాణముల్ నిలువ వేగతి నోర్చెద నిందురావె నా
చింతలువంతలుండొలఁగఁజేయవె యంచును బల్లిరివంబునో
నంతిపురంబునేరె మిథిలాధిపుఁ డూతఁగు యూరడింపఁగ.

223

మ! అణిమాదీశ్వరశార! శారశరసీహరప్రభాశార! శా

రణనిర్ముక్త విహార! హరిదురగప్రాంచద్యుజోదారి! దా
రణఘోరాసురమూర! మూరదహనారంభాతిదుర్వార! పా
రణశిద్ధోస్సహశార! శారడమరుప్రధానదీర్ఘాంబరా.

224

క! కాండాఖండపిచండా

చండాంకుసహస్రధామచందోర్దండా
దండాయుధమదఖండా
ఖండాబ్జయతోత్తమాంగగంగాకాండా.

225

మాలిని మధితదనుజగోత్రా మందిరద్రూప్యగోత్రా
విధు రవి శిఖ నేత్రా విష్ణురచ్చర్మనేత్రా
బుధనరసిజమిత్రా భోగివర్యంకమిత్రా
వ్రధితగుణపవిత్రాపాపవల్గలవిత్రా.

226

గద్యః ఇది శ్రీమద్రామేశ్వరశాస్త్రతత్త్వపాకటాక్షపీఠానమాసాదిత
నకలసామ్రాజ్యధారేయా శాంతనిశానావధీరితరాధేయ
విజ్జలకులకలశనిధానకార్తికీనిశాకళిత వెన్నాళగోత్రప
విత్ర కృష్ణరాయమహీధవకుమార సంగరాంగ
ణకుమార దయాగుణగోపాల తిమ్మభూ
పాలప్రణీతంబైన యనర్థ రాఘ
వంబనుమహాకావ్యంబునందు
తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయానమః

※ అనర్ఘ రాఘవము ※

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరామేశ! రమేశాం

భోరుహస్థాభవ సురేశముఖ దివిజమన

స్సారసనివేశ! కేశన

పారాకాళావళాశ ప్రాకిటురీశా ||

1

ప! అవధరింపు మానమయంబున జాంబవత్ప్రేషిత పూర్వయైన, శ్రమ

న మిథిలాపునవృత్తారం బాంధ్యంతంబుగా నెఱింగి శ్రమ్మితి యతని

పాలికివచ్చి సంభాషించుచు నిట్లనియె

2

సీ! అంతట జవకధ రాసేసె నగరంబు

వెడలి నే మంధరయొడలు విడిచి

పవనతనూజగోపాయితంబైనట్టి

యాత్మదేహము నప్పటట్లతాల్చి

గంగాతరంగిణిఁ గడచి నత్వరగతి

శృంగి బేరపురంబుఁ జేరియున్న

యంత నావెంటనే యలవారె రాఘవు

లిడె నీత యనువార్త లెల్ల డెసలఁ

గీ! తెలగ గుహా దంతలోపన్నుఁ జేరవచ్చి
రామలక్ష్మణులవఁగ నోభాను పీఠ
లెవ్వ రిది నాకు నెఱింగింపవే యటన్న
నించువేకుక నరనితో నిట్టులంటి.

3

చ! ఘనముగ నెప్పుదిగ నుతలఁగాంచగ ముచ్చటనొంది ఋశ్యశృంగం
గునిఁ దగ వేడ నాతని యన్యగ్రహాక్షి రమాధవాంశులం
దనయుల నల్వరం గనియె ధన్యుడు పంక్తిరఘుండు వారిలో
నవఘగుణాభిరాము డితఁ జాద్యుఁడతండు తృతీయుఁ డెన్నఁగా

గీ! అనుచు వచ్చియింప నాభల్లుకాధినాథుఁ
డాత్మ నలరుచు మీఁద నేమామెననిన
శ్రమణ యతనికిఁ గర్ణరసాయనముగ
ననుపమోద్వలఫణిని నిట్లునుచుఁబలికె.

3

క! కుతుకాగత బాంధవవం

తతి నుదకాంతముగ వనిచి దశరథసూనుం
డతిభక్తిఁ గుహుఁడు గొనిరా
వతులితగతి నోడయెక్కి హర్షోద్వలుఁడై

6

కా! కామాద్రిప్రియమాళిమాల్యమును గంగం చాటి యానావికుఁ.

సౌమిత్రిప్రియబంధుతా దరముచే సన్నిహితఁ గావింపుమా
వ్యామగ్రాహ్యకుచాలవల్ శబరకాంతల్ వేడ్క మైవెంటరా
బ్రేమం జేరెను జిత్రకూటము మృగాభిలోక్వలక్కుటముగా.

7

గీ! అనిన విని జాంబవంతుఁ జాహా యిదెంత

కరుణ మొనఁగూడెవన పండుకతనఁగాఁడె

దాదిపల్కితి నింగుదీతరుతలమున
జడలు వారలు చాల్పుట నుడువలేక.

8

41 నా వతఁ డక్కుమారుల కనారతదైవబలంబుకల్పి నో
మానిని మీఁద పంతయుఁ గ్రమంబున మేలగు పంచుఁ బల్కుఁగా
నావలినాఁకీ వల్కె వివయంబుఘట్టిల్లఁగ గొన్నినాళ్ళు నే
నానికటంబునందె గుహంబానతి మీఁక యుంటి నెంతయుఁ. 9

51 అంతఁ గొంతకాలంబునకు భరతుండు ప్రకృతి పారజానపదసహి
తుండై దశవ్యంధవస్వర్గాధిరోహావార్త యగ్రజన్మున కెఱింగించి
యయోధ్యావగరంబునకుఁ దోడ్చెత్తునని యమ్మార్గంబునఁ జిత్ర
కూటాచలంబున కేఁతెంచి. 10

నీ! రఘు రాముఁ బాది నేత్రజలప్రవాహముల్
గుఱియఁ బాఁంబుల కెఱిగి కొంత
తడవున కయ్యుదంతము గడ్గనిస్వర
మున నెఱిగింప రాముఁడును శోక
మూర్ఛితుడై ధైర్యమున వంతఁ దెలివొంద
నోరఘూత్తమ రాఘవులభరంబు
భరియింప నింక నెవ్వరుదిక్కు మీ రయో
ధ్యకువచ్చి ప్రజలసంతాపభరముఁ

61 బాపవలె పని ప్రేమానుబంధ మలర
కూటికినిలల్కు తమ్మునిమమలే బాది
యలరి మూయాన సీతు నేమనిన నింకఁ
దండ్రియానతి జవదాటదగునె మాకుఁ

11

- క1 కావున నీవును దశరథ
భూవరుచందమునఁ బ్రజలఁబోషింపుచు నె
తే విభవ మలగ నీతిం
గావింపుము రాజ్యపాలకత్వము వనఘా. 12
- గీ1 అనుచు నూటడించి యునిపిన భరతుడు
జడలుదాల్చి రామచంద్ర విభుని
పాదుకాద్వయంబు భయభక్తి శరభంగ
మునివరుండు వసుప ముదముమీఱు. 13
- క1 అందుకొని కన్నుంగవ నా
నందంబున కొత్తుకొనుచు నవమణిపీఠ
తెంగించి ప్రజలఁబ్రోచుచు
వందిగ్రామమున నుండె నయ మలరంగం. 14
- క1 అనిన విని జాంబవంతుడు
మనమున సంతసమునొంది మనకోర్కీఫలిం
చెను మీఁదినుద్ది యేమన
ననునమమ్మదువచవరచన వది యిట్లనియెన్. 15
- ఉ1 అంత ఖరాదిరాత్రిచరు లాత్మకై వెంగి పితృవ్యధాసమా
క్రాంతుండు సూతకండు నగు రాఘవుఁ డప్రవర్తిగ్రహంబు దా
నెంతయుఁ జేయఁ దీర్తితఱి నేపనిఁ బూనిన నావటంచు దు
ర్ధాంతవ రాక్రముం డగు విరాధనిశాచరుఁ బంపి రం చనన్. 16
- గీ1 కలకటా బుద్ధిశూన్యులుగాడె దనుజ
లేటి సూతక మొక కార్యమెదిరినపుడు

కాకల కటంచు భల్లూకరాజు పరికి
యంత నేమాయె నవివ నయ్యలరుఁజోడి,
17

11 అంత విరాధుని రాధువు
దంతకపురి కనిచి సల్లభమాతికయం కా
త్మాంతరమునఁ బెనఁగొన న
త్యంతత్వర సుత్తరక్రియలు దీర్చెఁగఁగఁ.
18

12 తదనంతరంబు. 19

13 దురవగాహగభీరతర చతుఃపాథోధి
ముష్టింధయుం దయి మొవయు మేటి
విశ్రమరాలోక వింధ్యభూధరచాప
లారంభఘాతియై యలరు దిట్ట
వాతాపిదానవావార్య నిద్రాపూర్ణ
మంగళకలశమై మనినదంట
యంభోజ సంభవ జంభారిముఖ నిర్జ
రమృత ప్రతిభాచే ప్రబలు జాణ.

14 యల యగన్వృతపోనిధితిలక మతని
యాశ్రమంబున నున్నంత యటకు వచ్చి
యకట ధారాధరాఖ్యవాయసవిభంజు
నిబీడ గర్వాంధకారంబు నిండికొనగ
20

15 కన దనురాధిచారచరు శాంచనకుంభమనంగఁ బొల్పు భూ
తనయకుచంబు త్రోఁకొనఁ బిద్దయుఁ జీరలువారఁ జేర వ
ప్పనికి నహింప కారఘృన్మపాలుఁడు చాని నిమీక మేసి నే
ద్విన నయనాంధుఁ జేసె రఘువుంగవు శాండము రి త్తనోపునే. 21

వ! అనిన జాంబవంతుడు విన్నయాయ త్తచిత్తుండై యవ్వలికథ యడు
గ, నవ్వరారోహ యిట్లనియె 22

క! క్రమమున నుత్తీర్ణముఖుల
యమిచంద్రులఁ గాంచి వార లనుప నగస్త్య
నుమతిఁ రఘురాముఁడ సం
భ్రమమునఁ బంచవటి నుండ మానులుచెలగఁ. 23

మ! అనినఁ భల్లుకసార్థభాముడు బ్రహ్మార్థ్యంతపూర్ణాత్మజో
చనుడై యట్లనయేని మేలగు జనస్థానోర్వి కీ ఋశ్యమా
కనగంబుం దపు లేదు చేతెడె యనం గంజాక్షి నీ విప్రుడు
వినకున్నాడవె యొక్కవార్త యని యెంతే వేడ్కఁ దానిట్లనఁ.

నీ! వినుము జనస్థానమున నుండి యొకనాడుపాపాత్మయైన
శూర్పణఖ యచటి
కేతెంచి రఘురాము నీక్షించి మోహిత
యై మోసపుచ్చెద ననెడు వేడ్క
వ ర్తింప నారఘాద్వహుఁ డువేత్తుబుద్ధి
గనుఁగొన దాని లక్ష్మణుడెఱింగి
ముక్కులుఁ జెవులుగమ్మావియుఁగోసి యా
హతులుగాఁ గ్రోధాగ్ని నొవరవేల్చె. 24

గీ! ననిన వినిజాంబవంతుఁ డత్యలఘుభీతి
బాల యిదిచాల భేటుకు మూలమింత
గాసివొందిన యనుజాత గాంచి యిప్పు
డహహ ఖరదూషణాదులే మాదురొక్కొ. 25

౪౧ అనవిని యంగవనవృక్షు

ననియె రఘురాముఁ బాపాపాపని నిలుచే

కొని నిలిచిన శరదూషణ

దనుజులమాటకుగ నింకఁ దావున్నదియే.

26

మః అటులై పగఁ దివిశేంద్రసూనునకు సాహాయ్యంబుగా వచ్చి యు

ద్భటులై తాము విరాధుతోనె చనం బాల్పడ్డవా రంచు ను

త్కుటపార్శ్వంబున భల్లుకుండు నగి యక్కంచాక్షితోఁ బల్కె మి

క్కుటమై రాఘవరావణాదులకుఁ జేకూడు విరోధం బిక్క. 27

చః అనవిని యావధూటి దరహాసము మోమున నంకురింపగా

ననియె ఖరాదిదానవులయావదఁ దావచియింపఁ జోయి మా

ర్పణఖ మృదూక్తిలంపటల పాలుగఁ జేయదుకార్య మంతయుఁ.

దనదునిరక్ష రాస్యమె తుదక వినిపించు సురారి కెంతయుఁ. 28

చః అనవిని జాంబవంతుడు మందస్మితసుందరవదనారవిందుండై యతి

లఘూత్థానం బగు నీయర్థవిధానంబు మనంబునం దలంప నమృ

తం బయ్యెను నని మఱియు నావధూటితో నిట్లనియె. 29

మః అల గాఢేయమఖాదిగా నగు ససూయం బూని దేశజ్ఞుఁ

బలవంతుడు ద్రిశక్తి సంయుక్తుడు నువ్వెత్తుండునై ఖ్యాతి వ

ర్తిలు లంకేశ్వరు డెట్లునెచునో ఖరాదిచ్చదనా కర్తనా

కులతఁ గూర్చుఖానికారమును గన్గొనెన రోషంబునక. 30

గీ. మెల్ల మెల్ల నె కలహంబు మించివచ్చె

గాత ననహాయు దగుచు రాఘవుడు సూర్య

సూనుతో నంధిఁజేయంగ జూచు నింక

ననిన యాధల్లుకుని జూచి హర్ష మొకవ

30

క! వినుమింకఁ గార్యమొనఁగూ

దును ముద్రియశివ్యపుత్రుడు గుహం దనువా

దనుఁగుఁజెలి లక్ష్మీమనకా

తనిచే మనకిప్పు డనుఁడు దరుణి వచింపగా.

81

గీ! బాంబవంతుండు విని దానిచతురవచన

రచన కలరూచు ననియెనో రమణిసీపు

వనజహితసూతిపక్షపాతినివిగాన

నతని నిటగిప్పుడనువుమా యనిన జనియే

82

చ! అంత బాంబవంతుడు నలుదెసలుం జూచి యారా సుకృత పరి
పాకవర్థిత చిరాయువగు జటాయువు ముత్యాణబంధుండు గావున
దక్షిణాకాముఖులున నిట కేతెంచుచున్నవాడు గృధ్రంబులు
దురదృష్టలుగావున నొకానొకభంగి నీలంకాద్వీపవృత్తాంతంబుఁ
దెలియకుండం జేచు నచటికిం జొయి యాయుదంతవిశేషం బశేషం
బుగాఁ దెలియదు నరు వంత నతిండు ప్రవేశించి పంచవటిం, తేరి
నట్లు నామనంబున నిశ్చయించితి గోదావరీతీరతరంగ సేక సుకుమార
మాంసశివసరారణ్యభూము లగు జనపానసీమలం గనుంగొంటే
నని యిట్లనియె.

83

మ! వల నొప్పుక మధుమ త్రోకోకిల వధూవ్యాధూతచూతాంకురీ

జ్వలదాక్షిణ్య లతాంతరేణుసితాబాలాతి దుస్ప్రపక . . .

నలులన్ బుబ్బసాధ్యనంబున మృగీనఁఘంబు లంఘించి త.

త్కలితాసారవరాగలు ప్రపదవిం దానుండె నిశ్చంకతన.

84

గీ! అనఁచు బలుకుచుండ నట గొంత దవ్వు దా

నేగి యోనుహాత్మ యిప్పు డింత

నేగ మెచటనుండి విచ్చేసినా రవ
వతనితో జటాయు పనియె వపుడు.

35

సీ॥ వింధ్యశైలమునందు విహరించు మాయన్న
సంసార భగనాథు సౌఖ్యమమున
దర్శించి వచ్చుచో దశకంఠుఁడీవ్వని
సీచుడై నట్టి మారీచుఁ గూడి
విహరింప నియ్యది విషమకార్యంబని
ప్రాణబంధువుడైన పంక్తిరధుని
తనయున కెఱిఁగింపఁ జనుచున్నవాడనే
వటుగాన నిలిచి మాటాడఁగూడ.

గీ॥ డనధు నామీదదయయుంచి యనువు మనిన
వలరి నేగోరినట్టి కార్యమె యితండు
నేఱుబూననటించు యోజించియతడు
మమత నాతని పనిపి తా మరలి చనియె.

36

ప॥ అంతః గొంతదూరం బాశకుంతలు చనిచని సకలమునిజనా
కీర్తనలు పంచవటాభ్యర్థంబుఁ జేరి సవిత్కంబుగా నిట్లనియె. 37

చ॥ కనకమ్మగంబు మాడ్కి దశకంఠుని నెచ్చెలి రాము దూరమున్
గొనిచన లక్ష్మణుండు కడుఁగోపమునన్ మొవెంట నేగ ని
ద్వందవిభండు భీముకీర్తిధంబున భీతిని బర్ణకాలకున్
జని తన తొంటిరూపునన జానకిచెంగట నిల్చె గొబ్బునన్. 38

క॥ హానాథ నాథ యనుచున్
దీనతమై గురభిలోరె డగి మొలవెట్టన్

జానకి రథమున నిడికొని

యీసీమం జెందుబోవ నెన దలచె నొకా

39

ప! అని యాటోపంబున.

40

మ! అనె యోరీరి దళాన్య మూఢమతివై యైక్యము జేసెరి !

యదనస్మిన్న కళాభిమర్శచులిసత్వాపాదివై సంతసి

లైదుగా యాద్యుల నాపుల స్వములులగ లెక్కింపవై తేద్యురగ
మది నయ్యో యన రావణుడు వలికెం బక్షియై దాలింపగగ.

క! భవనవిమోహన భూనం

భవయను నామిషము గొన్న మామకకరముల్

చివుకున ముదిగ్మద్రము గొని

దపుజనునో యనిన సతమః దనుజున కనియెన్.

41

గీ! ఓరియేమంటి వేమంటి వోరి దాన

వాన్వతూధమ మిధ్యాట్రహాసధూమ

ధూసరిత వక్త్రవల్లక దుష్టచరిత

యదరిపోబోకు నిలునిలు మనుచు మఱియు.

42

కా! కొరా! యూరక బాహుసత్వ ముడివో సంధత్వముం జెందుచుం

జోరా! రమ్యపః బారిపోయెదవు నీ కూక్రియల్ గల్పనా

క్రూరోదగ్రన భాంచలంబులను నీ తొమ్మిల్ల ద్రవ్యుగ మహా

వీరుండైన జటాయు వంచు దివిజద్యేష్ఠి వడిగ చాకగగ.

43

ప! వారి కిద్వరకు బెద్దప్రాద్దు కళోరాకళోరిం బోరాటంబు జరిగి

యందప్పక్షి రాజు వలన విఘటిత తులంగకళాంగుండును విచారిత

పక్ష్యులకుండునునై యారావణుండగ్రహంబున నిజచంద్రహాసం
బున నావృద్ధగృభేళు పక్ష్యులంబు భేదించి నీతంగొని వెడలి
పోయె. 45

ప॥ తదనంతరంబ నుమిత్రానూనం దచటి శీతించి దుర్వారదారుణ
క్రోధశోకలజ్జాభరంబుల దుస్తరంబగునవస్త పాదమె నిందున
శెద్దినేయ నుద్యోగించుటకు నుపాయంబు దొరకదని చింతింపుచు
రామునాలోకించి తనలో నిట్లనియె. 46

మ॥ అలలంకాధిపువంచనం బాదము రోమాకాంతి ధూమాయితా
నలకులుగ్గండయి లీనవర్ణ సరణిం దార్కొన్న యర్థోక్తులం
బలుకన్ సైపని రామురృప్తి ఖగరాట్నంచత్వ జామర్షని
ర్వరితాఘాతకృత బాద్యయై నిలిచె శోదండంబుపై మిక్కిలి. 47

ప॥ అని మఱియుఁ దదభిముఖంబుగాఁ జని యార్య! మూరీచమథన
సమీపంబునకు రమ్ము రమ్ము పడమట మింధ్యవనీవీధులం గనుం
గొను మనిన రాముం దాకాశభాషణంబుగా నిట్లనియె. 48

చ॥ భుజబలవంశవిక్రమ తపోమహిమంబుల నీకునారయ
విజనులు దీటుగా రటుల వీరుడవై తనరారి వంచనా
వృజన విహారివాట తగ వే యిదిశూరులక్రోవయాన య
క్కజముగ నెట్లునిన్నలమె గాఢతమం బకటా దళావనా. 49

ప॥ అని యించుక విచారించి నభేదస్థితంబుగా మెడియు. 50

చ॥ మనుమడ లై ననీకథలు మాటికి సిద్ధులుఁ బెల్లఁ దాతయై
తనరు లులన్తుర్ర దొక్కరుడు దక్క సురక్షులు నవ్రుచుండగా

గనిన విభాత నాలుగు మొగంబులు నొక్కట వంపరామి ద
న్నెససినలజ్జ న్యూనత వహింపుచు నేముగునో దళాననా. 51

క॥ అనిరాము దాత్మజుతిలి
జనకజిహ్వా యనుచు ధైర్యసంపదచేత
మనమునఁ గలఁగగ లక్ష్మణు
దనియెఁగ మిమువంటివారి కగునే యిటులగా. 52

గీ॥ దారుణావత్పరంపర దైవవశత
జెందునప్పుడు శూరుల చిత్తవృత్తు
లతులవజ్రోపమాన ధైర్యములవేరి
శోడు నొనగూర్చు దమకు సస్తోకలీల. 53

చ॥ అనవిని రాముఁడుస్మరని యారసి లక్ష్మణుఁ బాదుడైర్యవ
త్తనమునఁ జెప్పినట్లు సతతంబు మొంగ నమర్షశోకములే
మనమున నిల్చినాడ నికలజ్జయన నృతీ నన్ను మీఱిపో
యినయది యేమిసేతు నిక నేమని పల్కుదు సన్న నావుడుగా. 54

క॥ కనుఁగొనుము జటాయువునకు
భునకాశ్వుత వీరలోకగమనాంచితశా
ధనసిద్ధతైత్రంబగు
వనవాటిక నెదుట రాఘవా! యని ముఱియఁక. 55

క॥ ఇట రాజుబంధ మిదె భూ
తటమునఁ బడియున్న దార్యశాత జటాయు
స్ఫుటవజ్రాంకురతుల్యో
ద్బుట సఖచంచూచిలూపబంధన మగుచుగా. 56

గీ! అనిన రాముడు కరుణ నిట్లనియె నపుడు

హాథరావుత్రి కడుభవ్యుడై న నీకు

రావణేశ్వరస్సంచరన్మృగేంద్ర

మై తవర్పు జటాయువు నరయ గలిగె.

57

చ! అని తను నూత గాఁ గొనుచు భ్యానమునెయు రఘూర్జవంశం గనం

గొని మదిలోన లక్ష్మణుఁ డకుంతితరోషము మాననంబు నొం

దినదయి మీఱె ముఖవితతిఁ మఱి కావున నన్యమందు నే

నునిచెద నీమనీషవని యూహయొనర్చుచు నన్న కిట్లనుఁ.

58

గీ! ప్రబుపాదచాకు చప్పుళ్ళ బరగి పుల్లు

రొదల విలసిల్లి మిక్కిలిగడలుచున్న

కాండములచేతఁ దార్మ్యత్రిక గుణమికను

బూను వింధ్యకుభృత్కన్యలైవనదులు.

59

చ! అనివిని రాఘవుండు నిట్టూర్పునిగుడించి కనుఁదమ్ములు దెలిచి

యిట్లనియె

60

చ! కలువగముల్ వికాయగతిగాంచగ మేల్కొనియుంచు వట్టముల్

బలుచిడి యామికావళివిలాసముసూపగ నీనగేంద్రక

న్యలు నదు లెంతయుండవరె నా మదవాళణకర్ణ తాళముల్

చెలగఁగ సారగేశలిడి లీల వటించు మయాళ సంతతిఁ.

61

గీ! అనికొంతదూర మరుగగ

ననుజాఁడు రాఘవునిగోడ నపుడిట్లనియెఁ

గనుగొను మనఘా ! యిదిగో

ఘనతరమగు మూల్యవన్నగంబని మఱియుఁ.

62

మః ఎనుఁజోతుల్ కొనగొమ్ములం బొడువ నట్టిత్తునతాల్ బాటను
 ర్లిస రోహిత్తులగర్భముల్ దటుకువఁ బ్రిలుఁ గుహ్రేణులం
 దనువర్తించు మదాచ్చుల తతిహిక్మరావ మాలించి ధీ
 తినిఁజెంచుంగొను లక్ష్మముల్ విడుతు రెంతే యివ్వనాలతంబునఁ.

పః అంత రామచంద్రుండువకరుణాప్రంబుగా 64

సీ బర్హిపుంబాకర ప్రతిపరిసరమున
 గుదిగొన్నగండు కుమ్మదలచేత
 ననుభవించగలడు వతులసారభ్య
 విభ్రమ విభాగర కదంబములచేత
 ఘనములై కనుపట్టు కటకభాగంబులఁ
 గడుమించు నీలమీఠుములచేత
 వర్షింపబడు భోగివనితాభీనవగర్భ
 ధారణప్రియకారి వారిచేత.

వివిధశృంగారములచేత వెలయుచున్న
 మూల్యవద్ధారణీధరమహిమ గనిన
 నాశరీరంబ భారమై నాకుడోచె
 వకట లక్ష్మణయూత యుమ్మనచు మఱియు. .

65

సీ అలసటచేదాలు నవయవంబులచేత
 వసివాడు నెమ్మొము రసిమిచేత
 నుదయెడు వేది నిట్టూర్పు గాఢులచేత
 నలమనయట్టి జాడ్యంబుచేత
 సక్రమినికడ్డ నమాలోకనముచేతఁ
 గగినిన కంకగర్భిణిచేత

66

వ! అని రామచంద్రుం దాత్మీయచాపం బవలంబనంబుగాఁ గొని
లక్ష్మణాగమనంబు నిరీక్షించుచున్న నమృతంబునఁ దత్సమేతుండై
గుహంబు ప్రవేశించి జయజయశబ్దపూర్వకంబుగా దాళరధి
కిటనియె. 69

ఉ! అమిషభుగ్నినేత దివిజాభయదాయి జగత్ప్రియాద్యుతో
ద్దామచరిత్రుడై పరగు తాపకసోదరు చండసాయక
స్తోమములం గలంధు డలతోల్లిఁటి రాక్షసజన్మకారణం
హోమలినత్వముం దొరఁగి యుండెడు నాకమునక నుఖస్థితిఁ. 70

గీ! నాపు డద్దశరధన్యపనందనంబు
పద్మవనతాంధనోత్తర భాగపథము
లల్లవానికి శుభములై యుల్లసిల్లు
గావు త మటంచు దీవించి కాకుకిమున. 71

సీ! గుహ! మింటిపై మహాశుభరంబుగతి
గానబడె నప్పు డొక్కటి కడుఁదలంప
నదిగోత్కబంధప్రహరణమో తెల్పుమా
యవవాడు దుండుభియ నెడుచేరు
గలదానవశ్రేష్ఠ వలవాలి మునుజంపె
దత్తాయ మీసుమిత్రాతనూజ
డెగడమై గావున నేది వారికి మన
తోడ ధైరము బుట్టు నేడనినను.

గీ! గనలి లక్ష్మణు డేమిగాఁగలడు దానఁ
బల్కు మన రాముడోవత్స! బలసమృద్ధు

మదిసంతకంతకు మఱియుఁ జెందుటచేత

నల్పమై బాఱుదైర్యంబుచేత

గడువివర్షితఁబూను నాగ్రాత్రమందు

సుచిరగతిఁబక్వమగుచున్న శోకభావ

మిప్పుడుకరుణరసస్ఫూర్తినవయ దొడర

వసుచు దిమ్ముని నూతగాగొనుచు జనుచు.

66

ప॥ మఱియు నిమిలితలోచనందై ప్రాణేశ్వరీ! నందకారణ్య విశో
రస బ్రహ్మచారిణీ! యని నిర్లజ్జంబుగా విలపించుచుండ మమిత్రా
సంధనం దమందశోకాశ్రాంత మూనసుందై తనమనంబున గట
కటా యిక్కరుణరసం తెట్టిరసాంతరంబున మట్టువడునో యని
విలేర్పించునెడ వనతిదూరంబున నోరిపావీడ్చ కబంధహతక యిదె
ముగిసితనియెకు నుడువులు బడిబడి వినంబడిన రాఘవుండు ననం
ప్రమంబుగా లక్ష్మణు నాలోకించి దురంత కలుషబంధుండగుదనుక
బంధునితో నీనఖుండగు గుహుండు కలఱోయమాయుండై నట్లు
తోచుచున్నయది. దానవు లతికపటోపాయప్రతిష్ఠలు గావున నీవా
లసింపక చనవలయు వని తమ్మునిం బనిచి పార్శ్వభాగం బవలో
కించి సకరుణంబుగా హాదేవీవామశీల హాసీరద్వజరాజనందని! భవ
దీయ విశ్వవిప్రసంభవిమర్ద వేదినయగు నిచుళ నికుంజరేఖ యిదియ
కదా యని వెండియు.

67

మ॥ తమి నేకాంతమునందు మన్మథవినోదం బీవు వారించువే

ని మెయిగ నేవ నఖాంకముంచుక వెనక నీవుంచినావంచు ని

క్కము ప్రాధాన్యలతో వదించు వనివల్కుం ధీతి నాచేతలో

ర్పి మనోవాంఛలు వీర్పు నీనెలుపు ధాత్రిణ! తలంతుగ మదిగ.

దనఘ్ను జాతడు బహుమానమునకు దగ్గును
గాక వేరొకవరణి శీకరణి దగ్గును.

౪౬ అని గుహుని గనుంగొని యో

జనబాహుం దెచటినుండి చనుదేరఁగ మా
క్కొని నీ కధ్వనిశోధం
బొనరించెను దెలుపు మనిన నొగి పాండంతః

71

నీ! అభ్రయానమున దశాననం దతిరయం

బునఁ బోవుచుండఁగ భూమితనయ
యన రాఘవుడు సంశయముతోడనేమగు
నోయని చింతనేయునెడగుహును
నీయుత్తరీయంబు వాయుసూనుడుమింటి
కెగసి తెచ్చిన గానినిపుడు నీకు
ఁములచే ముదితు చా కమలావృసుకుసునే
బరికామ సురయుట కరిగిగవుడు

౪౭ పాయసంబుగ వాచేతఁ బంపె నీకు

దీనిఁగైకొనిరా నిశోధించె నను గ
బంధు డంచు నొసంగినఁ బరమమైత్రి
పొదల రఘువీరుఁ డది యెడ వదిమికొనుచు.

74

౪౮ మణియుఁ గన్నీరు దొలుంగ హాప్రాణేశ్వరి జనకబా'యుత్తరీ
యావశేషమై కావబడితివి గదా యని నిమిలితలోచ నుండై
తమ్మునిపై నొరిగిన నతండు నిట్టూర్పునిగుడించి గుహుని
గ్గునుంగొని యోయి ద్రియస్థభా'నుగ్రీవునకు ముంబరాజే య

నవుడు మహాత్మా మీరతనివృత్తాంతం బరయుటంజేసి కుశలం
బయ్యెనన రాఘవుండాత్మగతంబున.

75

చ॥ నను మది రావణుం డెఱిగి నాప్రియఁ గైకొనిపోయెఁ బోయెఁబో
మును శివపూజకై తనదు మూర్ధము లెల్లను ద్రుంచె నాక్రియఁ
దునుముటకంటె నెవ్వయును దోచవుచాయము లింక నక్కటా
యని మొనఁ జిల్లనహాసహాతకాధ్యమునం జననా మదస్త్రముల్. 76

క॥ అవదిని యాగుహుడౌరా

మనభల్లుక రాజమంత్రమహిమం బిపుడీ

యనువున ఫలింపలేదే

యని మది చూపింది వేడ్క ననియెఁమఱియు.

77

క॥ దేవ! రఘూత్త ముట్టిటు

రావలయు మిశగమానిరాజాశ్రమపుం

ద్రోవ యిది యనిన నంగఱు

వేవేగచు చనఁగ నతఁడు పెండియుఁ బలికె.

78

సీ॥ బహునవానూపనీవప్రహసనహ

చ ర్యానట త్కేకిచయము వలన

లలిత ఫలావళిపులకితజంబూని

కుంజకూశస్రీ రక్షోటి వలన

శబరపురంద్రికానంతోమగరహుంకృ

తస్యనాందితకపోతములవలన

నిజచంచుపుటదత్త సీరగకణతుష్ట

కామనీయకచారకములవలన

గీ॥ వికచజాతీనుమానన నికరపాన

నందదున్నత మభవబృందములవలన

లోచననోత్సవకారిణులై చెలంగు

వింధ్యవనశేఖరిని రఘువీర శంఠు.

79

మ॥ అనిన రాముడు దిక్కులన్నిఁ గని దీనాస్వాక్షులై యిట్లుచూ

ఘనవంపాలహరివిలంభునకళం గన్నట్టు లేగాలి వి

చ్చినయేలావళితావి నొప్పు వివినక్షేత్రం బవిద్యాధరా

తనయాశోటుల వ్రాయుచున్నదికి హస్తంబిచ్చుఁబోయెంతయుగా.

మ॥ అనిన సౌమిత్రియార్యుఁ యిటులలోకింపుమనియిట్లునియె.

81

చ॥ బహులవిధీతి నేగుడియుఁ బాసి కలంగు కురంగివక్త్రముగా

మహితకృపాద్రిఁ జూచి యిక మానుమటుంచును నన్నుటోక్తులగా

సహచరి వెల్గు మేఘానునిషాదుమనం బపరాధమయ్యెఁ బా

శ్చహితకరంబు లెన్న నపరాధములైనవి కావుగా గుఱిగా. 82

ఉ॥ నావును రాఘవుండు నయనంబుల నశ్రుయగ్రమ్మహాద్రియా

యాదిధిఁ దాటకేయమ్మగయావర్జననంబున సేనుబోయినగా

రావణుఁ జేగుడెంచిన గరంబును నీ తెలిగన్ను నీకురం

గీవలమానలోచనసశక్తిమునం గన్నపట్టెనోకదా

83

గీ॥ అనవును సౌమిత్రి మదిగా

ఘనతరఘునట్టియాధి గాసిలునిత జె

యనవున ముద మందు నొశో

యనితఁడెఁజేళ మిగుల వాశ్చర్యముగగా.

84

మ॥ అదే వారెవరు వాసరులే దెలుపుడి యున్నద్యక్షకామిని

మననచారవిమోచముఁజూత రామందాద్రీహితకా

స్వదరతో ధవ గాత్ర మెవ్వఁడు వడిక నన్నద్దై చిహ్నారా
యదరుండా యనుపల్కు వీనులఁబడక శాశ్వర్యచేతమ్ముడై. 85

న॥ గుహంబు రామున కిట్లనియె. 86

గీ॥ కాంచన సహస్రవత్రవైకత్యకాండ
దుందుభిశోభరోజ్జీవ దురవగాహ
రోపరాగోదయమునఁ ద్రిగుణపితంబి
యయినతనువ్రాని యిటు వాలి యరుగుడెంచె. 87

కా॥ క్రూరోన్మత్తజ కాన్యరోధిపటుడోహ్మలక్షణోన్మీలిత
దైవరాజ్యంబుగ దేవతృప్తము తేవం తేయు చున్నట్టి యీ
వీరు న్నిచ్చలుఁ జూచు నేడకమహిభృద్విద్యేషి యాత్మీయదృ
గ్వారంబుం గనకాబ్జవత్రతతిగా గల్పించి మైముంచెనో. 88

ప॥ అని యతని నభివర్ణించి రామున కిట్లనియె. 89

మ॥ ఇననంశోత్తమ ఋశ్వమూకగమనం బీవీగనంబాదగో
స్త్రీని నొక్కించుక విఘ్న మొందునని తోచె గాన నే ముంగలం
జని మీరాక యెఱుంగఁ జెప్పి నరసీజాతాప్తసూతిగా ముదం
బునఁదేలించి తఱినవచ్చెదను మిమ్ము శరణఁగాఁ గ్రమ్మఱగా. 90

ప॥ అని యన్యుహాశ్మననుజ్ఞనడసి క్రమ్మఱ నతండు మిత్రకులవర్య!
మిత్రపర్యాయాంతరితంబగు మీదాన్యంబుఁ గోరి యున్న వాడనని
కమూగసృగ్రీవుండు జెబువుకొనిన విన్నవంబున్నదియకదా
యనిన నకలగుణసముద్రుండగు రామభద్రుం డేకాంతంబుగా
లక్ష్మణుం బొది వత్సాసేఖుండగు గుహంబు దివ్యిధంబునఁ బల్కు
చున్న వాడిదియు క్తియు క్తంబకదా వేటొక్కటి కా దది యెట్లంటిని.

౧౧. అనుచనుమంత్రోత్సాహము

లరుశక్తులుగలిగి మొగు వధికులపై నా

అనమంబు కార్యసిద్ధులు

భువను ప్రభుశక్తిగోరు గద చర్చింపగా.

92

౧౨. కావునను వాలివధము సుగ్రీవునకు నొ

సంగి తనోక్తవాహినీసమితి బూర్ణ

శక్తి నటమీద నే నెల్ల కాత్రపులను

తెండి వగదీర్చు నన లక్ష్మణుండు నగుచు.

93

౧౩. ఆనఘ యటులైన నిష్పడేపనికివచ్చు

వాలి విడనాడి సుగ్రీవు నేలికొనుట

వక్రవధమన్న కానకీవరుణు నవ్వ

యన్న ! నీవన్నమాట లెస్సెనదైన

మహా } తలవం తొల స్త్రీఖర్జూదశనభుజులతోద్ధాముడై పర్వకార్యం
నగ్ధర } బుల నిస్సాహాయ్యలీలం బొలిచి మనలతో లొంగ చేపించునా

గూ! బలియుం డిచ్చాని వీనిం బలుగతి నణతుగా భానుజా

మిత్రుఁడేతుగా! బలవైరి! వేడికొందుం బరయవతి భవోత్పా

టన స్వల్పభేదగా.

94

౧౪. అనిచ విరి సుమిత్రాసుతు

దనఘా ! మీబుద్ధి విమలమైనది యదిగా

క నివృత్తకావుండై య

ద్దనుజుడు దివిజత్వమంది తా నమనేశగా.

95

గీ గుహుడు సెప్పినగతి మీరు కోరి పడవ
నఖలకార్యంబు లొనగూడు ననుచుమీకు
దెలుపు మని కూర్చి నాకోడ బలిగ ననిన
దలచివచ్చుచు నిత్యాకుతిలకు ఁడనియె.

96

గీ ఇటువలెనై నక మనగనాచు
నటకుం బ్రతిదూర్తమునకు నంపగ దగును
త్కటగతి నన లక్ష్యముఁడం
తట నతనింగని వయస్కరితపనజతోడగా.

97

చీ ఇనుడు భవద్గురుం డగుట నెన్నగ మత్కులగర్తయైన య
మృత్యువనురాజ నీగగు విమూర్త్యుఁ డీగతి జ్ఞాతిధర్మముల్
ననచరన్నిత్యజాపి శిథిలంబులు నేసితి వేని నీడు వ
ర్తన గనుఁ బూట యావిబుధరాజసృతానవిలోలుపాప్రముల్. 98

చీ అనవిని నవ్వి రాముఁడు దశాననుపైఁగలకిన్కచేతనే
మనినుఁ దప్పగాదు విను మర్చకుఁ డీతఁడు నాడు చిత్తము
జ్ఞచకినుకావియోగవిలపద్భిఖసాక్షిగ మిత్రపుత్రునిగా
నెనగున విశ్రాంతి జేసి నన గెయ్యమునం గుహు బాత్త హృదయై. 99

గీ ఈమూర్ఖుని నిపనతవయ్యుఁడు
మీమన్నవఁ గాంచి చొరగి మిక్కిలియనుచు
మోమునఁ జిలుపి వొల్లయంగ
రామున నీట్లనియె హాస్యరసయుక్తముగగా.

100

చీ దివకరసూతిపై మిగుల దేవరచిత్తము పక్షపాతము
యెననిన మాకులాభ మీట చేమి మహాత్ముడు భాను డీయెడగా

దనయున కాధిపత్యము ముండునున గల్గుటఁజేసి మిక్కిలి
ఘనమగుకాంతిచే భువితః గన్గొన శక్యముగాని వాడగు. 101

గీ అనినవప్సచు సౌమిత్రి యన్నతోడ
నినతనూభవరాజ్యకల్పవకు గుహుడు
ప్రేమ మనలను సంగీకరింపఁ జేయు
చున్నవాడని పల్క రఘూదత్సవలండు. 102

చ॥ తమి నగ వంకురింపఁ దన తమ్మునిఁ గన్గొనివత్సఁయేతద
ర్థము ప్రకటంబుగాగఁ శవధం బొనరింపదు నామనంబు ని
క్కము విను మన్నఁ బ్రశ్రయము గవ్వడుచుండ గుహుండు స్వామియు
త్తముల స్వభావ మిట్టిదకదా వివరింపగ నంచు వెండియున్. 103

గీ చేయవలసినకార్యంబు చిత్తములనె
యుంచి యొనరింతు రెంతయునుంచివార
లర్కుఁ డెవ్వరితోఁడెల్పి యనుదిసంబు
కాంతిఘటియించుచున్నాడు కమలములకు. 104

చ॥ అని పల్కు సమయంబున. 105

ఉ॥ ఓకపులార! తెల్పుఁ డిపు డుగ్రత దుండుభిశాయ మెవ్వడో
యాశన మంటఁ జిమ్మినమహావడపూర్ణుడు వాడు మామనో
తేజితబాహుభర్తు వెడసేయగ శక్తుఁడె యంచు వీరకన్యై
నాకరణి విసంబదిన యృష్టఁడె యాగుహు జాత్యలోపల్గ. 106

మ॥ తను భల్లూకవిభుండు రేవగ మదోద్యుక్తోగసంగస్తవో
ర్జనితామర్షముతోడవాలి యిటకుఁ నన్నద్దుఁడై వచ్చె నే
నును వీరవ్యవహారసౌఖ్యరతిఁ గందుం గొంతసే పంచు నుం
డినచో నా దగుడెంచి ముందట గన్గ తేవ రఘూత్తంపుల్గ.

ప॥ కనుగొని యీప్రపన్నమూర్తు లెవ్వరొళో వీరు రక్షకళిల
రోతీపంబు శేసినవారు కావలయు వని కొండొక విచారింది
తలందిగొని, 108

సీ॥ తపతండ్రి వెడలింపదండకాటమి శేరి
కందమూలంబు లాకటికి దినుచు
నొక్క చార్పాగినేయుండు తమ్మునిగూడి
బాణబాణాసవపాణి యగుచు
వన్నదివహారయోగ్యస్థలంబుల నెల్లఁ
బాటచ్చరస్థితిఁ బరగుచుండు
వానిఁదత్సోదరు వడి నివారింపగా
వలె నీ పటంచును దొలుత నాకు

గీ॥ హీతుండు గావున నక్తంచరేశ్వరుండు
చెప్పి పంపివ యావార్త తప్పదివృ
డాను వారలె వీరంచు నరయుచుండ
మిత్రకులవర్యు డంత సౌమిత్రిఁ జూచి. 109

గీ॥ వినుము లక్ష్మణ! యిమ్ముహావీరవర్యు
డే యొ పలుకుచు నున్నవా డెవ్వ డనిన
నటఁ బురోభాగమున కేగి యతడు వారిఁ
గదిసి వీక్షించి యిదిగో మే మదిగో నీవు. 110

క॥ అనుటయు వానవి యోయూ
యనుపమమతు లెవ్వ రీర లన నాతనితో
విను మనఘా! రాఘవ్రులము
వనజోదరబాహుజాతపంశుల మనినగా. 111

వ॥ అతడు పెండియు నోయి! దీగ్భయమృతుండ! యాకారవిశేషంబులు మీజాతివిశేషంబునఁజింగించుచున్నవి కానితద్వ్యతేషంబు తెలియఁబలుకుమనిన లక్ష్మణుండు స్లవంగపుంగవా! రాఘవులమని పలుకలేదే యనుటయు నతం డసూయం బోలెవెడియు.

112

మ॥ వివరింపఁ రఘువంశసంభవులుపో పీ రండు నాశీర్వుడ రాఘవశబ్దంబెఱిగించె శ్మశ్రియత మీగాత్రంబులేతెప్పినట్లవుసాంస్కారికనామవంగ్రహ మవత్సవత్వయ్యప్రాప్తి నాశ్రవణంబుగ వివఁగోరె నానికి విశేషం బుండివందెల్పుచూ.

113

వ॥ అనినసామిత్రి సదైర్యసంభ్రమంబుగా మేయు తదామలక్ష్మణుల మని పలికిన విని వాలితనమనంబున.

114

కా॥ నాతో నీతఁడు సర్వనామవని విన్యాసక్రియం జెప్పి విఖ్యాతిగ వ్యక్తముఁజేసె నా సప్త యరే ఖండేందుభృచ్చాపధిచ్చాతుర్యాతి ధురీణు డెవ్వఁడు మదిం జిర్నింప నీయుగ్మరం నాతండ్రి యగు రామభద్రుఁ డని తా నంగఁ బ్రకాశంబుగఁ.

115

ఉ॥ భీకరయుద్ధసాధనగరభీరతలుగ మృదుగాత్రవేషముగ మీ గొకరితి నున్నయవి మిక్కిలి యిద్దఱిలోన శ్మశ్రియూ నీకవిదారణాశ్రతవినిద్రుని భాగ్యపు నాహతాహనోత్యేకునిఁ జేసినట్టి రఘుశేఖనుఁ డెవ్వఁడు చూచు వేడుక.

116

మ॥ అనసామిత్రి వినీతిఁబోలెను మహాత్మా! లక్ష్మణుండంబున న్నన నాతం డలగాధిపంధమనిచే వస్త్రాగమృదాఢి నేర్పిన యారాముఁడె యన్న నా ననబలాక్షీణప్రవీణుండు నాశనికిం గల్గె నటంచు వాని ఘనహర్షాన్వీతుఁడై జెల్లుగఁ.

117

సీ॥ ఓరఘ రామ! యాయర్విః దైవర్శ్యమా
 త్రావశిష్టగ జేసినట్టి బామ
 దగ్నుని నిశితాశ్రుతతిగర్భనమునుండి
 మ్మరియజాతిని గ్రమ్మితింగఁ
 దెచ్చితి వది మున్న తెలియంగవిసఁబడె
 మాకు మేల్కనువేళ ముందిరయ్యె
 కక్షోవృజనైదకణముల నవ్వుడే
 క్రవ్యాదవర రణఖర్జు వెల్లఁ

గీ॥ బాపివీరవరశ్రద్ధఁ బరగు నాదు
 బాహునండంబు సీతోడఁ బరిచరింప
 నలకుచున్నది కన్నులకరయు వేడ్క
 యున్న దిచటికి రమ్మ ర మ్మన్న! యనియె.

118

చ॥ అనవుడు రాముఁ డాతని సహర్షముగాఁ బరికించి వీడతా
 ఘనుఁడు ప్లవంగరా జితనికై వసమైన పురప్రదేశముం
 దనవరతంబు రావణభయాతురయైన మహిలలామ నె
 మ్మనమునఁ గాంచుచున్నయది మానుగ నూటట యంచుఁ బోవగ

ప॥ అప్పుడు లక్ష్మణుండు వారిం గన్గొని యోమహాభాగముదగ్గ
 జం దీచోటికిం జేరె నీవును బ్రవేశింపు మనిన నతండు రా
 ము నకుఁ గొంతయభిముఖంబుగాఁ జనుడెంచి.

120

గీ॥ చూచి రాఘవ మద్భుతాగోచకుండ
 వగుటఁ బ్రాణంబులు పణంబులుగ నెవర్చి

- యాను దివిజానురాదులకార్యసభికుఁ
దైవరణభోజ సంతోష ముందునిపుడు. 121
- క॥ నావుఁడు రాఘవుఁ డనియె మ
హావీరాఽయిట్టులెటుల నంటివి సంగ్రా
మావార్యవరాక్రమయో
ధావళి క్రగేనరుండ వదియును గాకక. 122
- మ॥ విమతాకృష్టసురాంగనాదికురసంవీక్షాస్ఫరదైవరభూ
సమరోడ్డామరభూరితేజః డయి యీమద్రూకుటిభిమరు
బ్రహ్మరక్షాక్షిసహగము న్నిజదృఢాంగశ్రేణివిధోద్భృతా
సమబాణవణలీలఁదాల్చిన దిగ్విశస్వామి నికాంఠేగా. 123
- మ॥ కృతవిర్యాత్మజ చర్యఁ గన్గొనిన యారేవానదిం దక్క న
ర్యతటిన్యావళిఁ గూడి వారినిధు లబ్రం బందె వాళాజయో
న్నతబాహుర్లభదుర్గముం దళములుం బంధించి నీ పుల్లన
స్మరి సంధ్యానియమవ్రతంబు లొనరింపం జూచి కీశాధిపా. 124
- గీ॥ అనిన నవ్వారి రామువ కనియె సపుడు
దనుజసేనాంతకారణద్వంద్వయధ
కుశల!నినుఁ జూచి నీసుధాశోమలోక్తి
వినినమాత్రనే నామది తనువు గనునె. 125
- మ॥ ఘనతః క్షుత్రియలోకేవిక్రమదురాకర్షాశుగావంబు నై
కాని యంతః భృగుభూస్వభావయుతస్పృక్కుఁ డేను కామాత !
చ్చిన లోకత్రయవృద్ధ్యధావణగణచ్చేద్యావధ త్వత్సమి
త్సవదోజంబును గన్గొనం దిపురు మద్బాహాయుగం బెప్పుడుక. 126

మ॥ అనినఁ గరాముఁడు లేతన ద్వేసఁగ నాహా! యుద్ధవర్జ్యవృదా
యినియై దానవసంపదాహరణయై యెక్కువృగఁ బడ్డదై
కనుపట్టెఁ గిను మధ్యనల్లత నదా గానఁ మహావీర! సా
ధన మీవుఁ గ్రహియింపు మన్నఁ గపియూధస్వామి దా నిట్లనుఁగ.

ప॥ భరిభరీ! యోరాఘవ! ధర్మవ భంబు దప్పకుండఁ బలికితి నైన
ను వేటొక్కటి గల దది యెట్లం పేని. 128

మ॥ గురుదోశ్చాలర కాత్మజాత్మ్యముగఁకూరాయుధశ్రేణి సం
గరయోగ్యంబగు నైన వానరులకుం గాలాయసాస్త్రావళి
ధరియింపం బనియేమి ఘోరరిపురాద్ధర్మచ్ఛిదాశేరిక్త
యటచేతుల్ పిడికిల్లు గోల్లు నివి గావా! సాధనప్రవాతముల్. 129

మ॥ అనినఁ లక్ష్మణుఁ డన్నతోడ నపు జోయార్యా! మహాభాగుఁ డీ
ప్రణతప్రాభవశలి వాలి కడుఁ దిర్యగ్గతువుల్ నంతతం
బునిజాంగాస్త్రము లంచుఁ బల్కినదె యొప్పుం గాయనఁ రాఘవుం
డనుఁ గోడండగుణధ్వనిఁ నెరపి కీశాధీశుతో నయ్యెడఁగ. 130

కా॥ అవు రా! గౌతమశాపనంశమితబాహాపారుషమై నయ
ద్దివిబాధీశుని మేఘనాథుఁ డవకీర్తి స్మృంచె మున్నావరా
భవముల్ గతుమహాంధుకర్కటముగాఁ బొలమ్రు బంధించి పా
వపి వీరోత్తమ తాతదుఃఖహరణప్రావీణ్యముచ్చారంగఁగ. 131

క॥ దైవవశంబున నేఁ దా
నీవే లక్ష్మణంబ వగుచు నిలిచితివి భరీ!
నావిశేఖంబున కనినం
దేవాధిపనుతుఁడు తోషదీప్తిం బలికెఁగ. 132

మ-సః ఘనమద్దోహ్యులకూలంశమవిమమభుజగంధిభంగప్రసంగా
వసత్రోశత్సరద్విద్వరనిహితజగద్వారజైత్రాంశసర్వ
స్వనివేశచ్ఛార్య మూంచుగ నలకఖలచురీక్షితసాధారణత్వ
మ్మునమందంబై కుతారిగ మొనఁజెఱచిన నిగ మొక్కవోఁజేయకున్నగ

మః కినుకం జంక బిగింపఁ బిక్కటిలి కైకీ భూషి కూమెట్టుచుగ
దనుజేంద్రుం దీడఁగా జగత్త్రయజయోద్యోత్యాతిసర్వస్వ మొం
దిన నాశోర్యము కార్తవీర్యవదోస్తేజోనిభం బాటచే
తనువే యూన్ముచు నన్ను భాగ్యమదభ్యంసిగ నినుం గల్వఁగఁ. 184

ప॥ కావున విమర్దార్థం బగు మహీభాగంబున కవతరింప వలయు
నని వాలి యనమనమరసముత్సాహవిజృంభమాఁబుండై రా
ముం గూడి యేగునడ గుహలు డాత్మగతింబున నేడు దైవవ
శంబున నామనోంభవరంపరలు ఫలించె నని విచారించుచుండ
సుమిత్రాతనయుండు దత్తమరాళిముఖంబుగా నిరీక్షించి నసం
భ్రమముండై నిమాడనాయకున కిట్లనియె. 185

చ॥ వనచరు లిద్దఱిప్పు డనివార్యపరాక్రముడైన యాద్యునిగ
ఁజెనుకొనుచున్నవా రిదిగొ వేగమె వింటికి నారిఁగూర్తు నే
ననిన గుహలుండు నిల్వ మహిజాధిపువై వనరక్తి నిండ్రనం
దనువయిఁగివ్క నర్క బాండు దారొక్కనెమూడవ శక్తి రెట్టిగఁ. 186

సీ॥ అనిన సౌమిత్రి యాయర్కంబం దీతండ
కాని యారెడవవానరేంద్రుఁ
డెవ్వఁడో యన గుహలుం డెలమి నాతనితోడ
నితఁడు కిష్కిందాధిపతిదత్తక

వీరుండు వాయుభట్టారకునకుఁబర
మానినీజాతకుమారకుండు
వరమనూర్యాచార్య భక్తుండు మానుమంతుఁ
డనిన నీయనఘుఁ డాహాభశాలి

గీ యనుపమబ్రహ్మలోకవట్టాభిషేక
శాశ్వతైశ్వర్యమును మానసంబువందు
నానవడినవాఁ డీయనయాఁయటంచు
మాటిమాటిఁ నుతియించి యతియు ననియె. 187

గీ ఇతఁడె కద ! భూమిసురశాపవృతనిజప్ర
తాపవిజ్ఞానబద్ధుఁడై ధరణి నితర
వీరులు రహింపఁ జూచుచు నూరకుండె
నటఁగఁ గాకున్న భవి వసాధ్యంబు గలడె 188

కీ ఇతఁ డనృదీయహృదయ
స్థితశ్శల్యము వేగఁ దొలఁగఁ జే యునటంచుక
మతి నిశ్చయించి నతిగర
కుతుకాన్వితు నన్నఁ జూచి గుహునకు ననియెగ. 189

పీ ఇత్తటిఁ బరస్పరగౌరవలాఘవజ్ఞాపకం వైన ద్వంద్వయుద్ధంబు
మనయాశ్వునకు వాలికిం బ్రవర్తిల్లినయది యేతద్విజయలక్ష్మీ
పరిగ్రహయాతకం వైన కీర్తికి నేచు నీవు రవిసుతుండును ము
డలుగా నెవ్వరము లాగాధికారులము గామైతి మని పలుకునడ
గుహుండు ససంభవంబుగా నిట్లనియె. 140

౪౧ కనుగొను రాఘవుడేసిన

పెనుదూ పిదె వారి మున్ను పెకలించిన యా

ఘనసప్తసాలపంతతిః

దునిమి యతని దూరి మగుసి తూణముః శోచ్యేత్.

141

మౌ హరిదుద్ధర్మగీర్తిసింధుగిరియా నవ్వాలిప్రాణాలితో

వరయ్య గాంచవద్యదామకముచే వారిభ్యముం జానకీ

తరుణీభర్తకుః శేసి వీరశయనద్రాఘిష్టనిద్రాననూ

దరుణై యుండె నటన్న లక్ష్మణుఁడు భేదం బంది తా నిట్లనన్.

142

౪౨ హా ! వానవ ! యిటువంటి ను

హావీరశ్రేష్ఠుడైన యాత్మజా నయ్యో

నీ వింక నెందు జూచెద

నో వేగన్నలకుఁ బంతువుగ నని పలుకన్.

143

౪౩ ఆగమయంబున గుహుండు తదభిముఖంబుగా నిరీక్షించి నమం

చితానందకందళిత హృదయారవిందుండై సుమిత్రానందనున

కిటనియె

144

౪౪ మంధానకుధరనిర్మలితాల్లిఘమఘుమ

స్వనన్ధిభదుండుభిస్వసలు మ్రోయ

నానాజనాఘకర్ణరసాయనప్రాయ

మాంగల్యసంగీతమహితు చెలంగ

నిగ్రహాన్సుగ్రహోన్యగ్రవిప్రవాత

కృతమహాకీర్వచోరీతి దనర

నిర్భరావందనందర్భగర్భితకీక
భటకోటి జయజయార్భటులు నిగుడ

గీ! నీలుఁ డాచార్యభల్లూక నేతృమంత్రి
తోరుహటకమయకుంభచారిచేత
రవికా నభిషిక్తుఁ గావించ రాఘవుండు
తద్గళంబున పొందమ్మి దండవైచె. 145

ప! అనుటయు నాలక్ష్యమందు వయస్యా! యాయర్థంబు మాకుఁ
బ్రయం బని యభినందించునమయంబున. 146

నీ! వినరోయి భల్లూకవీర స్థవంగగో
లాంగూలయాధపులార మిమ్ము
నేఁడు సుగ్రీవుండు పియమించుచున్నాఁడు
యావరాజ్యంబున కేవితగుకా
యావస్తువులు గూర్చుఁ డవనిజ నరయంగ
నేచు నమ్మారుతసూనుఁ బంపి
యార్థమాహూరి కహారిలగ్నంబున
నంగదు నభిషేక మలరఁ జేతు

గీ! నిఖిలదివిజపరంపరా నిరుపమాన
మకుటమాణిక్య కాంతిశుంభత్వదార
విందుడైన మహేంద్రుండు వేడ్క సెంద
వనిన నమ్మాట విని సుమిత్రాత్మజుండు. 147

గీ! ఊలమునఁ బొంగి మాకు నీయుత్సవంబు
నిబిడనంతోషకారియె నెగడ నె న

వాలినాశంబు నిర్జరేశ్వరునిచిత్త

మొంతయడలించునో యను సంతలోన.

148

ప! అంతరిక్షంబునం దమందమిళన్మిళిందబృందానందపందోహసం
ధాయిమకరందబిందునివ్యందిమందార కుసుమవిసర పృష్టి గుటిసె
వసంతరంబ జయజయ! రామధంద! జగత్పతి! యని మఱియును.

కా! వాలిప్రాణవినాశనప్రళమితద్వైరాజ్యవై రాగ్యల

క్ష్మీలీలాపి దినేశజంజనగః గిష్కింధాలయైకక్రమా

భేలద్వైవతమై సహస్రనయనీభేదాశ్రుముక్తామణి

బాల్మండై హరి వాల్యై నప్తయవ రాజ భ్యాతిచే మించగఁ. 150

గీ! అనుచు విననైన లక్ష్మణుడత్యభీష్ట

కరము మన కిది కావునఁ గరలిపోడ

మేతదుత్సవ భాగమింపెనయ నిపుడు

గాంచుకొఱకని గుహుతోడఁ గడలెనంత.

151

ప! అక్కడ లంకాపురంబునందు.

152

మ! అలంకా వాయుతహాభవుండు నిజవాల్మగం బుసగ్రంబుగాఁ

జలియింపంగనె తక్షణంబున శిఖజ్వాలాచ్చటాద్రోగ సం

కలనక బంగరు మేడలన్నియు నుదగ్రప్రక్రిమం గాలి పూ

డెలచందంబున నిల్చె రావణుపురోదేశంబు నందెల్లడఁ. 153

చ! కొలదికి మీఱు నాశ్రేయదు గుంటయు మిట్టయు రూపుఁ గర్పముఁ

జెలియఁగ రాక యొప్పు మణి స్థిత దివ్యగృహంబులందు వ

ర్తిలగ హుతాశ నామిత పరీత శిఖాగి నెఱుంగ లేరు మే

నులు చుఱు కన్న దాకను జయగ్ మదిన్ తయు నూహచేసిన్. 154

కా! శ్రీమద్వాహువశంపద త్రిభువనశ్రీగర్వసర్వంకవ
 ధేముం డప్రతిమప్రతాపుఁడు దిశాధీశానుజం డద్రుజా
 రామత్పాధరభేది యుండ సురదుర్వారాధ్యయా లంకాశీ
 మేమో దుర్దశ కోరినేయుటివి సుమీర్ష దైవికావశ్యములే. 155

క! ఇదియెంత రావణునిదు
 ర్మకవృత్తికి నంచు ఖన్నమానసుఁడగుచు
 జనలం జూచుల నికి దశ
 పదనునిభావించి మూల్యవంతుఁడు వల్కెన్. 156

చ! అల పదునాల్గువిద్యలు నిజాన్యపరేష్టులునుండఁ జోటులే
 కలజడినొండఁ గన్గొనుచు సంబుజసూతి ప్రణవమైన నీ
 పలననె యుంచుఁగాక యని వక్త్రములం బది నీకొనర్చె నాఁ
 డెలమినిల్లు నీవు జడవృత్తి వహించుట యెట్లు రావణా. 157

గీ! అని ముహూర్తంబు నిలిచి యాహా మదియ
 వంశ మీగతి సప్తమైవచ్చె ననుచు
 మూల్యవంతుండు దుఃఖాల్చిచున్నఁ డగుచుఁ
 దద్విధంబెల్ల మదిలోనఁ దా గణించె. 158

క! రాముఁడు ఖరాదియోధుల
 నామంబడఁగించె సంజనాసుతంఁ డత్తుక
 భూమికఁ బలియిడె రత్నో
 గ్రాహణి తా వెడలఁద్రోచె భును ననుజన్ముఖ. 159

క! గతిమగు దుష్కార్యమునకు
 వెతఁబడఁ జనిలేదు రామవిభుఁ డుత్తరసిం

భుతఃసీనిః బాలము దిగి యే

స్థితిచే నన్నాఁడొ మనకుఁ జెలియఁబడదుగా.

160

౭1 అని విచిత్కించుచుఁ బురోభాగంబు నిరీక్షించి యౌరామున్న
గాఘనచరిత్రం బశేషముగాఁ జెలియ ననుపంబడిన శుకసార
బుఁబో సారబుఁ దరుగుదెంచుచున్నవాఁ డిట కనునంత చతండ
రుగుదెంచి ప్రణమిల్లివ.

161

౭2 భుజుఁడగు మూల్యపంతుఁ డధికౌతుక మావహిలంగ సారబుఁ
గనుఁగొని వాన రేంద్రకటకంబువహుండియె వచ్చు టుచుఁ బ
ల్కిన సతఁ డట్లయౌ ననిన లేకము దాచగ కార్యభాగ మొ
య్యెన వివరింపు మున్న వివయాన్వితుఁడై పలికె గ్రమంబునగా.

౭3 ఏమి తాత నాచేత వనచ రానీకంబు

పీరులు సంఖ్యయుఁ బెక్కుమార్లు

తెలిసినాఁడవ యింకఁ జెలుపంగఁబట్టదు

విషపింతు నిక నొక్కవింతసుద్ది

నేకువుగట్టంగ నేవలెల్లనుగూడ

సంఘ వాపరవేష మచురఁ దాల్చి

ప్రజలలో నే జరిపఁగ “మహారాజవి

భీష్మబుఁ”డని యంత భీతికొంది

౭4 మూల్యపంతుండు సాహితీమతి చెలంగ

“నలవిభీష్మబుఁడభిషిక్తుఁడయ్యెనేయ

టంచు నడుగంగ సతఁ డందు కనుమఱివ

ప్రూనువడి ముందు వెనుకయుఁ గానకుంజి.

162

గీ॥ ఒయ్యనొయ్యన తెలివొంది యున్నురనుచు
వశ్య భయమేల యచ్చటివార్తలెల్ల
తేటపడఁ బల్కుమనిన యమ్మొకటి
సారిఁబుడఁ బల్కె మాధురీసాధురీతి 164

క॥ ఘనమగు కుచారవిభీషణ
డనఘాన న్నైతిఁగి పాశయన్త్రుతునింగా
ననువువడఁ తేసి రఘురా
ముచియెదుల నిలువ నతఁడు ముదిసెలరంగ 165

గీ॥ తనప్రభానులకన్నను భునముగాఁగ
నాకు ఒహుమాన మొనరించి నాదువలని
నేరముల నాత్మగలవక గారవమునఁ
బోయిరమ్మని యరిచె నోహ్యచరిత 166

గీ॥ అరిన సంహోషమంది యాయనఘుఁ డనియె
నోయిసారణ విహేమపుఁ యుదాత్త
తొగుణంబులు ద్రివ్య మెంగాకనిలుచు
నంగతడ వ్రుండు నందులో నసఘుఁడితఁడు 167

చ॥ కముగ మభేదీయఁ ననుక్షిగితంబు భృంగ వంక్తుల
విరుతములై వి పద్మములపిడ్కొని వచ్చు శిలీముఖావళి
సమయిగఁ జూచు మైఖరిని పజ్జయఁకుఁ దనవారి నన్యల
బ్రహ్మమునొడఁజేయు నిరుపాధికసాచ్చాదవృత్తి సంతయు 168

గీ॥ అనుచు వదియించి శుకునిమాటకుగ నతఁడు
వానరులలోన పాని నే గానననుచు

సారణుఁడు బల్కు మిగుల నాశ్చర్యమొంది
మూల్యవంతుండు వానితో మగుడ ననియె

169

౪౧ విసు వత్స మనవిధివణుఁ

దీనశీలపతిఁ జేరినపుడె యిక మనవంశం

బున కెల్లవిధుల హానియె

యని నామదిఁ దోచుచున్నయది యేవేళ.

170

౪౨ అనిపల్కు సారణుఁ డనియె నోయిమహాత్మ్య

సత్కులప్రభవుండు కాంతహృదయుఁ

డనుపమధర్మవర్తనుఁడు బాలుఁడు విధి

వణుఁ డెట్లు తనయగ్రజన్ము విడిచె

బ్రతిపతుఁడగు రాముఁడై కేగె నటన్న

నుమ్మలి కంటున నున్ను రనచు

నోవెట్టిసారణ రావణు నడుగు నీ

నటుగానిచో విధి నైన నడుగు

౪౩ మనుచుఁ జింతాభరక్షాంతి నభివఱుంచు

మూల్యవంతుని నొకఁజొంత మట్టుపఱచి

యింతదాచఁగ నీకు నే వింతవాఁడ

నైతి నే యన వానితో ననియె నిట్లు.

171

౪౪ పవనసుతుం డశోకవనపాలి సమస్తము గొట్టె గైకళి

భక్తుఁ డొకనాఁడు చూచి మఱి పాయక కిన్నరపురజొసంగఁ దా

నవరజాఁ గాంచిపల్కె నహహా ముఁజార్చుకులిర్వురూతగా

శివమున. గోతిపుచ్చు తనచేటుదలంపకత్తుల్లెఁ జూచితే.

172

వ! అనిన పతం దీటునియె.

178

ఉ! రావణ మర్త్యజాతి పవరంబునిచూడకు కార్తవీర్యనిగ
భావమునందలంది కపినాథులకౌర్యము వారి దెబ్బదే
నీవు మహాగ్నిహోత్రివి వినీతుడవై యికనైన బాసకే
దేవిని నవ్వింది యలదేవతలగా జెఱవాపు మెఱయుగా. 174

వ! అని తద్వృత్తాంతంబు మాతామహుం దానతిచ్చునవనరంబున
సారణుంకు మహాత్మా మీరు ప్రసంగవశంబున వారి న్నగ్గడిం
చుట నొక్కవిశేషంబు నామనంబునకుఁ దోచుచున్నయది విను
మరియిట్లునియె. 175

చ! సురగిరితోడి మత్సరముసొంపున వింధ్యధరాధరంబు ని
ర్భరమృదుతం బెరుంగుశిఖరంబుల సైవగణాల దీకపీ
శ్వరపటంబు వారలభుజాబల మెన్నదరంబె నేతుఘా
ధనిఖరశ్శింగఘట్టనలఁ దాల్చుఁ గిణాళిఁ బ్రహోష్ఠపాళికల్. 176

క! సారణు దీగతి వానర
వీరులఁ గొనియాడి మీదివృత్తాంతం బే
తీరున పడిచెనొయన నని
వారితమతికాలి మూల్యవంతుఁడవలికా. 177

గ! అనినఁ దమ్మునిమాటల నానరమున
వినుచు శోహంధమానపవిహ్వలుఁడయి
యాడరానట్టి దుర్భాషలాడి యతని
బెడలఁద్రోయించె ఘనమదోద్వృత్తుఁడగుచు. 178

వ! అనిన సారణు దాకాశంబునఁబొడ్కు లిడి హా హలస్వ్వసంద
న నీవనియెడు సైఫర్యదృష్టాంతంబుచే పనుమానంబువలన

మూలచ్చేదనిమిత్తంబులయందు మనుష్యజాతంబు భీతంబయ్యె
దుఁగదా యని శాండ్కోవిచారింది మాల్యవంతునితో నిట్లనియె.

క! అరిష్టక్రమే తన కాటగు

చరణములుగ భ్రమరి యైన నంపత్కాంతగ

బటఁగఁగ నందుల మొదటిది

జెఱుపుచు నిఁకఁ గుంటిదానిఁ జేయుము తండ్రి.

180

గ! వినుము తాత రావణనిచేత నా నీతి

యెపుడు వట్టువడియె నపుడె యింక

నలవిభీషణుండ యన్నదీయాన్వయ

తంతు వనుచు మదిఁ దలంతు నెపుడు.

181

చ! అన విని మాల్యవంతుఁడుహృన్బ్రతుఁ జల్లునునంగ సారణుం

గనుఁగొని యిట్లు రెండుకటకంబుల తిత్వము నీవెఱుంగుచొ

ప్పుడఁ జెలియంగ నెవ్వరికిఁజోలద యందుల కింకతార్య మే

యనువునఁ జక్క నా పనిన నాత్మఁ జెలింగి మృదూక్తి నిట్లనుగ.

నీ! వినుము హనుదికిఁ దోచినదారి వినుపింతు

ననువుగా నొకతార్య మనఘచరిత

యంగదుం డర్భకుం దామపాత్రమురీతి

నెటులఁజెప్పిన వట్ల యెలమిఁ జేయుఁ

గావునఁ చిత్తవైరులై విలసిల్లెడు

రామసుగ్రీవులనామ మడఁచి

పటఁగఁ గిమ్మంధకుఁ బట్టంబు నిను గట్టి

వారి మాఁగొనరించు మేలునకును

గీ॥ ఋణము దీర్చంగఁడలచినా మిప్పు డనుచుఁ
బ్రణిధిముఖమున రావణప్రభునిదేశ
మచటఁ బలికింప నిజుని యక్కఱింద్రుఁ
డానవడి యిందు సుగ్రీవుఁబాసి వచ్చు. 183

గీ॥ వాఁ జొరఁడు చీలివంతనె వానరేంద్రుఁ
డాత్మగృహ మింక నహిభయావాప్త మా న
టంచు రాఘవుపొందు చాలించఁ దలచు
ననుచుఁ గడుసూక్ష్మదృష్టి వాఁ డతని కనిన. 184

చ॥ పలికెను మూల్యవంతుఁడు కృపామధురంబగుచూడ్కి వానిపై
నెలకొన నీవుచెప్పినదినిక్కమ యా నటులైన బాల్యచా
పలమున యాన రాజ్యపరిపాలనభోగము లందుచుండి యిం
దుల కింక నమ్మితింపఁ డని తోచుచున్నది నామనఃబునక. 185

చ॥ అది యటలుండె వాలిసుతు నాప్తజనర మణిసూర్యసూతిక
మొదలనె యాపు లట్లగుట ముండఱగానక హైన్యవృత్తి నం
గదుఁ డిది సమ్మతించినను గాదనిత్రిప్పుదు రింతెకాని దు
ర్మతులయి యిట్టికార్యములచూటకు సమ్మతినేయ రెంతయుక.

ప॥ అనిన విని సారణుం డిట్లనియె. 187

గీ॥ ఎద్ది నమ్మత మదిసేయుఁ డిప్పుడు మీరు
దివము లున్నవె దండనీప్రయోగ
మునకుఁ జచ్చెనవేళ నెవ్వనితరంబు
బావిగడవ్వంగ నని పల్కి వాఁడు మణియు. 188

చ॥ చెలగుచు వానరాగ్రణులు నేతువుగట్టంగ నెప్పుడాత్మలోఁ
 దలచిరొ యప్పుడే రఘునిధావము వారిధిఁ దాటినద్ది వి
 చ్చలవిడి నీనువేలధరచంచదువత్సకలందుఁ బాశముల్
 విలివినవాడ కా తెలియు నెమ్మది నీ వన విస్మితాత్ముడై. 189

గీ॥ వినుము సారణ నీవు పల్కినతెలుంగు
 నన మనుష్యుండొకండె యర్జవము దాటె
 నేని దశకంఠువిక్రమం బెలమిభువన
 పటలిచే నింక దాటంగఁబడు నిజంబు. 190

మ॥ అలలంతాధిపుపాదపద్మయుగళం బాదిత్యదేవేంద్రహా
 ళుల నిర్మాల్యము నేయు నారఘునృపాలుగ దల్లికిం నేకువు
 జ్వలవృత్తి భుటియింప భానుఁడు సరోజంబు నమున్నియుడై
 చెలంగించె రుచిచే సురాధి భుజియించె పాదచంద్రద్యుతిగా.

నీ॥ అని పల్కి మఱియు పయ్యనఘాత్ముడతని శే
 ర్పడ వాలివధశుద్ధపార్థియును న
 నేకవానరబలానీకనాయకుఁ డుప
 కృతుఁడు హితుఁడును సహీనచరితుఁ
 డగు భానుపుత్రుచే నమితపఠుండయి
 పవనసుతవ్యక్తభావితాస్మ
 దీయచరిత్రుండు దీపితనకలాధి
 యావ్యక్తప్రయోజనం డైన రఘునృ

గీ॥ పాగ్రణికి నెన్నిభంగుల పరసికూడ
 నిదియె యధియోగనమముమై మదికి నాకు

దోచుచున్నది యనినఁ దుందుకుకుచెంది
యతని గన్గొని సారణుం దనియెనిట్లు.

192

గీ! ఆర్య మీ రావతిచ్చివయర్థ మెల్ల
తలవ నిక్కమె విను మాత్మధనబలిష్ఠు
లైన విజగీషువులు కీర్తి కాకరంబు
లగుట కీదాశరథి యుదాహరణమ రయ.

193

ప! అనిన మూల్యవంతుండు నిశ్చేష్టితుండై కొంఠాక విచారించి
యిట్లునయె.

194

మ! అని నవ్వాల్సి యడంగ మాబలము నశ్యస్త్వత్తిచే నున్నదా
తనితోవారమె యందుకేమి భుజనత్వస్థేతు శెన్నం గణిం
ప నశేయంబగుదుర్గ మైన జయశుభద్రాముఁ డారాముఁ డీ
ననధిందాటును నూలుయోజనములవాటిల్లు నింతేకదా.

195

ప! అని వెచ్చనూర్చి తనకూతుం దలంచి.

196

మ! పెదవుల్ మాటికి నాల్కలుం దడువుచుఁ బిట్టార్తిమైఁ గూయ నె
న్నిది రెంటుఁ జన్మదాపు నాదశముఖం దీపించు భాస్వద్గుణా
స్పదుఁడొ పట్టికి నిట్టిచెట్ట యి క సంప్రాప్తియై భాధింపఁ జూ
చెనవో శైకసి విశ్వవీరజననీసీనుంతముత్రామణి.

197

గీ! అనుచు దుఃఖాబ్ధియగుఁడొ నతనిఁ జూచి
సారణుం డిట్టిపావంబు శాంతిసొందుఁ
గాత బంధుజనంబు లీకరణి మది న
నర్థశంకల నూహింతు రనుచు మఱియు.

198

చ! ననుపద నింక నే నొకటిఁబల్కిడ భావవిహంగిభావలం
బనము భుటిల్లఁగా గుణనమాజనిబంధనమూన్చి రాక్ష్య మీ

యనవునఁ దాన వంక్తిముఖువంత్రివాఁడు భరింప జారిపో
యిన్నన్నది దానిశీల మనుటించియ కాక తలంప నేటికిఁ. 199

చ॥ అనవిని మూల్యవంతుఁడు ఘనాశ్రుజలంబులు కంఠభాగముం
దనువుగ నిల్చి మే మిపు డపాగతభాగ్యులమౌట నిక్కమై
నను మది నట్లుగాఁ దలవన్దాయముగా దలనిశ్రవనప్రో
ధనమహిమౌ మదీయకులతంతు వొకం డటు నిల్చియుండినవా.

క॥ అపునంతలోన నల్లభమ
మున శుకుఁ జేతెంచి వినయమునఁ దాతఁగనుం
గొని మ్రొక్కి నిలిచి యిట్లని
వినిపింపఁ డొడంగ నచటిస్మృతాంతంబుగా. 201

చ॥ అరిబల జైత్రులైతగు ప్రహస్త మహోదరధూమనేశ్రులగా
వరముతులం జమూపతులఁ బట్టివధించి నిశాచరాధిరా
ట్పురి నటు చుట్టుముట్టి రఘువుంగవుఁ డివ్వకు వానరైకబం
ధురజల కాశీఁ జేయుచు మనోహరవృత్తి నటించుచుండెనుగా. 202

క॥ అన నన్యజేశకాలము
లనుజెందుప్రమేయచయములం గన నద్దం
బనఁ దవరు వృద్ధమతి గా
వున నర్థంబెల్ల మున్న పాడమదె బుద్ధిగా. 203

గ॥ అనుచు మూల్యవంతుఁ డంబతి మీక్షించి
మేలు రామభద్ర మేలుమేలు
ధర జయుంబుగోరు ధన్యుల కతిశీఘ్రు
కారితయె యవశ్యకార్యసిద్ధి. 204

చ॥ అనునెడ సారఁగుండు తనయావృత్తుల శుకఁ జూచి యిప్పుడా
దనుజవరేఁఁకుఁ డెట్టిది విధానము పూనినవాఁడో చెప్పుమా
యని యడుగంగ నాతనిఁ వత్తఁజిఁ డెల్లఁ దొడంగ వద్దకా
ననచరితంబు లచ్చటిజనంబు విసక వివిధోక్తిచాతురిక. 206

మ॥ అలరాముడు నువేలఁజేరె నను మాటాలిందియుం గొన్నిచే
శుల దేవారి ధనుర్గుణధ్వని దిశలే దూలించు గొన్నింటిచే
జలిపించుం గరవాలములే పటమునఁ సాధించు నీరాకచాం
చలకాశ్రీరమనోజ్ఞచిత్రచనాచాతుర్యముం గొన్నిటక. 207

గీ॥ అనిన సారణ కంటె నశస్యవృషాయ
చంచలత యిపుడేనియు నడల దనుచు
నంత శుకఁజూచి యచ్చాన్యువంతుఁ డనియె
నెగులు దిగులును మదిలోనఁ బుగులుకొనఁగ. 208

ఉ॥ గోపురకొల్లికాధిపుఁ డకుంతితవీకముఁదానరాంతకుం
డేపరిపాటినుండె నన నెప్పుడు పాయక ద్వారభూమియం
దేవున నుండె నైన నిఁకనేమన వంగదు చేతఁ నంచువాఁ
దావయిమాటఁబల్కుటకునై మనసాగ్గక యూరకుండినక. 209

గీ॥ మూల్యవంతుఁ డంత మది గుఱల్లుమనంగ
హాదశాన్యపుత్ర హాకుమార
యిట్టిపాటుఁజూడ నెట్లు మాకుఁ జిరాయు
వకఁ దొనర్చెననుచు నడలుచుండ. 210

క॥ ఆనమయంబున నోమహాపార్శ్వాదిదానవవీరులారా యూరక
వానరకటకసమాలోకితరక్షమాంగు లగుచ, పెంచి వలచెడ
లేలంచు మరియును. 211

చ॥ తెలక నిల్వఁ ద్రుచ్చుచును జేవియూపాస్తి యొనర్చి యుద్ధతి
మొలయుచు మేఘనాదుఁడు సుమిత్రసుతుం బరిహారు వంచుఁ దా
గరమునఁ గట్టెఁ గలకణము ఖడ్గముఁగైకొనెఁ గుంభకర్పూచుగా
వెటవకుఁ జేమికంక రఘువీరునిచే ననుచుగా వినంబడగా. 211

ఉ॥ అందుకు సారణుండు మన మార్ద మునొందుచు సావలంబము
య్యెం దగఁ గార్య మిచ్చుచు ననుద్ధతుకం దలకుంభకర్పూదం
తం దవనిద్రఁదేటి రణధాత్రికి వేగ మెచేరవచ్చె నం
క్రందనజైత్రుఁ గూడుకొని గాధపరాక్రమ మేఘు జూపఁగగా. 212

గీ॥ అనిన నమ్మాల్యదంతఁ డిట్లనియె నపుడు
రామలక్ష్మణు లను రాగరసముఁబొదలఁ
గలనఁ గూల్తురు మనకుంభకర్ప మేఘు
నాదు లనుమాన మిఁకనేల నయచల్లతా. 213

చ॥ అని యిట్లు మాంబ్యవంతుండువలుక నవిసాదమస్కుండ్లై శుకుం
దార్థ్యగతంబున నక్కటకటా యవిశిష్టకర్తృకర్మభావంబుగా
ముది మదిదప్పివలికె నిమ్ముదునలి నేమియున విధివిచాకం బప
రిహార్యంబనునంత నతండు. 214

గీ॥ శిశువులార వినుఁడు చెప్పెదనొకవార్త
రాక్షసాధిరాజ రాజ్యలక్ష్మి
యెన్నివిధులైన నిక్కుంభకర్పూని
వలన నున్నదనుచుఁ బలికి మఱియు. 215

క॥ అన్నయగు రావణునితో
పిన్నయగు విభీషణునగా ప్రియమలరగఁ దా

నున్నను నున్నను రాజ్యము

మన్నించు నెటుంగలేము మదినుహించు.

216

స! అనునానమయంబున,

217

సీ! దిగులాండనేల పన్నగకూర్మపతులార

యరయ విశిష్టభూభర మొసిత

యిపుడు లేదని పక్షిలపనుఁ జాక్షాపించు

చున్నవాఁడు కృపాపాపములనునీచ

నగునంతలో శుకుం డలరుచు మనవార

లెక్కుచుగరిమచే నుక్కుమొటి

రన మూల్యవంతుఁ డత్యవధానమతి విను

చుండ నచ్చో ముఱియొక్కవార్త

గీ! వినఁబడియె బాహుళ్యము వేర్వేరి నతికి

తల యెగురఁగొట్టినట్టి యీశ్వరభాక్తు

భవునిచేఁ జల్కనయి మహాహవధరిత్రి

వ్రాలె ఘనకుంభార్జకబంధ మిదిగొ.

218

చ! అన విని మూర్ఛనొందినది హా శిశురత్నము కుంభకర్ణ యే

యశవున నేలఁగూలితి వటున్న శుకుండును సారఁబుడు నొ

య్యన దనుచూరడింప నయనాంబుకణాంబులురాల వారలం

గనుఁగొని మూల్యవంతుఁ డటఁ గ్రమ్మఱఁబల్కి విమాద మేర్పడఁ.

మ! భువనైకాద్భుతదైవ్యనంపదలచే బొల్పొందు నిత్యశుభా

ధవునిగా వంచనఁజేసి నీతఁగొనిరా దా నందితిగ మున్నుగా

వివిధోపాయములగా వివేకమున నే నేతే ముఱింకేటికి

నవదుఃఖోదయ శాంతులన్న శుకుండంతగ దుఃఖ మేపారఁగఁ.

చ॥ కటకట యిట్టివార్త దశకంఠుడు చాఁ బ్రకటింపనేల ను
 త్కటముగ నన్నఁ దాత విని దానవనాయకువాఙ్మ పాగ ది
 వృత్తికిఁ గపింద్రులొండొరులు పక్షిముఖుం గడు గేలిసేయుచు
 దిటముగఁ బల్కినా రనుచుఁ దేటపడఁ వినిపింప నాతఁడు॥ 221

గీ॥ ఎంతలే యిట్టితోతులగంతులకును
 శౌర్య ముండిన విజయమే చాలుఁ దెలుప
 నింద్రజిత్తునిఁ గలువకే యిపుడుకాము
 గేలియొనరించి వెఱపించుశోలి యేమి. 222

చ॥ అని పలుకు నవసరంబున. 228

సీ॥ వినుఁ డహో వానరవీరపుంగవులార
 త్రుంపుఁడి పట్టణతోరణములు
 హరిచాపయుతదేవశరవృష్టి కేయవ
 గ్రహ మంత రాయమై కడలుకొనియె
 వన మాల్యవంతుఁ డత్యంతశోభోద్రేక
 మున నెట్టిమాటలు వినఁగబడునొ
 యని కర్ణములు మూసికొనియున్న సంతలోఁ
 బెనువార్త వచ్చె నాభీలవృత్తి

గీ॥ సారశస్త్రాస్త్రుఁడయ్యును వీరయజ్ఞ
 యను నగుచునిష్ఠియొకటి చేసిన సుమిత్ర
 పట్టిచే రణశాల నాపక్షిశంకు
 నాత్మకం దిప్పుకమితుడై యరిగననుచు. 224

గీ॥ అట్టిదుర్వారై దీనులనంట వతఁడు
 యుఖపరివ్రాణ్ణఁ డెందు నిర్దుఃఖుఁడగును
 గాని యాచెట్ట యామూలఘాతయగుచు
 గదియ నియ్యెడ నే నెట్లు గాంతు నుఖము.

225

ప॥ అనిన శుకుం డూర్ధ్వభాగంబునాలోకించి యిట్లనియె.

226

మ॥ దివిజాధీశవిమానవస్తు, లదిగో దిబ్బిండలిగ మెండుగా
 గవిసెం గానఁ దలంతు దారుణరసక్రాంతవ్రణావజ్వల
 న్న వివారీంధవవీయమానసమాసానశ్యవ్యధావాహినీ
 ధపుడై పక్షిముఖుండు రామజయసంధానేద్య సంధిల్లుట.

ప॥ రణరంగంబునకు వచ్చెంగావలయు ననిపలికిన, చూల్యవంతుండు
 జ రావీశాచీనంపర్కదూషితం లగు మద్దేహంబు రామభద్రని
 ర్నిర్దిశ రాసారతీర్థనేకంబునఁ బరిశుద్ధిగావీతుఁ నని లేది వార
 లతోఁగదలె నవంతరంబ గగనంబున విచూనారూఢులైవచ్చు
 () గధర్వకుమారులలోరిత్తు చూఢుండనువాఁడు హేమాంగదాభి
 ధానున కిట్లనియె.

228

క॥ చెలి హేమాంగద నే డీ
 జలధరమార్గమున మనకుఁ జరింపంగాఁ
 గలిగె విమానముల నిర
 ర్గళగతి నని క్రిందిభవను గనియిట్లనియె.

229

మ॥ సురనాథోపనివేద్యనందనపనీసూనాపఠితోఁగ
 స్ఫురిత్రక్రవ్యభుగీశవిక్రమనళిప్రాగ్భాసిలంకాపురీ

- వరరథ్యాధి పమిద్విలోకపముదావాప్తావ్యరోజాలకే
 రిరథాచ్ఛాదిత యాట పయ్యోజదలకలభావకాశమ్యతుల్. 280
- మ! అవఘా కంటె సురాధినాయకసహస్రాక్షిసవద్వారిపూ
 రవదీమాత్మక కేళికావసులచే రంజిల్లు నీవీట ముగ్ధ
 మనుజాత్రిపతిజాతిదూషణకథామందస్ఫరద్దీంభకుల్
 గినుకం దేవచమూజయానుకృతిచే గ్రీడింతు రత్యున్నతిగ. 281
- ప! అనిన రత్నచూడునకు హేమాంగదుం డీట్లనియె. 282
- క! పరదేవాసురభీకర
 కరరాజస్థందలగ్రఖండితరిపురా
 ట్కరివరుడై దళకంధరు
 దిరపండ్లెను వానిమహిమ మేనునవచ్చుగ. 283
- మ! తలతోళ్ళక్తికభావశస్థిరచనోద్దామూక్షరాకారదృ
 క్తతినంశోభితగోత్రభిన్నయజయస్తంభాంకపూర్వాదురు డీ
 దితిజాధీశుడు వీని జోడగు మహాధీరుండు లే డీజగ
 త్రితయావత్కరవిక్రమక్రమపరీక్షాప్రభావోన్నతిగ. 284
- క! అన రత్నచూడు దనియెగ
 విను హేమాంగద దళస్థువీటను దనుజుల్
 ఘనతరనినదములెనగఁగ
 మునునొని పటహములు బెడిదముగ మ్రోగింపగ. 285
- సీ! భారాశగ్దంతిసంతమాక్తికమయ
 ద్వారతోరణదామహారి యెన
 హరిపదఘటితభీకరశృంఖలోన్మృప్త
 పరబందికాశోగభారమైన

శైవోపార్జితకార్యలక్ష్యసహ
పానుశేరిసుహృత్ప్రాయమైన
పఞ్చీకధరవధూబంధుతాకొండీర
దాసవీగణనముద్యాసియైన

గీ యనచు నురతరువికసిత కుసుమచివర
నరనవరిమళనురభిళయనకయిత
నమదదితినుతపరిచరదమరయువతి
యయిన గృహనంధు మీయెడ నడలుచుండె. 236

చ॥ అనిన విని నగుచు హేమాంగదుం దిట్లనియె. 237

చ॥ దనుజవనీరవానలుని దాళఁగి మిథిలేశవందీసి
జనితమహానురాగుని నిజప్రియునిం బరికించి యెంతయుగా
మనమున నాత్మవక్షియవాళము లిత్తటి గోనుచుగా రయం
బున నిటు లంతరాళమునఁ బొక్కిడు న చ్ఛయపుత్రిఁ జూచితి.

చ॥ అన విని రత్నశేఖరుఁ డుదందితహావదయారనంబుగా
ననియె నచుర్త్యనాయకజయక్రమవిక్రమహృష్టచిత్తజీ
వనరుహానంభవారదితవాసవశిష్యనామశేషనం
దన బహుశోకమగ్న నరినాయిక సీగతిఁ బల్కుఁజెల్లునె. 239

చ॥ అని చెందియె. 240

క॥ మూడటఁ గనుగొని దక్షిణ
మందుం గనుగొంటె యిమ్మహాజన ముడె రెం
డందమ్ము లయ్యె నంచును
జెందిన భయకాతుకములఁ జెలి కిట్లనియెగా. 241

మ॥ సమదక్రూరిలోకహల్లకకృతాకాలోరణసమ్మళ
 క్రముఁడై ఖడ్గవలైకమానసవివల్గద్యాగవద్యోత్సుకా
 సమదోస్సంవృతరోదనీకుఁ డయి విస్ఫారాంఘ్రిభారావతో
 న్నమదుర్వీప్యలుఁడై దశాస్యఁ డరిసేనం దాక నేలెంచెడిగ్. 242

క॥ నాపుఁడు మును గన్గొన్నదె
 రావణసంగ్రామభీసురభసం బై నిగ్
 భావములోఁ దలచిన నా
 కీ వేళది వోలె భీతిహేతుక మయ్యెగ్. 243

మ॥ శతమన్యువృరుఘట్టనక్షణకృతశ్వల్పకవక్షస్సమా
 హృతభారాధరమాన్యుఁడై సమరభూషేభిభూతామర
 చ్యుతలక్ష్మీకరిణివిహారవదబాహూద్దామకాంతానుఁడై
 ప్రతిభాగ్ మించిన యద్దశాస్యఁడీపు డేపాటొండె నూహించుమా.

గీ॥ అనిన విని రత్న శేఖరుం డసయె నహహ
 యేమియనవచ్చు భీనుసంగ్రామవిక్ర
 మాధ్యులగువారిలోవ వీతైనవాని
 ప్రణుతనిధినాథసఖుని నీ పక్షిముఖుని. 245

మ॥ అనురాధీకుఁడు సంతతం బనుగరవ్యాకామరత్నైజని
 స్సమరభూషావళిచే దశానన్యనిఁ బూజల్ సేయు స్కంధోపనే
 యనునెల్ దుర్భరదండనీతి నికి యాయంభోధియుగ్ దన్నిమి
 త్తను యన్వేషముకన్న శూన్యఖనుం డైద్రైభవం బేమనగ్.

చ॥ అని పల్కునెడ సనమనమరపరమసంతోషభీషణహేమమా
 గుణవనాయకవాజిరాజసంపాదితపముద్దంప దండధరచండన్

రిభకర్ణజ్వరభరవముక్తుంగం బగు రయవచ్చతాంగంబు నెక్కి-
దుర్దర్శామర్షబంధురుండగు పంక్తికంధరుం డటుగుడెంచి నం గాం-
చి సభయాద్భుతంబుగా నుజ్జయు నిట్లనియె. 247

మ॥ ప్రళయార్క ప్రభసన్నిభామృదయ మర్చ్యద్యంద్యయద్భుతో-
జ్వలకంఠాతిభూర్గర్భోగభవద్వైలక్ష్మ్యలక్ష్మ్యోత్పలై-
యలఘిస్తామరగోష్ఠిగర్వనికమందాకైకసేయంకు భూ-
స్థలి కాత్మాదిబలాశ్రువంతరిః సిరోఘానంబుగల్పించెడిగ. 248

క॥ అనివగ నిని హేమాంగదుః-
దనియెం గాతుకముతోడ నెడ కనుగొంటే
యనుగుంజెలి ఓషణమునఁ
దనరెడి కపిస్థిరికులను దనుబాధితుగ. 249

మ॥ ఘనకాఘామృగసేన శీర్షపరిసంఖ్యాజ్ఞాతపాంస్త్యద-
ర్శనకాంక్షాగతయై వెఱగఁ జూచె నారా కుంభసంఘాతకా-
సనసద్యశ్శయితోచ్చతాఘటితవైషమ్యంబు సేకృప్తబం-
ధసకీర్ణోజితమిధ్యశ్శృంగచయముగఁ భాఠింబడగవైచుచుగ.
చ॥ అనిపల్కిన సహసంబుగా రత్నచూషుండిట్లనియె. 251

చ॥ హరివరయూధశస్త్రితజవాచగదున్నతచందనద్రుమో-
త్కరముల వేడ్కచే నదురుగాఁజని గైకొనుదానవారికిఁ
గురుతరతన్నివాసఘోటి భుజించు ముహూర్తమృతమే 252
ర్వటువఁబడం గరంబులకుఁ బాళనిబంధనదుఃఖవేగముగ.

చ॥ అశ్రువులు హాటకాంగదుఁడు హాచెలి నీ వడ చూచు వేడ్కతో-
డను దితిజన్వయంపరివిడంబవ రాబ్బులు దేవసుందరీ

జనసుమవృష్టి లేకయె విశంకటవాసరశక్తిత్రుడును
ట్రవ దనుకాండు గూలె నిచటగ మొయి దత్కునుమూలి నిండగగ.

వ! అనిన రత్నచూడుండు కొండొకవిచారింది హేమాంగదున
కిటనియె. 254

మ! ఎఱుపుమైచాయచే బగ లేక్కుడైన
రీతిఁ గనవచ్చు దివిసవ్యరితనువు లధి
కతిమిరము జంచుఁ దత్కపికతివపహ్ని
కడను దదైత్యులగు ధూమ మడరెనిపును. 255

వ! అనిన హేమాంగదుండిట్లనియె. 256

చ! పరిపతదామిమాశివరప శ్రీవియుక్తనభోంతరస్థి
భరణికలందుఁ గ్రిక్కిరియుఁ బశ్చిశిశోధియకంబు లేక్రియగ
వఱలుదు దిక్రటాలివలనక భువపాదపశ్చ్రుపాబులై
యరుదుగఁ జేసి రాక్రియ పనాటులు నిక్క మవాచ్యకర్మముల్.

క! అనిన విని రత్నచూడుం
డనియె ననౌభమముఁగఁగ ననుగుండెలి క
నొను మిడె చారుణకర్మము
వనినడి యిచ్చోట నిపు దుష్పీతమయ్యెగ్గ. 259

మ! గురుడైత్యాధివనీరడ్డంబు వికటక్రోధాటహాహ్నిబం
ధురవిద్యుత్తత్తియై నిశాచరచమూస్తోమూలినంఘ్రుప్తవా
నరముక్తాచలచూర్ణపూరితనిజాంతర్భాగధారాచిత
చ్చరవర్షంబులచే నొనర్చి నహహా సాంద్రాంధకారంబిలగ. 260

గీ అనిశ విని హటకాంగదుఁ డనురవిభుని

క్షణము వర్ణించి యిట్లును నఖనితో న

నేకులై నట్టి యుదులకేని యొక్క

ఘనుని వెతఁ బెట్టు టది దొడ్డగాదు వినుము.

260

మ! హరిదీశోన్మదనాగదానశలవర్ణావగ్రహకూరదృ

క్ష్వరతారాంకునిఁ బక్షిఁగంధరుని నుత్కంఠాన్వితం శేయ వా

నరవీరుఁ పరిబద్ధనేర్వధికసంత్యక్తాద్రికూటాఘని

ర్భరశక్త్రుంబులు పూనినిండిరి యమర్షస్ఫూర్తిచే నిప్పురిగ. 261

మ! అనిశ విని రత్న కేళిరుంకు నవిషాదంబుగా నఖన కిట్లును న

క్కటా మిక్కిటంబైన విషమంబు సంప్రాప్తంబైన లెఱంగునఁ

గానవచ్చుచున్న యది దయాఠహితప్రచండతిరమండలాగ్రఖండి

తారిమండలాఖండమక్షకవాటవితరకంటకవికృగకపోలిత్తు ల

గు మత్తదైత్య లొక్క మొత్తంబుగా నిరంతరగళనికరదుధిరథా

రాప్రకల్పితావల్పవీరపానగోష్ఠీవినోదంబుల మిక్కిలి యుక్కు

మిగిలి ప్లవంగపుంగవుల నుజిమి తఱిమిఁగొనిచని రనిన విని హే

మాంగదుంకు వయస్యా విచారంబేల విను మని యిట్లనియె. 262

గీ రావణుఁ డేయు నిష్ఠరశరంబుల కోర్వంగలేక విచ్చు మొ

గ్గై వెఱఁ దోక భేత్తుక రయంబునఁ బాఱెను వానరాని ను

గ్రీవుఁడు పోకు పోకుఁడని గ్రేవ మరల్చెఁ దురంబానర్పగా

నావుఁడుఁ దత్సఖంకును ఘనంబగు నదృశతభేదయుక్తుఁడై. 263

మ! అవురా!మున్ను నిగుచ్చ భూమిరుహశస్త్రానిగమురై నైగనీ

భవమక్షులఘట్టనావలముచే భవ్యంబులై పోవఁ గీ

శవిభుం డంత గిరింద్రశృంగముల ముంచం దత్కరశ్రేణిచే
 నవియుం బిష్టములై న్వకుంజర్పునీరాప్తిగ గనె బంకతగ. 264
 ప! నావుండు హేమాంగదుండు బలధురంధరుండగు నిష్పత్తికంధ
 గువ కిది యొత్తయబ్బురం బది యెట్లంటివేని. 265

కా! ధాశగవీడుతటాన ముక్కొదలుముట్టగా భూమియం టూడఁగా
 నాల్లెలాసము నెత్తెఁగాన శిథిలంబై నేటికిఁ భగ్గనం
 ధ్యాకాలోద్ధతస్పృత్యమోగమునఁ దాంతంబై చలించుగా వయ
 న్యా! కళ్యాణధరాధరప్రముఖగోత్రాధీశసంఘంబులోగ. 266

చ! పారిబలనాథ శశ్రితమహాతరురాజము దైత్యరాకుపి
 దురమునఁ గోమలాంబుజబిసోపమ మై పడఁ దత్సమంబులగా
 నరసింహాయకుం డిప్పుడు క్షౌతనయాఘనమోహవీడితాం
 తరుండగు పీనిచేహమున నాటఁగనేసె నటంచు దోచెకుగ. 267

గీ! అనుండు వినితన్న శేఖరుం డరసి నవ్వి
 యేమరంగవచ్చు నోచెలి! యీనికాట
 పట్టభద్రుండు సత్వసంపన్నులందు
 నన్న మొరలింటివాడి దియెట్లులనిన. 268

ము! త్వరగా మూర్ధము బుత్తరించి శిఖ వేల్చగా ఫాలముల్ పెట్టున
 త్తటఁ బైటంబడ దేవతాల్లిపుటు నీతాభరతచేనావధగా
 బరిసీలించి యచంచలాత్మగృథితచే బ్రహ్మగా భజించెగ గమం
 దరమే మానధనాధ్యుఁ డీతనివిరోధం బోర్వ నవ్వారికిగ. 269

ప! నావుండు హేమాంగదుం డిట్లనియె 270

మ! ఖరనారాచపరంపరాశక్తిలితగ్రావోపలస్తోములై
 తరుచూర్శీ/శృతశక్తితోమరగదాదండాశుగ్రవాకులై

హరిదైత్యుడు లటం దలాతలి రణాహంకారసాంకర్యవి
స్ఫురణగ మించి భయానకాద్యుత్తగతిం బాపట్టి రీక్షించితే. 271.

చ! ఉడుగనియూర్పుచా ల్నిలువ నబ్బుగళంబున హారముల్ దెగం
బడి మణికోటిభారఫణభంగభయం బొనరింప శేషుడి
పూకు కప్పియోధశౌర్యభరభగ్నతనం డయి పీను బుండమిగ
గనుఁ దల లొక్కటగ గదియఁగా ధర మ్రోచుచునుండగావలె.

చ! అని మఱియుగ విపాదమున నాతనితో నకటా! దశాననుం
దినసుతునిగ భుజంబుల నహిరధృతింబిగియించి నుగిరో
ర్విని కని యుద్ధలాఘవపరిశ్రమ “కేశ మదీయదోర్వనం
బరియెడుకోల నూగుచు ఫలాప్తిఁపించి సుఖంవరాఘవనా. 272

గీ! అనిన విరి రత్న మాఘుఁడు దననునఘని
తోడ నిట్లను భానుసుతుఁడుహస్త
శాశంబున విడిపించుక నిశ్చలతుఁ
దనినదుర్వచనంబుల కిలిగి పలికె.

273

నీ! ఓరోరి దళకంఠ! యొకమాటె యాకర్ష
ణచ్చేదములఁ బ్రవీణతఁ దనర్పు
విలశతిబాహు వెన దళమశిరంబు
ద్రెంపక పలికి తత్కృతుమున
మున్నెన్వి నీచేత భిన్నంబులయ్యెనో
ప్రార్థితభూతాధిపంబులైన
తన్నప్తకంబులఁ దక్కినదాని నా
పదిగోళ్ల ద్రుంచి శుంభత్సుఖాప్తి

గీ! నలుపు పహియింది త్వద్వధనాట్యనూత్ర
భారుడఁగు రాఘవునితోడి పారిపార్వ్య
వృత్తిచే బ్రకరణఫలబీజభావు
కులసుధాంధుల సేబహృష్టుల నొనర్తు.

274

ప! అని యిట్లుపల్కి సుగ్రీవుండు కుప్పింది యుష్పరంబెగసి పక్షి-
శిరోధిం గవ్వన వడచిన సతం జానొప్పిన జతదప్పి దర్పితవి
రోధిరాజమండలకేతువగు కేతుదండం బవలంబనంబుగా నొ-
టిగి యెట్టకేలకుఁ దెప్పితిలెవని యంతదిగంతంబులఁ బరికింది
సామ్రంబుగా వయస్యాచూడుమనియిట్లనియె.

275

మ! సరు లేహూళిఁ గట్ట రాలివడు నానంతానకంబురే సురే
శ్వరకేశాంతరచామ మయ్యెఁ దలపఁ న్వర్మాల్యకృత్సృష్టిఁ ద
న్నరభుజ్నాధశిశోనవవ్యధను నందశిఁగింది యీవేళ మో-
సరి పైమానికు లాత్త హర్షభరవిచ్చిన్నాతిభీకసితిఁ.

276

చ! అనుసుయ హాటకాంగదుఁడు హా యనిభేదమునొంది యూటట
గనిన దళా న్యముష్టిహతి గాసిలి వడ్డ దినేశసూనునిఁ
మన మడలంగ నీలహనుమంతులు డగ్గరి నేనదేస్వచూ-
గాని కడ కేగి రంచుఁ దనకూర్చివయస్యనితోడఁబల్కినఁ.

277

చ! అవు డలరత్నచూడుడువయస్యన కిట్లను నంగరాదియం
దపరిమితప్రతాపులకు నాఁగడ యోటమి గెల్పుఁ బెక్కుమా-
ర్లిపుడు విపాదమొంతఁ బనియేమి యనం గనకాంగదుండుతో
రపుముదవాప్తిఁ బొంగదవు ప్రాణసఖా యటువంకఁ జూచుమో.

సీ! కాళికదత్తదివ్యాళుగాగమవేది

భాగవాహంకారభంజనుండు

వీరసంగరసేను భూరిదోర్బలకాలి
 తనజాత బాంధవవంశశ్రేణు
 పంగికృతమదాధిపతికర్మవిహారి
 వనరాశిసేతుబంధవచణురసు
 లంతానిరోధనిశ్చంక సైన్యవినోది
 దావపీఠైధవ్యదాయకుండు

గీ॥ రాముఁ డుద్దండహర్యవిరావళిన్న
 గగనదిక్పాండవోదండకలితుండ గురు
 పక్షిక్రంధరహరిణసంభ్రమభరారి
 కుటిలదృక్పాంతిమొంగంగ నిటకు వచ్చె.

279

క॥ అని పలుక రత్నచూఢుఁడు
 విని హర్షముతోడ రామువీక్షించి దళా
 వసు నితఁ డేమో చలికను
 గవలుక ముఁమెనయ నన్నచుఁ గడు నిట్లనియెక.

280

కా॥ ఓరీరావణ శఙ్ఖచాపపాతిహతోత్సృజఁడై బాహుకౌ
 ర్యరూఢోష్ణః శైవర్యశేయఃకుసు బాల్యంబందె యాశ్రయ
 హరిక భార్గవుఁ జక్కఁజేసిన మహిమభ్యర్థుచే నీ కగు
 దారాభర్తృసమావకర్తృకవధోత్కరాత్తధవ్యత్వముగా.

281

ప॥ అనిపల్క వజ్రసమయంబున హేమాంగదుండు వయస్యా వ
 ద్దునేయక నితానిల రావణుం డేమియో యనుచున్న పాఁడు
 విందమని చెదిరొగ్గి వినునడఁ జొలస్త్రుండు కాకుట్టవల్లభున
 ట్టునియె.

282

మః భరిరాక్షత్రయదీంభ రావ్యగిరినుత్పాటించి వేనాటివ .
 ర్తిలునాబాహువిలాస మధరణిపుత్రం గోరి యాశావచా
 పలతా ద్రుంపక మాన కాక సురరాష్ట్రదేవదానాంబుని
 శ్చలదాష్టవ్యభిదుగ్రజాగరమదస్త్రశ్రేణి ని న్నోర్పునే 283

పః అనిపలికెన.

284

మః విని హేమాంగదుః దంత విష్ణయముతో పీడించి యాదాసవేం
 ద్రునిహంకారము పీరిగ్రంధి యివుమౌ దుర్వారమై ముజ్జగం
 బుచు నిస్సారముఃశేయుచున్న దన నాత్తుం జోచెలీ యిందుకెం
 తని యాశ్చర్యమునొందెదీపు మది నీ కారీతి నే దెల్పెదః . 285

కా! మోనాథాత్మకుడు రావణుండు నిజశుంభస్మాధ్యముల ద్రెంచి ధై
 ర్యామానస్థితి నేకమస్తకముతో వథాకాంగమందుండు నా
 చానక పంచనఃశేసి మ్రొక్కి ముదమెచ్చక శంకరైకాంఘ్రికి
 వానింబోలిన పీరుడేడి జగతిక వర్ణింపఁగా నెచ్చలీ. 286

గీ! అనుచు గగనంబుంగని కొంతయభివ్రుతించి

సవ్యి యోచెలి యిదె పురందరునిరథము

పోలె నొక్కటి దశరథపుత్రుచెంత

కరుగుచున్నది యనిన హేమాంగదుండు.

287

ఉ! అప్పుడు హర్షముప్పతిల్ నాగ్మనఘంగని పల్కె పీడుగో
 తప్పకచూచు నేత్రతులితంబులు చంద్రకనన్నిభంబులై
 యొప్పు పహస్రంద్రములయుక్తి ననంగును జోడు దోప నీ
 కొప్పునవచ్చె నింద్రరథచోదకుఁ దంచువరించి నవ్వుచుకా. 288

మః హరి నానావిధరత్న దీధితిసమూహప్రస్ఫుటాకారిణా
 మరణోదండవహస్రయుక్తరథసీమక నిల్చి చావంబునం
 గరచంగస్థలి గంటిపంచుఁ జెవియొగ్గం బల్కెవవ్వేళ వి
 స్ఫురణ మాతలితోడ దైత్యకుల రాట్సుకుండు శోపాద్ధతిగ.

కా॥ కాలాభీలను రాసు రాధివభుజాకాండోరుకంఢూవిష
 జ్వాలాజాంగలికుండు రావణుడు నీగర్వంబువారింపఁడే
 యోలే యారఘుడింభుఁజేర్చితగదా యాయుఁడ్రుమైదుర్బుఁ జే
 లేలా గాతని కీడుఁబెయివి యెంతేమిత్తలై కూలివగా. 290

క॥ అనునంత రత్న చూఁకుడు
 గని నచ్చలి రాముఁడే ముఘసముగఁబలికె
 విజయమునడ నిట్లరియెను
 జనకజవిభుఁ డనురవరునిసారథిశోడగా. 291

గీ॥ అపుర నీ వనుపల్కు సత్యంబు లోక
 చుందు నేలిక యెట్టివాఁ డట్టివార
 లై విజస్వామిఁ జెడ దుర్జయంబుచేత
 నాత్మ సుతిసేసి పొందుదు రల్పచుకులు. 292

క॥ అని పల్కు నవపరంబునఁ
 గనకాంగదుఁడాత్మసఖునిఁగచుకొని యేమో
 దనుజవిభుఁ డాడుదున్నాఁ
 డనునడ హఁ డనియె రఘుకులాంబుధిశశికిగ. 293

మ॥ తతశోపామితనంబులనృఘువనీత్రశ్రేణి తదైవ్యభా
 వృతరంగంబులచేత పెంటనె వడింజల్లార్పు వనృజగ

త్రితయానేకజయాంకవిస్ఫుటభజాబృందంబు లాహా సమ
ర్థత నొప్పుంగద నిత్యనీతివిధినిర్వాహంబునం దెల్లెడగా 294

61 అనునంత రత్న శేఖరుఁ

డవఘటుచాళరితి యేమియునుచున్నాఁడో
వినియెద నని యాలింపఁగ
దనుజాగ్రణితోడ నతడుఁ దగ నిట్లనియెగా, 295

62 తొమ్మిదిమవ్వకంబు లలభూర్జటిపూజకుద్రుంచి యేమి నీ
విమ్మనియంటి వాతని నహీనభుజార్గళపాలికిం ద్రిలో
కమ్మలగెల్పు నైజము జగంబునృజించు విధాత కెన్నఁగా
ముమ్మసుమందవాట హతమూఢకాపునస్థిరినీకుశ్రమ. 296

63 కావున నీవు వినకహీనుండ వింతియకాక చూటిచూటి కిచ్చో
టనీభుజాపాటవంబు పాటించెడు నేటి కది శేటవడియెను ని
ట్లాడనేలనన విని హాటకాంగదుం డందుకునికాటవతి యేమి
యత్తరంలిచ్చునోయనియాకర్ణింప నిలింపాహితవల్లభుండు ర
ఘుతల్లజన కిట్లనియె. 297

64 ఓరి రాజన్యడింభ నాయురుభజప్ర

తాపము భవత్పూర్వాపితామహుఁ డవ
గమ్యుఁడు నెఱుంగు తెంతయు రమ్మనైఁభు
నీవు తెలిసెనవంచు దానిలిదివలుక. 298

65 విని రత్న చూఱుఁ డిపు డిం

దునశేమచునొక్క డకరభునిపుత్రకుఁ డం

చునుఁ జెవియొగ్గిన పత్తలి

నినకులవల్లభుఁడు దానవేంకటాచలమునఁ.

299

మః వివరా రావణ రాక్షసీనుత భవద్విధ్వంసకుంజైః మా

యవరణ్యాఖ్యైః కేఁ దపింప పని శౌర్యాభ్యుత జయంబుగ మృతిం

గనుటలే నైజమ యార్తి మ్రోహయునికక్కాఁగింది బందీకృతుఁ

నిను భైక్షంబుగ వప్పలమ్రుఁ దడిగఁ నే వందుకైకుండెదఁ.

300

౧౧ అనినఁ విని హేమాంగదుఁ

దనియెఁ దళకంబు డిందుకై యేమరునో

యనునవసరమున వాఁ డా

యినకులశేఖరునితోడ నిట్లనివలికా.

301

౧౨ భళిర యోగోరి క్షుద్రియబ్రహ్మచారి

భూరివాచాట నేఁడీ వపూర్వశిల్పి

వలె దశావననితీర్తివారిజారి

యెడ కళంకంబువాసెనె వొడలుముఱచి.

302

౧౩ కాపున నీ మిక లేవరితలంచుకొమ్మనిన విని హేమాంగదుం

డు ససంభ్రమంబుగా సఖునకిట్లనియె.

303

మః మహి తాశ్రుప్రకరంబుచేత నిదుగో మందోదరీభర్త యి

మ్మహి దార్ధివ్యమునొందఁ జేసెవన వహ్మణీకృతాఘంకు ని

మ్మహిజానాఘంకు నట్లనేయొనరిచా మహానాథ విలోకింప దు

స్సహమైయున్నది యంచు వచ్చి మఱి వాచామౌఢీచే నిట్లనా.

304

౧౪ రాఘవవిఖండితాసుర రాట్పరాళి

భూపమన్వితపూర్వాగ్ధములునుచిత్రో

నిమూగయప్రోతపశ్చిమార్థములు నవనిఁ
బడుచు నున్నవి గురులముభావములను. 805

౪౧ అక్షధ్వజదండతుంగం
గక్షత్తలచుట్టుఁబారి క్రవ్యాశిఖలా
ధ్యతునిరిధమున క్రీడా
అక్షత రమురాముబాణతతులు మంగళ. 806

౪౨ నావుఁడు కవకాంగదుండు కటకట బడుచు తదవుగనంగొని వి
స్మయంబుగా రత్నశేఖరు నాలోకింపుమని యిట్లనియె. 807

౪౩ ధ్వాంతీకృతాభ్రయఁగుదు
ద్దాంతాకుగవృష్టిచేత గామాహుధా
త్యంతారిశయంకిరజం
భాంతీకిరిధ మలమె దాసవాధిపుఁడొంగళ. 808

౪౪ నానావిధశక్త్రుబుల
నానావిధశక్త్రుఖండనం జూపరిది యా
దాసవరాఘవపుంగవు
లానిరి యొంకొరులు సమత సతిభీలై. 809

౪౫ అన మణిశేఖరుండు కవకాంగద నీలకెల్ల నత్యమే
మన బహుబాహుల దితిసుతాధిపుఁడనీన బాణతోటి వి
చ్చసవిగి రాఘవుఁడదె భుజిద్వయిఁద్రుంబలంబు తుల్యమై
నను నంపిర చాతురి భుజంబు బహో పదిపాళ్లువాసికి. 810

౪౬ అనిన హేమాంగదుఁడు నవ్వి యనురవిభుఁడు
బాహువింశతిచేత ద్విబాహు నాక

దాకనేని యనిందితద్వంద్వయంద
మానుడే యని కడుభిన్నమానసమున.

811

క1 పెండియు నను రావణుడా

ఖండలరథకేతుభయదగాధవతాకా

దండాంకితీభింపింధము

ఖండించె బ్రచండకాండకాండముచేత.

812

చ1 అనిపల్కి రత్నశేఖగుండు పెండియు నిట్లనియె వయస్యారఘు

భుంగపుండు మఘవత్కేతనావమావఘటితలజ్జాభరదుర్ధరా

మర్షకమాయితాభింపై యువుడు.

813

మ1 అతులారా ద్విపదానగంధిలసమీరాన్వితపత్మనిసూ

చితదైత్యప్రళయంబులై మఘవయోషీన్నేత్రబాహ్మంబువ

ర్షతతావగ్రహణోట్టులై యెనగునశ్రువాతముల గొన్ని యూ

దితిబాధీకురిమాగుల బలపె నుద్వృత్తి నిరీక్షించితే.

814

గ1 అనవుఁ డిట్లును పునిలో నసురవిభుఁడు

మకుటపరిధవనంభవామర్షమునను

జగము గాణపర్వోద్వేగముగ నొనర్చి

యదిభయంకరస్పృత్తిచే నంత మఱియు.

815

క1 క్షీణితనయావత్సహ

నతతః శివభావసాక్షి జన్మాంతరనం

గతచూకాస్తభ మగు రఘు

పలిపక్షము దాక నొక్కబాణము నేసె.

816

చ1 అనిన సవిశేషంబుగా రాఘవునింగమంగొన కనకాంగదుండు

పెండియు సుహృద్వరువ కిట్లనియె.

817

మ! భువనాపూర్వభిష్ట్యగ్వయంతు ధరణీపుత్రీప్రియంతుభ్యుల
త్కవచోద్భేదనరావణాశుగము వహివీతిపై నాట దృ
గ్వివరాభినవదనరూత్కరణయుగ్వృత్రావివర్ణంబు చే
నపురా తెల్పెడుఁజో వ్రణంబు లొకవే యంచుంజెలి కంటివే. 818

౧! అవప్రచు మణిశేఖరుఁ డపు

డెవసినహర్షంబుతోడ నిట్లనిపలికె

దనకూర్చివయస్సునితో

ఘనతరవాచానిరూఢి గడలుకొనంగ.

819

చ! క్షీతితనయాకుచప్తబకచిత్రితకుంకుమవత్రలోపదు

ర్గతిజనితాఘయుక్త మగు రావణవశము గాడ నేను ను

ద్ధతి రఘువీరుఁ డొక్కనిశితప్రదిరంబున నైర్లవారణ

యతదశనాపాతితనమృగచతుర్వణమధ్యవర్తిగ

820

చ! అనిపను విస్మయంబు మది నావహిలం గనకాంగదుంతు వ

ల్కెను జెలి రావణుం డెడమకేలనుచాటివ యమ్ముఁ బీకుచు

గిరుక నడేము చల్లెఁజుమి నీవు వివందగు నాఁగ నంత న

ద్దనుజవరేఘ్యుఁ డిట్లనియె గాళరథిగని యాగ్రహంబున.

821

మ! భరిరా! మానుషశింభ దావవచమ్ముఁపాణాలివిద్యాసమా

ప్తిలిపీభూతమురారిచక్రమిటమద్భీమోనువశంబున

దలితారవ్రజకాంతిలేకరణతోద్యద్భూషణం బయ్యె నా

కలితోరస్థలి నెట్టినేసితివి వక్కాణింతు నీవత్సము.

822

చ! అనిన నాకర్ణించి రత్నచూళుంతు సువర్ణాంగదున కిట్లనియె. 823

చ! గురుమృదకాత్రవోక్తిభవకోపనమన్వితరాఘవాశు

త్యరము రయంబున బడియె గంటిపె యొచలి వ్యవ్రయుక్తు

స్థితరచంద్రహాసనియతివ్రణజాతకాఢి లెక్కగాఁ
బరివిహితాచ్చహారచయపక్తిశిరోధిశిరోధివిధిగ.

324

మః సమదారాతికతోరవాక్పరుమకోవప్రజ్వలద్భూమిజా
రమణాశ్రుప్రకరంబు న్వప్రహితజాగ్రచ్చంద్రహాసవ్రణ
క్రమసంజ్ఞాతకణిచ్చటావలయరేఖాధిక్యైకావళి
రమణీయం బగు పక్తికంధరగళవ్రాతంబునగా వ్రాలెడిగ.

325

సీ! అన హాటకాంగదుం జాప్తునింగనుగొని

శమః జమత్కారంబుగాఁగ ననియె

ననురూపవీరమహాపాపనంతోష

చాలవద్విగుణితబాహుగర్వ

మంథాననిర్మథ్యమానలోకత్రయ

జలరాశి యగు నితావరవిభుండు

కుండలితాత్మకోదండచండోన్ముక్త

కాగడపంజరమధ్యకలితఁ డగుచు

సీ! వర్తిలుచునున్న జానకీపరునిఁ గేలి

కావిహంగంబుగతి నెఱచి కౌతుకమునఁ

బొడలుచున్నాఁడు చూచు మిన్నఁడు వయస్య

యనుచు నొక్కింతచింతించి యంతమఱియు.

326

చ! ఛర యెగయంగఁ గుంగ వివృతప్రవిలీనభణామణితటి

దృఢమున మాటికి భుజగధామతమం బుఁగించు శేషుఁడ

య్యురుభుజశీలివల్లదనురోత్తమపాదభరంబుచే గడుఁ

సెఱుగుగ నూర్పుఁబుచ్చు నిదినిశ్చయ మంచువచించునత్రుతి. . 327

28. రత్నచూఢంకు వయస్యా నీపలుకనిజంబుని సభయంబుగా మ
 తియునిట్లయె. 838

మ. దితిజక్షోభమహారయోచ్చలితవార్ధిగా వ్యక్తమా నాగన
 క్రతతిగా మార్కొనదిగ్గబాళి విచువగా శ్మశార నూశేషు డం
 గతతిం దాగఁగు వంగకంబుల వభురగన్వట్ట ఖర్బిత్వపీ
 నతలుం గల్గినమేనిచే ఫణవరీణామంబు బోదాలెడిగా. 839

మ. అనుచుంబల్కి చనరగన్గుంఘాని వయస్యా చేరనేతెంచె నొ
 య్యన వైమానికకోటిఁ జూచుమనఁ గల్యాణాంగదుం డప్పు డి
 ట్లనుఁ జాతుర్యముతోడ నోయిచెలి వీరాగ్రేనరుర పీరిచే
 నొవరింపంబునులోక భీకరమహాయుద్ధంబు పీక్షింపుచూ. 840

31. గాధిసుతదత్తఘనదివ్యకాండనుత్ర
 సంస్కరణ రామభద్రుండు నలుపునపుడు
 దితిజపతియును బ్రహ్మావదిష్టవివిధ
 శత్రువిద్యానుసంధానచణిత మెఱయు. 841

32. కావున మనమును డగ్గఱఁ
 బోవలయునటంచుఁ గడలిపోయెడువేళం
 దా చెండియు ననె భువికి మ
 హావస్థ ఘటిల్లెనిప్పు డరయుముదీనిగా. 842

33. అనిచూపుదుఁ దామివ్రము భావపీయంబునఁ గచ్చరంబు రా
 హాపీయంబునఁ దత్సాయకంబు వైష్ణవంబునఁ దచ్చరీముఖంబు
 బాష్పకేరవంబునఁ దద్రూదరంబుఁ బాశువతంబున నొండాంటి
 మింటనంటిగంటక తుంటునెయ్యచున్న పౌలస్త్యకాకుత్స్థవీరు
 లకు నిరంకుశసంకులనమరం బయ్యెనన విని రత్న శేఖరుం డిట్లనియె.

చ॥ ఇరువురకృత్యముల్ సమము లేమనవచ్చు జయేచ్చ రాముఁడు
మఱి వధియింతు నే ననమమత్సగిత౯ దళగంతుఁడు వడిం
బజవిన సర్వశ్రుము లభంగగతిం దగనైనఁ దన్ముఖ
స్ఫురితవమస్త దేవతలు బొందిరి యల్పచతుర్వ మెట్లున౯. 884

చ॥ దనుజవరాళుగ్రయత్నదైవతములే రఘువీరుఁ దాకు నా
నెనరున మెల్లనే యతనినిష్ఠురబాణముఖస్తదేవతలే
ఘనతరీతి వానిమెయి గాసియెవర్పఁగ నోడి రీగతి౯
దనయ మహాద్యుతంబు లివి తప్పకకన్గొనుమంచుఁ బల్కఁగ౯. 885

చ॥ అప్పు దనదిదూరంబున. 886

చ॥ ధరణిసౌతామనోహరుఁడు దారుణశ్రుముల౯ దశాన్యుల౯
శిరములు గొన్నిద్రుందిసను జిక్కినమనస్త౯ముల్ దదంశవి
స్ఫురణ సిరులేదొలంకుఁ గరముల్ మఱిగొన్నిటిఁద్రుంప నిల్పునా
కరములు తత్పరాక్రమముగ్గొని మత్తిలుచుండుమెండుగ౯. 887

సీ॥ అని విన్ననై వా రాలించి యిరువరు

హర్షరోమాంచయుతాంగు లగుచు

శబ్దోపలంభనసంవర్తనక్రియ

నెత్వఁడొకో భవనేంద్రియముల

నొగిఁదృష్టిఁబొందించుచున్న వాఁడనుచును

బల్కుచో మఱియు నప్పట్లునందుఁ

గలకలంబొకటి యాక్షణమె పుట్టిన దాని

విని భియాద్యుతనమన్వితములు నగుచు

గీ॥ గవటకంఠీరవాకుంఠకంఠకఠిన

కహాకహా రావఘోరమై కడలుముట్టి

గాఢనిశ్లోష మహాపా యశాలమందె

పగులఁజేసెను బ్రహ్మాండభాండమెల్ల.

338

ప! అనిపెందియు.

339

గీ! కాలకూటానలోపదిగ్ధంబులైన

ధ్వనుల భువనాని మూర్ఛనొందంగఁజేయు

తైరవుడలంచునో వీన భ్రాంతిఁజెంది

బ్రహ్మ నే తన మణియునప్పట్టునందు.

340

మ! జగదాపత్కరదివ్యసాముకములగఁ జన్యంబుగావించి పై

కెగయంగొట్టినమన్తకంబుల నభంబేకాదశారాపి నెం

దఁగ రామాశుగయోగవీతవిహితోద్యద్రహ్మకృత్తుతిగ

దె! దైత్యేంద్రకబంధ మిత్తటిని జెందెఁ మీశయాస్థలిగ. 341

ప! అని వినంబడియె నప్పలుకు లయ్యిరవురు నాకర్ణించి సాశ్రు

సంభ్రమంబుగా నూర్ధ్వభాగంబవిలోకించి యాశ్చర్యంబునొంది

యీప్రళయకాలాభీక రాశానలజ్వాలికాపుంజపింజరంబులైన

పాలస్త్యమన్తకంబు లవలోకింపునుని యొకరినొకరు హెచ్చ

రించుచు సమీపంబునకుంబోయి క్రిందుగాఁబరికించి రయ్యెడ

హేమాంగదుండిట్లునియె.

342

మ! దర్శిలై రావణకుంభికుంభయుగళిధా రాశముకైక్ష్మదా

ఖలలోకాతిజయప్రళస్తీరచనాక్షిణాక్షరక్షోణస్తే

కలితాదిత్యవధూకపాలవిలసత్కాశ్మీరపతావళి

కులనిర్వాపణదోర్వభూతివగు నీకుఁ డ్రెముక్కెదగ రావణా. 343

ప! అని యతనికభివాదనంబునేసి నఖున కిట్లునియె.

344

మ! గురుడై త్రేళకబంధభారమునఁ దాఁ గ్రుంగంగ వేలాధరా
ధర మత్తున్న మితాంగ రాగభుజగేంద్రస్వామిదుర్వాహ్యయా
ధరణిం చాలుచు వర్ధకుండలితగాత్రవృత్త శాంతస్ఫటో
త్కరుడై నావుడు రత్న చూఱుఁ డనియెఁ భారాళవాచార్యటిగ.

౪౧ ఓమిత్రాగ్రణి యిత్రతి
నీమాటనిజంబ దైత్యనేతశరీరం
బేమందును మున్ను మహో
ద్దామతఁ డనరువదిగాడె తగ నెట్లనినఁ.

846

మ! బలసంక్షోభితలోక దారుణకృపపంచారవేళాచలా
చలధాత్రీధరమూలనిష్ఠురశిలాసంఘృష్టమాణిక్యసం
కులజల్పతృణపక్షి చే నిజచమూకోటిసమావేష్టితా
కులగాత్రుండయి భోగిభర్త నిబిడక్షోణి భరించుంగదా.

847

మ! అని వెంశీయు నీదైత్యాధిపదేహబంధ ముత్తాంతప్రాణా
నిలంబై నదిగావున నిప్పుడు మిగులదుస్సహంబయ్యె నవపుడుఁ
గనకాంగదుం డత వేటొక్క దిక్కుఁబరికించి వయస్యా చూ
డుమనియిట్లనియె.

848

నీ! తనుఁజూచి సారెకుఁ దరుచగుల్ చవలత
ననుసరించుచుఁ జెరలాడుచుండ
న్మాటసింపుచు దైత్యనారులు ద్రెవ్వ లోఁ
గుములుచుఁ దోచు నూకళ్లతోడ

మదిలోవనిల్వక మట్టుమీఱినయట్టి
ఘనతరళోకైక్ల బృహ్మాని

కాకుప్రకారమై కడలు కాతరరావ

మునఁ బల్కుచును బెట్టు మోదిగొనుచు

గీ॥ వేగ మందోదరీనతి వీరపత్ని

యాశ రాన్వయవరకబంధాభిముఖము

గాఁగఁ జనుచెంది తనమోము కాంతు మేని

మీఁదఁజేరిది విలపింపఁగాఁదొణంగె.

849

చ॥ చెలువుఁడ భర్త వీవగుటచే నతియయ్యునుఁ బెక్కుమోములగా

బలుమఱు జంబనక్రియలు మాటి కనేకభుజోపగూహనా

కలనయు గన్న యిమ్ముమునికన్య కిభావనునెత్తిముత్తియ

మ్ములనరు లిత్తురగా శపథముగా గడతేర్చక నిడఁజెందలే. 850

చ॥ అని విలపింపఁజూచి యతఁ డాతనిగన్గొని కాత్రవాల్కి

నను బగదీర్చునంతటిఘనంబగు నీతెగవారిదుఃఖముల్

గన విరఁగా నశకక్యములు గ్రక్కున మానపమర్మకుంకనం

బొనరుచు హా యసాధ్యమన నున్నది కాలునకంచు పెండ్లియుగా.

క॥ వందనకృద్భందీకృత

బృందారకమాలిమాల్యబృందాసవముగా

మందోదరీ కర్కశతం

బొందించుఁ బదాబ్జరేణుఘంజముచేతగా.

852

గీ॥ అట్టి మయువట్టి జగజెట్టియెనయట్టి

దిట్టరాకాసిరాచెట్టబట్టి యిట్టి

చెట్ట నిట్టయ్యె నక్కటా రట్టిజెన

గట్టువిలుబట్టుదొరకోర్కె నెట్టువడునె.

858

వ! అని విచారించుచు.

854

నీ! మందారభూరుహాబృందముల్ వనదేవ
 గలు చేర్చి రివుడు వందవవనంబు
 వల్లభపాలుండు వానవాక్యంబును
 బొందించె నాత్మీయమందుర కడ
 వలవిభీషణవయస్యావళి యమరులఁ
 బనివడి వెడలించెఁ బందిగంబు
 తజ్జనంబులఁ జూచి తలవందిగొనిచాల
 జంభారి యొందె లజ్జాభరంబు

గీ! ననిన విని రత్నచూఢుండు హర్షయొనవ
 నసురనాయక కా రాగృహాధివాస
 చిరతరవియుక్త బాంధవశ్రేణి నరయఁ
 జోవున మటంచుఁ జెలిఁగూడిపోవునంత.

855

క! ఒకరొకరిని గన్వఁగొను మని
 యకలుషకౌతూహలమున నలరుచు వారల్
 బ్రకటితజయుఁ డగురఘునా
 యకునిఁ వీక్షించి పలికి రాశలుపొంగఁ .

856

నీ! ప్రహరణవిహ్వలప్లవగాదినంశర్ల
 ణవ్యగనుగ్రీవభవ్యుడగుచు
 సౌమిత్రిఘనభుజాస్తంభవిన్యస్తప్ర
 చండత రాత్మతోడంఁజుఁ డగుచు

ప్రాంతవిసీతిని తాంతవమవిధిమ

కాంసకస్థాపితహస్త్యుఁ డగుచు

వరవిజయేంద్రి రాపరిణయకాతూహ

లాతిప్రకాశమానాంగుఁడగుచు

౫ ధరణీతనయాముఖాంభోజదర్శనైక

లాలసాలోలమత్తరోలంబుఁ డగుచు

నతిశయిల్లుచున్నవాఁ డనుచు మఱియు

నవ్విమానచరాగ్రణు లనిరి ప్రీతి.

857

మ! దితిజాధీశ్వరశక్తిజవ్రణకిణాప్తిం బొల్పు సామిత్రి యా
యతవక్షస్థలి గాంచి నాన యతి సారాంభోజప్రతేక్షగా
తతనిర్దుక్తసుమాభిషిక్తుఁ డయి సీతానేత యొప్పెం బుల
స్త్యుతపస్విప్రియకృద్విభీషణచుహాసామాజ్యసంధాతయై.

858

ప! అని వర్ణించి హేమాంగదరత్నచూళు లాస్థీయలోకంబునకు
నిర్గమించి రంత.

859

మ! స్పటికాక్షస్ఫుటకాయ కాయజనన ప్రాణాపహారిచ్ఛిట
చ్ఛిటదీక్షాగ్నిసహాయ హాయనవరిచ్ఛేదాత్మచాపప్రమో
త్కులసంవత్సరసాయ సాయకితమాకాశాధిపాన్మూర్తితో
దృఢరక్షస్సమవాయ వాయనదృశాభంగప్రదారాధితా

860

౬! సకలసూత్రకల్పిత

పంక్షేజభవాండభాండపరిపోషణ ని

శృంగితమహిమ హిమాచల

జాంకితవామాంగ మంగళాంధితభక్తా.

861

భుజంగప్రయాతము! క రాంచత్కురంగా సగంోత్తమాంగా
యరస్సద్భుజంగా మహోత్కృతంగా
నిరస్తద్విడంగా ధునీరాణివంగా
ధరితీకతాంగా కృతశ్యాశధంగా.

861

గద్య! ఇది శ్రీమద్రామేశ్వరశాస్త్రకృపాకటాక్షవీక్షణాసాదిత
సకలసామ్రాజ్యధోరేయా శ్రాంతవిశ్రాణనావధీరరాధేయ
బిజ్జులకులకలశనిధానకార్తికీనిశాకళత్ర వెన్నూళగోత్రప
విత్ర కృష్ణ రాయుడుపాధవకుమార సంగ రాంగ
ణకుమార దయాగుణగోపాల తిమ్మభూ
పాలప్రణీతింబైన యస్స ర్థ రాఘ
వంబునుమహాకావ్యంబునందు
చతుర్థాశ్వాసము.

క్రీస్తు.

అవిష్కృతము.

క్రీస్తుగ్రాహకము.

❖ అనర్థరాఘవము ❖

పంచమశాసనము.

శ్రీ కృష్ణాకలీలవ

తీకపటాభావగాభిప్రాయితకటా

భీకల్పకలతికారా

జీకసుమత్రారకేశ శ్రీరామహ.

1

పా అనధరింపుము.

2

మ! గరిమం జీకటిచేత సామ్యుసిలు లోకశ్రేణికి వైమ్యు నా
కరముల్ గల్గి కకుత్స్థవింశతియై కప్పట్లుభాసండు ది
గ్వరులంగూడి పురస్థుడైచనఁ బరాగారస్థితిం జెందు నిం
ద రహిం బాయఁగ నగ్నిఁ జొచ్చి వెడిలెఁ ధాత్రీక శుద్ధాత్మయై.

మ! సురవైరివ్రజమస్తముల్ దనదు శేజీవహ్నిలో మున్ను వి
స్ఫరణా వేలిది కైకవేయళిరముల్ బూర్ణాహుతింజేసి యా
చరితస్వస్త్వయఃసుంహినై పిదప నైత్వాకుండు బందీకృతా
ధరణీజంగని శోకహర్షముల నాపంజెండె బాద్యస్థితి .

4

పా అవృదు.

5

- చ॥ క్రమమున రాఘవుండు కపిరాజవిభీషణు లంటికొల్పగా
 బ్రహ్మముతోడఁ దమ్ముండును భార్యయుఁ బార్వ్యయుగంబునిండఁగా
 సమవిరోధిమందిరసమాహృతపుష్పకరాజ మిక్కి య
 ర్యమకులవృత్త మేధ్యయగు నట్టియయోధ్యకుఁ బోఁ దలంపగా. 6
- చ॥ అయ్యుకనరంబుననుగ్రీవుండు రామునకిట్లనియె. 7
- మ॥ వివరింపం దశకంఠవిక్రమకథావీహంకురత్తోణి భృ
 త్యచరీభూతపయోధి నేదితగృహలో ద్యాపంబు నౌంకయం
 దు వివన్నామిర రాడ్ల శాన్యములలో నూన్నానునొక్కక్కటిగా
 దినిశేంఢ్రాక్షి నహస్ర మొందెమునము న్నిచే రిఘూత్తంసకా. 8
- గీ॥ అనినరాముండు జానకి నరసి దయిత
 భూరియదిమించులంకకుఁ బూర్వభాగ
 మున సువేంకటబళ్ళెచుంబునను బరగు
 మహిని వీక్షింపుమా యని మతియు ననియె. 9
- కా॥ నీకై కూలివదైశ్యదానవన రానీకంబుదెహి న
 ప్రోకోగ్రత్సముఁజెంది యిద్దరణి యిచ్చుభీతి నిష్పంటికిగా
 పికం గూడెను రిక్తసింధుతమౌగా వేయింటి నిం దభియుగా
 నాకస్త్రిలును జెంది రిందుఁ బశుంక సల్పంద వేలక్షలగా. 10
- డి॥ ఇందుల మేఘనాదుని యహీనత మామయబాణరాజ గ
 ప్పం దనుశృత్యమానఘణిఁజ్ఞిఁగణామణి రాజమాత్రయా
 చందసపాళి నస్త్రురరవంతిగా గొని వానరుల్ నభం
 బందుక జోయితిరింగణమయంబుగ జేసిరి దాని జానకీ. 11
- గీ॥ అనినవిని నీత యోస్వామి యార్యపుత్ర
 పన్నగాభీతరవాళబంధదుఖ

మకట నాకయి మీచేత వనుభవించ
బడియెగద యవ నానంచుఁ బలికె మఱియూ.

12

క! శిరగముల నమిలి మ్రొంగుచు
గరిమఁ దద్దోగములుల ఖనియని యుమియుఁ
వెరనార నిట్లు ఖగకుల
వరుడా యహిబంధపారవశ్యము మాన్చెన్.

13

చ! అని కొండొకవిచారిందినంస్మరణంబురానక్క టావిషధరజాతి
యెంతవిషమంబుని యిట్లనియె.

14

సీ! ఆఖలరసంబుల నాస్వాదన మొనర్చ
సవరించుకొనె రసజ్ఞాయుగంబు
శబ్దము రూపంబు సాకెకు నాలింప
నీక్షింపఁగనె నొక్క యింద్రియంబు
పాదముల్ శూభతఃఖాటిలఁ గావించి
గమనంబు నల్పు వక్షస్థలమున
నకలనమీరణప్రకరంబులుండగా
భక్షించు నలజగత్ప్రాణవితతి

గీ! తల్లికద్రువ వినుము సీతనయకొటి
యిట్టికొనుకులఁ గంటివే యింతమీచ
కాంచవేయిట్టివారిని గ్రమ్మఱంగ
నీవె కనియెదవేయనికేవల బలుక.

15

చ! అనవిని యందరున్నగిరి యయ్యెడ జానకిసానురాగయై
యనఘునిలక్ష్మణుంగని తదగ్రజానూతిచి ప్రాణనాథ నీ

యనుజనికీర్తికందళచయప్రభవస్థలియెద్ది తెల్పవే
యన రఘురాముడిట్లనియె హర్షముతోఁ బులకాంకితాంశుడై. 16

మ! చెలువా యల్లదెచూచు దక్షిణమునంతే తెంట రామాసురేం
ద్రులసైన్యంబులలోన మిక్కిలి ప్రవీణుల లక్ష్మణాంభోదనా
దులు వారిర్వరి ద్వంద్వయుద్ధమున కస్తోత్రకసాక్షిస్థితిగ
వెలయంగన్నను వేలపాదమువృథాభీలస్వనోద్భేదముగా. 17

గీ! అనినవిని నీతయోనాథ దనుజకాంత
యొకతె యనురాగజనితతోమోగ్ధమశ్ర
మాంబుదీపిశశమితప్రియదితవహ్ని
నను మృతించొందుచున్నది యసిన నతఁడు. 18

మ! సరసీజేక్షణ యాసు లఱ్ఱుణుని భాస్వద్వీరలక్ష్మీస్వయం
వర హర్షాయతనంబిదే యిచట దుర్వారత్వరగ ద్రోణభూ
ధిరముందెద్ది మరుత్కుమారకుండు ముగ్ధదచ్చల్యముంజూపి యు
ద్ధురతగా లోకచయంబు నెంతయును సతోషించుగాఁజేయడే. 19

మ! అనిన జానకి మచంబునఁ బవనతనూజం దలంచి రిఘూద్య
హున కిట్లనియె. 20

నీ! నివిద్రవతావ నిర్నిద్రవానర రాజ
బంధుర సేవాధురఁధరుండు
ప్రథిత రాఘవకుటుంబ ప్రాప్తదుర్గ్వార
తరవిపద్వారాశితారకుండు
కతివతమగఁహకమక సాతీవయు
గ్లవన పాఠోధిసంలంఘనండు

దారుణవాల్మీకిగణహన కీలాజాల

భస్మీకృతానురవట్టమిందు

గీ! సామరక్షకులాధ్యక్షుగణాతి

గతురూక్షేక్షణాయలక్షణాధ్య

క్షైవ జగదేకపరు డయాంజనేయు

డచటనున్నాడొయన రాముఁడింతికనియె.

21

చ! ఆమరవిరోధిభర్త హతుక్షైవడమజ్జనకుండు సూర్యబిం

బమున దనంత గాననయి మక్కువనాజ్ఞయొసంగఁబట్ట బం

ధమునకు వర్జనస్తువు బుదారతఁగూర్చుటకై యయోధ్యకుం

బ్రమదముతోడ మున్నుగనెచ వనిఁబంపితిమంచుఁబల్కుగఁ.

22

క! ఆంత రయంబున జలనిధి

పొంతకుఁ బుష్పకముచేరబోయిన సతదా

యింతికి వెండియు నను భగ

వంతున కివ్వారికిపు వందనమిడుమా.

23

ఉ! ఈవన రాశిపుత్రి సిరి యెత్తటి కౌరియెడన్వసించియుగ

దావిహరించు వీరభుజదండములగ ముత్తిపుత్రుడైనరా

జీవనిరోధియన్న హరశీర్షవతంసకమయ్యి లోకభూ

షావరమై తనర్చు నని జానకితో నవిమర్శనంబుగఁ.

24

గీ! తరుణి యీవాధివాధిసుధాప్రకృతియ

గుట మహాశ్చర్యగూతాదు కువలయాప్త

కాస్తుభ శ్రీసురద్రుముఖంబులెల్ల

జలవిఃరముగుట యాశ్చర్యమిదియె.

25

మ! గురునాథీవనజాతద్వప్తముఖుడై గూఢేతరాంగాళియై
నిరతం బంబుజసూతి ఋక్తతిని వర్ణింపంగ నీవార్ధియం
దు రహిం భోగివశయ్యమీద భగవంతుడైన నారాయణుం
డీరవందన శయనించియుండు సుఖయై యిందీవరా లోకనా. 26

క! అనవుడు జానకి వనధికి
వనఘమతి వ్నతియొనర్చె వయ్యెడ వన్నం
గని లక్ష్మణుఁ డారాధ్య! ధ
ర్మనిరతుల తపోబలంబు మహి నెక్కుఁడుగా. 27

నీ! విలయకాలంబున విశ్వప్రపంచంబు
గాసిల్ల నాశంబునే సె నేని
తనుడాయవచ్చిన ధారాధరవ్రాత
ములకుఁబూర్తియొసంగి వెంసెనేని
బాడబముఖ హోరపావక బావలలఁ
డరలక సమ్మతిఁదాల్చె నేని
యమృతాశనం బిడి యఖిల బర్హిర్మృఖ
శ్రేణిని గరుణఁ బోషించె నేని

గీ! యాకృతిస్థితిఁదా నెతమధికుఁ డేని
యీపయోనిధి కింభజతాపసేంద్రు
నాగ్రహంబున కొక గ్రుక్కెఁ డయ్యెఁ గానఁ
దపములకు నెల్ల సాష్టాంగగండ మిదిగొ. 28

వ! అనుటయు రఘుపుంగవుండు సబహుమోనంబుగాఁ దమ్మున
కిట్లనియె. 29

గీ! ననుభికాంభోధి చుభుకమాత్రముగఁ జేయు
విపులగాంధీర్యమున నలవింధ్యశిఖరిఁ
దగ్గుచరచిన యుత్తుంగతం జెలంగు
కుంభజ గణింప చునబొంట్రొక్కొలది యగునె.

80

క! ఈవనధిఁ జుభుకమాత్రము
గావించినకలశభవుని గాంధీర్యగుణం
బావింధ్యాదినడంచిన
శేవలభృతియును వంశంబె కీర్తింపంగఁ.

81

ఉ! ఇంతియకాదు వత్స! వినుమెక్కువ లాఠ్యులవర్యలెన్నఁగ
ల్పాంతదినఁబునక రవి సహస్రకరంబుల నీవయోధి య
త్యోతము పక్షవహుట ఘనమై కడుసైధవరాశియయ్యుండ
నంతనె కాలరుద్రభయదాగ్ని చటచ్ఛట మించ రూపజెఁ.

82

గీ! అనిన జానకి ప్రాణేశ! వనధిమధ్య
మున వసించిన లంకాఖ్యపోతముచకుఁ
గరము నేరెనుదీవితోఁగట్టినట్టి
శృంఖలయనంగ నొప్పి నిదేమి యనుచు.

83

గీ! ముదిత! పతితపక్షిముఖ శేతుదండాను
కారియగుచు మించి సౌరవంశ
తతవిపద్విభాగదాయాద ముగ్రీవ
చిరయశఃపటంబు నేతు విదియె

84

గీ! అనిన విని నీత విగళిత ప్రాణనాథ
దర్శనాకాలతాంకురోత్పత్తి సాతు

భూత మగు మహావధిఁబోలు నేతు

బంధ మిదియని మ్రొక్క వప్పరిపుండు.

౩౫

౪౬ దూరమునందుఁ జూచు సురతోయజగంధులనేత్రపక్షి క

వ్వారిధి హరిలక్ష్మిగతి వర్తిలి బల్పటికంపుసాంపులు

గారపుగట్టురాతుదలఁ గట్టిన నేతు వెనంగ నాయకో

చారత దీనిఁజేయునడ నైన యొకానుక వార్త చెల్వెడఁగ.

౩౬

౫౧ అద్రినంచేకమునను వత్సధికమైన

వితతకల్లాలరాశిచేఁ బ్రతిహతఁబు

లగుచుఁగ్రమ్మతి నగముల నందినట్టి

వదుల కంభోధి యయ్యె జన్మస్థలంబు.

౩౭

౫౨ అనిపలికి రఘునాయకుండు కవినాయకున కిట్లనియె.

౩౮

౫౩ తతనేతుగ్రధవస్సుహృత్కవియూధక్షిప్తభాతీధర

స్థితిచేఁబొంగి ముహూర్తమాత్రము వదీశేనేప్రవాహానునం

గతమై పాటితతస్మహాకుహారసంఘాతప్రపూర్తికియా

చ్యుతదర్శిన్నత మయ్యె వార్ధి యది నీయుల్లంబునందున్నదే. ౩౯

౬౦ అనవుడు సుగ్రీవుండో

యనఘా ! భవదీయచరిత మనియెడి చిత్రం

బునకు! ఫలకంబగు నా

మనమున వ్రాయనిది కలదె మఱి యదిగాకఁ.

౪౦

౭౧ సేతూశ్యాగమునందు భూమిధరవిత్తేహోజ్వలద్వారిసం

ఘాతంబై కడుశూన్యమైన జలధి గాఢంబుగా నిమ్నగా

ప్రాతంబప్పుడై సైంధవాన్యమధురస్వాదానుసంధాయితం
 (బీరిం దత్తిమిహోట్టియైసఁగి చేరగా భూరివేగంబునగా. 41

చ॥ అనికపీండ్రుండు కలికిన విని విభీషణుండు మనువంశమాక్తికం
 బున కిట్లనియె. 42

చ॥ జలధి దరీముఖంబునను జయ్యవఁగ్రోలి చిరంబుఁజూడమిం
 జలిమలపట్టిపై మమతజాల్కొను సక్రతుల కెట్టియైన ని
 ర్మలధురవారి నింపుచును రాశ్రుల గేతుగిరుల్ మహాపథి
 విలసనలీల నాటి మనవేలమునుం దలపించె మిక్కిలిగా. 43

గీ॥ అనిన జానకి నగవుతో ననఘచరిత
 యాశ్వరీకిఁ దండ్రెయైన గిరిండ్రుని యువ
 రాజు వారిధిఁ జేరి పత్రహతిఁ బాసి
 ప్థావరమె యయ్యె ననరామచంద్రుఁ డపుడు. 44

గీ॥ జోగదాతవతండ్రి యైనట్టి హిమగి
 రీంద్రు సుతుఁడైనకొంచాద్రి నెడసి వార్ధి
 మగున్నైతనతెక్కలు మనిదిఁగొనియె
 గాక యెవ్వరిఁ బ్రోచె మైనాఁకఁ డనిన. 45

గీ॥ విని జానకి లేవగ వా
 ననమునఁ గడుఁ గండళింప నయవినయంబుల్
 పెనఁగొనఁగ విమానంబుం
 గనుఁగొని తానిట్లుపలికె భువమధురోక్తిగా. 46

గీ॥ భువవిమానాధిరాజ యాకాశనటగ
 ముచమోదనముత్ఫుల్లమానసాబ్జ

నైతి నెగయుము నీవన నదియు నట్లు
యెగయ నతిఁ బూడుమని రాముఁడిట్టులనియె.

47

క॥ ఈపుష్పక మంబరమున

శేవగిదిస యెరుగుచున్న దెన్నికపడి యా
టోపంబునఁ గడు మిక్కిలి
నావగిదిసె దిశలు మెరుక యయ్యెడుఁ దోడ్పాట.

48

క॥ విను మింతయకా నంబర

వననిధియానంబులైన వనదము లక్కా
ప్రీతికొంచుక యెంచిననై
కునపుష్పక మొలుసి తడిసె మానిని కంటే.

49

చ॥ గురుతరభీతిగన నతఃపూర్ణితమైవనవేత్రపక్షిని

వరగున రూపనగ్రహణశక్తి నిరోధము నేయుచు బయో
ధరతతి మీరఁగవల నెలతావులచేత వశాధ చంద్రిణి
త్కరితిమిరాళి చిత్రముగఁ గన్పడఁజేసె నభంబు వంగనా.

50

క॥ అని పల్కు భానుసూనుడు

ఘనముగఁదాఁగిందుసూది కాతుకమున రా
ముని గాంచి దేవ వీరిం
గనఁగొనుమని యిట్లు లనియె గంభీ రోక్తిగా.

51

గీ॥ పాడవగుటఁజేసి పాడకట్టఁబడని మిల్లు

పల్లములు గల్గి తమతమ వర్ణములనె
యడఁగిన పదార్థములచేత జడనిధి వృత
యైన ధర చిత్రకుట్టిము బనఁగఁ గరఁగె.

52

గీ॥ అభిభుజగేంద్రవలయిత మగుధర్మి
యనుభగా మండలంబు లోకాచ్ఛరత్న
మై తనర్చివనినువంటి యనఘమతిని
గూడి గర్విండుచుండు గాకు త్స్థితిలక.

53

చ॥ అనవిని జానకీరమణి యగ్రదిశంగని చూపుచు యుగాం
తనిబిడ వహ్ని హేలిపరితప్తపయోనిధిఫేనరాశి బా
గున గగనంబుతో నొరయు కూటసహస్రముచేదర్పుచు
గననగు గట్టిదేని యనగ్రవ్యభుశీశ్వరుఁ డవ్వశీట్రుఁ.

54

క॥ జనకాత్మజ యాముంగర
గననైవది మంచుఁగొండ కంతుని కారణి
దు నగాత్మజ మృతసంజీ
వని మైవమహావధివలె వడి జరియుండె.

55

క॥ నావుండు జానకి కౌతుక
మూలహిలఁగ నడిగె నిదట నభ్యగనంతుం
దావనజాన్తుండు హరదృ
త్వావకళిఖ కాహుతి యయి కఱఁగె నదేలా.

56

చ॥ అనియడిగిన విభీషణుం జోయమ్మా యానని మతియుధరాకు
మారి కిట్లనియె.

57

చ॥ ఈయగముత్తరంబున రిశీశుమృతిస్థిసాక్షియైన య
త్రాయతదేవదారువనమండు బురారి విలోచనశ్రయం
బేయఁడు తుల్యరోష మగునేనియు నొక్కటి మంచుచుండఁగా
నాయురుధూమపీడ నినుమంతయు నోరువ వన్యవేత్రముర.

58

వ! అనిపలికిన విని రఘుకుటుంబిట్లనియె.

89

క! హనునిటలాంచన్నయనాం

తరమున నొకవహ్ని కుసుమధనురింధవని

ర్భరరక్షితమై భువనో

త్కరనాశవహేతురీతిః దనరుతు నుంకుఁ.

60

చ! అపవ్రుడు నీత వల్లభుని నారసి యప్పుడు శంబరాహితుఁ

ఘనతరఫాలవహ్నిశీఘ్రఁ గాలిది నిర్దయఁడైన యుగ్రఁ డే

యనువునఁ గిన్నమాని కుదరాత్మజ నింపునఁ బిండ్లియాడెనం

చనిన రఘూర్వుఁడుండు జనకాధిపనంజనతోడ నిట్లనుఁ.

61

గీ! అతనుపగిభూతి నిన్సహాయాతిదీర్ఘ

ము లగు తపముల శివుఁ డాత్మమూర్తియందె

తనదుచేత ద్వితీయుఁడై తనరుచుండఁ

బార్వతి దనర్చి మిక్కిలి భవ్యలీల.

62

వ! అనిన విభీషణుండు సవరిహాసంబుగా నిట్లనియె.

63

గీ! ధరణిభృద్వరకన్యక తడవు దపము

సలిపి గోపకపాలభుజంగచతురై

ధనముగాఁగల్గు రుద్రునితనువు సగము

దాత సగముదాతవ్యమై తగ నొనర్చె.

64

మ! అనినగా జానకి నవ్వి మోదమున చైత్యాగ్రేసరుం బూది యో

యఃపూ! యెయ్యది సర్వమంగళవివాహం బైనదేశం బనగా

వినయం బొప్ప నతండు వల్కు విను దేవీ! యోషధి ప్రస్థమగా

ఘనసీహారగీంధ్రపట్టణము వెక్కం శ్యామూ ముందటఁ.

65

గీ॥ త్రిపురహరుఁ డిచ్చట జుహోవధీమయుఁ డగు
భూమిధరశేఖరుఁడు ధారవోయ గూఢ
వలయఘటిభీఁ బాసివచ్చెలువ వగఱ
నపుడు పరిణయమయ్యె భవ్యంబుగాఁగ.

66

మ॥ అనుఁడుఁ రాముఁడు వల్కె నా నది నిజంబా కారి తాఁడంద్రియై
వవగేందుండు స్వకీయభూరిహిమసంతాపంబుచేతఁ రదిం
చిన హేమంతముకల్పి నప్పు విషనిశ్చేషాహిభూషాళిఁ బా
ల్పినభూతేశునిచ్చట నిర్భయముగాఁ తేవట్టె ధాత్రీనుతా.

67

గీ॥ అనిన జానకి నవ్వి యోయధిప ! యిచట
దగ్ధమదనపునస్ఫుష్టిఁ దలఁచియు శివ
మసుడఁ బొలియుచు వంచు నమృత నిజాంగ
ముననె ఘటియించె బ్రాణేశ్వరుని నిజంబు.

68

వ॥ అనిన దశస్యందనసంఘంఘ మందస్మితకంఠశసుందరముఖార
విందుండై యిట్లనియె.

69

గీ॥ శివసగంబునఁ బ్రియసగంబున నిటునటు
నభవుఁ దర్థవారీశ్వరుం డైనఁ గడమ
యర్థముల నటునిటుఁగూర్చి యగఱచెలుల
మతీయు నొకయర్థవారి నమర్చి వగిరి.

70

మ॥ తమచే నేమిధునంబు దర్పణమునఁ దర్కింప వ్యత్యస్తమై
యమరఁ కంఠుఁడు మాంచు శైలసుతసవ్యాంగస్థితిచ్ఛాపర
త్వము నంభోగరసాభాసంభదనుభావస్ఫూర్తియుగ్విప్రలం
భముచేమింది మిథస్సమేతమగు నాభవ్యాకృతిం గొల్చెదఁ .

71

౫! అనివల్కునవనరంబున విభీషణుండు భరాకుమారి కిట్లనియె. 73

సీ! తిథయాభిలషితమై యుబ్బుమీరిన యొంటి
సిద్ధింపుఁజనుఁగుబ్బచెలుపుగలిగి
యుభయభాగంబుల నుడుటువెన్నెలఁగాయు
రేగొమ్మచుఁట్టంపురేక గలిగి
యుభయపక్షంబుల శుభలీల వలగొని
తగుపాపరాజున్నిదంబు గలిగి
యుభయపార్శ్వంబుల విభజింపరాక యే
కతవిరా ల్లెను కానుగలిగి

గీ! యఖిలదాహోన్మోలజ్యోతి యర్థమందు
వర్థమందుఁ గృపాబాష్పమడరి యొండొ
రు పరాగింపంగ సిమసిమధ్వని గడంగు
నుడుటికనుగల్గు మిధున మూన్పుత శుభంబు. 74

గీ! ఘర్మజలసిక్త వామభాగస్తనాచ్చ
పత్రశోషకకరిష్టభస్మమగుచుఁ
బరగుత్రిపున్నభాంసకపగవప్ర
కృతినిదగు శంభుమేగ సరు లిచ్చుగాత. 75

౫! అనివేరొకదిక్కుచూపుచు మతియు నిట్లనియె. 76

మ! స్ఫురదాధారతఁ గూర్మవృత్తకషణశుక్లాత్మమూలంబు మం
దరక్షిలంబు సురారిసూదనభుజోదారాంగదవ్యస్తభా
వ్వరప్రకాంకురఘర్షణాంకవళివంపక్రాంగళశైశివే
బరమామోదముఁ గూర్చుచున్నయది యెంత! ఖర్వమైయాయెగ.

౪౧ శేవల మీమందరగిరి

యావిధి మధితంబుగాక యటమున్న మహా

త్వావాప్తిం గమగన్నది

నావుడు రఘునాయకుండు నగి యిట్లనియె.

77

మ! విను యాథోరుగచుచ్చిదానరాముహుత్వేధవ్యథాహేతులో

చనకర్ణాధిపరజ్జకర్షణముఁ దా సైరించి యీదుప్తముం

ధనగం బాకలుమాత్మయాసిరి సముత్పాదించి లోకం ఒహో

యనిశం బీశ్వరదుర్గతవ్యవహృతివ్యవంబుగాఁ జేయడే.

78

౪౨ అనిస జానకి వేగ యీయద్రుచుండ

శేషితవయోర్ధ్వియందు! శశిని శనింపఁ

జేసి విప్రయుక్తేశ్వరస్త్రీలయెడల

నారథిటిఁ జూపుచున్నది యనుచుఁ బలుక.

79

మ! విని వారందరు సవ్య దైత్యపతి యావేళ రఘూత్తంసుఁ దా

దీపమాటల్ బరికించి యిట్లుపలుకుఁ డెంగంటులో నీరమఁ

వనధిఁ గ్రమ్ముట వేయఁజూతు నయిసఁ దన్మగ్నుడై నిచ్చలుఁ

జననం బందెడు చంద్రుఁగాంచి వెఱ నంతఁ మానితిఁ ద్రోయకఁ.

మ! అనివించారింది మరియు నిట్లనియె.

81

మ! రమ! యేమో కవటంబుగోరి రమశోభిషిషీచ్ఛాసిక

త్వముచే మించిన్ నీకమ్మొక్కి యిపు డేవాచింతఁ గోపంబుచే

యమి నిక్కంబగునేని బద్ధునివవిద్యాగోహమందుండి ని

త్యము నీచాధికనీచస్వభావము నీరాచార్యుడే గంటివో.

82

మ! అనిస నమ్మాటలకు నవ్వి సామిత్రి యిట్లనియె

83

సీ॥ నిర్జరాసురమల్లనివహారభటికావి
 జయతూర్యతాళలాసిక యనంగ
 కాశ్యపవిశ్వవిశ్వంధ రాధీశ్వర
 వారదానవ్యఖిదూర యనంగ
 కైటభానురభేదికాలజీమూతవి
 లాసోదుచంచలాలత యనంగ
 సాహసికానేకశస్త్రాస్త్రమయతమో
 హ్యహవిహరిఖద్యోతి యనంగ

గీ॥ పటగిగణవత్సమాజోచ్చపదవి గోరి
 వీరక గాక్షేయకశ్రితచృత్రి గాంచి
 ఖడ్గధారావ్రతనిరూఢిగడిమఁ గాంచు
 సిరి నుపాలంభనం బిట్లునేయ నగునె.

84

ప॥ అనిన విని యద్విధిలాభిపతనూభవ యభ్యసూయనః బోలె
 నిజపూర్వకర్మదుర్విపాకవిచారభారాలసంబై న యీలోకంబనా
 రతంబు ముకుందహృదయాంవింద మందిర యగు నిందిరపై న
 మందదుర్యశోగీతంబులు పాడుచున్నదియనిపురోభాగం బవలో
 కించి చూపుచు దివన రాకీకృత సాంద్ర చంద్రికాసంకాశంబై
 ప్రకాశించునిదగ్ధరాధరంబు వభిధానం బెయ్యది యని యడిగిన
 విభీషణు డిట్లనియె.

85

మ॥ సతతస్సాటిక భూజ్వలద్యుతిచయచ్చన్నద్రుమచ్ఛాయ త
 త్రప్తిబింబఃబులఁ గల్గఁ జేయఁదగుచుఁ గ్రాంతస్ఫురద్భానుహ
 స్తతతాంభోరుహమర్ధమీ లనము గాంచంతేయు భగ్గోత్తమాం
 గత టిందున్నట్లదీప్తి నొప్పు నిది యాకైలాస ముర్వీనుతా.

86

గీ॥ అనిన రాఘవుఁ డబ్బురం బంది యాగి
 రీంద్రము బహువిధంబుల దృశ్యమాన
 మయ్యుఁ గన్నులపండువై యలరుచున్న
 డనుచుఁ బలుకుచు మఱియు నిట్లనియె నపుడు. 87

మ॥ బలవద్రావణబాహుభూషణమణిప్రాగ్భారసంఘర్షణో
 జ్వలరేఖామకరాంకముద్రితశిలాసంశోభితా నిగ్గిరి
 బలుమారుఁ వసియించి యక్షపతి విస్ఫారకనర్వాంగని
 ర్శలహూటఁ గనుచుండు భోగిపతి పూర్వాపారమంతేనియ్యఁ. 88

ఉ॥ భీమదశాన్యబాహుస్పృహపీడనగాఢనిగూఢమేఖలా
 స్తోమములందుఁ దత్తటుల నున్ముటకాంతులు నిండుచుండఁగా
 భీముని కిద్దరాధరము ప్రేమమెసంగును వానియంత్రగే
 హామితవేదికానుఖము నంచన దైత్యవిభుండు సీతతోఁ. 89

క॥ ఏతచ్ఛైలతటిఁ ద్రుమోత్కరము భూతేశోత్త మాంగేందుభా
 సాతిస్సంగవిధూపలవజ పరివ్యందన్నదీ మాతృకా
 స్థితంబై గిరి జాత చేగుణమునంచెంపొంది ధాత్రేయక
 ధ్రాతృన్నేహములఁ ఫలించుగుహాదీంభక్రీడసైరించుచుఁ. 90

ప॥ అనిమఱియును. 91

చ॥ అరిసెహ్మన నేత్రోలితాంగకుండై నతినల్పు వక్షబల్
 కలు వల దండయై యెదుటఁగన్నడ వేగమ దానిఁగొనఁ
 వలెననుచుఁ గణానుగత వర్తను మృగ్మఖుఁ జూచి మాటికిం
 గలకలనవృత్త నేతయగు కాలగళుంపిను మీకుసౌఖ్యముల్. 92

మ॥ ఘననాట్యభ్రమఘూర్ణమావమహిచక్ర పూర్వభగాభ్రమ
త్కనకక్షోణిధరంబుపార్శ్వ నివన వృత్తందివాదిత్రయై
తప వేవేలు తమస్తటిత్తులుప్రభాసాదామనర్గల్గః తే
సిన కల్పాధ్వరయశ్చ శంభుమ మిముంజేయం బవిత్రాశ్శుల్కః. 93

ప॥ అని వీవించిన విని లక్ష్మణుం డిట్లనియె. 94

గీ॥ కంజరారినఖాంకరకుటిలయైన
భీమమకు టార్థశశిరేఖ భీతి హరిణ
మచటః శేరక యుంజిన నవగతాంక
యైప్రకాశించువన నీత హాస మెనంగ. 95

చ॥ పునుకలపేరు జిల్వగమి బ్రజ్జయు దాలిది యీన్యకాననీ
మను విహరించు హ్రుననకు మూలివిభూషణమై కళింకియ
య్యెను శశి గాని కానలనహీనతపం బొనరించు లేడి చే
సిన యవరాధమేమి యనఁ జిర్నగ వొప్ప విభీషణుండనుగ. 96

చ॥ అనుచరమైన భూతనిచయంబునకుండగ నామరూపక
ల్పనకయి యీశివ్రంశ నిశి భాసలఁ జేయఁడలంది మూలిసీ
మను శశిరేఖ నుంచుకొనె మానక యెన్నంగపాలిగోసునే
మినుకు లటన్న నందఱును మిక్కిలి నవ్వగ రాముఁడిట్లుగ. 97

మ॥ కరముల్ మోప్పికపర్ద బంధన సమగ్రక్లాంతకాశోదరే
శ్వర దప్తంబయి బింబపూర్తి కొఱకుగ నందంశికం బట్టియు
ద్ధురఫాలానల కీలజాలముల యందుం ద్రిప్పుచుంగాచునై
ఖరిగవ్వుట్టు హోత్ర మాంగకపరిష్కారైణ్యద్రేఖకః. 98

ప॥ అనియంతఃబువ్వకంబు నాలోకించి విమానరాజమా! యిండు
క పైకెగయుమిమ్ముగుడ నుమేదశృంగంబుల నాలోకింపఁగు

తూహలాయత్ర చిత్తయై యుష్మదవపుకా వదియు నట్లచేయ వి
భీషణుండదేవిట్లనియె. 99

మ॥ ప్రతిసూసామర పీయమానకళ తారానాథ బింబాంతరో
ద్గత సంచారికళంకశంబర రదాంత చ్చిష్మదర్శాంకుర
ప్రతతి నింది యథశ్చరద్గ్రహగణ ప్రాప్తోపరిచ్ఛాయక
ల్పతరు వ్రాతముచే ముగం బాసఁగు నీధర్మాచలాధిత్యకర్త. 100

మ॥ కనకక్షీణులఁబట్టుటగా రుచిరమై కన్పట్టు వృక్షాభి మిం
చిన గాంగేయధరాధరేంద్రతటికా నీమంతమావీధిపైఁ
జను నర్కాతపతప్తకాంచనశిలాజంబాలనిర్మిగ్నరో
కనదాప్తోరు శతాంగనేమిఁబెరుకుఁ గంభాణముల్ బల్కిచేర. 101

మ॥ అన సామిత్రి మహీజతో ననియె నంబా! చూడు మీపేమత్తై
లనితంబంబులఁ గల్పభూరుహవనల్ మధ్యందినంబాదు నై
నను బార్శ్వస్థిత భానుబింబమహిమా దైర్ఘ్యాందితచ్ఛాయఁ గో
కనదోల్లోచమనోహరంబులయి వేడ్కం జేయు నెంతేనియున్. 102

గీ॥ అనినిరూపించి హర్షస్మితాన్యుఁ డగుచుఁ
బలికెఁ బుష్కలావర్తకాభ్రముల కవరి
భాగమునఁ గ్రీడనల్పు శుభ్రద్విపంబు
నల్లదిగొ చూడుమచి చూపి యంత మణిము. 103

మ॥ గురుదోర్వాత్రహ్మాయుఁడైన దశవక్త్రం దాశ నాత్మీయదు
ర్భరహస్తావళిచేతఁజెచ్చి ముడ మొప్పం బట్టఁ గూపెట్టు నే
సురభద్రేభము నాగజంబు వివారింతున్ నేను నిశ్శృంకని
ర్జరకాంతాపరిభక్తకల్పకుసుమప్రకాశన్ నాకనధీగ. 104

క! అనవిని సుగ్రీవుండి

ట్లను నిజ మీయర్థ మెల్ల నల గళములు శౌ
ర్యనిరూఢక్రీడితములు
ప్రణవించెగ వాగగోచరంబులుకావే.

105

మ! అనినేకైక సమర్థులుండెడు మతియుగ హయేమనగవారి నై
నను వీరస్థలియయ్యెత్సొదగళములుండఁబూని యవ్వాలియూ
ఘనునే యావ్వాయమానుఁడేసి యధికుం గావించె నీవేకుకగ
విసఁ గన్గో శ్రుతు లక్షు లిచ్చెవిధి వర్తింపంగ శక్తుండినే.

106

చ! అనిన సబహుమానంబుగా రాముం డీట్లనియె

107

చ! ఘనభుజ వజ్రమూలమున గాఢముగా దళకంఠుఁడేర్చియ
వ్వసంధుల సాంధ్యకృత్యములు వారక నల్పిన వాలిశౌర్య మీ
మన నగుఁ దత్కృతీపకరణావగతంబునిల్చెఛాత్రిన
వ్వనిగమనంబు నట్టి సురవైరి దళానను నెన్నశక్యమే.

108

చ! అనవుడు నీత యాత్మవిభు నాగిసి వల్లభ! కప్పురంపుఁబల్
తునియలగుత్తికై వడి గనుగొనవయ్యెను మీ న్నదేవునగ
విని దనుకేంద్రుడప్పు పృథివీసుతతోనను డేవి! పుష్పకం
బెనసెను జంద్రలోకమున కెంతయుడగ్గఱఁజూచుమీతనిగ.

109

మ! లలిత్రాక్రవ్యత్యగవాగుదక్కు లనుపేర్లగదిక్కులంగూర్చుచుకా
దభుకగ వెన్నలజాలుచే ఘనతర ధ్వంతచృటల్ వాపుచుకా
జెలువైలోకవిలొకబీజును స్రావీవాదిపైఁదోచుకం
దళమైయొప్పుశకింగనగ జనము ప్రాణంబుల్ భరించుంజమి.

110

మ: స్మరవిద్యేషిజటాళికట్టిను పరిష్కారప్రదీపప్రభాం
 తరముగా గాఢమహాతమపటిలికాకుష్మింభరిక స్వీయరు
 గ్వరముక్తాకృతయావతోత్సవుని గ్రావద్విట్సుధాపాకమం
 దిరపారోగవు నుత్పలాపు నుదయాద్రిం గంటి మేలొండెమ. 111

నీ! లోయజమునికిఁ బ్రాణాయామ కలనోప
 దేశంబొసంగెను దేశికుండు
 నవయావనోద్భవోన్మాదలీలాగోష్ఠి
 మహిమకల్లను దీశమర్దకుండు
 లోకత్రయాంగనాలోక లోచ నపక్షి-
 కాయితంబగు మధురాంగ రాజ
 యమితశృంగార రసాద్వైతమతనము
 ధ్వజదీప్త పహించు ధన్యమూర్తి

గీ! సూససాయ కాయుష్టోమసోమయాః
 శమితకైరవిశీప్రియా జాత జాత
 మానముద్రతదనరు శుంభద్విలాసి
 యగుచుఁ జంద్రుండు విలసిల్లె వధ్రవీధి.

112

ప: అనిన విస లక్ష్మణుండు నకాతులంబుగా విలోకించి యిట్లనియె.

మ: శ్రవణోత్తంసయవాంకురాళి గరసంజాతంబులం బట్టి నా
 కవధూరత్నము లోండుగులే నగుచు వేడ్క గొల్లునం బిల్వ ను
 ద్దవిడిం జిన్నామృగంబు గ్రాసమునకై తారాగఁ జోగా శ్లథం
 గవు నాయందుకళాభ్యుకంఠ యిక నేమానో కదా యక్కటా.

మ! చిర్రోమంధచలోష్ఠసంపుటసుఖాసీవంబు లత్సేదా ము

ద్వరకాతూహలసిద్ధశామినులు చేతులీ మాటికిం దట్టఁ జెనా

జెఱచేతం బ్రతిమాననవ్యకుటనానిస్సంధిబంధక్షపా

కరగాత్రం బురుళల్యరీతిఁ జొరఁద్రొక్క గాసిలుగా వాడొగ్గ. 114

గీ! మృదుఁడు ప్రతిమానమునుఁ జేయబడుచు నున్న

యీనుధాకరకళ నొండు నెలమి వర్ణ

నిశ్చయకళలవైఖరి నిరత మూను

వనిన రాముండు సాదరుం డగుచు మ్రొక్కి.

115

మ! సతతం బీవు సుధాశనానికి సుధాత్రాధంబు లోకైకజీ

వితసంశోభిభవత్రృభాతరి మహావీరుచ్చటాధాత్రి మ

స్తతటిగ నిన్ని జకెప్పఁ దాగరిళముం దామింగి తన్వాన్యని

ర్మితకంఠస్థితకాలపాకుఁ డగుచు మృత్యుంజయుం డా శరీ. 1.6

సీ! నిఖిలలోకావీకనత్ర పత్తికి నెల్ల

మధుపర, సత్రసామ్యంబు దాల్చి

గంభీరవారాళి ఘనతరాంగమునకు

మేవస్కరస్ఫూర్తి మిగులగాంచి

కామినీకాముక కామితశృంగార

మునకు రసాయనం బవఁ దనర్చి

వివిధసుధాశననివహంబులకు సుధా

గంగాగృహత్యంబుఁ గడమిఁ బూని

గీ! హాళిరోభాగరత్నవిఖ్యాతిఁ దపరి

కలకపాథోధికుక్తి ముక్తాఫలంబు

నైన తారేశు నెంతని యభివ్రుతంతు
మనిన విని భూమినుత నవ్వె యనియె నిట్లు. 117

చ॥ సమకులరూపయావనల జాల నవత్నుల నెత్తిద్రోక్కి దు
ర్దమమదవృత్తి నున్నయది దక్షకుమారిక యోర్తు గానఁ ద
త్కుముదహితుండు రోహిణికిఁ గూర్చివిభుండని యెన్నఁగాఁబడె
క్షమవయి నన్న రాఘవుఁడు జానకి కిట్లను నవ్వు చొల్కగఁ. 118

గీ॥ ఆరయ నాసప్తవిశంతి యైన తార
లకుఁ బ్రియాయుధవంబు శుభ్యంబె యైన
విభునితోడ నొకానొక సుభగభావ
గనికు రోహిణి గననోచెఁ గాకయుచు. 119

చ॥ స్వర్ణంబు నిరూపించి పెడియు. 120

మ॥ దళితేందీవర కుట్టలోవృజదిశ్చాధూతచాళోరని
ర్మల చంద్రాతపసాన జాడ్యములు చంద్రగ్రావనివ్యందచా
ర్వలసన్ని రరబింబితంబు లభిసారీ మూకదూతీత్రజం
బులు చంద్రాంకువు లాత్మసాఖ్యదములై పొల్పొందెను జూచి తే

గీ॥ భ్రమకలకంఠ తాళముల్ బరగఁ గుమువ
ముఖముల నంగహామిల్ మొవయఁజేసి
దృప్తముఖరచకోరికాత్మవ్వఁ దీర్చి
శశి తృతీమాక్షియై మించెఁ జగతి కతివ. 122

చ॥ ఘననిపుగాభిసారికల కన్నుల కంజనమో త్రిలోకలో
చవనిబిడాంధ పట్టములచాలా యనందగు నిర్ల నిండియుం
దిన ధరఁ గాంతిపుంజమను నీటను మౌళిన మొప్పఁజేయుచు
జనకః! శరణివిభుఁడు చల్లనిరా జడయించె దూకునఁ. 123

గీ॥ అనుటయు విని యాపియవా

దీని నీవాశ్రియములు నుధకు దీర్చి మృగలాం

ఛనరుచికన్నను నాకుం

బెనుచేచుకడేసె నన విభీషణుఁ డనియెన్.

124

మ॥ శ్రవణాభాసనిరస్తకుండలగణారావంబుగా నమ్మహా

హివరేణ్యుండు శిరంబు లూవుచు మహాభృహ్మాలసంఘర్షణా

ద్యవచూదామణికాంతిపీఠపహుల ధ్యాంతఃచ్ఛటంతైన భో

గివరావాసమునందుఁ దావకమహాకీర్తి విఘ్న రాఘవా.

125

వ॥ అని నవ్వి మతీయు నిట్లనియె.

126

ఉ॥ పన్నగభర్త భోగిమలపాటల నీఘవకీర్తి రెంచుచే

ల్కన్నులుగల్గియుండి వినఁగా శ్రవణస్వయంభున్నఁడౌచు వే

గన్నులవేల్పు దాను సుఖకారణదృక్పృతిగాకయుండుటన్.

గిన్నరకామినిమణుల గీతములన్ విను దాని నెట్లుగాన్.

127

క॥ అన రాముండు హ్రీస్మితములు

పెనఁగొన వదనాబ్జమున విభీషణువల్కుల్

నెవరునఁ గైకొని తాఁ గో

కనదారిఁ నీతమోముఁ గని యిట్లనియెన్.

128

మ॥ దయితాస్యప్రతిమల్లుండై తనరఁగాఁ దగజేయుచున్నంతలో

రయ మొప్పన్ సమశస్త్రకాలమితిప్రాంచవృత్తయాభావని

బయి వర్షింప నవాంబురుబ్బుకుశవప్రాప్తాతిదుఃఖస్థితుం

డయి వర్తిల్లెను బ్రహ్మనేర్పు గనె సవ్యాకోచతగ్మక్కిరిన్.

129

వ॥ అని నీత వవలోకించి యిట్లనియె.

130

క! సతి! తావకవదనతుల

ధృతుఁడగు కమలారి కాదవ దీర్ఘటకౌఱకా
ప్రతిమానఖండములనా
వితరరుదిం దనరె గగనపీఠిం దారల్.

181

సీ! దేనిగోత్రమునందు దివిజపూజతుఁడైన

భగవంతుఁ డుదయించె బద్ధయోని

దేనివికాపంబు దినదినంబును నిరం

తరమునం బిచ్చు బంభరనితతి

దేనిభక్తిసమగ్రదీప్తి లోకారాధ్యుఁ

డైన భాస్కరునందుఁ గాన నయ్యె

దేనిబిసావరి పూని యంచల కెల్ల

మృదులాన్నరీతి నామెత లొనంగు

సీ! అట్టికంజ పుంజము తన్మహత్వకలిత

మాటఁ దావక వదన సామ్యము పహించు

ననిన జానకి సస్మితావనతవదన

యగుచు రఘువంశతిలకున కనియె నపుడు

182

సీ! స్వామి! భగవంతుఁడైనట్టి శంకరుండు

విమలపరిపూర్ణ శశిని దా విడిచి యొంటి

కళను జూడావతంసంబ్బూగ నెట్లు

తాల్చె నన నవ్వి రాముండు తరుణి కనియె.

183

సీ! సకలలోకోపజీవుఁడౌ శశిని బూర్ణ

కళుని రుద్రుండు మూలి నిక్కముగ నిడివ

నరేడు శంకరనిర్మల్య మయి యపు డువ
భోగమున కర్హుఁడే కాకపోవుఁ దరుణి.

184

క! అన నందఱు నొక్కట న

వ్విస రాముఁడు జనశతకు వెండియు ననియె
వనితా! మానప్రమితా
జ్ఞున కేతత్సంపదాన్తి చోద్యమి తలపగా.

185

సీ! లోకత్రయీచారు లోచనోత్పలపారి

కనమపీయూషధారాగ్రయము
సద్ధనీనోన్మాది హవ్యవాహోచ్చల
దాలాతనిబిడ లేఖించలంబు
ప్రకటతమఃపుంజ ముకుళితవిప్లవో
ద్భాటవపాటనోదగ్రకుంచి
జగము లొక్కట గెల్వజాలు వీరులలోన
కమలసాయకు నాద్యగణితలేఖ

గీ! సతతవికసనజాగ్రన్యసారకచభ

రాముఖంబుజశ్రీ ప్రతిరాజ బీజ
మనఃపమానందకల్పద్రుమాంకరంబు
నిందుఖండంబుఁ గనుగొంటె యిందువదన.

186

మ! అనినగా జానకి మోడమంది హృదయేశా! ధాత్రి నెందైనఁ గ

న్గొన సంపూర్ణగుణుల ప్రకాశమును గైకొం ద్రన్య లేవనిధం
బునఁ జూపట్టరు శంభుమస్తకనదబ్బుం డిందు కెన్నగా నిద
ర్శన మున్న న్నగి రాముఁ డోవిధు పి! యా సత్యం బటం చిట్లనగా.

కా! నేకూపక్రమ కాతుకావృత గిరిక్షేపాతివేగోచ్చల
 త్యా తాశేష పయస్కుటోదరదరీగాంధీర్య మంభోది ముగ్ధ
 బ్రీతిగ్ గోష్పదరీతదాటిన ఘమగ్ భీతాత్ముః శేసే వృదు
 తూతి న్నాల్పనమృద్ధికన్న దర మిచ్చుగ్ దుచ్చదార్లంఘ్యమే.

సీ! ప్రాచీన విశ్వంభరాధరైందవకాంత
 దేదీప్యమానపాద్యోదకంబు
 నిజవపుర్నిర్యాసనిభతార నిర్యూయధ
 కలితార్ఘ్యలాజ కాంజలిపుటంబు
 నూతనాంకుర శిఖాఘాతవైభావరి
 కప్రగాఢ ధ్యాంతకండళంబు
 స్వచ్ఛతరాభితఃసాంద్ర తమాంతరా
 శ్రప్రాధిమాయాఢ లాంఛనంబు

గీ! సకలలోకైకకాతుకాస్పదము నైన
 యీమహాభాగు తేజ ముద్దామబింబ
 నిర్గతంబయి జగ మెల్ల నిండి దండి
 మెంచుకొని యుండు సమదవేదందగమన.

189

గీ! హరినఖాభవలాళ జాలావతంస
 లతివ లతిభీతి సంకుచదంకహరిణ
 మాట విప్లయి యొత్పై నీయబ్జ బింబ
 మివ్వధంబునఁ జూచెద రెపుడు దరుణి.

140

క! అనిన విభీషణుఁ డిట్లుని
 యెను హరుఁ డిట్లైక కళ గ్రహించి జటావా

టి సిడినవాడగు నచో
టనిశంబుఁ గళంక మయ్యె ననుచుఁ నగుచుగ.

141

గీ॥ మఱియు రామున కనియె నాశరవిభండు
రోదనీకూపభేక మీగోహిణీప్రి
యందు స్వల్పప్రాకాశంఁ డయ్యును భవద్య
శంబుతోడను బ్రహగర్జ నలుపు దేవ.

142

గీ॥ అనిన మహిజాత నవ్వి యానా నెఱుంగుదు
నీమహాత్మ్యయశఃకాంతి నదిరి యోడి
పాటి భగవంతుఁ డగు శీతభానుఁ డంత
రమున నిదిగో! కళంకకాశిమ వహించె.

143

క॥ అన వందలు నవ్వి న నా
జనకక్షితిపాలితవయ సాదృతహృదయం
బువఁ గన్ఁగొని రామునితో
ననియెను మృదువచనచన యతిశయింగఁగ.

144

సీ॥ హరిభూజాక్షిప్తమందరఘూర్ణితసుధాబ్ధి
భంగగర్భద్రభాస్పర్శి యగుచు
బహులపక్షాంతరభ్రశ్యదైందవకళా
జాలకోద్ధారనచ్చాత్ర మగుచు
హరశిరఃశశిఖండ దరివికవ్యరగాంగ
క్షైరవశ్రీప్రియంకరణ మగుచు
శిశిరానవాప్రసృష్టితసారభూరిమా
వాటికాగల్గచపేట మగుచు

గీ భారతీసాఁ కర్పూర భాగ్యరోజు

మాత్తికనైక పాణింధమంబు నగుచు

దనరు నీరఘుసింహుని ధవళయశము

నెవ్వరేనియు వినుతింపరే ఫణితి.

145

న॥ అనిన నట్టియెడ భగవంతుండగు వసిష్ఠమునిశ్రేష్ఠుఁడనుగ్రహింపిన గర్భివంబగు మంగళాభిషేకముసూర్యం బానన్నం బయ్యెనను నుశువు వినంబడిన దశరథనందనుండు విని యమం దానందకంఠిత హృదయారవిందుం డయి వీరై స్వామికార్యనిర్వహణ భూర్వహతాగభీరుండగు మననమీరకుమారుండు సాక్షేతనగరంబున కతివేగంబునం జని ముకుడి మనల దీప రిండుచున్నవాఁడనిన నాకర్ణించి యశించిదామోదకంచుకి తాంతరంగయై నీతాకురంగనయన యంజనానందనచనానుగుణంబుగా మహనీయమహిమానమానంబగు నద్విచ్ఛవిమానంబుఁగాంచి పుష్పకంబ యించు కవనశంబవగుము మేదిసినన్నిహితమార్గంబునం జనునమచి యథాప్రదేశంబుపరికించి రాము నవలోకించి యిట్లనియె.

14.

క॥ స్వామి! నవాంబున మేచక

యామహి నలక్ష్మటభారి యాతతవత్.

స్వీయ దగుకాన్తుభము సిత

దామము వలె గావనగుచు దనరునదేమో.

14

చ॥ అనినరఘూర్వహుండు దనుజాధిపుతో నవఘాత్మ! తర్కుటం

కసలిఖతార్కముఁడనినిగాఢతరోద్ధృతజోఘభాసియై

తనరకువిశ్వకర్మనముఁచితశిల్పనికేతన.బుదా
రిని గననయ్యె గంట మృగతృప్తయనా నడనాపు డయ్యెడగ.

క! వనజాస్తవంశనాథున

కనియె విభీషణుడు గోవాగాచారాజం

బసఘాత్తా! యిది యేత

దఘవమహిమ మగోచరంబు కనుగొన నచటగ.

149

సగ్ధర! శేష్ఠామూలీయయాత్రోర్జితజనకరత్నశ్రేణికామ్యోల్లసద్బుం
హిష్ఠారణ్యాధ్యతం దృగ్విధి దవులఁ గొనుగ విస్ఫురజ్జాంగలశ్రీ
సిద్ధఁడై గాఢు విష్వక్సీహితశశికళానిన్నువాసేందుకాంత
శ్రేష్ఠంబులే నుభవగట్టుగ సెగనుడికిరవాచ్చిన్న వాఝుచ్చుదాప్తిగ.

చ! అనుజునిమాన మందఱును నయ్యెడ దిగ్గిన నన్నిదిక్కులుం

గని మహిజాతశం దనుజకాంతుఁడు వలెను దేవి! సింహళా

ఖ్య నెనఁగు వీవి వారినిధి కల్ప మణినగకేసరచ్చటం

చనరుచిరంబు దీరి గను నమ్మతి నన్న మహిజ యిట్లఁటగ. 151

క! శరతులిత మగన్వయిమి

శ్వరహంసం బిటఁ జరించు నతతం బన దా

శరధి యనుఁ గుంధిభవుడి

గ్గిరిమీననకా ద్వితీయగేహ మునర్చెగ.

153

మ! ఘన పాత్రైకవివేశ్యభూరిజలమా కంధిం బిచందాంతరం

బున నీవత్పరిపాన మట్లనుచు నీపుణ్యాత్మ వింధ్యాదిశృం

గనవోన్నేషవిశోషణాంచదగదంకారుగ నమర్చించి య

య్యినుఁ దాల్చినముగాగ నె; చను గాదే యాకసం బెప్పుడుగ.

మ॥ పుడమిగ వార్ధి నితండు గ్రోల వటమోడుగ రెక్కలగాయత్న మే
 ర్పడ నిట్టట్టును మాటికి న్నెగయుచుఁ వ్యతస్పృహదంబులై
 కడుఁ గాఢీరఁగితితుర కుధరిసంఘంబుల వడిగ దూరి క
 న్నకు నొక్కించుక నేవు కాన వతనిగ వర్ణింపగా శక్యమే. 154

గీ॥ ఇంతమాత్రంబై యసనల యిన్నగేంద్ర
 సీమ శృంగారరససార్యభాముఁడైన
 యంగసంభవు రత్నసింహాసనమగు
 సింహులదీప్తిపమున సంజదివురుసాగు. 155

ఉ॥ అనియు దేవ్యదైదవకళాంకుక గార్చివిభూపలస్థలా
 నూసవథంబు లంఘులకు నొత్తిసలత్త్రవ్రాలు పూని యు
 ద్ధీనచకోరపాళికిఁ గడిఁదిభయంబిడి మాటిమాటికిం
 జానలు గిన్నచే మగుడుబాడలు దెల్పెడు నేమఁ గంటినే. 156

ఉ॥ వెఱొకదిక్కుఁజూపి రఘువీనుడు వల్లెను మాక్తికోడకా
 ధారము తామ్రపర్ణి తగుదందితసంతతియైత యుల్లన
 ద్వారికగాలి శుక్తిపుట వాసిలేఁబూనియగట్టి యంగనా
 వారవిభూషణాశ్శతంబ వాటిలుఁ గంతములందు నెల్లెడగ. 157

గీ॥ యవతికుచభోగమహిమఁ జెన్నొంది శుక్తి
 గర్భభృతామ్రపర్ణ్యదకములు దిరము
 లై నకరకలభాతిచే నతిశయిల్లు
 చుండునన నీక వలికె రఘూద్యహునకు. 158

మ॥ తనభార్యామణులందుఁ బెద్దయనుచుగ దాక్షిణ్యమాత్రంబై యం
 బుసిధానంబున కల్లగంగపయి సంపూర్ణానురాగంబునగ

ఘనమై రంజలు నెప్పుడుగ్గ సహజముత్తామోదతోదత్సను
స్తనిజాంగోఽష్టల తామ్రపర్ణియెడలగ్గ దర్శింప వల్లఁగదా. 159

చ॥ అనవిని నవ్వి రాముఁడు దిగంతర మారయఁజేయుచుం బ్రయుం
డు నిరపరాధియయ్యును గడుగ్గ మృషలాడు సఖిజనంబుచే
త నలుగుఁజోఁటకుగ్గ సుకరతగ్గ మదమూన్పు పటిర్శెలమొ
య్య నుపపతానిలాప్తి మనకందఱకుగ్గ ఘటియించుహర్షముగ్గ.

మ॥ అనినగముంఁరఁజూపి లక్ష్మణుఁడనుగ్గ హస్తాంతరాలోలతా
నివదుత్తాన జలంబునఁదుఁ డనకుం గవ్వట్టు క్లిశ్యత్తిమిం
ద్రనికాయంబులమిదికూర్చి మగుడగ్గ వారాళి వేగ్రాసియొ
ప్పిన కుంభోద్భవు నాశ్రమాంతరము దీపించుం గనుగొంటిరే. 161

గీ॥ మఱియు వార్ధిచతుష్టయా మహితపాన
చేప్త దృష్టాకన్మృదుఁడై చెలఁగు నిమ్ము
నీర్దుకునయింప నాడప్పి యెల్లఁ గీర్ప
ననువు పదుఁ దానె యన నచ్చమయ్యె జలము. 162

క॥ అన సుగ్రీవుఁడు నగియి
ట్లను సప్తాంభోది మాని యాహోశనముం
గొనినగ్గ సప్తభువన మో
దనముగఁడనుఁ జేయునొక్కొ తానని వడకగ్గ. 163

మ॥ నలుదిక్కుల్ పరికించి సాద్భుతమహావంశంబుగా వెండియుం
బలికగ్గ నేడిదె యిన్ని నాశ్లకుమ ధర్మస్థాపనాచార్యతా
చలుఁడై రాముఁ డశేషతోగవరితూ దత్తుఁడై యుంటఁజె
న్నలరెం డండకఁగానవస్థమునిగార్హస్థైకవంశంభముల్. 164

క1 అనుకు సలజ్జాస్మిత్తుడై

యనఘఃకు రాఘవ్రాజు పుష్పకాతిత్వరచే

కొని చూచి కనకమృగభే

లన పదములమీద నిద్రమెలుంగైద మనినగా.

165

మ1 వరమూర్తిచళరీరమే యువదగాఁ బాటించి దర్శించునా

శరలోశేశ్వరుడంభ మాస్కరికవేషప్రాధిమాదంబర

స్థిరమర్మంబు లెఱుంగువంచవటి గాదే యాప్రదేశంబటం

చురహిం బల్కెను సోపహాసముగ నాసుగ్రీవుఁ డత్యాన్యత్రిగ. 166

మ1 రవిచంకాగ్రణి కెంకు మార్లు ధను రారంభంబు గావించె దా

నపులం దెవ్వనిమీదఁ జిత్రతనుసౌందర్యంబునగా వల్లభా

న్యవలద్భూమినుతాత్ఫులగా మలపె నేకౌర్యాభ్యుఁ డాగాధినం

భవ యాగారికిఁ దాటకేయునకు నేఁబల్కారునుగా మ్రొక్కెదగా.

క1 నావిని జనకాత్మజ ల

జ్ఞావనతముఖాబ్జయైవ నతివకు రాఘ

త్వైవిభుఁడును బ్రసవణ

గ్రావేంద్రముఁ జూచి సూక్ష్మగతిఁ జెవిడండగా.

168

మ1 కలికీ! రాత్రి రత్నదీధిశివత్యాకోలకోలాహలా

విలహృత్కౌశికభుక్తకందరతమో విస్ఫారమా నిమ్మహా

చలమం దేదమి నేదువయ్యెద గ్రహించం బర్హముల్ తోయునీ

కు లతాచ్ఛాదవమూన్చి రీవెఱుంగుదే కూర్చిత వనీదేవతల్. 169

క1 అనినం జోద్యము నొంది జానకి తగఁ జూస్తాబ్జముగా మోస్పియో

వనికాదేవతలార మీకుదితనేవాత్సరస్వాంత నీ

త వతుల్ చేసెను వన్న నొందుదెన నంతంబాపుడుగా రాముఁ డి
ట్లు గోదావరి ప్రేయసీ! యిదిగో జోహూన్పు మీయజ్ఞుకుగా.

కా! భామా యాపులి నైక కుంజకుటికం బాలాళ కోకవృక్ష
ద్దామంబుల్ నఖరక్షతాసహకుచద్యద్వాందితోరధ్ధరిం
ప్రేమ స్నేనిడి వచ్చి నేరములు గావింపంగ నీమోము దాఁ
గామారవ్రతభంగరోపితము నై కాంచెంగదా వ వ్యవగా. 171

గీ! సత్రపాస్మితవదనంబు జనకతనయు
వంచి గోదావరికి భక్తి వందనంబా
నర్చిన రఘూద్యవంతు నంతటను దిరిగి
చూచి భన్నాత్మ్యుడై తననుదతి కనియె. 172

మ! చెలి! యామూల్యకద్రుదినైత్రము పయిం జీమూత సంతంభం
బులు శర్దింపకయే మద్రుజులవిన్నూర్తి ప్రదానంబులై
చెలంగగా వన్న నీవువెందిన తరుణేబుల్ ప్రవాళాప్తిరం
జలవయ్యెంగద కేకిలోకము విసర్జించెంగదా గానముగా. 173

చ! అనవుడు దైన్యగర్జదగళారవయై మహిజాత పుష్పకం
బునకు విచూనరాజ! శృవఃబూనము నాహృదయం బుధైర్యభా
జనమయిప్రేతకుగా మిగుల వత్సరవృత్తిని దాటు దండకా
వనము నటన్న రాఘవుఁడు వామవిలోచన తోడ నిట్లున్నగా. 174

గీ! అదెపురోభాగమున గానవయ్యెసీల
కచ! మహారాష్ట్రమండలైకప్రమండ
నమగు కండినవగరంబు వర్షదా త
రంగ నిజపీనుకేతు సంతంభమందు. 175

చ॥ అనితరదుర్గభస్మరణమై మలయాచలవంభవంబునౌ
 ననిలము సూనబాణ మక రాత్యనుభూత ఘనశ్రమాంబులగా
 దనిసి విదర్భదేశవనితా జనతాంగములంబ్రియోపకూ
 హనమున నిన్మృషించువులకాలి ఘటించు నటించు వెండియుగా. 176

క॥ బలు దవులనుండియును మి
 క్కిలి వాసన గుఱియు కై శిశీవృత్తిని రం
 జలు నిచటికావ్యరీతిం
 బలుమరు గవి మండలం బుపాసన నేయుగా. 177

గీ॥ నావును విభీషణుడు దక్షిణంబుసూపి
 తెలియనిట్లును నిదె యాంధ్రదేశలక్ష్మి
 పూను గోదావరీహారమునకు నాయ
 కంబు భీమేశలింగంబు గాననయ్యె. 178

మ॥ అలకాలంబునఁ బుట్టి బిట్టడరు నత్యంతార్థటిభాటిభీ
 తిలి వామార్థము జార నేకచరణాప్తిగా భైరవంబైన మే
 నలరగా శేషక భేబరంబును సమంజానట్టుగాఁ శీకసా
 హులసామూని లయాంత యజ్ఞకతచే నొప్పాగునీతం డిలగా. 179

మ॥ అనిన విని పరమానందకందలితహృదయారవిందుండై రఘునం
 దనుండు శృతాంజలియై యిట్లనియె. 180

మ॥ భ్రమదాశానిచయంబిఁ జూచుచు జటాభస్మగ్రాహి రాఘ్నభ్యులో
 క్కమౌగి మూర్ఛితనక్తులై యలసినం గానీ నిశున్నమ్మరై
 రి మదిం దన్నటపత్రనద్గినుతా రిక్తార్థసంపూర్తికై
 భ్రమిఁగావించితి వట్టి నీకుఁబ్రజగతాల్లా! నతుల సెనెడగా. 181

౪౧ గళముఁ బ్రళయాంధతిమిరము
గిళనం బొవనింప వేఱ గిఱిని వృత్తం
బులు పలుపు కలంధశిరం
బులు గనుఁగొని కాళరాత్రి పొండఁ ధీతిఁ. 183

౪౨ అనుఁడు నందలు సగ లక్ష్మణాగ్రజన్ము
దవల నొకదిక్కుసూపుచు ద్రవిడమదం
రీశిరోరత్నగుచ్చైకలీల పలరు
కాంచికాపురి మరుస శీకాంతగృహము. 188

౪౩ అనిమహిజాత శీకతమ యారఘవీరుఁడువల్కు నిందు నూ
రిన చెమటల్ దొరంగు శరీరములం బిగిదవ్వు దంపతుల్
మొనపినకొంగలింతలను మొత్తముగాఁబులకాంకురాళిగు
చ్చినగతి నిండి పిక్కటిలఁ జేయునటంచుఁదలంచి వెండియఁగ. 184

౪౪ ఇం దభిముఖనివతచ్ఛను
బిందుకము విధూతపత్రబృందము కాంతా
నుండరికపోలభాగము
నందము పుంభావసూదియై తగు ననివఁగ. 185

౪౫ సూర్యతనయుండు జాపలఁజూచి యిదియై
కనుఁడు శృంగారదేవతాగర్భగృహము
నివ్వటిలుచుండు నుజ్జయినీపురంబు
మహిత మాళవనీమంత మాక్తికంబు. 186

౪౬ ఇం దిందుధవళరాత్రుల
యందెగిరిచనుక్రియనున్న యభిసారికయా

సుందరగౌరాంగముగల

చందనగంధీజనాళి చాయ లెనంగుఁ.

187

మ॥ ఇటసాధాధరసీమ నైందవకరాభీష్టాశప్రోల్లస

త్పటిమఁ వెన్నెల సిద్ధలట్లు గననా భాస్వచ్ఛకోణాళి వి

స్ఫుటచంచూపుటలందుఁ జూడ్కులిడి పూఁజోలుల్ విసశ్యత్తము

చటలంబుల్ విశదంబులొనుదరముల్ భావించి కన్గొండ్రొగి.

188

క॥ ఇంతయు కాదిచటంగల

కాంతల ముఖకాండీగనిసి కడుపునిమిరికొం

చెంతయు శశిరుచిఁ దినితిస

కంఠక్షుర చరచకోరమట శయనించుఁ.

189

గీ॥ అన విభీష్ణుఁ డనియె ధనాధినాథ

కటకకాళావగరమనఁ గలుగు నిందుఁ

ద్రిపురవారణప్రతిష్ఠకుఁ దీవయగుచు

నాట్యరూపు మహాకాళనాథుఁడెపుడు.

190

మ॥ పరనాట్యధ్రుమివేగవిస్తృతజటావల్లిప్రణాళీపత

స్ఫురగంగాజలవేణికావటలికాస్తోకస్ఫురత్పంజరాం

తరసంభ్రామ్యదభంగదోర్నికరచక్రం బీశహంసంబు డు

స్తరలోకవ్యయ నాటికావటము విశ్వత్రాణముం జేయుతఁ.

191

మ॥ అనినఁ రాముఁడు గేలుమోప్పి యనుఁ గల్పాంతావసూతీభూతవి

శ్వనిటాలేక్షణీలి తత్రప్రసవముఁ బంధించెనా మిసశే

తుని హోమంబొనరించు యజ్ఞకు సుధాంధోమూలిమాణిక్యకుం

డనకింజల్కితపాదపద్మసకువేద్యఁ నీకు నేమొక్క డఁ.

192

ఉ॥ ఓహర! నీనిటాలమున నుద్భవమొందిన వీరిహాత్రుడ
మౌహనశక్త్రుహస్త్రుడయి మూగిడ కంతునిఁ జెంతఁజూచిలో
స్వాహాదలందియో మిగుల జాడ్యముచే నొకకొంతసేపుత
ద్దాహమొనర్పడయ్యెఁ బరతంత్రుల వర్తన మిట్టిదే కదా. 193

గీ॥ అనుఁడు నవనిజవల్కలఁ బూజార్హుడైన
హరుఁడు సర్వజగద్గిలనాప్తి పలనఁ
దనదు పీరాకటిని బాపుకొనియఁగంతు
నకట మింగెనె యన నవ్వి రండఱువును. 194

మ॥ సవిమర్శంబుగ రాముఁడిట్లనియె నీచాయగ శరీఘాతమా
ధవధృత్యాశను బర్హు వెట్టు విహగాధ్యతుండు తద్వహ్ని రా
యవడిగ స్మరుచుఁబో నతోన్నతఫణిజ్యాకృష్టకోదండదం
డవిముక్తాశుగుఁ డాపురారి పటుసంధానక్రమం బొప్పెను. 195

గీ॥ అనుచు వేటొక డెసఁ జూచి యదిగొ ఖలచు
రీకసాఖండలైక సాధారణాగ్ర
మహిమి మాహిష్మతీపురి మహితచేది
మండలాఖండమండన మూల్యమిందు. 196

మ॥ తరుణశ్రేణికిఁగల్గునోటములఁ గండర్పండు గాఢోల్లస
త్పరిగంభాభరచుంబనైకసునితోత్సాహాదిశేరీ దురో
దరవిద్యావణలగ్నకుండునయి యుద్యదోగముందానయై
మఱియుగ నిచ్చలు తన్మనంబులు జయింపంగోరెడిగ మిక్కిలిగ.

వ॥ అనిపలుకునవసరంబున దివిసమాజకృతవివిధపూజంబగు వి
మానరాజంబు వేగోత్తేజంబుగాఁజన నవక్ర విక్రమాధి

రాముండగు రాముండు చందతర డుష్కృతదమనయగు యము
నం జూచి వెండియు నిట్లనియె. 198

సీ సర్వసర్వసహజలజాతనేత్రకు
మహితకస్తూరికామండనంబు
దివ్యకల్లోలిసి దేవతామణితోడు
నీడయా సహచారిణీలలామ
భవవసరోవరంబునఁ బాటుదేర ద
ప్రంబుగానిగుడు కాదంబవంశ్చ
సత్కవివమితికి సారస్వతతటాక
కమనీయసాంద్ర శృంగారకుల్య

గీ యైనయీనది తవతటి వధివసించు
జనులఁగూరిమిచేబోలె దనకనన్న
యైన జముచేతివారల వస్త్రబాధ
ముగ గురుండగుభాను సమ్ముఖముఁజేర్చు. 199

చ॥ అనిన సుమిత్రపట్టి దనయంగులిఁ జూపుచుఁబల్కిమూరధి
దృష్టమకుటైక భేలల జగంబులుదన్ని సుధాంశు బాలమి
త్రవవవయ్యుక్కటాపి సగరవ్రజ వేఁబరిపూతఁజేసిని
రనిధిఁ బల్కియై యిదిగొ రంజిలుగంగ యథావహస్థితః. 200

గీ అనినరాముండు వ్రీతఁడై యనియె శైల
జావిభజ్యమాన్ధమై సంకుచితము
నైనమారుమూర్ధమున లెట్టియగు గభీర
తగల భాగీరథీ నీకు దండమమ్ము. 201

సీ అంభోజనంభవు నాలయం తెడఁకాసి

కడిమియై నాకలోకంబుఁజేరి

యంతఃకాలేయాచలాధిత్యం వసించి

మెఱక భూమండలంబువకుడ్లగి

జహ్నుతపోధనాశ్రమమున వెనుకాటి

పిదప సముద్రునిఁ బ్రేమఁజేంది

యహిలోకవాసుల యథుమెల్లఁదొలఁగించి

క్రిపథగా నంజుఁచేఁ జేరిరి

గీ కడుఁ బ్రవాహప్రతీవముల్ గాగ పిచట

కాయములు పైచిలేదెన భుజుల బ్రహ్మ

పదమునేర్చు ప్రవాహజవంబు మిగిలి

యెసఁగు లోగీరధికి మొక్కు మిందువదన.

౩౦1

౫ అన నీత కృతాంజలియై

యనియెను నైజప్రవాహ మనియెను నిగళం

బున ముఱ్ఱములు సంధిం

చివమందాకిని జోహారు చేసెద నీకుఁ.

౩౦2

౬ అంతట నందఱు వివర్తులైన సుమిత్రతనూజుఁడట్లును .

ప్రాంతమునందుఁజూపి యిడి రాజవరప్రణయానురోధ సి

ద్ధాంతికగాజతక్షితి ధరాధిపమందిరుఁ డవృతారి క

ల్పాంత కపాలపాణి యశయంబు వసించు పురంబుకాళినాఁ. ౩౦3

గీ రాఘవ్రుండ్లిట్టులను సహృదుఁగఁ జూచి

చాలఁ దరిగవరాని సంపాకజలధిఁ

గడకనీదెడు జనత యీకాశికాంత
రీపమున విక్రమించి తరించు మణియూ.

205

సీ॥ గళకాంతిపీతాహిగణభణామూళిగ్య
వారమాత్రంబైన హారమరసి
భయమేదిశైలజా జాహులతాద్వయి
గాటంబుగా మెడఁ గొగిలించ
సర్వగాత్రివిరాజు ఖర్వత్తరైక స్వ
రమున నామంబు గానములొనర్చు
పంకేజిసూతి కపాలంపు హరివాణ
మొక్కశీల్తామరనొప్పచూప

సీ॥ నిందుభగవంతుండైన యయ్యిందుమాళి
నెమ్మ నిత్యనివాసియై నిఖిలభువన
సార్వదాయకుడగుగాక యనుచు నొండు
దెస విలోక్తిపుమని తనదేవికనియె.

206

చ॥ ఘననవశింసీగిరితకార్కశిఃజూచి గయాప్రవృత్తిమై
దనరెడునీదుపాణి బలితంబగు వీడన మూన్పనాకరం
బనిశకృతార్థమయ్యె నెట నట్టి భవత్కులవృద్ధు లేలుచు
న్ననగర మస్త్రదీయనయనంబుల నాకసొనెం గృశోదరీ.

207

చ॥ అనిన విని జనక రాజతనయ సవిస్మయానురాగంబుగా సాచీకృ
తతారకరై రఘుకులొత్తారకు వారక వీక్షించి యుగించి దా
నందంబూని దానింగుఱించి యోయమ్మ విరించి కృతనిర్వాణ
నైపుణీధుగ్ధి శిథిల! మిథిల! నీకిదె వడవంబు పలిపెద నన్న
ద్విషయైకవత్సలతాధనమ్ములగు గురుజనమ్ములకు నాయభివాదన

మృదులు విన్నవింపుమునడ నిర్వేతక కృపాధిరాముడగు రా
ముండు విధిమగ సుగ్రీవులంజూచి యిట్లనియె. 208

క! అనుగుఁజెలులార యాసీ
తను గడుపారంగఁ గన్నతల్లికి ధరః
జ్ఞనకపుర మునిష్టగృహం
బస వారలు గౌతుకాప్తి ననిరి కడంకఁ. 209

చ! నిజముగ నిందుమారముగ నిష్ఠురకాద్యుక శిష్యులైనయా
యజగవ భాగ్యపుర ముదముడిదంగిరి నీదుకతాపఁ గావ న
క్కణముగ వాటిశీలి సహకారిణియై తగు వీరలక్ష్యయే
రజనిచ గాన్వయూధివ తిరస్కృతిఁ బ్రాధిమగాంచెగా యవఁ. 210

మ! విని కాకత్స్యకునాన వత్సనయఁగా వేటొక్కడం జూపి యి
ట్లను కంటి యడె చంపనాఁ డవరు నల్లాచాయ గౌదాంగనా
జన శృంగార విసీతిఁభ్రమ విలాసశ్రీలసస్మృత్యలాం
ఛనకామూరి ఘనవ్రతోద్భట తపస్యావాటి యా వీఁడిలఁ. 211

మ! అని యేకాంతముగాగ నీత కను నిండన్నరే గగఁకొండి పొం
గినగాత్రంబులఁ బిక్కటిల్లు బిగికాఁగిళ్లం దమింబుచ్చి మం
తనపున్నేర్పులు దెల్పు నష్ట దివియరే నశ్యద్దశంబురే వెలుం
గనిచో బొక్కిటిబంటి చీకటు లొగిం గవ్వుక నివాసంబులఁ. 212

మ! అన నాముందటఁ జూపి లక్ష్మణుఁడు ధన్యంబొ ప్రయాగంబుతూ
ర్పునఁ గృష్ణాగురుచందనద్రవము లింపురే మీఱఁగానొండొరురే
దనుభాగంబుల యం దలందెదరు నాఁ దార్కొన్న యీభానును
త్తనజం బాహ్నువి గంటిరే యనుచు నుద్యత్ప్రీతియై వెండియుఁ.

५॥ హిమవన్ప్రవహోత్సంగ ముప్పుడు వాయు
 * నిజదయయు మొందె పాండిమంగళఁ
 దల్లిడియగు చండకరు వంశతలమునందు
 నుండి నింజారుకాళిమనొందె యమున.

సీ॥ సారవీరశిరటకాణిజైత్రత
 బలిభిత్పద సఖాంశువటచేత
 సహిరాట్రు భ్రాతుడితాళవ చూడాబ్జలి
 విమతమరీచికా విరతిచేత
 చంద్రకాంతోపలస్థలనిస్సరత్నపా
 రక్షమాధరనిర్మలములచేత
 మార్గశారదరజోమహితభగీరథ
 రమణీయోర్మిపూరంబుచేత

గీ॥ వత్సవంపదఁ జెన్నొందు జహ్నుమాని
 సరసకరుణాకటాక్షవిహముచేత
 నీసురావగ ప్రతివదంతెక్కుడైవ
 కాంతిచే వృద్ధిబొందుచుఁ గానవయ్యె.

21

४॥ ఇంతయెకాదటఁ బెద్దల
 వంతంగలతీర్థములఁ బ్రయాగము ఘనమం
 చెంతం రిట నున్నవారు ని
 తాంతము శంసార వనధి దరిఁ గాంతురొగి.

216

గీ॥ అనిన రాముఁడు సాదరుం డగుచుఁ బలికె
 గంగ యమునయుఁ బార్శ్వభాగముల నెనయ

దగువ్రయాగంబు ఘృత్తికాధ్వారముగను
నిక్కువిది దీనిమహిమ వర్ణింపఁ దరమె-

217

గీ॥ అని మహీసుతఁ గూర్చి యో యంబుబాడ్చి
సాద్యుతఁచరిత్ర మిదియ నూ శ్యామవటము
దీనినీడ వసించిన ధీరవద్యు
లాలరంజోక్తిఁ గనిభక్తి నాశ్రయింతు.

218

క॥ అన నందఱు మ్రొక్కిన వ
య్యనకలుఁడు విమానవేగ మెనఁగం జనుచు
గనుఁగొని ముదమున వారికిఁ
బ్రలుతసుధామధురవచన ఫణితిం బలికె.

219

మ॥ ఘన యూపాంకురదంతురాత్మతటరేఖాదూపసంఖ్యాతత
స్థానసంతాపకవప్తతంతు సరయం దర్శింపుఁడత్యాదరం
బున నీసింధుమతల్లి మేదినిఁ గూర్చు భానుమద్వంశరా
డ్జన దేవీపదపట్టబంధ మమమాసాభాగ్య భాగ్యోన్నతి.

220

వ॥ అనిపలికి యిది పురోభాగంబున విరోధి మహీధవాసాధ్యయ
గు మవయయోధ్య గగనవధ్యాగతాస్పదవలోకకాతురోత్తాస
పృథుల నిష్పంద పత్రంబులగు జన సేత్రంబుల నున్నాశ్లేష్టల ఘన
లయ వసంబుడంబునఁగవంబడియెను ననునెడ నందఱు నానం
దితహృదయావధింబులై వందనంబాచరించి రందు సుక్రీవ దత్త
గ్రీవానుజు లుదగ్రకుక్షూహంబునం బ్రశంసింది యిట్లునిరి.

221

చ॥ నవనాననంభవ వికాలఫలోత్కర వృంతముల్ బలెం
దవిలిన యూషణాలములఁ దద్దయనొప్పు నయోధ్యగాంచి యి

దవితభక్తిఁబుట్టిననృపావలి సిద్ధివిశేష మొందినం
దివిని శచీనహాయుఁ డగు దేవుఁడు మాకు రుచింపఁడెంతయుఁ.

ప! అనిన వారలఁ గుఱింది రఘువరుండిట్లనియె. 228

కం! ఓబంధులార! యిట్టిమ
హాబలులగు రాజు లేత నవ్వయభవులై
ప్రాబుకు టన్నుదురు నైం
ద్రాక్షార్థ స్వత్యచరువరప్రతిభఁ గదా. 229

గ! అనిభరోభాగ మీక్షింది యతఁడె మద్దు
రుఁడు ససిష్ఠుండు సంభృతాహుధ మిదలి
షేకసంభారుడై ప్రవీక్షించు వాఁడు
భరతశత్రుఘ్నులను గూడి పరమకృపను. 230

కం! అనిబ్రవ్వుకంబుఁగని యి
ట్లనియె విమానావతంసమా యాకాకు
త్సన్నహావకార్యకడ డిగు
మవవుడు నటునేయ దిగ్గి రందలు దానిఁ. 231

గ! అంత భరతుండు శత్రుఘ్నుఁడటుత రా వ
సిద్ధ ముష్టింపచాన్వయశ్రేష్ఠుఁడంది
కమున శేతెంది రఘుకులోత్తమునిఁ జూచి
వారికిట్లనివలికె గంధీరఫణి. 232

మ! ఘనలంకాధిప దోర్వనీ మథవ జాగ్రద్భావమందందంబుచే
వినుఁ డీహవకు ముక్తిగంబులకు నుద్వేలవ్రతొదంబుఁగూ
చ్చిన దాశ్చర్యము గాదు విన్నపుడె చేసెం బిస్పిగా జామద
గ్నాని విన్నప్తమహాతపవ్రబలతేజోవీర్య నిర్వాసముఁ. 233

ప! అనితెండియు సహర్షంబుగా నిట్లనియె.

339

మ! శరవిచ్చిన్నదళాన్యకంకపదపీ సంక్షిప్తదోర్విక్రమో
 ధ్రువభూయస్తమకర్మకాండుఢయి పాథోనాథదర్పితసం
 హరణుండి రఘువత్తమంకు త్రిజగన్మాంగల్యకృత్కీర్తిగ్ర
 మ్మృతరా నాకును బూడఁ గల్గెఁ బరికింపఁ భాగ్యమేమంచవఁ,

నీ! అప్పు డైక్ష్వాకుండు హర్షంబుతోవసి

మృనిపాదములు చూరిసోక నెఱిగి

యాఁఘ్నబ్రహ్మక్రియాచార్యువకుఁ బురా

బ్రహ్మవాదికి సన్యమితి

బ్రహ్మరివరువకు రాఘవుఁడీదెనిఱి

వందనంబులు నల్పు వాడటంకు

మొక్కగ్రక్కననెత్తి యుక్కునఁ గీలింది

శిరము మూర్కొని మునిశ్రేష్ఠుఁ డతని

గీ! దివిజపోషక యాశీర్వాదింతు నిన్న

నేనటంచు సుధా మాధురీనికాంత

కాంతవాచా చమత్కార శారవంబు

పరిధవిల్లంగ నిట్లని పలికె నపుడు.

381

చ! అరుల యశః పరింపరలకాండపు మూషిక సంఘటించి ను

స్థిరనిజదోవ్రతాపశిఖచే నడఁదెవ్వక యూదియూది ని

ష్ఠరపుటపాకశోధితము చొప్పునఁ దేర్చి గుఱోత్కరంబునై

తరలని గట్టుగట్టి రజతం బగు కీర్తి వహించి తీవిల్క.

382

గీ॥ సకలభువనై కలంఘనజాంఘికంబు
 లైవ భవదీయ కీర్తుల నాదిధరణి
 కాంతియశములు గంగోదకములచేత
 నితర నదులట్లు కడుఁ బవిత్రితము లయ్యెన్. 283

క॥ ఐవ రవీందులగతి భువ
 నాసీకాలోక ధుర్యులగు గోత్రత్రా
 గానూనుల నిర్వ్వరఁ గను
 నూనుల నిజభుజములటుల శోభిలువారిక. 284

గీ॥ అనిన జానకి మొక్కిన పరఁడు పలికె
 జనక వంశసువాసిని! సాధ్య! నీదు
 ధవున కిప్పుడె యుభయసాధారణముగ
 దీవన లొనరితి మటన్న దేవి తునివి. 285

గీ॥ చెలఁగి కలగురుడైన వసిష్ఠమాని
 యనన్యకాశీర్వచస్సూర్తి యరయ రామ
 భద్రు గృహిణీపదం బనవత్సముగఁ బె
 లిపెడు నాకవ సామిత్రి యుపుడు గదిసి. 286

గీ॥ సగరగోత్రైక దేశిక! నిగమనుచ్ఛ
 కౌండ! మైత్రావరుణి లక్ష్మణుండ నేను
 మ్రొక్కిద నటంచు నతిసల్ప ముని వరేఱ్యుఁ
 డిట్టలనిపల్కె వాత్సల్య మెనక మెనఁగ. 287

ఉ॥ బాలక! యెల్లదీపవలచైకదవర్తిలె బెట్లున్న నీ
 వాలమునందు నింద్రజిదహంకృతి మూయుఁగఁజేసి దేవతా

పాలకపాలవప్రతిభః బాటిలినాదప్ర గాననైస ను
ద్వేలమహావిభూతి జగతీతల మేలుచు మీరలందఱుగ.

238

౪౧ బకరొకరిద్దర నిద్దర

మకుమారులఁ గనుఁడు దాస శోభిలు మీయా

ద్య కువలయాధిప వంశం

బకుటిల యాధావృత్తాఖమై యివ్వసుధగ.

239

౪౨ అనుసంతక రఘుభర్త హర్షమున హస్తాంభోజముల మోడ్చియి
ట్లను నోదేశికసార్యభామ యిపుడీయిత్వాకువంశంబు భా
జన మయ్యెం గన మీయనుగ్రహవిశేషక్రిః నిక్కం బటం
చనఁగా నాభరతుండు రామునకు నెయ్యింబొప్పదానిట్లనుగ.

240

౪౩ ఆర్య! రాఘవ! శూన్యగృహప్రకోష్ఠ

రక్షణైక ఏదాతి భరతుఁడు మీకు

వినతి యొనరించుచున్నవా డనుచు మ్రొక్కఁ

గడు మునంబంది రాముండు గాఁగిలింది.

241

౪౪ అంబుజశాత్ర వాంకుకలనానిశ మేమరచంద్రకాంతవుం

గంబము నోలె భాసిలెడు కాయము నాయెడఁ జేర్చుదాస సా

ఖ్యంబువహించు నట్లపు నిజానుజనంగ సుఖాసికాత్తి ని

త్యం బెడఁబాయనే చపలయై రమ శౌరి సకాన్తుభోరముగ.

242

౪౫ అన నట్లచేసి యంతట

జవకజ కళివాదనంబు నలిపిన నయ్యెం

గన యన్న భరత రవికర

ఘనచుంచిత కంజపుంజగతి వికసిలుమా.

243

చ॥ అనునెడ లక్ష్మణుండు భరతాంఘ్రులకుఁ నతిసల్ప నాతఁడీ
 ట్లనియెను వత్స! నన్నుఁ దడవారఁగఁ గాఁగిటఁ జేర్చుభక్తిచేఁ
 దనరెడి భ్రాతయంగములు దద్దయు నూతనగంధసారమం
 దును ఘనసారమం దరుచిచూల్కొనఁ జేయునటంచు, దమ్మునిగా.

మ॥ అటగాఢంబుగఁ గాఁగిలించి యవురా! యైత్వైకవన్ద్యచ్ఛక్తి
 ర్తితటాకాంచితయూవదండముక్రియం దీసిండు సౌమిత్రియా
 యతబాహుద్యయిచే నిగూహనము నాకబ్ధైర్ గదా నేటి కీ
 గతి నన్నాభక్తా నేను శీతలతరాంగశ్రీ విరాజిల్లితిగా. 245

క॥ ఇంతియకాదైందవకర
 సంతతిసాంధ్రముగఁ జేర్చి సమకూర్చిన య
 స్థైర్యయుఁదగు తమ్మునిభుజ
 మంతస్సంతాపభరము నటఁ దలగించుకా. 246

చ॥ అన శత్రుఘ్నుండు రాఘవుండుఁజిది యారాధ్య! పాదుకాభృత్యభృ
 త్యసమస్కార మునుగ్రహింపుఁ డని జోహూయ్య నారాముడా
 యన నిండాఁగఁ గాఁగిలించి యవురా! యాకార సంపత్తిఁ జూ
 చిన సౌమిత్రియ పోయిరందనుచుఁదోచెఁ మాకు నిక్కంబుగగా.

మ॥ అని ధాత్రీజకుఁ జూపి పల్కు నతఁడేకాంతంబుగా జూచితే
 వనితా! యీముఖ ముత్తతాబ్జరీపునంవాదంబు సౌమిత్రి యా
 ననమేవో యివి పూర్వ దిక్కరటి శుండావండ పాండిత్యమం
 దనముల్ లక్ష్మణబాహుదండములపో వకగాఁగిలించె దగగా.

క॥ అను నవసరంబున శత్రుఘ్నుండు మ్రొక్కిన వన్న! వినయైక
 సంపన్న! నకలలోక శంకూదరణ భారంధరీ పాత్రంబులగు చ

రిత్రంబుల మల్లెణ తుల్యుండవు గమ్మని మధారనంబుగమ్మి
 నెట్టించింది గురుజనం బెచ్చట నన్నయది నావుకు నతండి
 కృతమంగళాచారయై నిరంతర కరుణావలంబయగునంబ నిన్నెదురు
 చూచుచున్నయది యని యెఱింగించి నిజాగ్రహ జాయఁజోయి
 నమస్కరించిన నతంకు సహర్షంబుగా నాలింగనంబు నేసి దీ
 ధాయుష్మంతుండవు గమ్మని నీవు దీప్యమానుండవైయండనుం
 డ నన్నకభరతుని నొంటిగా విడిచి పోయిన వారముగదా!
 యుచునంత రాఘవుండతినిష్ఠాగరిష్ఠుండగు వసిష్ఠ గుఱించి, యి
 ట్లనియె.

249

గీ॥ ఏఁపుమైలంక యిష్కింధ నేలునాకు
 లిజ విధిమణ నుగ్రీపు లిపుకు మీకు
 మ్రొక్కెన రటన్న నమ్మునిముఖ్యుఁ డవుకు
 మధురసోదార మధునసమధురభణితి.

250

గీ॥ లలితపులస్త్య వికర్తన
 కులకీర్తిప్రసవమూల్య గుంభస్తంభం
 బులరై తేడవు సుఖంచుచు
 నలరెడరన రాఘవుండు హర్ష మొల్పెన్.

251

గీ॥ భరత శత్రుఘ్నులనుఁజూచి పలికె నపుడు
 పీఠసుశ్మపాలస్త్యసావిత్రులు నతి
 నలుపుఁ డనవుండు వారు వారల యథోది
 తముగ సౌహార్దములొనర్చి రమలమతిని.

252

చ॥ పలికె వసిష్ఠఁ డతఁటినిఁబ్రాకన భాగ్యవశంబునం జనం
 బలరెకు నట్లుగా దళరధావనిపాలకులుంబ మమ్ముతా

కలనఁ జేతుర్దశాబ్దములఁ గ్రమ్మిటఁ బుట్టిన యట్లు తోచెనం
చలఘముతింగఁగింది దశహాసవికాస ముఖారవిందుడై

253

సీ! తారభూధర సముద్ధరణప్రచండితా

ద్దండపాండినీ మించె దశముఖుండు

తానిజయించె రేవాబంధ బంధుర

బాహుసహస్రంశు మ్రాహాయంశు

వానిఁగిటఁచె సంస్థానహాఖ్యోగ్ర

పార్థివమథనుంశు భార్గవుండు

వానిసారమునొంచె వడిఁగాకపక్షాధి

రాముడై మున్నెయారాఘవుండు

సీ! తత్త్వ పూరిత మేతత్కథ యిది తాల

చరితమున కూర్చవగుదాని సంఘటించు

నిక్కవిత తత్త్వియాగారవేతర ము

నైవ భువనశివంకరం వైచలంగు.

254

మ! అనికాకుత్స్థు గుఱింది మానియను వన్నా! కామ యేతెంచె గ్ర
క్కన నిర్దోషకుళాంశమొంగలికలగ్నం బీవు నీతాన్వితి
మును సింహాన్నతసింహాపీఠిక రహింపం జేయు నానక జగ
జ్జనగీతోత్తరకోసలంబులిక రాజవృత్తచే నొప్పరక.

255

మ! అనికా రాఘవుఁ డట్లుచేయ మహానీయైదాధిపేకంబుదా
మునుపూర్వంబుగఁజేసి దేశికుండు సంభావించుచు దక్కువా
రును నానాగతులం దదుత్సవము కూర్చురే మీఱఁ గావించి తో
దన పంచాంగి ధరిత్రి మోయఁగడువేడ్కఁ బ్రయోగింపున్మృగ్మీ.

౧౧ వ్యమంగళాతికానాదికాద్య
హ్యగ్యవాద్యంబు లప్పు డెంతేని మొరయ
రఘుకులాచార్యుఁ డగు మునివ్రవరుఁ డనియె
గాంగలహరీఘమంఘమాభంగఫణితి.

256

మ! అకలుంఁడౌ పరిమాత్మనల్లనలజవాత్మలో బలెన్నీవిధీ
షిక లాళాపశులై దిశాప్తకయినం జెల్వొంది రాచంద్రతా
రక మల్లాట నవోద్య దుస్యదురు ధర్మస్కంధ భాంబు మి
న్నక సీహూనఁ గ నిందు వందును బ్రజల్ న్యకామూలగాంతురే

వి! అనిన సద్గుణ నముద్రుండగు రామభద్రుండుప్రీతావతవదనం
డై యూహకులకు నెడ విధిమణుండు కృతాంజలియై యత్సః శిట్లనియె!

చ! అరిధర లంక పుష్పకము నగ్రజఁ డౌ నిధిధర్త టైన నా
శరపతిగల్గిఁ గైకొనియె సత్కృపనిచ్చితి రిందు నాకు ని
త్తఱినొక దాని రెండవది తానకళానవమైన నమ్మహే
శ్వరనఖుఁ జేరునన్న విని సంయమినాథుండు సమ్మతించఁగా. 258.

వి! అప్పు డనమానంబగు వినూనంబు గుఱించి రామవ్రం డౌపుష్ప
కంబ సీవ్రథమస్వామియగు పౌలస్త్యగ్రాంజేరు మనిన నదియట్లు
చేసె వసంతిరంబున నఖిలమునిశ్రేష్ఠుండగు వసిష్ఠుండు భరితశ్రేష్ఠున
కిట్లనియె

259

౧౨ వినుమన్న రామ నేనీ
కొనరించు ప్రియంబు లేమి యున్నవి! నీవ
త్యమపమితధర్మచరితుండ
వనినం గాకుత్స్థతిలకుఁ జనదృశఫణితి

260

నీ! త్రిదివేంద్రరణియప్రదుం డై నతండ్రియూ
జ్ఞానాక్తికంబు మస్తమునఁదాల్చి

యాదివరాహదంష్ట్రాంకురస్వింధ్య భూ
 ధరవత్రశబరి నిద్రరణిగాంచి
 దక్షిణపశ్చిమోడధులకు మేర యే
 ర్పడునట్లు నేతునిబంధమూన్చి
 కల్పాంతసమవధికంబుగా భవనమం
 డల మరావణమయి యలరణతేసి

గీ॥ రహివహించుట మీయన్ గ్రహమకాదె
 యంతకన్నను మాకు మీ రెట్టిహితము
 నేయవలయు వటంచు వసిష్ఠమునికి
 వందన మొనర్చి పలికె నానందగరిమ.

261

సీ॥ కవులు పచోగుచ్చకమరందధారల
 శ్రుతుల మజ్జన మొనర్చుదురు గాత
 జనులు వాగ్రహ్మవాసనలనకయ కవి
 సూక్తిదోషము లెంచకుండుగాత
 త్రిపథగయగుచు ధాతృకమండలజలంబు
 పూత్రిలోకయై పొలుచుగాత
 వీరయశస్సుధాసారనివృద్ధములే
 శ్రవణాగ్రగణములై ప్రబలుగాత.

గీ॥ ధర్మదేవత నాల్గుపాదముల నిలువ
 బహులసన్యసమృద్ధిచే బ్రజయెనంగ
 వితతరాజవృత్తినంజ వెలసిధరణి
 తనరుగావుత మాచంద్రతారకముగ.

262

౪. తూణిఘోతనముద్రి! ముద్రభవనంస్తుత్తులవద్ద క్ష గీ
 ర్వాణోఘోర్పితభద్ర! భద్రవిలనద్వాహర్పణీభాటికా
 రీణాహిలభునిద్ర! నిద్రవిణిగివేయ పదప్రస్ఫుర
 ద్యాణీకాశలముద్ర! ముద్రదగజావత్తోజకస్తూరికా. 263

౫. సారంగధర! ధరాధ్యక్ష
 మారీచరి! పరయంతీన్ద్ర మానవపథనం
 చారా! చిరికానతనురి
 వారా! వారాన్ని ధానవరతూణీరా 264

పంచచామరము! ధరాధరాధిరాట్సుతానితాంతకాంత హృత్సరో
 వరాంతరాళరాహంస! వారాజదుక్షపా
 నరాసురామరాచక్రీయ వవ్యతవ్యవ్యాసరం
 వరాభిరాధినానిశ్చా భావనీయ యక్షపా. 265

గద్యము

ఇది శ్రీ మద్రామేశ్వర శాస్త్రితత్పాకగ్రామవీక్ష్య సమాసాదిత
 కలసామ్రాజ్యధారేయ అశ్రాంతవిశ్రాణనావధిరీతరాధేయ
 విజ్ఞానకులకలశనిధావకార్తినిశాకశత్ర వెన్నాళ్ళగోత్రపవిత్ర
 కృష్ణరాయ మహీధవకుమార సంగరాంగణకుమార
 గయాగుణగోపాల తిమ్మబాసాల ప్రణీతంచైవ
 యనర్థ రాఘవంబును మహాప్రబంధిఁబునందు
 సర్వంబును బంశమా శ్వాసము

సంపూర్ణము

రామేశ్వరార్చనము.

